

**TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE MASALLARLA YAPILAN
ETKİNLİKLERİN DİNLEME BECERİLERİNE ETKİSİ**

Aliye İlkay Yemenici

DOKTORA TEZİ

**TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

Eylül, 2019

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren ..... (.....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Aliye İlkay

Soyadı : YEMENİCİ

Bölümü : Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi

İmza :

Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Türkçe Öğretiminde Masallarla Yapılan Etkinliklerin Dinleme Becerilerine Etkisi

İngilizce Adı : The Effect of Fairy Tale Activities on Listening Skills in Turkish Instruction

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Aliye İlkay YEMENİCİ

İmza : .....

JÜRİ ONAY SAYFASI

Aliye İlkay YEMENİCİ tarafından hazırlanan “Türkçe Öğretiminde Masallarla Yapılan Etkinliklerin Dinleme Becerilerine Etkisi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile Gazi Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bilim Dalı’nda Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman, Başkan: Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL

(Türkçe Eğitimi, Başkent Üniversitesi) .....

Üye: Prof. Dr. Fahri TEMİZYÜREK

(Türkçe Eğitimi, Gazi Üniversitesi) .....

Üye: Prof. Dr. Gıyasettin AYTAŞ

(Türkçe Eğitimi, Gazi Üniversitesi) .....

Üye: Prof. Dr. Celal DEMİR

(Türkçe Eğitimi, Afyon Kocetepe Üniversitesi) .....

Üye: Doç Dr. Mehmet Kurudayıoğlu

(Türkçe Eğitimi, Hacettepe Üniversitesi) .....

Tez Savunma Tarihi: 24 /09 / 2019

Bu tezin Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Doktora tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma YEL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü .....

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında birçok kişinin katkısı olmuştur. Başta, Türkçe Eğitimi bölümümüzü kurup bize bu yolu açan, engin bilgi birikimiyle, hatırı sayılır mesleki tecrübesiyle, çok değerli görüşleriyle çalışmalarına yön veren, saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL hocama teşekkürlerimi sunarım.

Tez izleme komitemde bulunan çok kıymetli hocalarım, Prof. Dr. Gıyasettin AYTAŞ ve Prof. Dr. Fahri TEMİZYÜREK'e teşekkürlerimi sunarım.

Mesleki deneyimiyle yolumu aydınlatan, çok değerli görüşleriyle ve bilgi birikimiyle beni yönlendiren, daima destekleyen, saygıdeğer hocam Prof. Dr. Celal DEMİR'e teşekkürlerimi sunarım.

Çalışma süresince desteklerini esirgemeyen, Dr. Öğr. Üyesi Bayram Çetinkaya, Arş. Gör. Özge Karakaş YILDIRIM'a teşekkürlerimi sunarım.

Bugünlere gelmemde büyük emekleri olan, maddi manevi desteklerini hiçbir zaman benden esirgemeyen sevgili anneme, babama, kardeşlerime, çalışmam boyunca beni daima destekleyen, bana her konuda yardımcı olan sevgili eşim Halil YEMENİCİ'ye, oğlum Mehmet Ege'ye ve kızım Zeynep'e sonsuz teşekkürler.

Aliye İlkay YEMENİCİ

TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE MASALLARLA YAPILAN ETKİNLİKLERİN DİNLEME BECERİLERİNE ETKİSİ

(Doktora Tezi)

Aliye İlkay YEMENİCİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eylül, 2019

ÖZ

Bu çalışmayla masallarla estetik dinleme stratejileri öğretiminin ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerini geliştirmeye etkisini tespit etmek amaçlanmıştır. Bu araştırmada ön test son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Pilot uygulama ve asıl uygulama olarak iki basamakta gerçekleştirilen araştırma, Afyonkarahisar il merkezinde yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu, 2013-2014 eğitim-öğretim yılı ikinci döneminde Oruçoğlu Ortaokulunda öğrenim görmekte olan 5-A ve 5-B sınıfı öğrencileri oluşturmaktadır. Deney ve kontrol grupları belirlenmeden önce her iki sınıfta bulunan öğrencilerin bir dönem önceki Türkçe dersi başarı notları incelenmiş, Türkçe öğretmenleriyle her iki sınıfın Türkçe dersi performansları hakkında görüşme yapılmıştır. Yapılan bu inceleme sonrasında grupların birbirine yakın özellikler taşıdığı tespit edilmiştir. Sonrasında random yöntemiyle 5-A sınıfı deney, 5-B sınıfı kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Çalışma süresince öğrencilere, “Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği, “Masal Başarı Testi” ve “Yarı Yapılandırılmış Öğrenci Görüşme Formu” uygulanmıştır. Araştırmada elde edilen nicel verilerin analizinde SPSS paket programından yararlanılmıştır. Nicel veri analizinde, bağımsız gruplar için t-testi, Mann Whitney U testi, Shapiro Wilk testi ve Kolmogorov-Smirnov testleri kullanılmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda görüşme yoluyla elde edilen veriler ise betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma

sonucunda, masallarla estetik dinleme stratejileri öğretimi çalışmaları yapılan deney grubu öğrencilerinin, mevcut programa göre dinleme çalışmaları yapılan kontrol grubu öğrencilerine göre dinlediğini anlama puanlarının daha yüksek çıktığı ve aradaki farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin tutum ölçeğinden aldıkları puanlara bakıldığında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu sonuçlara bakıldığında, masallarla yapılan estetik dinleme stratejileri öğretiminin 5. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerinin gelişimine katkı sağladığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler : Türkçe öğretimi, dinleme becerisi, masal, etkinlik
Sayfa Adedi : xix + 230
Danışman : Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL

THE EFFECT OF FAIRY TALES ACTIVITIES ON LISTENING SKILLS IN TURKISH INSTRUCTION

(Ph.D Thesis)

Aliye İlkey YEMENİCİ

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

September, 2019

ABSTRACT

In this study, it was aimed to determine the effect of the teaching of aesthetic listening strategies on the development of listening skills of middle school 5th grade students. In this research, pre-test post-test quasi-experimental design with control group was used. The research carried out in two steps as pre-application and main application was carried out in Afyonkarahisar city center. In the second semester of 2013-2014 academic year, 5-A and 5-B students are enrolled in Oruçoğlu Secondary School. Before the experiment and control groups were determined, the students' grades in both classes were analyzed and the performance of the Turkish lessons of both classes was discussed with Turkish teachers.. Subsequently, the 5-A experiment and the 5-B control group were determined randomly. SPSS package program was used in the analysis of the quantitative data obtained in the research. In the quantitative data analysis, t-test, Mann Whitney U test, Shapiro Wilk test and Kolmogorov-Smirnov tests were used for independent groups. The data obtained by interviewing in the qualitative dimension of the study were analyzed by means of descriptive analysis. As a result of the research, it was determined that the students of the experimental group who had training on aesthetic listening strategies with tails had higher understanding scores of the control group listening according to the existing program and the difference

was meaningful. No statistically significant difference was found in the scores of students in the experimental and control groups on attitude scale. Given these results, it was seen that 5th grade students of aesthetic listening strategies teaching with tiles contributed to the development of listening skills.

Key Words : Turkish instruction, listening skills, fairy tales

Page Number : xix + 230

Supervisor : Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	iii
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	iv
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
ÖZ.....	vii
ABSTRACT.....	ix
İÇİNDEKİLER	xi
TABLolar LİSTESİ.....	xvi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xviii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xix
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
Problem Durumu.....	4
Problem Cümlesi	8
Alt Problemler	8
Araştırmanın Amacı.....	9

Araştırmanın Önemi	9
Sayıtlar.....	10
Sınırlılıklar	11
Tanımlar	11
İlgili Araştırmalar	12
BÖLÜM II.....	37
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	37
2.1. Türkçenin Eğitiminde Dinleme Becerisi.....	37
2.1.1. Dinleme.....	37
2.1.2. Dinleme ve İşitme.....	39
2.1.2.1. İşitmenin Fizyolojisi.....	41
2.1.2.1.1. Kulağın Yapısı ve Bölümleri	41
2.1.2.1.2. Dış Kulak	42
2.1.2.1.3. Orta Kulak	43
2.1.2.1.4. İç Kulak.....	44
2.1.3. Dinleme ve Beyin.....	45
2.1.3.1. <i>Wernicke ve Broca Alanı</i>	48
2.1.4. Dinlemenin Önemi	50
2.1.5. Dinleme Eğitimi	53
2.1.5.1. <i>Türkçe Öğretim Programında Dinleme Becerisi</i>	56
2.1.5.2. <i>Dinleme Eğitiminin Süreçleri</i>	60
2.1.5.2.1. <i>Dinleme Öncesi Yapılacak Çalışmalar</i>	61
2.1.5.2.2. <i>Dinleme Esnasında Yapılacak Çalışmalar</i>	62
2.1.5.2.3. <i>Dinleme Sonrasında Yapılacak Çalışmalar</i>	63
2.1.6. Dinleme Türleri.....	64
2.1.6.1. <i>Dinleme Şekilleri</i>	64
2.1.6.2. <i>Dinleme Tür ve Yöntemleri</i>	65
2.1.7. Estetik Dinleme	72
2.1.7.1. <i>Estetik Dinleme Stratejileri</i>	74
2.1.7.1.1. <i>Tahminde Bulunma</i>	75

2.1.7.1.2. Zihinde Resmini Çizme	76
2.1.7.1.3. Dil Oyunları	77
2.1.7.1.4. İlgi Kurma.....	78
2.1.7.1.5. Özetleme	79
2.1.8. Dinleme ve Tutum.....	80
2.2. Türkçenin Eğitiminde Masal.....	82
2.2.1. Masal	82
2.2.2. Masalın Özellikleri.....	84
2.2.3. Masal ve Çocuk.....	86
2.2.4. Türkçenin Eğitiminde Masaldan Yararlanma	89
2.2.4.1. Söz Varlığının Gelişimine Masalın Katkısı	91
2.2.4.2. Dil Becerilerinin Gelişimine Masalın Katkısı.....	93
2.2.4.2.1. Dinleme Becerisi ve Masal	94
2.2.4.2.2. Okuma Becerisi ve Masal	96
2.2.4.2.3. Konuşma Becerisi ve Masal.....	97
2.2.4.2.3. Yazma Becerisi ve Masal	98
2.2.5. Masal ve Değer Aktarımı.....	99
BÖLÜM III.....	103
YÖNTEM	103
3.1.Araştırmanın Modeli.....	103
3.1.1.Araştırmanın Nicel Boyutu.....	103
3.1.2. Araştırmanın Nitel Boyutu	105
3.2. Çalışma Grubu	106
3.3. Veri Toplama Araçları	106
3.3.1. Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği	106
3.3.2. Başarı Testi	107
3.3.3. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	108
3.4. Verilerin Toplanması.....	108
3.4.1. Pilot Uygulama.....	108
3.4.2. Deneysel İşlem.....	109

3.6. Verilerin Analizi	112
BÖLÜM IV	116
BULGULAR VE YORUM.....	116
4. 1. Araştırmanın Nitel Boyutuna Yönelik Bulgular	116
4.1.1. Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Ön Test Olarak Uygulanan Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanlar Arasında Anlamli Bir Fark Var Mıdır?	116
4.1.2. Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Son Test Olarak Uygulanan Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanlar Arasında Anlamli Bir Fark Var Mıdır?	117
4.1.3. Deney Grubundaki Öğrencilerin Ön ve Son Test Olarak Uygulanan Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanlar Arasında Anlamli Bir Fark Var Mıdır?	118
4.1.4. Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Ön ve Son Test Olarak Uygulanan Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanlar Arasında Anlamli Bir Fark Var Mıdır?	119
4.1.5. Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Ön Test Olarak Uygulanan Masal Başarı Testinden Aldıkları Puanlar Arasında Anlamli Bir Fark Var Mıdır?	120
4.1.6. Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Son Test Olarak Uygulanan Masal Başarı Testinden Aldıkları Puanlar Arasında Anlamli Bir Fark Var Mıdır?	120
4.1.7. Deney Grubundaki Öğrencilerin Ön ve Son Test Olarak Uygulanan Masal Başarı Testinden Aldıkları Puanlar Arasında Anlamli Bir Fark Var Mıdır? ..	121
4.1.8. Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Ön ve Son Test Olarak Uygulanan Masal Başarı Testinden Aldıkları Puanlar Arasında Anlamli Bir Fark Var Mıdır?	122
4.2. Araştırmanın Nitel Boyutuna Yönelik Bulgular	123
4.2.1. Öğrencilerin Estetik Dinleme Stratejileri Öğretiminin Katkılarına İlişkin Görüşleri	123

4.2.2. Öğrencilerin Estetik Dinleme Stratejileri Öğretiminin Olumsuz Yanlarına İlişkin Görüşleri.....	124
4.2.3. Öğrencilerin Estetik Dinleme Stratejileri Öğretiminin Türkçe Dersi Üzerindeki Etkilerine Yönelik Görüşleri.....	124
4.2.4. Öğrencilerin Öğrendikleri Estetik Dinleme Stratejilerinin Dinlediklerini Anlamalarına Katkı Sağlamasına Yönelik Görüşleri	125
4.2.5. Öğrencilerin Öğrendikleri Estetik Dinleme Stratejilerini Türkçe Dersi Dışındaki Derslerde Kullanmalarına Yönelik Görüşleri	125
4.2.6. Öğrencilerin Öğrendikleri Estetik Dinleme Stratejilerini Günlük Yaşamda Kullanmalarına Yönelik Görüşleri	126
4.2.7. Öğrencilerin Öğrendikleri Estetik Dinleme Stratejilerini Gelecekte Kullanmalarına Yönelik Görüşleri	127
BÖLÜM V	128
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	128
Tartışma.....	128
Sonuçlar	135
Öneriler.....	136
KAYNAKLAR	139
EKLER	156

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1 <i>Dil Becerileri ve Formal Öğretimi</i>	52
Tablo 2 <i>Ön Test Son Test Kontrol Gruplu Model</i>	104
Tablo 3 <i>Araştırmada Kullanılan Deneysel Desenin Simgesel Görünümü</i>	104
Tablo 4 <i>Deneysel İşlem Sürecinde Kullanılan Masallara Yönelik Bilgiler</i>	110
Tablo 5 <i>Deney ve Kontrol Grubuna Ön Test Olarak Uygulanan Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeğinin Normallik Dağılımı</i>	113
Tablo 6 <i>Deney ve Kontrol Grubuna Son Test Olarak Uygulanan Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeğinin Normallik Dağılımı</i>	113
Tablo 7 <i>Deney ve Kontrol Grubuna Ön Test Olarak Uygulanan Masal Başarı Testinin Normallik Dağılımı</i>	113
Tablo 8 <i>Deney ve Kontrol Grubuna Son Test Olarak Uygulanan Masal Başarı Testinin Normallik Dağılımı</i>	114
Tablo 9 <i>Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Ön Test Olarak Uygulanan Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanların Ortalamalarına İlişkin İlişkisiz (Bağımsız) Örneklem t-Testi Sonuçları</i>	116
Tablo 10 <i>Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Son Test Olarak Uygulanan Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanların Ortalamalarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları</i>	118
Tablo 11 <i>Deney Grubundaki Öğrencilerin Ön ve Son Test Olarak Uygulanan Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanların Ortalamalarına İlişkin İlişkili Örneklem t-Testi Sonuçları</i>	118

Tablo 12 <i>Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Ön ve Son Test Olarak Uygulanan Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanların Ortalamalarına İlişkin İlişkili Örneklem t-Testi Sonuçları</i>	119
Tablo 13 <i>Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Ön Test Olarak Uygulanan Masal Başarı Testinden Aldıkları Puanların Ortalamalarına İlişkin İlişkisiz (Bağımsız) Örneklem t-Testi Sonuçları</i>	120
Tablo 14 <i>Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Son Test Olarak Uygulanan Masal Başarı Testinden Aldıkları Puanların Ortalamalarına İlişkin İlişkisiz (Bağımsız) Örneklem t-Testi Sonuçları</i>	120
Tablo 15 <i>Deney Grubundaki Öğrencilerin Ön ve Son Test Olarak Uygulanan Masal Başarı Testinden Aldıkları Puanların Ortalamalarına İlişkin İlişkili Örneklem İçin t-Testi Sonuçları</i>	121
Tablo 16 <i>Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Ön ve Son Test Olarak Uygulanan Masal Başarı Testinden Aldıkları Puanların Ortalamalarına İlişkin İlişkili Örneklem İçin t-Testi Sonuçları</i>	122
Tablo 17 <i>Öğrencilerin Estetik Dinleme Stratejileri Öğretiminin Katkılarına İlişkin Görüşleri</i>	123
Tablo 18 <i>Öğrencilerin Dinlediklerini Anlamalarına En Çok Katkı Sağladığını Düşündükleri Estetik Dinleme Stratejileri</i>	125
Tablo 19 <i>Öğrencilerin Estetik Dinleme Stratejilerini Kullandıkları Dersler</i>	125
Tablo 20 <i>Türkçe Dersi Dışındaki Derslerde Kullanılan Estetik Dinleme Stratejileri</i>	126

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 1.</i> Dil becerileri.....	2
<i>Şekil 2.</i> Kulağın yapısı ve bölümleri.	41
<i>Şekil 3.</i> Dış kulak.	42
<i>Şekil 4.</i> Orta Kulak	43
<i>Şekil 5.</i> İç kulak.....	44
<i>Şekil 6</i> Beyin.	46
<i>Şekil 7.</i> Dinleme ve beyin.....	47
<i>Şekil 8.</i> Broca ve Wernicke alanı.	49
<i>Şekil 9</i> Tahmin şeması.	111

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

Çev.	Çeviren
DYTÖ	Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği
Ed.	Editör
F	Frekans
MBT	Masal Başarı Testi
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
N	Katılımcı sayısı
p	Anlamlılık düzeyi
s.	Sayfa
sd	Serbestlik Derecesi
SS	Standart Sapma
TDK	Türk Dil Kurumu
X	Aritmetik ortalama
%	Yüzde

BÖLÜM I

GİRİŞ

Tezin bu bölümünde araştırmanın problem durumuna, amacına, önemine, varsayımlarına, sınırlılıklarına, tanımlarına ve ilgili araştırmalar hakkında açıklamalara yer verilmiştir.

İnsan sosyal bir varlıktır. Hazır bir çevrenin, toplumun içine doğar ve orada yaşamını sürdürür. İçine doğduğu bu çevrede, toplumda hayatını sürdürebilmek için uyum sağlama sürecinden geçer. Son yıllarda yapılan bilimsel çalışmalar, insanın çevreye / topluma uyum sağlama sürecinin anne karnındayken başladığını göstermektedir.

İnsan sosyal bir varlıktır ve yaradılışı gereği diğer insanlarla birlikte bir toplumda yaşamını sürdürmek zorundadır. Bu durum, insanın diğer insanlarla “paylaşım, etkileşim, iletişim, anlaşma” gibi durumlarını zorunlu kılar. İnsanın hayatını sürdürebilmesi için diğer insanlarla, paylaşımında bulunmasını, etkileşime geçmesini, iletişim kurmasını ve anlaşmasını sağlayan muazzam bir araca ihtiyacı vardır. O muazzam araç, gelişimi, anne karnındayken başlayan “dil”dir. “ İnsanların birbirleri ile haberleşebilmeleri, birbirlerine meram ve isteklerini anlatıp anlaşabilmeleri ancak dil sayesinde mümkün olur. Yine dil vasıtasıyla ki insanlar, birbirlerinden intibalar alıp verebilir; gelecek nesillere vesikalar ve kayıtlar bırakabilir.”(Güzel, 2014, s.18).

Dil gelişiminin anne karnındayken başladığını son yapılan bilimsel çalışmalara dayanarak çok rahatlıkla ifade edebiliyoruz.

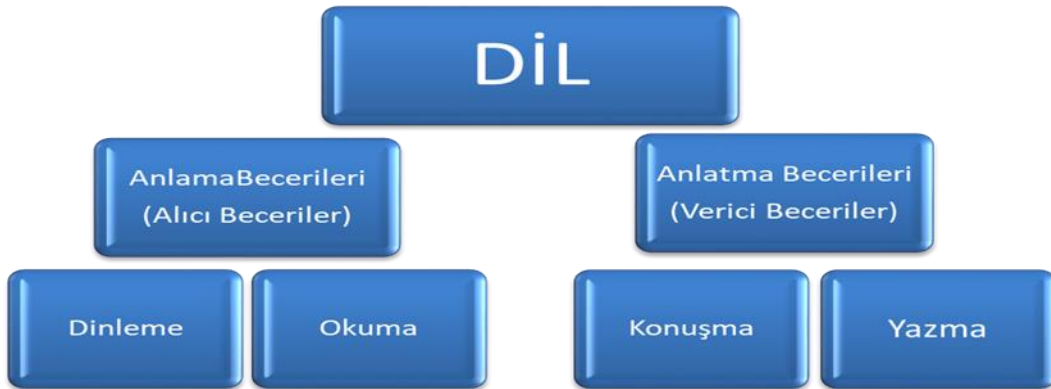
“Anneler, kuşkusuz işitme girişinin anne karnındaki bebek tarafından algılandığını; fetüsün harici seslere tepki verdiğini, elektrikli süpürge veya bir müzik açıldığında, tekmelemeye başladığını ifade ederler. Bu nedenle, dil girdilerinin, anne karnında işitilebilir olduğu ve bunları bebeğin öğrenebileceği açıktır. Doğmamış bebeklerin işitsel olarak yapılandırılmış uyaranlarla

ilgili ayırt edici öğrenmelerinin hamileliğin üçüncü trimesterinden itibaren mümkün olabileceğini düşünülmektedir.” (Querleu ve arkadaşlarından aktaran Cutler, 2012, s. 260).

Dünyaya geldikten hemen sonra sesleri çıkartabilen bir bebeğin bu yetiyi kazanabilmesi için bir ön hazırlık sürecinin olması kaçınılmazdır. Bu durum bize bebeklerin daha anne karnındayken dış dünyadaki sesleri işittiğinin ve bu seslere aşına olduğunun somut bir göstergesidir.

Dil, insanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için hayati bir ihtiyaçtır ve bunu buldukları ortamda sırasıyla anneleri, babaları, yakın ve uzak çevreleri aracılığıyla edinirler. Dolayısıyla bu dil edinim süreci önce aile ve yakın çevrede informal olarak daha sonra okul hayatında formal olarak devam eder. Okulda formal olarak yapılan dil eğitimi, bir müdahale, iyileştirme çabasıdır.

Dil, en genel tanımıyla insanların iletişim kurmasını sağlayan bir araçtır. İletişim kavramı ise, “anlama”yı ve “anlatma”yı zaruri kılar. Buradan hareketle dil, insanların “anlamasını” ve “anlatmasını” sağlar. İnsanın “anlatabilmesi” için öncelikle “anlayabilmesi” gerekir. Başka bir deyişle dışarıya bir şeyler verebilmesi için öncelikle bir şeyler almış olması gerekir. İnsan bu “alma” işini beynin dışarıya açılan kapılarıyla; kulaklar ve gözlerle sağlar. İnsan beyni kulaklar ve gözler vasıtasıyla dış dünyadan alınan bilgileri işler ve anlamlandırır. Dolayısıyla “dinleme” ve “okuma” becerileri “alıcı dil becerileri” ya da “anlama becerileri” olarak adlandırılır. İnsanoğlu ”verme / anlatma” işlemini ise sözlü ve yazılı olarak yapar. Bundan ötürü “yazma” ve “konuşma” becerileri de “verici dil becerileri” ya da “anlatma becerileri” olarak ifade edilir.

Şekil 1. Dil becerileri.

İnsanoğlu hayata uyum sürecine önce “anlamayla” başlar. Yani anne karnındayken sesleri işiterek daha sonra dinleyerek başlar. İnsanın ilk kullandığı dil becerisi, dinleme becerisidir. Dil becerileri içerisinde insanın yaşamda kullandığı ilk beceri; anlama becerilerinden dinleme becerisidir. Bunu daha sonra sırasıyla konuşma, okuma ve yazma becerileri takip eder.

Dinleme ve konuşma becerileri doğuştan itibaren informal yolla aile içinde kazanılır, okuma ve yazma becerileri ise büyük bir çoğunlukla formal yollarla okul hayatında kazanılır. Çok kısa bir süre öncesine kadar okullarda verilen dil eğitimi hep okuma ve yazma becerileri üzerine olmuştur. Öğrenciler zaten okula konuşmayı ve dinlemeyi bilerek geldikleri için dinleme ve konuşma becerileri programlarda yer alsa bile okuma ve yazma becerilerinin kazandırılması esas olmuştur. Bu hususta konuşma becerisi dinleme becerisine göre daha şanslı sayabilir çünkü dinlemeye göre konuşmaya öğretim programlarında ve derslerde daha çok yer ayrılmıştır. Dinleme becerisi diğer üç dil becerisine göre öğretim programlarına hem dünyada hem de ülkemizde en son giren dil becerisi olmuştur. Ülkemizde de en son 2006 yılında uygulamaya konulan Türkçe Dersi Öğretim Programı’na kadar dinleme becerisi geniş ve ayrıntılı bir biçimde işlenip uygulanmamıştı. Sadece eğitim boyutunda değil, dinleme becerisi bilimsel sahada da diğer üç dil becerisine nazaran üzerine daha az araştırma yapılan dil becerisidir. Bu sebeplerden ötürü dinleme becerisi ihmal edilmiş ya da öksüz dil becerisi olarak adlandırılır.

Daha önce de ifade edildiği gibi insan hayata “dinleyerek” başlar, yaşamını sürdürebilmesi için, iletişim kurabilmesi için dinlemesi gerekir. Dinleme öğrenmenin de ilk basamağı, ilk şartıdır. İnsan hayatında bu denli öneme sahip olan bu dil becerisi maalesef diğer üç beceriye göre daha arka planda kalmıştır. Dünyayı, hayatı, çevreyi anlamlandırdığımız dinleme becerisi doğru bir şekilde kazanılmadığında ve kurallarına uygun olarak kullanılmadığında hem bireysel hem de toplumsal olarak pek çok problem ortaya çıkar.

Alanda yapılan ilgili araştırmalarda ve halen uygulanmakta olan Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda, halen kullanılmakta olan ders kitaplarında estetik dinleme eğitimiyle ilgili çalışmalara ve etkinliklere yer verilmediği tespit edilmiştir. Bu nedenlerden ötürü bu araştırmada masallarla estetik dinleme eğitimi uygulamaları yapılmıştır.

Problem Durumu

“Dinleme, iletişim süreci içinde işitilenlerin anlamlandırılması, yorumlanması ve bunun sonucunda tepki geliştirme olarak belirtilebilir.”(Erdem & Erdem, 2015, s. 1133). Bu süreç öncelikle işitme ile başlayıp, devamında işitilenlerden anlam çıkarma olarak devam etmektedir. İşitilenler beyindeki belli merkezlerde işlenip anlamlı bir çıktıya dönüştüğünde dinleme gerçekleşmektedir.

Yapılan araştırmalar dinlemenin anne karnında gelişmeye başladığını söylemektedir (Önder, Aytan & Ünlü, 2015, s.44; Birnholz & Benacerraf, 1983, p. 516; Huotilainen vd., 2005, p.81; DeCasper & Fifer, 1980, p. 1174). Richards, doğmadan önce seleri duyduğumuzu belirtir (Richards’tan aktaran, Zohrabi, Sabouri & Behgozin, 2015, p. 43). Teknolojik gelişmelere bağlı olarak artan bu yöndeki çalışmalar, anne karnında bebeklerin sesleri ayırt edebildiğini hatta 19. gebelik haftasının başlarında fetüslerin, düşük frekans aralığındaki işitsel uyarıcıya motor tepkiler gösterdiğini bildirmektedir.(Draganova, Eswaran, Murphy, Huotilainen, Lowery & Preissl, 2005, p. 354; Hepper & Shahidullah, 1994, p. 82; Shahidullah & Hepper, 1994). Bir bebeğin bir aylıkken agulamaya başladığı düşünüldüğünde ve dil ediniminin de model alma yoluyla gerçekleştiği göz önüne alındığında; ancak gelişmiş bir işitme/dinleme yetisiyle ortalama bir ay gibi kısa bir sürede bebeklerin agulamaya başlaması, dinleme becerisinin anne karnında başladığının somut bir göstergesi olabilir. Cutler, (2012, p. 259) konuşma algısı olmadan konuşma üretiminin gerçekleşmeyeceğinden söz eder. Başka bir açıdan bakıldığında, anlama becerileri gelişmeden anlatma becerileri gelişemez yani insanoğlu anlamadan anlatamaz. Cutler, (2012, p. 259)’a göre, doğumdan önce bile, bebek beynine çevre diliyle ilgili bilgi verilir ve öğrenilir. Bebekler ilk kelimelerini, yaklaşık bir yaşını doldurduklarında söyleşeler de doğumdan itibaren ve ilk yıl boyunca anadili hakkında bilgi toplarlar. Bu bilgi ritim gibi daha küresel bir yapıyla başlar, ancak daha ince ayrıntılara hızla ilerler; İlk yılın sonunda bebekler dillerinin fonetik zıtlıklarını, sözcüklerin tipik yapısını öğrenmişlerdir. Bu öğrenme süreci, dilbilimsel bilginin kazanılmasını kolaylaştırmak için yapılandırılan duyma girişiyle desteklenir. İlk yılın ikinci yarısında, kelime formlarını konuşmadan ayırma yeteneğini geliştirirler ve böylece yılın sonuna kadar bir kelime hazinesi oluşturmak ve konuşma iletişimi başlatmak için hazır olurlar.

İnsanoğlunun yaşamını idame ettirebilmesi, ihtiyaçlarını giderebilmesi, gelişim evrelerini başarıyla tamamlayabilmesi, çevresini dinleyerek, izleyerek anlamlandırıp sonrasında kendini ifade edebilmesi, sosyal bir varlık olarak toplumda yer edinebilmesi için dinleme

becerisi hayati öneme sahiptir. Bu önemli sebeplerden olsa gerek insanın yaradılışında ve dili edinme sürecinde de öncelik dinleme becerisidir. Dinleme becerisi önce kazanılan anahtar bir beceridir. Dinleme becerisini sırasıyla konuşma, okuma ve yazma becerilerinin edinimi izler. İnsan önce dinleme becerisini kazanır sonrasında da dinleme yoluyla konuşma becerisini kazanır. Dinleme ve konuşma becerisi yoluyla da okuma becerisini kazanır. En son kazanılan yazma becerisini de dinleme, konuşma ve okuma becerileri yoluyla kazanır.

İnsanın bir günlük iletişim serüveni düşünüldüğünde, en çok dinleme becerisini kullandığı görülecektir. İletişim için harcanan toplam süre göz önünde bulundurulduğunda, dinleme % 40-50; konuşma, 25- % 30; okuma,% 11-16 ve yazmanın yaklaşık % 9 orana sahip olduğu belirtilmektedir (Gilakjani & Ahmadi'den aktaran Saraswaty, 2018, p. 139). Öyle ki yapılan bir araştırmada, günün uyanık olunan kısmının %70'nin iletişime; bu oranın %45'nin de dinlemeye ayrıldığı belirtilmiştir. Bir başka çalışmada modern bir şirket yöneticisinin günün en az %60'nı dinlemeye ayırdığı belirtilmiştir. Bir çalışmada zamanın %45'ni dinlemeye, %30'nu konuşmaya, %15'ni yazmaya, %10'nun okumaya ayrıldığı belirtilmiştir. Bunun yanı sıra insanların zamanlarının %40'nı dinlemeye, %35'ni konuşmaya, %16'sını okumaya, %9'nu yazmaya ayırdığını gösteren bir çalışma da vardır. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada ise, konuşmaya %16, okumaya %17, yazmaya %14, dinlemeye ise %53 oranında zaman ayrıldığı görülmüştür (Hagevik'den aktaran Cihangir Çankaya, 2011, s. 13).

İnsan için bu denli öneme sahip olan bu dil becerisi ne yazık ki çok fazla önemsenmemiştir. Doğuştan kazanıldığı düşünüldüğü için de eğitimle geliştirilebileceği çok sonradan anlaşılmıştır.

“Dilin dört alt becerisi içinde en çok kullanılanı dinleme becerisidir. Ancak dinleme becerisinin eğitimi diğer üçüne göre daha az önemsenir. Batılı ülkelerin eğitim sistemlerinde de böyledir. Bu yanılmanın temel sebebi, dinleme becerisini doğuştan kazandığımız düşüncesidir. Oysa son yıllarda yapılan araştırmalar, günlük hayatta iletişim konusunda karşılaşılan güçlüklerin başında doğru dinleme alışkanlığının kazanılmamasının geldiğini göstermektedir.” (Yalçın, 2002, s. 123).

Çocuğun işitme yetisi varsa, nasıl olsa duyuyor, dinliyor düşüncesiyle, dinlemenin eğitimi göz ardı edilmiş, dil becerilerinin eğitimi hususunda ağırlık okumaya ve yazmaya verilmiştir. Dinleme becerisinin eğitimiyle ilgili bu ihmaller, dinlemenin ‘öksüz bir dil becerisi’, ‘ihmal edilmiş dil becerisi’ olarak anılmasına yol açmıştır. Ülkemizde ilk kez 1968 İlkokul Programı’nda dinleme becerisi, dil etkinlikleri arasında yer almıştır. Sonrasında 2005 yılında uygulamaya konulan Türkçe Öğretim Programı, daha önceki Türkçe programlarına nazaran

dinleme becerisine en fazla önem veren program özelliği taşımaktadır. İlk kez bu programda dinlemenin diğer dil becerileri gibi ayrı bir öğrenme alanı olarak ele alınması, dinleme öğrenme alanına özel kazanımlar belirlenmesi, etkinlikler ve tür, yöntem ve teknikler önerilmesi ülkemizde dinleme eğitiminde bir çığır açmıştır. Bu durum dinleme becerisine verilen önemin artması bakımından son derece sevindiricidir. Çünkü dinlemenin bir beceri olduğu göz önüne alındığında, bu becerinin de diğer dil becerileri gibi eğitim yoluyla geliştirilebileceği rahatlıkla söylenebilir (Doğan, 2007, Melanlıoğlu, 2011; Katrancı, 2012; Dedeşali, 2014; Karakuş Tayşi, 2014; Doğan, 2017).

Devine (1982, p. 9), dinlemenin öğretilabileceğini söyler. Wolvin ve Coakley (2000, p. 143)'e göre, dinlemede doğrudan eğitim istenilen sonuçlar verebilir. Dinlemeyle ilgili yapılan çalışmalar, (Doğan, 2007; Melanlıoğlu, 2011; Katrancı, 2012, Karakuş Tayşi, 2014, Çiğerci, 2015) dinleme becerilerinin eğitim ile geliştiğini göstermektedir.

Dinleme bir beceridir ve beceriler eğitim yoluyla geliştirilebilirler. Sever (2004, s. 11) dinlemenin insan yaşamındaki yeri ve önemini vurgular ve doğal bir yeti olarak edinilen bu becerinin ilköğretimden itibaren özenle geliştirilmesi gerektiğini belirtir. Ediger (2002, p. 3), öğrencilerin iyi bir dinleyici olması isteniyorsa eğitim programlarında dinlemeye yeterince yer verilmesi gerektiğini söyler. Dinleme akademik başarıda kritik bir faktördür. Okulların en başarılı öğrencileri, etkin dinleyen öğrencilerden çıkmıştır. Öğrencilerin başarısız olmasında, yetersiz dinleme becerilerinin, okuma becerilerinden ve akademik yetenekten daha ağır basan bir faktör olduğu keşfedilmiştir (Wolvin & Coakley, 2000, p. 143).

Öğrenmede bu denli hayati bir öneme sahip olan dinleme becerisinin geliştirilmesinde daha sistemli ve daha programlı bir şekilde çalışılması gerekmektedir. Dinleme becerisinin geliştirilmesinde, strateji öğretimine ağırlık verilmelidir. Yurt içinde ve yurt dışında bununla ilgili yapılan bilimsel çalışmalar, strateji öğretilimiyle yapılan dinleme eğitiminin, etkili olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin dinleme becerilerinin gelişiminde, dinlemeye yönelik tutumları da son derece etkilidir. Bu durum aslında sadece dinleme için değil tüm öğrenme durumları için geçerlidir. İnsanlar olumlu tutum geliştirdikleri bir şeyle daha çok ilgilenirler, o şeye karşı dikkatlerini daha çok yoğunlaştırırlar ve onunla ilgili şeyleri merak edip öğrenmek isterler. Derste verilen dinleme eğitiminin yönelik olumsuz tutuma sahip olan bir öğrencinin, dinleme becerisindeki

gelişimi çok da yüksek olmayacaktır. Etkili bir dinleme eğitimi için “öğretmenler öğrencilerinin nasıl dinlediklerini ve dinlemeye yönelik tutumlarını göz önünde bulundurarak dinleme öğretimi yapmalıdırlar.” (Field, 2003). Dinleme becerisinin sağlıklı bir şekilde gelişimi için, okullarda yapılacak dinleme etkinliklerinde öğrencilerin mümkün olduğunca aktif olması ve dinleme etkinliklerinin ilgi çekici ve eğlenceli hale getirilerek öğrencilerin katılımı sağlanmalıdır. Bununla birlikte öğrencilere dinleme sürecinde kullanabilecekleri farklı yöntem, teknik ve stratejiler verilmeli bunların hangi durumda ve nasıl kullanılacağı da öğretilmelidir. Bu şekilde yapılan bir dinleme eğitimi ile günlük yaşamı sürdürürken iletişim kurmada en çok tercih edilen ve en önemli öğrenme, bilgi edinme kanallarından birisi olarak kullanılan dinleme becerisinden en yüksek düzeyde istifade edilmesi ve daha bilinçli dinleyicilerin yetişmesi sağlanacaktır.

Öğrencilerin dinleme becerileri geliştirilirken, eğitim öğretim sürecinde onların ilgisini çekecek, severek, zevk duyarak, sıkılmadan dinleyecekleri eğitim öğretim araçları kullanılmalıdır. Bu noktada, halk edebiyatımızın en zengin kaynaklarından biri olan masallardan yararlanılması, hem dinleme becerilerinin gelişimini destekleyecek hem de öğrencilerin kültürel zenginliğini artıracak, dilimizin en doğal, en güzel halini masallarda tatmalarını sağlayacaktır.

Günümüz dünyasında çocuklar, kendi kültürlerini tanımadan, öğrenmeden, yabancı kültürlerle ait olan pek çok ürüne erken yaşta televizyondan, sinemadan, bilgisayar ve cep telefonu ekranlarından maruz kalmaktadırlar. Bu durum çocukların hem kendi kültürlerine yabancılaşmasını hem de iyi niyet taşımayan, kişi ya da kuruluşlarca tüketim, şiddet, cinsellik vb. gibi pek çok kötü niyetin hedefi haline gelmelerine neden olmaktadır. Ayrıca yaşadığımız bu çağ, teknolojik gelişmelerden dolayı insanın sürekli izlemesini gerekli kılmaktadır. Bu çağda yaşayan insan, dört bir yandan görsel bombardımanına maruz kalmaktadır. Sanders (1999)’in ifadesiyle sözellik geri planda kalmaktadır. Çünkü insanlara ellerindeki ekranlardan, dünyayı izlemek daha cazip bir şeymiş gibi sunulmaktadır.

Yeni yetişen neslin hem dinleme becerilerini geliştirmek hem de köklü ve zengin kültürümüzü, çocuklarımıza aktarmak için Türkçe öğretiminde, dinleme becerisinin eğitiminde, kendi kültürel ve edebi zenginliğimiz olan masallardan mutlaka yararlanılmalıdır.

Tüm bunlardan hareketle dinleme becerisinin eğitimi üzerine kapsamlı çalışmalar yapma ihtiyacı hasıl olmuştur. Ülkemiz ve dünya şartlarında insanların diğer bir anlama becerisi olan okumaya yönelik tutumları ve okuma alışkanlıkları göz önünde bulundurulduğunda; anlamak, öğrenmek, kültürlenmek için; insanın okumadan daha çok rağbet ettiği bir anlama becerisi olan dinlemeyi, bilinçli bir şekilde yapması, ondan en üst düzeyde istifade edebilmesi son derece önemlidir. Dinlemenin, öğrencilerin ilgisini artıracak şekilde verilen bir öğretim süreciyle geliştirilmesi bu becerinin daha etkin ve verimli kullanılmasına katkı sağlayacaktır. Dinleme becerisini, öğrencilerin ilgisini çekecek, sevdikleri, zevkle dinledikleri dinleme metinleri ve uygun stratejilerle geliştirmek, öğrencilerin dinlediğini anlamalarını sağlayacak hem de olumlu tutum geliştirmelerine katkıda bulunacaktır.

Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi, “Masallarla yapılan estetik dinleme stratejileri öğretiminin ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerilerine ve dinlemeye yönelik tutumlarına etkisi var mıdır? Estetik dinleme stratejileri öğretimi yapılan gruptaki öğrencilerin bu sürece yönelik görüşleri nelerdir?” olarak belirlenmiştir.

Alt Problemler

- Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin ön test olarak uygulanan dinlemeye yönelik tutum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin son test olarak uygulanan dinlemeye yönelik tutum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin ön test olarak uygulanan masal başarı testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin son test olarak uygulanan masal başarı testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- Deney grubu öğrencilerinin estetik dinleme stratejileri kullanılarak yapılan dinleme çalışmalarına ilişkin görüşleri nelerdir?

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada masallarla yapılan estetik dinleme stratejileri öğretiminin ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama becerileri ve dinlemeye yönelik tutumları üzerindeki etkisinin belirlenmesi ve estetik dinleme stratejileri öğretimine yönelik öğrenci görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın Önemi

Dinleme önceki kısımlarda da belirtildiği gibi insanın kullandığı ilk dil becerisidir. Edinilen bu ilk beceri, diğer beceriler olan konuşma, okuma ve yazmanın kazanılmasında da öncü ve üstlenici bir kimliğe sahiptir. İlk kullanılan dil becerisi olmasının yanında günlük yaşamda da diğer becerilere göre en çok kullanılan dil becerisidir. Bu noktadan hareketle eğitim-öğretim sürecinde de dinleme becerisi en çok kullanılan dil becerisidir. Halen daha öğrenmenin en ekonomik, en kolay yollarından birisi dinleyerek öğrenmedir. Bu sebeple eğitim öğretim etkinliklerinin temeli dinlemeye dayanmaktadır. Pek çok bilimsel çalışma, iyi dinleyici olan öğrencilerin akademik başarılarının da yüksek olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bunun yanında iyi bir dinleme becerisine sahip olan bireylerin, sosyal yaşamda, insan ilişkilerinde, sorun çözmede ve kriz yönetiminde başarılı bireyler olduğu bilinen bir gerçektir. Bu gerçeklerden hareketle, insanın ilk kullandığı dil becerisi olan dinlemenin, eğitim yoluyla geliştirilmesi, stratejiler ve etkinliklerle pratiklerinin yapılması ayrı bir önem kazanmıştır. Öyle ki bu alanda yapılan çalışmalar dinlenen şeye göre ayrı stratejiler kullanmanın dinlemede verimi artırdığını ortaya koymuştur. Buna göre farklı dinleme türleri ortaya çıkmıştır. Bunlardan bir tanesi de estetik dinleme olarak adlandırılan, masal, hikâye, fıkra, şiir, şarkı, türkü, müzik dinlerken kullanılan dinleme türüdür. Estetik dinleme haz almak amacıyla yapılan dinlemedir.

Çocuklar hatta yetişkinler bile masal dinlerken büyük zevk duyarlar. Masal yüz yıllardır yediden yetmiş insanların ilgisini çeken cezbedici bir anlatı türüdür. İnsanlar çocukluk dönemlerinde masalla tanışır ve ondan hayata ve dünyaya dair çok şey öğrenirler. İnsana dilin kapılarını aralayan ilk dil becerisi olan dinleme becerisi ile insana edebiyatın kapısını aralayan, insanın ninniden sonra karşılaştığı ilk edebi metin türü olan masalın, estetik dinleme stratejileri kapsamında bu çalışmada birlikte ele alınması önem arz etmektedir.

İnsanlar çoğunlukla masal dinler fakat bu dinleme bilinçli bir şekilde yapılmadığı için masalı nasıl dinlemeleri gerektiğini, dinledikleri masaldan en üst düzeyde nasıl istifade edeceklerini bilmeden, rastgele yapılan bir dinlemedir. Dinleme eğitimine, erken dönemde, masallar aracılığıyla ve estetik dinleme stratejileri ile başlanması, öksüz bir dil becerisi olarak adlandırılan dinleme becerisinin makus talihini değiştirebilecek bir olanak sunar. Özetle dinleme eğitimine, insanların hoşlandığı, keyif aldığı, ilgilerini çeken bir edebi tür olan masalla, estetik dinleme stratejilerini kullanarak başlanması, dinleme becerisinin gelişimi ve dinlemeye yönelik olumlu tutumlar geliştirebilmesi açısından son derece önemlidir. Estetik dinleme stratejileriyle ve masallarla başlatılan bir dinleme eğitimi süreci, özellikle çocuklar için dinleme becerisini kazandırma ve geliştirmede pek çok fayda sağlayabilir. Çocuklara estetik dinleme stratejileri ve masallarla dinleme alışkanlığı kazandırmak, onların dinlemeyi sıkıcı bir eylem olarak görmelerini engeller aksine bu süreci daha keyifli ve ilgi çekici hale getirir.

Estetik dinlemenin gelişimine katkıda bulunan tahmin etme, özetleme, ilgi kurma gibi stratejiler, estetik dinleme yanında diğer dinleme türleriyle birlikte hatta okuma becerisinin de gelişimine katkıda bulunur.

Ayrıca alanda, akademik olarak, teknik olarak bilgi edinme amaçlı dinleme ve anlamaya yönelik çok fazla çalışma yapılmıştır (Melanlıoğlu, 2011; Katrancı, 2012; Doğan,2017). Fakat zevk almak amaçlı doğrudan estetik dinleme türüne yönelik yurt içinde de yurt dışında da herhangi bir çalışma yapılmadığı görülmüştür. Bu anlamda, alanda bundan sonra yapılacak araştırmalara öncü olması açısından bu çalışma, önemli bir çalışmadır.

Türkçe dersleri, metin temelli işlendiği için, (5. sınıf düzeyinde de ağırlıklı olarak öyküleyici metinler bunun yanında şiir, oyun metinleri kitaplarda yer aldığı için) estetik dinleme türü öğrencilerin sıklıkla kullanımına başvuracağı türlerden bir tanesidir. Bu yönüyle, bu çalışma, 5. sınıf öğrencilerinin estetik dinleme becerilerinin gelişiminde masalların etkisini göstermek adına, yapılacak çalışmalara öncü olması açısından önemli bir çalışmadır.

Sayıtlar

Araştırmanın sayıtları aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

1. Deney ve kontrol grubunun homojen bir dağılım gösterdiği,

2. Araştırma kapsamında alınan uzman görüşlerinin gerçeği yansıttığı,
3. Öğrencilerin araştırmada kullanılan veri toplama araçlarını içtenlikle cevapladıkları,
4. Araştırma kapsamında öğrencilere verilen estetik dinleme stratejileri öğretiminin öğrencilerin seviyelerine uygun olduğu ve yeterli düzeyde verildiği varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma,

1. 2013-2014 eğitim öğretim yılıyla,
2. Afyonkarahisar il merkezindeki Oruçoğlu Ortaokulunda öğrenim görmekte olan toplam 57 beşinci sınıf öğrencisiyle,
3. Temel dil becerilerinden “dinleme becerisi” ile,
4. Halk edebiyatı türlerinden masal ile,
5. Estetik dinleme stratejileriyle
6. 8 haftalık deneysel işlem süresi ile sınırlandırılmıştır.

Tanımlar

Dinleme: Dinleme, ses, müzik, gürültü, konuşma gibi sesli uyarıcıları işitmek, anlamak ve zihinde yapılandırmak için kulak ve beynimizde yürütülen karmaşık bir süreçtir (Güneş, 2013, s. 79).

Beceri: Beceri, bireyin bir işi yapma gücüdür. Beceri, bilinçli olarak uygulanan, başka durumlara aktarılan, sürekli geliştirilen, karmaşık ve hazır bir güçtür (Güneş, 2007, s. 57).

Estetik Dinleme: Estetik dinleme, zevk alarak, eğlenerek ve düşünerek dinleme anlamına geliyor. Bu tür dinleme, dil ve seslerin güzelliğinden gelen hazzı takdir etmek ve zevk almak için yapılır. Masal, hikaye, şiir, oyun, konser, edebiyat türlerini dinleme, estetik dinlemeye girer (Milner, 2010).

Strateji: Eğitim-öğretim faaliyetlerine yön veren temel felsefe, anlayış ve yaklaşımlardır. İlgili konunun seçimini, kendi içinde analiz ve sentezini ve konunun öğretiminde psikolojik

temele göre hangi öğrenme modelinin uygulanacağını belirlenmesini de kapsar (Özby, 2006, s. 23).

Tutum: Bireyin çevresindeki (çoğunlukla sosyal çevre) konulara karşı sürekli biçimde benzer tepki gösterme öneğilimidir (Baysal, t.y.).

Masal: Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyicileri inandırabilen sözlü anlatım türüdür (Sakaoğlu, 1999, s. 2).

İlgili Araştırmalar

Dinleme eğitimi alanında ülkemizde yapılan ilk araştırmalardan bir tanesi Yangın (1998) tarafından yapılan, “Dinlediğini Anlamada Elves Yönteminin Etkisi” başlıklı doktora tezidir. İlkokul 1. sınıf öğrencileriyle yürütülen çalışmada, Elves yönteminin, 1. sınıf öğrencilerinde, öğrenmenin düzeyine ve kalıcılığına etki edip etmediğine bakılmıştır. Etki ediyorsa, bu etkinin, zekâ bölümü, takvim yaşı, aylık gelir düzeyi, anne ve babanın öğrenim durumuna göre değişip değişmediği incelenmiştir. Deneysel desene göre yapılan çalışmada iki okuldan birer sınıf belirlenmiş ve bu sınıflardan biri deney diğeri kontrol grubu olarak atanmıştır. Deney grubunda 27 ve kontrol grubunda 21 öğrenci yer almıştır. Deney grubuna 10 hafta boyunca ELVES yönteminin işlem basamaklarına göre geliştirilen eğitim durumları uygulanmıştır. Kontrol grubunda ise geleneksel öğretim sürdürülmüştür. Araştırma verileri “Temel Kabiliyetler Testi Yaş 5-7” ve “Düzev Belirleme Testi”, öğrenci karne notları ve öğrenci dosyalarından elde edilmiştir. Araştırma sonucunda ELVES yönteminin uygulandığı deney grubundaki öğrencilerin öğrenme seviyeleri, kontrol grubundaki öğrencilerin öğrenme seviyelerinden daha yüksek bulunmuştur. Ancak öğrenme seviyesinin kalıcılığı açısından deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir farklılık olması görülmüştür. 10 haftalık ELVES yönteminin uygulanması sonucunda aylık gelir seviyesi, anne-babanın öğrenim durumu, zekâ bölümü ve takvim yaşına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Doğan (2007), tarafından yapılan “İlköğretim İkinci Kademedede Dil Becerisi Olarak Dinlemeyi Geliştirme Çalışmaları” başlıklı çalışmasında, ortaokul 7. sınıf öğrencileriyle çalışmıştır. Dinlemenin, etkinliklerden hareketle planlanan bir eğitim programıyla, geliştirilebileceğini ortaya koymak amacıyla yapılan araştırma, ön test-son test kontrol gruplu deneysel desene göre yapılandırılmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan ve ön test-

son test olarak kullanılan, 10 maddeden oluşan dinleme testi; hikâye, metro anonsları, haberler-hava durumu, çizim, röportaj, yol tarifi, radyo tiyatrosu, reklamlar, dikte ve alışveriş problemi başlıklarını içermektedir. Dinleme testi öğrencilere uygulanırken maddelerin bazılarında teyp aracılığıyla ses kayıtları dinletilmiş, bazı maddelerde ise metin, öğrencilere öğretmen tarafından okunmuştur. Deney ve kontrol gruplarına ön test yapıldıktan sonra deney grubundaki öğrencilere haftada 2 saat olmak üzere 4 hafta süren uygulamalı dinleme eğitim verilmiştir. Bu eğitim sırasında öğrencilere dinleme öncesi, dinleme esnası ve dinleme sonrasında dikkat etmeleri gereken noktalar, dinlerken not alma teknikleri vb. konularda bilgiler verilmiştir. Bu bilgiler, örnekler üzerinde uygulamalı olarak gösterilmiştir. Kontrol grubundaki öğrencilerle dersler önceden olduğu gibi klasik şekilde işlenmiştir. Deneysel işlem sürecinin bitiminde son test uygulanmış ve sonuçta her iki grubun da ortalama puanlarında bir artış görülmüştür. Fakat deney grubundaki öğrencilerin puanlarındaki artış, kontrol grubundaki öğrencilere göre daha fazla olmuştur. Bu sonuca göre dinleme becerisine yönelik verilen eğitimin öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmektedir.

Güven (2007), tarafından yapılan “Öğrenme Stillere Dayalı Etkinliklerin Öğrencilerin Dinleme Becerisi Erişileri, İngilizce Dersine Yönelik Tutumları ve Öğrenilenlerin Kalıcılığına Etkisi” başlıklı doktora çalışmasında öncelikle öğrencilere öğrenme stilleri ölçeği uygulanarak, öğrencilerin öğrenme stillerinin; görsel mi, işitsel mi, dokunsal-devinimsel mi olduğu belirlenmiştir. Yöntem olarak, ön test-son test kontrol gruplu deneysel desene göre yapılandırılan araştırma, yabancı diller yüksekokulu hazırlık sınıfında öğrenim gören 42 öğrenciyle yürütülmüştür. Buna göre 21 öğrenciden oluşan deney grubundaki öğrencilere öğrenme stillerine dayalı 18 farklı etkinliğin uygulandığı bir öğrenme ortamı, kontrol grubundaki 21 öğrenciye ise geleneksel öğretim yaklaşımının hâkim olduğu bir öğrenme ortamı sağlanmıştır. Araştırmanın başında her iki gruptaki öğrencilere ön test, altı haftalık deney aşamasının sonucunda da son test uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda deney grubundaki öğrencilerin, kontrol grubundaki öğrencilere kıyasla anlamlı ve yüksek düzeyde puanlar aldıkları görülmüştür.

Kırbaş (2010), tarafından yapılan “İşbirlikli Öğrenme Yönteminin İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerilerini Geliştirmesine Etkisi” başlıklı doktora çalışmasında, 8. Sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerinin gelişiminde işbirlikli öğrenme yönteminin etkisini ortaya çıkarmaya amaçlamıştır. Ön test-son test kontrol deney gruplu deneme modeline göre

yapılandırılan araştırmada ön test ve son test olarak, “Dinleme Becerileri Gözlem Formu ve Dinleme –Anlama Başarı Testi” kullanılmıştır. / haftalık deneysel işlem süresince deney grubu olarak belirlenen sınıfta, işbirlikli öğrenme yöntemi birlikte öğrenme tekniğiyle dersler işlenmiş, kontrol grubunda ise dersler geleneksel yöntemlerle işlenmiştir. Araştırmada elde edilen veriler analiz edildiğinde, iki grubun son test puanlarına bakıldığında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada, sekizinci sınıfların dinleme becerilerini geliştirmede işbirlikli öğrenme yönteminin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aytan (2011a), tarafından yapılan “Aktif Öğrenme Tekniklerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkileri” başlıklı doktora çalışmasında, aktif öğrenme yöntemlerinin dinleme becerisi üzerindeki etkileri incelenmiştir. Ortaokul 6. sınıf öğrencileriyle yürütölen araştırmada, nicel ve nitel verilerin birlikte incelendiği karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda, ön test, son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Buna göre deney grubunda 10 hafta süresince aktif öğrenme tekniklerine göre düzenlenmiş ders planlarıyla, kontrol grubunda ise öğretmen kılavuz kitabında bulunan dinleme alanı yönergeleri doğrultusunda dinleme eğitimi verilmiştir. Deneysel süreçten sonra her iki grubun ortalama puanlarında bir artış gözlenmiştir fakat deney grubunun puanlarının kontrol grubuna göre daha yüksek bir artış gösterdiği gözlenmiştir. Araştırmada aktif öğrenme tekniklerine göre yapılan dinleme eğitiminin, öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda elde edilen sonuçlar da nicel boyutunda ulaşılan sonucu destekler niteliktedir. Buna göre deneysel işlem sonrasında, görüşme yapılan öğrenciler, olumlu görüş bildirmişlerdir.

Melanlıoğlu (2011), ortaokul 7. Sınıf öğrencileriyle birlikte yürüttüğu “Üstbiliş Strateji Eğitiminin İköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Dinleme Becerisine Etkisi” başlıklı doktora çalışmasında, üstbiliş strateji eğitiminin dinleme becerisine etkisini incelemiştir. Araştırma, ön test, son test kontrol gruplu deneysel desene göre yapılandırılmıştır. Deney grubuna on iki hafta süreyle üstbiliş stratejilerine göre ders işlenmiş, kontrol grubunda ise Türkçe Öğretim Programı’nın öngördüğu şekilde dersler yürütölmüştür. Veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen, “Üstbilişsel Dinleme(Dinlediğini Anlama) Farkındalığı Ölçeği ve Üstbilişsel Dinlediğini Anlama Formu” yoluyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda üstbiliş eğitimi alan deney grubundaki öğrencilerin dinleme puanları, kontrol grubundaki öğrencilere göre daha yüksek çıkmış ve aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Katrancı (2012), “Üstbiliş Stratejileri Öğretiminin Dinlediğini Anlama Becerisine ve Dinlemeye Yönelik Tutuma Etkisi” başlıklı çalışmada ortaokul 5. sınıf öğrencilerine verilen üstbiliş stratejileri öğretiminin dinlediğini anlamaya ve dinlemeye yönelik tutuma etkisini tespit etmeyi amaçlamıştır. Karma yöntemin tercih edildiği araştırmada nicel boyutta ön test, son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. 12 hafta süren deneysel işlem sürecinde deney grubuna, dinleme metinlerinden yararlanarak etkinlikler yoluyla üstbiliş stratejileri öğretimi gerçekleştirilmiştir. Kontrol grubunda ise Türkçe Öğretim Programı’na göre dersler normal seyrinde ilerlemiştir. Deneysel işlemin başında ve sonunda deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin, dinlediğini anlama düzeyleri, dinlemeye yönelik üstbilişsel farkındalıkları, dinlemeye ilişkin tutumları, araştırmacı tarafından geliştirilen ölçeklerle belirlenmiştir. Elde edilen veriler analiz edildiğinde deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin dinlediğini anlama, üstbilişsel dinlediğini anlama farkındalığı ve dinlemeye yönelik tutum erişimleri arasında deney grubu lehine anlamlı fark bulunmuştur. Çalışmanın nitel boyutundan elde edilen verilere bakıldığında, deney grubu öğretmeni ve öğrencilerinin üstbilişsel dinleme etkinliklerine yönelik görüşlerinin olumlu olduğu tespit edilmiştir.

Erdem (2012), “Yapılandırmacı Karma Öğrenme Ortamlarının Dinleme ve Konuşma Becerilerine Etkisi” başlıklı doktora çalışmasını ön test-son test kontrol gruplu desene göre yapılandırmıştır. İlköğretim 4. sınıf öğrencileriyle yürütülen çalışmada, deney grubunda yer alan öğrencilere, yapılandırmacı karma öğrenme ortamlarının dinleme ve konuşma becerilerini geliştirici etkinlikler 8 haftalık deneysel işlem sürecinde uygulanmıştır. Kontrol grubunun öğrenme-öğretme sürecine müdahalede bulunulmamış, dersler normal seyrinde devam etmiştir. Ön test-son test ölçümleri, üçer dörder kişilik gruplar halinde uygulamalı etkinliklerden yapılmıştır. Her öğrenciye, dinleme materyali aracılığıyla dinlediğini anlama etkinliği ve kendi konuşmalarına dayalı konuşma ve sözlü anlatım etkinliği yaptırılmıştır. Bu süreçte öz değerlendirme ve öğretmen değerlendirmesi işlemleri gerçekleştirilmiştir. Ayrıca ön test-son test uygulamalarındaki tüm yanıtlar ve konuşmalar yazıya aktararak gözlem formları elde edilmiştir. Gözleme dayalı olarak gerçekleştirilen öz değerlendirme, öğretmen değerlendirmesi ve gözlem kayıtlarına dayalı olarak yapılan değerlendirme olmak üzere araştırmanın verileri üç farklı şekilde sunulmuştur. Verilerin analiz edilmesiyle, yapılandırmacı karma öğrenme ortamlarında öğrencilerin, dinleme, dinlediğini anlama,

konuşma ve sözlü anlatım becerilerini geliştirmeye yönelik etkinliklerin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aksu (2013), “Bütünleştirici Dinleme Modeli Uygulamalarının İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerilerine Etkisi” başlıklı doktora çalışmasını karma yöntemle göre yapılandırmıştır. İlköğretim 5. Sınıflarla yürütülen araştırmanın nicel boyutunda ön test son test deney kontrol gruplu desen benimsenmiştir. Buna göre deney grubunda 4 hafta boyunca Bütünleştirici Dinleme Modeli’ne uygun olarak hazırlanan etkinliklerden hareketle ders işlenmiştir. Kontrol grubunda ise dersler mevcut öğretim programına göre normal seyri içinde devam etmiştir. Araştırmanın nicel verileri dinleme beceri testiyle, nitel verileri ise öğretmen görüşme formuyla toplanmıştır. Araştırma sonunda bütünleştirici dinleme modelinin uygulandığı deney grubu son test sonuçlarının kontrol grubuna göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bütünleştirici dinleme modelinin dinleme becerileri üzerinde olumlu etkisi olduğu görülmüştür.

Çerçi (2013), tarafından hazırlanan “Konuşma Eğitiminin Telaffuz, Vurgu ve Tonlama Konularının Dinleme Destekli Öğretimi” başlıklı doktora çalışması, konuşma eğitiminin telaffuz, vurgu ve tonlama konularının dinleme destekli öğretim materyalleri ile aynı konuların dilbilgisi kuralları çerçevesinde öğretimine yönelik hazırlanan yazılı materyalleri kullanan öğrencilerin konuşma becerileri arasındaki farkı belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Ortaokul 7. sınıf öğrencileriyle yürütülen çalışmada yöntem olarak “kontrol gruplu ön test ve son test” deneysel çalışma modeli benimsenmiştir. Deneysel işlem sürecinde kontrol gruplarında araştırmacı tarafından hazırlanan telaffuz, vurgu ve tonlama konularının dilbilgisi kuralları çerçevesinde işlendiği yazılı materyallerle ders işlenmiştir. Deney gruplarında ise araştırmacı tarafından hazırlanan dinleme destekli materyallerle ders işlenmiştir. 8 hafta süren deneysel işlem sürecinde her iki gruptaki öğrencilerden ön test ve son test olarak, hazırlıklı konuşmaların, hazırlıksız konuşmaların, farklı vurgularla farklı anlamları öne çıkan cümlelerin ve farklı tonlamalarla farklı duyguları yansıtan cümlelerin ses kayıtları alınmıştır. Ön test ve son test ölçümlerinin arasındaki zaman diliminde ise telaffuz, vurgu ve tonlama konuları, hazırlanan öğretim materyalleriyle işlenmiştir. Ön test ve son testte elde edilen veriler ‘Praat’ ses analiz programında analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda deney ve kontrol grupları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna bağlı olarak telaffuz, vurgu ve tonlama konularının öğrencilere kazandırılmasında, dinleme destekli öğretim materyalleri ile yapılan öğretimin, dilbilgisi

kuralları çerçevesinde hazırlanan yazılı materyallerle yapılan öğretimine göre daha etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Dedebalı (2014), tarafından yapılan “Çoklu Ortam Uygulamalarının Altıncı Sınıf Dinleme Becerisinin Gelişimine Etkisi” başlıklı doktora çalışmada, çoklu ortam uygulamalarının, ortaokul altıncı sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama becerileri, dinleme becerisi farkındalıkları ve dinlemeye yönelik tutumları üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Ortaokul 6. sınıf öğrencileriyle birlikte yürütülen araştırma, karma modele göre yapılandırılmıştır. 11 hafta süren deneysel işlem sürecinde, deney grubunda, çoklu ortam uygulamaları yoluyla dinleme becerisi öğretimi gerçekleştirilmiştir. Kontrol grubunda ise Türkçe Öğretim Programı’na göre dersler normal seyrinde işlenmiştir. Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin dinlediklerini anlama düzeyleri, dinleme becerisine yönelik farkındalıkları ve dinlemeye ilişkin tutumlarına ilişkin tutumları deneysel işlem öncesinde ve sonrasında ölçülmüştür. Nicel verilerin SPSS paket programında yapılan analizleri sonucunda, çoklu ortam uygulamalarının öğrencilerin dinleme becerisini anlama, dinleme becerisi farkındalığı ve dinlemeye yönelik tutumlarını olumlu yönde artırdığı söylenebilir. Araştırmanın nitel boyutunda öğrencilerle yapılan görüşmeler sonrasında, dinleme becerisinin geliştirilmesinde çoklu ortam uygulamalarına yönelik görüşlerinin olumlu olduğu tespit edilmiştir.

Karakuş Tayşi (2014), “Öğrenme Stiline Dayalı Eğitimin Ortaokul Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisine ve Dinlemeye Yönelik Tutumlarına Etkisi” başlıklı doktora çalışmasını öğrenme stilleri dikkate alınarak yapılan dinleme çalışmalarının ortaokul öğrencilerinin dinleme becerilerini geliştirmeye ve dinlemeye yönelik tutumlarına etkisini tespit etmek amacıyla yapmıştır. Öğrencilerin öğrenme stillerinin tespit edilmesinin ardından deney grubundaki öğrencilere, öğrenme stillerine dayalı hazırlanan dinleme çalışmaları, kontrol grubunda ise Türkçe Öğretim Programı’na göre dinleme çalışmaları yapılmıştır. Deneysel süreç, on sekiz hafta sürmüştür. Araştırmanın verileri elde etmek için öğrencilere, “Kişisel Bilgi Formu”, “Marmara Öğrenme Stilleri Ölçeği”, “Öğrenciler İçin Öğrenme Stilleri Belirleme Listesi”, “Öyküleyici Metin Başarı Testi”, “Bilgilendirici Metin Başarı Testi” ve araştırmacı tarafından geliştirilen “Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği” uygulanmıştır. Araştırmada, öğrenme stillerine dayalı dinleme çalışmaları yapılan deney grubu öğrencilerinin, mevcut programa göre dinleme çalışmaları yapılan kontrol grubu öğrencilerine göre dinlediğini anlama puanlarının daha yüksek çıktığı ve aradaki farkın anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre, öğrenme stillerine uygun olarak yapılan

eğitimin ortaokul öğrencilerinin dinleme becerilerinin ve dinlemeye yönelik tutumlarının gelişmesine katkı sağladığı görülmüştür.

Ciğerci (2015), “İlkokul Dördüncü Sınıf Türkçe Dersinde Dinleme Becerilerinin Geliştirilmesinde Dijital Hikâyelerin Kullanılması” başlıklı doktora çalışmasında, ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerinin gelişiminde dijital hikâyelerin etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada, nicel ve nitel verilerin birlikte incelendiği karma yöntem kullanılmıştır. Buna göre nicel boyutta ön test, son test kontrol gruplu deneysel desenin kullanıldığı araştırmada, deney grubunda sekiz hafta boyunca dijital hikâyelere dayalı etkinliklere yer verilmiştir. Kontrol grubunda ise dersler normal seyrinde ilerlemiştir. Etkinlikler öğretmen tarafından yaptırılmış, araştırmacı da gözlemci olarak sürece dâhil olmuştur. Nicel boyutta dinlediğini anlama testi ve dinlemeye yönelik tutum ölçeğiyle elde edilen veriler analiz edildiğinde, deney grubundaki öğrencilerin her iki ölçümden aldıkları puanlar kontrol grubundaki öğrencilerden yüksek çıkmıştır. Nitel boyutta veriler, görüşme formu, gözlem formu ve araştırmacı ve öğrenci günlükleri yoluyla toplanmıştır.

Yıldız (2015), “Dinleme Stratejileri Öğretiminin Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerilerine Etkisi” başlıklı doktora çalışmasını, dinleme stratejileri öğretiminin 5. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlamada etki edip etmediğini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Ön test son test deneysel modele göre yapılandırılan araştırmada, veri toplama aracı olarak, dinleme başarı testi ve dinleme farkındalığı ölçeği kullanılmıştır. 8 hafta süren deneysel işlem sürecinde araştırmacı tarafından haftada ikişer saat dinleme stratejileri öğretimi gerçekleştirilmiş, dinleme stratejilerine yönelik tasarlanan etkinlikler uygulanmıştır. SPSS paket programında analiz edilen verilerin sonucuna göre dinleme stratejileri öğretiminin dinlediğini anlamaya olan etkisini ölçmeyi amaçlayan ön test ve son test başarı testlerinde son test lehine anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Buna göre 5. sınıf düzeyindeki öğrencilere verilen dinleme stratejileri öğretiminin, öğrencilerin dinlediklerini anlama becerilerine olumlu yönde etki ettiği tespit edilmiştir.

Yıldırım (2007), tarafından yapılan, “İlköğretim 3. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerileri Üzerine Uygulamalı Bir Çalışma” başlıklı yüksek lisans tezi, ön test- son test tek gruplu deneysel bir çalışma olarak yapılandırılmıştır. Deneysel işlem boyutu 10 hafta süren araştırmada, ön test- son test olarak “Dinleme Becerileri Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Ön test uygulamasından sonra 10 haftalık deneysel işlem sürecinde deney grubu öğrencilerine, üçüncü sınıf seviyesine uygun olarak seçilen metinler üzerinden,

dinleme etkinlikleri yapılmış; dinleme becerilerini geliştirmeye yönelik yöntem ve teknikleri uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler bilgisayar ortamında istatistik geliştirilmesi için uygulanan çalışmaların olumlu bir sonuç verdiği tespit edilmiştir. Deneysel işlem sürecinde uygulanan yöntem ve teknikler, yapılan etkinlikler, öğrencilerin dinleme becerilerinin gelişmesine katkı sağlamıştır.

Çelebi (2008), tarafından yapılan, “6, 7 ve 8 Sınıf Öğrencilerinin Olay ve Düşünce Yazılarına Göre Dinleme Becerilerinin Değerlendirilmesi (Muğla Örneği) başlıklı yüksek lisans tezi, tarama modeline göre yapılandırılmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu random yöntemiyle seçilen 405, 6., 7. ve 8. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, kişisel bilgi formu, olaya ve düşünceye dayalı metinler ve bunlarla ilgili başarı testleri kullanılmıştır. Uygulama esnasında önce metinler sonra sorular öğrencilere dinlettirilmiştir, her sorudan sonra öğrencilere cevaplarını dağıtılan kâğıt üzerinde belirtmeleri istenmiştir. Başarı testlerinden ve bilgi formundan elde edilen veriler, bilgisayar ortamında istatistik programında analiz edilmiştir. Buna göre Muğla Merkez ilköğretim okullarında öğrenim görmekte olan 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin olay yazılarını anlama düzeylerinin, düşünce yazılarını anlama düzeylerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Akdemir (2010), tarafından yapılan, “Videonun Dinleme Becerisine Ön Örgütleyici Olarak Uygulanması” başlıklı yüksek lisans tezi, ön test- son test deney kontrol gruplu deneysel bir çalışma olarak yapılandırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2009–2010 eğitim öğretim yılında Erzincan Üniversitesine bağlı Turizm ve Otelcilik Meslek Yüksekokulu Turizm ve Otel İşletmeciliği bölümünde birinci sınıfta öğrenim görmekte olan 40 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak bir video kaydı ve dinleme testi kullanılmıştır. Deneysel işlem, haftada 3 saat olmak üzere 6 haftalık bir süreçte gerçekleştirilmiştir. Ön test uygulamasından sonra deney grubundaki öğrencilere video filmi parçalar halinde ve destekleyici metinlerle dinletilip/izletilip onlardan dinledikleri/izledikleri her bölüm için dinleme – anlama sorularına cevap verme, kelime bilgisi ve yorumlama beceri ve bilgilerini ifade etme imkânı veren çalışma kâğıtlarını doldurmaları istenmiştir. Kontrol grubunda ise aynı sürede öğrenciler aynı videoyu görüntüsüz olarak sadece ses biçiminde dinlemişlerdir. Elde edilen verilerin analiziyle, video dinletme/izletme uygulamasının dinleme becerisinin gelişimine olumlu yönde katkı sağladığı tespit edilmiş videonun dinleme becerisini geliştirmede bir ön örgütleyici olarak kullanılabileceği ispatlanmıştır.

Bayrak (2010), tarafından hazırlanan “İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Sürecinde Kullandıkları Zihinsel Beceri Düzeyleri” başlıklı yüksek lisans tezi, tarama yöntemine göre yapılandırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2010-2011 eğitim öğretim yılında Eskişehir il merkezinde öğrenim görmekte olan 750, 5. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, 5. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama sürecinde kullandıkları zihinsel beceri düzeylerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen dinlediğini anlama testi kullanılmıştır. Dinlediğini anlama, zihinde canlandırma, ayırt etme, anlamsal ilişkiler kurma, çıkarsamada bulunma, tahmin etme, sorgulama, analiz etme, problem çözme, ilişkilendirme, karşılaştırma zihinsel becerileri düzeylerini belirlemeyi hedefleyen test, araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Elde edilen veriler istatistik programında analiz edilmiştir. Buna göre, öğrencilerin dinlediğini anlama sürecinde kullandıkları anlamsal ilişkiler kurma, anlamı yapılandırmada görsellerden yararlanma, ayırt etme ve analiz etme zihinsel becerilerinin yüksek düzeyde geliştiği tespit edilmiştir. Dinlediğini anlama sürecinde kullandıkları tahmin etme, yönergeleri uygulama, çıkarsamada bulunma zihinsel becerilerinin orta düzeyde, problem çözme, sorgulama ve karşılaştırma zihinsel becerilerinin ise düşük düzeyde geliştiği tespit edilmiştir.

Boğa Zengin (2010), tarafından yapılan “Çocuk Kitaplarının Dinleme Becerisini Geliştirme Aracı Olarak Kullanılması” başlıklı yüksek lisans tezi, ön test, son test kontrol gruplu deneysel modele göre yapılandırılmıştır. 7. sınıf öğrencileriyle yürütülen araştırmada, çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun olarak belirlenmiş eserler ve 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında yer alan metinler ile dinleme anlama metin soruları veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Ön test uygulamasının ardından deney ve kontrol gruplarında haftada 2 saat olmak üzere 4 hafta süresince dinleme çalışmaları yapılmıştır. Deney grubundaki dinleme çalışmaları çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun eserlerle yürütülürken, kontrol grubundaki dinleme çalışmaları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında yer alan metinlerle yürütülmüştür. Deneysel işlemin sonunda son test yapıldıktan sonra veriler istatistik programında analiz edilmiştir. Buna göre, deney grubuna dinletilen çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun eserlerin, 7. Sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerinin gelişimine olumlu yönde katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kocaadam (2011), tarafından yapılan “Not Alarak Dinleme Eğitiminin İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkisi” yüksek lisans tezi ortaokul 7. sınıf öğrencileriyle yürütülmüştür. Not alarak dinleme tekniği aracılığıyla ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerini geliştirilmesi amaçlanan araştırmada, ön test son test

kontrol gruplu deneysel model kullanılmıştır. 10 hafta süren deneysel işlem sürecinde, deney grubundaki öğrencilere hazırlanan etkinlikler aracılığıyla not olarak dinleme eğitimi verilmiştir. Kontrol grubuna ise müdahalede bulunulmamış, dersler normal seyrinde işlenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Dinleme Testi” kullanılmıştır. Elde edilen veriler analiz edildiğinde, deney grubunun son test puanlarının ön test puanlarında daha yüksek olduğu ayrıca deney grubu son test puanlarının ve kontrol grubu son test puanlarından (iki soru hariç) daha yüksek çıktığı tespit edilmiştir. Her iki grup öğrencilerinin aldıkları toplam puanlara bakıldığında, deney grubu öğrencilerinin son test toplam puan ortalamalarının da kontrol grubu öğrencilerinin son test toplam puan ortalamalarından anlamlı derecede yüksek çıktığı tespit edilmiştir. Buna göre öğrencilere verilen not olarak dinleme eğitiminin öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Şahin (2012), tarafından yapılan “Dinleme Metinlerinden Önce ve Sonra Sorulan Soruların İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisine ve Hatırlama Düzeyine Etkisi” başlıklı yüksek lisans tezi son test kontrol gruplu deneysel modele göre yapılandırılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak üç dinleme metni ve bu metinlere yönelik dinlediğini anlama testleri kullanılmıştır. Deney ve kontrol gruplarının belirlenmesinin ardından deney grubundaki öğrencilere metin dinletilmeden önce sorular dağıtılmış ve öğrencilere soruları incelemeleri için süre tanınmıştır. Sonrasında metin dinletilmiş ve dinleme esnasında öğrencilerin soruları cevapları sağlanmıştır. Kontrol grubundaki öğrencilere ise önce metin dinletilmiş dinleme bitiminde metni anlama soruları dağıtılarak öğrencilerin cevaplamaları sağlanmıştır. Dört hafta arayla üç farklı dinleme metni kullanılarak aynı işlem tekrarlanmıştır. Bu işlemin ardından yedi hafta sonra öğrencilerin hatırlama düzeylerini ölçmek için kalıcılık testi yapılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler istatistik programında analiz edilmiştir. Buna göre soruların dinleme metinleri öncesinde verilmesi öğrencilerin dinlediğini anlama becerilerini olumlu yönde etkilemiştir.

Fidan (2012), tarafından yapılan, “İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Türkçe Dersinde Kullandıkları Dinleme Stratejilerinin Değerlendirilmesi” başlıklı yüksek lisans tezi karma yönteme göre yapılandırılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda tarama modeli nitel boyutunda ise betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklem grubu, 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Kayseri ili Melikgazi, Kocasinan ve Talas ilçelerinde bulunan ilköğretim ikinci kademe (6, 7, 8. Sınıf) öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmanın veri toplama araçları; “Likert Tipi Dinleme Stratejileri Ölçeği” ve “Standartlaştırılmış Açık Uçlu

Görüşme” formudur. Ölçme araçları ile örnek grubunda ölçümler yapıldıktan sonra elde edilen veriler istatistik programında analiz edilmiştir. Buna göre maddelerin genel ortalamalarına bakıldığında, öğrencilerin dinleme stratejilerini kullanımının cinsiyet ve sınıf düzeyine farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve beden diliyle ilgili dinleme stratejilerinin genelini Türkçe derslerinde kullanmaktadırlar. Bu stratejiler içerisinde en çok not alma ve dikkat stratejileri en çok kullanılan stratejilerdir. Beden diliyle ilgili stratejilerin kullanımına bakıldığında ise, öğrencilerin çoğunun dersleri aktif olarak dinlediği, bir kısmının pasif dinlediği bir kısmının ise dikkatini toplamakta zorluk çektiği tespit edilmiştir.

Kaya (2012), tarafından yapılan, “İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerilerinin Web Tabanlı Bir Sistem Yardımıyla Ölçülmesi” başlıklı yüksek lisans tezi tarama yöntemine göre yapılandırılmıştır. Araştırma, 2011-2012 eğitim öğretim yılında Eskişehir il merkezinde öğrenim görmekte olan 605, 5. sınıf öğrencisiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri, “Türkçe Dersine İlişkin Tutum Ölçeği” ve Web Tabanlı Sistem içeriğinde yer alan dinleme metni ve dinlediğini anlama testi kullanılarak elde edilmiştir. Uygulama bilgisayar laboratuvarında bilgisayar ve kulaklık aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler bilgisayar ortamında dinleme metnini dinleyip ölçme araçlarında bulunan soruları cevaplandırmışlardır. Elde edilen veriler istatistik programında analiz edilmiştir. Buna göre, öğrencilerin dinlediğini anlama becerilerinin, cinsiyete, kardeş sayısına, anne ve babanın kendilerine sesli kitap okuma durumuna göre farklılaşmadığı, anne babanın eğitim düzeyine, aile gelir durumuna ve en çok sevilen ve dinlenen müzik türüne göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Bunun yanında öğrencilerin dinleme becerileri ile Türkçe dersi karne notu arasındaki ilişkinin güçlü, Türkçe dersine ilişkin tutum düzeyi arasındaki ilişkinin zayıf olduğu tespit edilmiştir.

Çaylı (2012), tarafından yapılan, “ İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Dersi Öğretmen Kılavuz Kitaplarındaki Müstakil Dinleme Metinlerine Yönelik Öğretmen Uygulamalarının Değerlendirilmesi” başlıklı yüksek lisans tezi, nitel durum çalışması olarak yapılandırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Kayseri merkez ve merkez ilçelerde görevli 25 Türkçe öğretmeni, 165 ilköğretim ikinci kademe öğrencisi, 6. sınıf Evren, 7. sınıf Koza ve 8. sınıf Tav Yayınları Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Türkçe öğretmenlerine yönelik hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ve öğretmen ve öğrencilere yönelik hazırlanan gözlem formu kullanılmıştır. Ayrıca

6. sınıf Evren, 7. sınıf Koza ve 8. sınıf Tav Yayınları Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme metinleri ve öğrenci çalışma kitaplarında bulunan etkinlikler incelenmiştir. Araştırmada elde edilen veriler nitel veri analizine göre kodlanarak yorumlanmıştır. Buna göre, öğretmenler dinlemenin geliştirilebilir bir beceri olduğu ve geliştirilmesi gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir. Ayrıca öğretmenler kılavuz kitaplarda bulunan dinleme metinleriyle ilgili olarak, metnin niteliği, türü, uzunluğu ve öğretmen kılavuz kitaptaki yönergelerle ilgili memnuniyetsizliklerini dile getirmişlerdir. Ayrıca öğretmenler dinleme metinleriyle okuma metinleri arasında hiçbir fark olmadığı düşüncesindedir.

Durmuş (2013), tarafından yapılan “İlköğretim 2. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerilerinin Geliştirilmesinde Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Etkisi” başlıklı yüksek lisans tezinde, çocuk edebiyatı ürünleriyle, dinleme becerisinin geliştirilmesine yönelik uygulanan yöntem ve tekniklerin, ilköğretim 2. Sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerine nasıl bir etkide bulunduğunu tespit etmek amaçlanmıştır. Ön test ve son test ölçümlü, tek gruplu deneysel bir çalışma olarak yapılandırılan araştırma 12 haftalık deneysel işlem süresinde gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak ön test ve son testte “Dinleme Becerisi Değerlendirme Formu”; deneysel işlemlerde ise çocuk edebiyatı ürünleri ile dinleme becerilerini geliştirmeye yönelik çeşitli yöntem ve teknikler kullanılmıştır. Elde edilen veriler analiz edildiğinde, ön test ve son test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitten hareketle araştırmada, çocuk edebiyatı ürünlerinin öğrencilerin dinleme becerilerinin geliştirilmesinde önemli etkilerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bulut (2013), tarafından yapılan “ Etkin Dinleme Eğitiminin Dinlediğini Anlama, Okuduğunu Anlama ve Kelime Hazinesi Üzerine Etkisi” başlıklı yüksek lisans tezi ön test-son test kontrol gruplu deneysel bir çalışma olarak yapılandırılmıştır. Araştırma, 2012-2013 eğitim öğretim yılının güz döneminde Aydın il merkezinde bulunan orta soysa-ekonomik düzeydeki iki devlet okulunun 4. sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Dinlediğini Anlama Testi, Okuduğunu Anlama Testi ve Kelime Hazinesi Testi deneysel işlem öncesinde ön test olarak uygulanmıştır. Ardından deney grubuna haftada iki saat olmak üzere, sekiz hafta boyunca araştırmacı tarafından etkin dinleme eğitimi verilmiştir. Kontrol grubundaki öğrencilere ise etkin dinleme eğitiminin materyalleri geleneksel dinleme çalışmalarıyla birlikte sunulmuştur. Son testler uygulandıktan sonra elde edilen veriler analiz edilmiştir. Buna göre, etkin dinleme eğitiminin

4. Sınıf öğrencilerinin, dinlediğini anlama, okuduğunu anlama ve kelime hazinesi düzeylerinin gelişimine olumlu yönde katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Keleş (2013), tarafından yapılan “Dinleme Öncesi ve Dinleme Sonrası Verilen Soruların 5. Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Beceri Düzeyine Etkisi” başlıklı yüksek lisans tezinde dinleme öncesinde ve sonrasında verilen soruların, 5. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama beceri düzeyine etkisinin ne oranda olduğunu saptamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla ikisi öykülendirici, ikisi bilgilendirici olmak üzere 4 metin belirlenmiştir. Metinlerin belirlenmesinin ardından metinlerle ilgili, 2 bilgi, 2 çıkarım ve 2 de eleştirel düşünme sorusu hazırlanmıştır. Deneysel işlem süreci, soruların metinlerin ikisinden önce (1 öyküleyici, 1 bilgilendirici) ve ikisinden sonra öğrencilere dağıtılmasıyla gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte metinler öğrencilere araştırmacı tarafından okunmuştur ve sorulara verilen cevaplar, cevap anahtarları doğrultusunda değerlendirilip üzerinde istatistiksel analizler yapılmıştır. Buna göre dinleme öncesi verilen sorularla gerçekleştirilen öyküleyici metin çalışmasında öğrencilerin dinlediğini anlama düzeyleri yüksektir. Soru çeşitleri içerisinde, en başarılı oldukları bilgi sorularıdır. Bu başarı sırasını çıkarım daha sonra da eleştirel düşünme soruları izlemektedir. Dinleme öncesi verilen sorularla gerçekleştirilen bilgilendirici metin çalışmasında öğrencilerin dinlediğini anlama düzeyleri yine yüksektir. Öğrencilerin soru çeşitleri içerisinde en çok bilgilendirici daha sonra eleştirel düşünme en son olarak da çıkarım sorularında başarılı oldukları tespit edilmiştir. Dinleme sonrası verilen sorularla gerçekleştirilen öyküleyici ve bilgilendirici metin çalışmalarında öğrencilerin en çok eleştirel düşünme daha sonra bilgi en son da çıkarım sorularında başarılı oldukları tespit edilmiştir.

Daşöz (2013), tarafından yapılan “Yapılandırılmış Dinleme Etkinliklerinin Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Tutumlarına, Dinleme Kaygılarına ve Dinlediğini Anlama Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezi, tek gruplu ön test son teste dayalı yarı deneysel modele göre yapılandırılmıştır. Araştırmanın örneklem grubu, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Niğde il merkezinde bulunan bir devlet okulunda öğrenim görmekte olan 22 ilköğretim 7. sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri, “Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği”, “Ortaokul Öğrencileri İçin Dinleme Kaygısı Ölçeği” “Öyküleyici Metin Dinlediğini Anlama Testi ve Bilgilendirici Metin Dinlediğini Anlama Testi” ile toplanmıştır. Ön test uygulamasının ardından, 4 hafta süren deneysel işlem sürecinde, araştırmacı tarafından çalışma grubunda yer alan öğrencilere yapılandırılmış

dinleme etkinlikleri yapılmıştır. Son test uygulaması da yapıldıktan sonra elde edilen veriler, istatistik programında analiz edilmiştir. Buna göre, dinleme etkinliklerinin öğrencilerin dinleme tutumları ve dinleme başarılarında anlamlı bir farklılık oluşturduğu fakat dinleme kaygılarında anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür.

Karabacak (2014), tarafından yapılan “Seçici Dinleme Eğitiminin 6. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkisi” başlıklı yüksek lisans tezi, ön test- son test deney kontrol gruplu deneysel modele göre yapılandırılmıştır. Araştırma 2013-2014 eğitim öğretim yılında Karaman il merkezinde bulunan bir ortaokulun 6. sınıfında öğrenim görmekte olan 57 öğrencisiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak dinleme metni ve bu metne yönelik hazırlanan başarı testi kullanılmıştır. Ön test uygulamasının ardından deney grubunda bulunan öğrencilere 2 hafta süresince seçici dinleme eğitimi verilmiştir. İki haftalık seçici dinleme eğitimi çalışmalarından sonra her iki grupta da 8 hafta süren dinleme çalışmaları yapılmıştır. Bu süreçte kontrol grubundaki dinleme çalışmaları hiçbir yöntem ve teknik kullanılmadan gerçekleştirilmiştir. Deney grubundaki çalışmalarda ise seçici dinleme yöntemi kullanılmıştır. Son test uygulamasından sonra elde edilen veriler istatistik programında analiz edilmiştir. Buna göre seçici dinleme eğitiminin dinleme eğitimini olumlu ve anlamlı yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Yurdakul (2015), tarafından yapılan “Amaç Belirlemenin Dinlediğini Anlama Üstündeki Etkisi” başlıklı yüksek lisans tezinde, amaç belirlemenin dinleme becerisine olan etkisini saptamak amaçlanmıştır. Ön test- son test deney kontrol gruplu deneysel modele göre yapılandırılan çalışma, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5 yaş grubu 66 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri, bilgilendirici ve kurmaca türde metinler ve bu metinlere ilişkin hazırlanan açık uçlu sorularla toplanmıştır. Çalışmada 2 deney grubu 2 kontrol grubu vardır. Ön testler yapıldıktan sonra, deney grubunun birincisinde bilgilendirici metinler kullanılmış, ikincisinde ise kurmaca metinler kullanılmıştır. 5 hafta süren deneysel işlem sürecinde, deney grubuna metnin başında ve ortasında birer amaç verilerek dinlediğini anlama çalışması yapılmıştır. Kontrol gruplarında ise herhangi bir amaç belirlenmeden aynı çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Ön test ve son test ölçümleri yapılırken, belirlenen metinler araştırmacı tarafından okunmuş sonrasında katılımcılar teker teker farklı bir sınıfa alınmış ve anlama soruları kendilerine yöneltilmiştir. Araştırmacı ve bir katılımcıdan başka hiç kimsenin bulunmadığı sınıfta görüşmeler, ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Aynı işlem hem deney hem de kontrol grupları için yapılmıştır. Görüşmeler bittikten sonra ses kayıtları iki

uzman tarafından dinlenerek yanıtlar değerlendirilmiştir. Doğru yanıtlar “1”, yanlış yanıtlar “0” olarak kodlanmış ve istatistik programına aktarılmıştır. Elde edilen verilerin istatistik programındaki analizleri neticesinde, amaç belirleme stratejisinin bilgilendirici ve kurmaca metinlerin dinleme yoluyla anlaşılmasında olumlu bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kılınç (2015), tarafından hazırlanan “Aktif Öğrenme Tekniklerinin 4. Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisine ve Dinlemeye Yönelik Tutumlarına Etkisi” başlıklı yüksek lisans tezi ön test- son test deney kontrol gruplu deneysel modele göre yapılandırılmıştır. Araştırma, 2013-2014 eğitim öğretim yılında İzmir Tire ilçesi Merkez Menderes İlköğretim Okulunda öğrenim görmekte olan 56, 4. sınıf öğrencisiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veriler, dinlediğini anlama başarı testi ve dinlemeye yönelik tutum ölçeği ile toplanmıştır. Ön test uygulamasının ardından 8 hafta süren deneysel işlem sürecinde, deney grubundaki öğrencilere aktif öğrenme teknikleriyle düzenlenmiş ders planlarıyla aracılığıyla dinleme eğitimi verilmiştir. Kontrol grubunda dersler normal seyrinde dersin öğretmeniyle sürdürülmüştür. Son test uygulamasının ardından elde edilen veriler istatistik programında analiz edilmiştir. Buna göre ön test ve son test arasındaki puanlara bakıldığında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Deney grubunda uygulanan aktif öğrenme teknikleri öğrencilerin dinleme becerilerinin gelişimine olumlu yönde katkı sağlamıştır.

Sevimli (2015), tarafından hazırlanan “Katılımlı Dinlemenin Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisi Üzerindeki Etkisi” başlıklı yüksek lisans tezi ön test- son test deney kontrol gruplu deneysel modele göre yapılandırılmıştır. Örneklem grubunu 2013-2014 eğitim öğretim yılında Kütahya il merkezindeki bir devlet okulunda öğrenim görmekte olan 40, 5. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri dinlediğini anlama testi aracılığıyla toplanmıştır. Ön test uygulamasının ardından, deney grubu öğrencilerine 10 hafta boyunca katılımlı dinleme eğitimi verilmiştir. Kontrol grubunda ise dersler normal seyri içinde devam etmiştir. Son test uygulamasının ardından elde edilen veriler istatistik programında analiz edilmiştir. Buna göre iki gruptaki öğrencilerin dinleme testinden aldığı puanlar incelendiğinde deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Durukan ve Maden (2010), tarafından yapılan “Kavram Haritaları İle Not Tutmanın İlköğretim Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisi Üzerine Etkisi” başlıklı araştırma,

ön test son test kontrol gruplu deneysel modele göre yapılandırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2009–2010 eğitim öğretim yılında Erzurum il merkezinde bulunan bir ilköğretim okulunda öğrenim görmekte olan 49 öğrenci oluşturmaktadır. Deneysel işlem süreci 3 hafta süren araştırmada, deney grubundaki öğrencilere ön test uygulamasının ardından kavram haritalarının ne olduğu, nasıl kullanıldığı yönünde eğitim verilmiş ve okunan metinleri dinlerken öğrencilerden kavram haritaları ile notlar almaları istenmiştir. Kontrol grubundaysa dersler normal seyrinde geleneksel yöntemlere göre işlenmiştir. Son test uygulamasının ardından elde edilen veriler istatistik programında analiz edilmiştir. Buna göre, kavram haritalarıyla not tutma tekniğinin öğrencilerin dinlediklerini anlama becerileri üzerinde olumlu yönde etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Karadüz (2010), tarafından yapılan “Türkçe ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının Dinleme Stratejilerinin Değerlendirilmesi” başlıklı araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum araştırması şeklinde yapılandırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünde öğrenim görmekte olan on altı, ve Sınıf Öğretmenliği Bölümünde öğrenim görmekte olan on sekiz 3. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri yapılandırılmış görüşme ve odak grup görüşmesi aracılığıyla toplanmıştır. Bu iki yolla elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Buna göre birçok duyuşsal unsurla birlikte, öğretimdeki yaklaşımlar öğretmen adaylarının dinleme becerilerini sınırlamaktadır. Türkçe ve sınıf öğretmeni adaylarının öğrenme ortamlarında çoklu ve zengin dinleme stratejilerini kullanamadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Melanlıoğlu (2013), tarafından yapılan “Ortaokuldaki Dinleme Eğitiminin Niteliğine İlişkin Fenomonolojiye göre yapılandırılmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu Ankara ili merkezindeki ortaokullarda görev yapmakta olan 30 Türkçe öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Bu süreçte araştırmacı ve bir alan uzmanı birlikte çalışmışlardır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin; dinleme metinlerini seviyeye kısmen uygun buldukları, dinleme eğitimi sırasında öğrencinin okuma becerisini geliştirmeye yönelik uygulamalar yaptıkları, dinleme becerisine yönelik sadece öğretmen kılavuz kitabında yer alan etkinlikleri gerçekleştirdikleri, teknolojik materyallerden dinleme sürecinde yeterince faydalanmadıkları tespit edilmiş; buradan hareketle ortaokuldaki dinleme eğitiminin yetersiz olduğu yönünde yorumlanmıştır.

Kurudayıoğlu ve Kana (2013), tarafından yapılan “Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dinleme Becerisi ve Dinleme Eğitimi Özyeterlik Algıları” başlıklı araştırma, tarama modeline göre yapılandırılmış betimsel nitelikli bir araştırmadır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2012-2013 eğitim öğretim yılı güz döneminde Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü’nde öğrenim gören, Anlama Teknikleri II: Dinleme Eğitimi dersini almış, 247, 3. sınıf ve 4. sınıf öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilmiş “Dinleme Özyeterlik Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçeğin çalışma grubuna uygulamasıyla elde edilen veriler, istatistik programında analiz edilmiştir. Buna göre, Türkçe Öğretmeni adaylarının dinleme eğitimi ve dinleme becerisi özyeterlik algılarına sahip olduğu veya bu algılarının çeşitli nedenlere göre değiştiği tespit edilmiştir.

Lüle Mert (2013), tarafından yapılan, “Ortaokul Türkçe Çalışma Kitaplarında Yer Alan Etkinliklerde Kullanılan Dinleme Türlerine İlişkin Bir İnceleme” başlıklı araştırma, tarama modelinde betimsel bir araştırma olarak yapılandırılmıştır. Araştırmanın verileri doküman incelemesi yoluyla 2012- 2013 eğitim-öğretim yılında Malatya ilindeki ortaokul öğrencilerine Türkçe ders ve çalışma kitabı olarak dağıtılan kitaplardan elde edilmiştir. Araştırmacı, Özbay’ın 2012’nin belirlediği dinleme türlerine göre kitaplardaki dinleme becerisine ilişkin etkinlikleri incelemiştir. Araştırmada ulaşılan sonuçlar şöyledir: 5. sınıf çalışma kitabında dinleme türlerinden bilgi için dinleme türünde etkinlik örneği diğer dinleme türlerine oranla daha fazla sayıdadır, ayrıştırıcı dinleme türünde etkinlik örneğine rastlanmamıştır. 6. Sınıfta en fazla bilgi için dinleme” türünde etkinlik örneğine rastlanmıştır. 2. sırada “estetik dinleme”, 3. sırada “ayrıştırıcı dinleme”, 4. sırada “iletişimsel dinleme”, 5. sırada ise “eleştirel dinleme” gelmektedir. 7. Sınıfta Dinleme türlerinden bilgi için dinleme türünde etkinlik örneği diğer dinleme türlerine oranla daha fazla sayıdadır. 2. sırada estetik dinleme, 3. sırada iletişimsel dinleme gelmektedir. 8. Sınıfta Dinleme türlerinden bilgi için dinleme türünde etkinlik örneği diğer dinleme türlerine oranla daha fazla sayıdadır. 2. sırada estetik dinleme, 3. sırada iletişimsel dinleme gelmektedir.

Emiroğlu (2013), tarafından yapılan “Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme sorunlarına ilişkin görüşleri” başlıklı araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum araştırması şeklinde yapılandırılmıştır. Araştırmanın örneklemini, 2012-2013 eğitim öğretim yılında, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünde öğrenim gören 3. sınıf (35 öğrenci) ve 4. sınıf (45 öğrenci) öğrencileri ve bu üniversiteye bağlı Hakkâri Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü 3. sınıf (17 öğrenci) öğrencileri olmak üzere

toplam 97 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri görüşme tekniğiyle elde edilmiş, içerik analiziyle de değerlendirilmiştir. Buna göre öğrenciler, dinleme sorunlarının % 58 oranında göndericiden, % 22 oranında alıcıdan ve % 21 oranında diğer sorunlardan kaynaklandığını belirtmişlerdir. Araştırmada cinsiyete dayalı anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Yıldırım ve Er (2013), tarafından yapılan “Türkçe Dersi Öğretim Programı Dinleme / İzleme Alanı Amaç ve Kazanımlar Boyutunun Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi” başlıklı araştırma, tarama modeline göre yapılandırılmış betimsel bir araştırmadır. Araştırmanın örneklem grubu, Kars ilindeki resmî ve özel ilköğretim okullarında görev yapan ve sekizinci sınıf Türkçe derslerini yürüten 15 Türkçe öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmıştır. Elde edilen nitel veriler, içerik analizine tabi tutularak değerlendirilmiştir. Buna göre, Türkçe öğretmenlerinin Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan dinleme/izleme öğrenme alanına ait amaç ve kazanımları genel olarak yeterli buldukları görülmüştür. Ayrıca öğretmenler, öğrencilerin dinleneni / izleneni anlama ve çözümleme amacına ulaşmakta zorluk çektiklerini belirtmişlerdir.

Aşılıoğlu (2014), tarafından yapılan “Türkçe Öğretmen Adaylarına Göre Derslerde Karşılaşılan Başlıca Dinleme Engelleri” başlıklı araştırma betimsel nitelikli bir araştırmadır. Araştırmanın örneklem grubu, 2008–2009 öğretim yılı güz döneminde Dicle, Gazi ve Gaziantep Üniversitelerine bağlı eğitim fakültelerinin Türkçe öğretmenliği programında okuyan toplam 195 öğrenciden oluşmaktadır. Veriler, araştırmacının kendisinin geliştirdiği, on sekiz sorudan oluşan bir anketle elde edilmiştir. Elde edilen veriler istatistik programında analiz edilmiştir. Buna göre, öğrenciler; anlatım süresinin uzun olmasını, dersin hedefleri hakkında yeterince bilgilendirilmemelerini, konuya ilgi duymamayı, dinleme esnasında kişisel sorunların zihinlerini meşgul etmesini, derse etkin bir şekilde katılmalarını sağlayacak ortamın yaratılmamasını, anlatılanların pek çoğunun gelecekte kullanılmayacak bilgilerden oluşmasını başlıca dinleme engelleri olarak gördükleri anlaşılmaktadır.

Aytan ve diğerleri (2014), tarafından yapılan “Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerilerinin Taşımalık Değişkeni Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı araştırma, ön test son test deney kontrol gruplu deneysel modele göre yapılandırılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Trabzon İli Akçaabat ilçesindeki bir ilköğretim okulunda öğrenim gören 23’ü taşımalı 46, 6. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır.

Araştırmada veriler, bir dinleme metni ve bu metne bağılı olarak oluşturulan dinlediğini anlama testi ile elde edilmiştir. Araştırmada taşımalı eğitim yapan öğrenciler, deney grubunu, yerleşik eğitim yapan öğrenciler kontrol grubunu oluşturmaktadır. Ön test uygulamasının ardından gerçekleştirilen deneysel işlem sürecinin birinci dersi, hazırlık, metin öncesi hazırlıklar ve zihinsel egzersizlerle işlenmiştir. İkinci derste metin CD'den iki defa öğrencilere dinletilmiştir. Dinlemede öğrenciler gerekli notlarını almıştır. Ardından öğrencilerin dinleme metnine ait soruları cevaplaması istenmiştir bu süreçte, öğrencilerin dinleme esnasında metinle ilgili tuttıkları, notları kullanmalarına izin verilmemiştir. Elde edilen veriler istatistik programında analiz edilmiştir. Buna göre, dinlediğini anlama testinden alınan puanlar incelendiğinde, yerleşik öğrenciler lehinde anlamlı farklılık oluşmuştur. Bu sonuç, taşımalı öğrencilerin taşıma sürecindeki fiziksel ve zihinsel yorgunluğunun dinlediğini anlama üzerindeki olumsuz yönde etki ettiğini göstermektedir.

Doğan ve Özçakmak (2015), tarafından yapılan “Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dinlediğini Özetleme Becerilerinin Değerlendirilmesi” başlıklı araştırma, ilişkisel tarama modeline göre yapılandırılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme tekniği kullanılmıştır. 2013-2014 eğitim öğretim yılında Gazi ve Mustafa Kemal Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü 4. sınıfta öğrenim gören 202 öğretmen adayı, araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Uygulama sürecinde örneklem grubunda bulunan öğrencilere, bilgilendirici, öyküleyici ve tartışmacı türde üç metin dinletilmiştir. Metin dinleme esnasında öğrencilerden, dağıtılan beyaz kağıtlara not almaları istenmiştir. Dinleme bittikten sonra da dağıtılan sarı kağıtlara metni özetlemeleri istenmiştir. Veriler bu şekilde toplandıktan sonra uzman görüşlerine göre geliştirilen ölçüt özet ve araştırmacı tarafından geliştirilen “Özetleme Stratejileri Puanlama Ölçeği”ne göre değerlendirilmiştir. Böylece önce nitel olarak değerlendirilen veriler, aralarında anlamlı bir farklılık olup olmadığına bakılmak için nicel olarak da çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin genel olarak vasatın üstünde bir başarı gösterdikleri tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının, tartışmacı metni özetleme konusunda, bilgilendirici ve öyküleyici metinlere göre daha başarılı oldukları tespit edilmiştir. Çalışmada cinsiyet değişkeni açısından kızların, üniversite değişkeni açısından ise Gazi Üniversitesi öğrencilerinin daha başarılı oldukları tespit edilmiştir. Öğretim türü bakımından ise birinci ve ikinci öğretim öğrencileri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Ateş ve Ercan (2015), tarafından yapılan“Türkçe Öğretmenlerinin Dinleme Stillерinin İncelenmesi” başlıklı çalışma karma yöntemle göre yapılandırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Konya ilinde görev yapan toplam 164 Türkçe öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın nicel boyutuna ait veriler “Dinleme Stilleri Anketi” ile nitel boyutuna ait verilerse görüşme formuyla elde edilmiştir. “Dinleme Stilleri Anketi”nin çalışma grubuna uygulanmasıyla elde edilen nicel veriler, istatistik programında analiz edilmiştir. Araştırmanın nitel boyutuna ait veriler gönüllü 63 öğretmenle yapılan görüşmelerle toplanmıştır. Bu yolla elde edilen nitel veriler, içerik analiziyle çözümlenmiştir. Araştırmanın sonucunda, Türkçe öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğunun katılımcı dinleyici oldukları tespit edilmiş, bağımsız dinleme stiline sahip hiçbir öğretmene rastlanmamıştır.

Maden ve Durukan (2016), tarafından yapılan “Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dinleme Kaygıları” başlıklı araştırma, tarama modeline göre yapılandırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2015-2016 eğitim öğretim yılında Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünde öğrenim gören 150 öğretmen adayından oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilmiş “Dinleme Kaygısı Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçeğin çalışma grubuna uygulamasıyla elde edilen veriler, istatistik programında analiz edilmiştir. Buna göre, Türkçe öğretmeni adaylarının genel olarak ortalamasının altında dinleme kaygısına sahip olduğu belirlenmiştir.

Uçgun (2016), tarafından yapılan “Ortaokul Öğrencilerinin Okuma ve Dinleme Kaygıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı araştırma, ilişkisel tarama modeline göre yapılandırılmış betimsel bir araştırmadır. Araştırma, 2014-2015 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Niğde ili Bor ilçe merkezindeki ortaokullarda öğrenim gören 2673 öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. “Okuma Kaygısı Ölçeği” ve “Dinleme Kaygısı Ölçeği” araştırmanın veri toplama araçlarıdır. Ölçeklerin uygulanmasıyla elde edilen veriler, istatistik programında analiz edilmiştir. Buna göre, ortaokul öğrencilerinin okuma ve dinleme kaygıları arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin okuma ve dinleme kaygılarının cinsiyet ve anne baba eğitim düzeyine göre anlamlı farklılıklar gösterdiği ancak son bir ayda okunan kitap sayısına göre anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır.

Sevim ve Turan (2017), tarafından yapılan “Drama Etkinliklerinin 6. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme ve Konuşma Becerileri Üzerindeki Etkisi” başlıklı araştırma, ön test son test deney kontrol gruplu yarı deneysel modele göre yapılandırılmıştır. Örneklemi, 2015-2016 eğitim-

öğretim yılı güz döneminde Erzurum ili Yakutiye ilçe merkezindeki bir ortaokulda, 6. Sınıfta öğrenim görmekte olan 43 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Dinle İzle Anlat Dinleme ve Konuşma Yeterlikleri Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçeğin ön test olarak uygulamasının ardından 12 hafta süren deneysel işlem sürecinde, deney grubundaki öğrencilere ilk iki hafta boyunca drama ile ilgili temel bilgiler verilmiştir. Sonrasında öğrenciler beşer kişilik drama çalışma gruplarını oluşturup, kendi belirledikleri bir konuda yaratıcı yazma tekniğiyle senaryolarını yazıp, hazırlanmışlardır. Çekilen kurayla belirlenen sıraya göre gruplar oyunlarını sergilemişlerdir. Oyunun sergilenmesinden sonra tüm grupların katılımıyla sergilenen oyunun eleştirisi yapılmış bu şekilde tüm grupların sürece aktif katılımı sağlanmaya çalışılmıştır. 10 hafta süresince tüm grupların oyunlarını sergilemesinin ardından son test uygulaması yapılmıştır. Kontrol grubundaysa dersler normal seyri içinde işlenmiştir. Elde edilen veriler istatistik programında analiz edilmiştir. Buna göre drama etkinliklerinin öğrencilerin dinleme ve konuşma becerilerinin geliştirilmesinde mevcut öğretim programına göre gerçekleştirilen etkinliklerden daha etkili olduğu anlaşılmıştır.

Yazıcı ve Kurudayıoğlu (2017), tarafından yapılan “5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Dinleme Metinlerinin Öğrencilerin Seviyesine Uygunluğunun İncelenmesi” başlıklı araştırma tarama modeline göre yapılandırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul, Gaziantep ve Yozgat ilinde bulunan ortaokullarda öğrenim görmekte olan 84 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak hikâye edici ve bilgilendirici türde birer metin ve bu metinlere yönelik hazırlanmış “Cümle Doğrulama Tekniği” formu kullanılmıştır. Metinler bir kez dinletildikten sonra öğrencilerden, araştırmacılar tarafından ilgili metinlere yönelik hazırlanan cümle doğrulama tekniği formunu doldurmaları istenmiştir. Böylelikle elde edilen veriler, başka sözcüklerle ifade etme ve orijinal cümlelerde evet, anlamı değiştirme ve çeldiricilerde ise hayır cevabı doğru kabul edilerek araştırmacılar tarafından değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler şans faktörü de gözetilerek Royer tarafından hazırlanmış olan başarı kriterlerine göre %70 ve aşağısındaki cevap oranları başarısız, %71-79 arasındaki başarı oranları orta ve %80 ve üzerindeki doğru cevap oranları ise iyi düzey anlamayı gösterir olarak kabul edilmiştir. Buna göre hikâye edici metinlerde erkek ve kız öğrencilerin başarı oranı iyi düzeyde görülmektedir. Bilgilendirici metinlerde ise erkek ve kız öğrencilerin başarı oranı zayıf düzey olarak tespit edilmiştir.

Arslan, (2017) tarafından yapılan “Ortaokul Öğrencilerinin Dinleme Kaygıları ve Akademik Özyeterlik İnançlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” başlıklı araştırma ilişkisel tarama modeline göre yapılandırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2016-2017 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Sivas ili merkez ilçede bulunan dokuz ortaokulda öğrenim görmekte olan toplam 504 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Ortaokul Öğrencileri İçin Dinleme Kaygısı Ölçeği” ve “Çocuklar İçin Özyeterlik Ölçeği”nin alt boyutlarından “Akademik Özyeterlik Alt Ölçeği” kullanılmıştır. Elde edilen veriler istatistik programında analiz edilmiştir. Buna göre, Öğrencilerin, dinleme kaygılarının ve özyeterliklerinin cinsiyet, sınıf, anne ve baba eğitim durumu değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Öğrencilerin özyeterlikleri ile dinleme kaygıları toplam puanları arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişkinin (-.39) olduğu tespit edilmiştir.

Guan (2014), tarafından yapılan araştırmada, açık dinleme stratejileri öğretiminin, İngilizce’yi ikinci dil olarak öğrenen kolej öğrencilerinin dinlediklerini anlamaya etkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmacı verilerini; aynı anda nitel ve nicel verilerin toplanması ve analizini içeren, eş zamanlı nirengi yaklaşım ile toplamıştır. Araştırmanın verileri; mülakatlar, dinleme testi, anketler ve sınıf içi gözlemler aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmaya, 30’u deney, 22’si kontrol olmak üzere toplam 52 öğrenci katılmıştır. Araştırmada açık dinleme stratejileri öğretiminin, öğrencilerin dinleme yeteneklerini geliştirdiği, dinlediğini anlama becerilerine olumlu anlamda katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Zobler (2010), tarafından yapılan, dinleme stratejilerinin açık öğretimdeki potansiyel faydalarını test eden çalışma özgün materyaller kullanılarak 8 haftalık bir süreçte İspanyolca sınıfında gerçekleştirilmiştir. Çalışma öğrencilerin işitsel girdi, sözel yeterlilik ve üstbilişsel kavrayışlarını ölçmüştür. Araştırma, uygun örnekleme yoluyla seçilen, farklı referans bölgesinde bulunan iki farklı okuldan 97 öğrenciyle yürütülmüştür. Çalışmaya katılan öğrenciler, heterojen gruplarda, birinci sınıf düzeyinde 2. ve 3. seviye İspanyolca sınıfında öğrenim görmektedirler. Çalışma, ön test son test deney kontrol gruplu yarı deneysel bir çalışmadır. Dinleme becerilerinin açık öğretimi 5 aşama içermektedir: a) İspanyolca öğretmenlerinin dinleme stratejilerini öğretmesi, b) özgün materyallerin seçilmesi, c) öğrencilerin dinlediğini anlama ve sözel yeterlilik seviyeleri ve üstbilişsel dinleme stratejilerinin kullanımlarının değerlendirilmesi, d) strateji öğretiminin uygulanması, e)

öğrencilerin dinlediğini anlama ve sözel yeterlilik seviyeleri ve üstbilişsel dinleme stratejilerinin kullanılmalarının son değerlendirilmesi. Dinleme stratejilerinin etkisini belirlemek için; Minnesota Language Proficiency Assessment (MLPA), Contextualized Listening Assessment (CoLA) Simulated Oral Proficiency Interview (SOPI), Metacognitive Awareness Listening Questionnaire (MALQ) araçları kullanılmıştır. Bu yolla elde edilen veriler istatistik paket programında Anova ve Ancova testleri kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada elde edilen verilerden hareketle, dinleme stratejilerinin açık öğretiminin, öğrencilerin dinlediğini anlama, sözel yeterlilik ve üstbilişsel kavrama becerilerine olumlu anlamda etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

İngilizceyi ikinci dil olarak öğrenen Çinli ve Koreli öğrencilerin, dinleme stratejilerinin kullanımına ilişkin algılarını belirlemek amacıyla yapılan araştırma Liu (2009) tarafından yapılmıştır. Araştırmada Çinli ve Koreli öğrencilerin üstbilişsel dinleme stratejilerini kullanımının akademik düzeyde dinlediğini anlama başarısını yükseltip yükseltmediğine bakılmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu Texas'ta bulunan üç üniversitede öğrenim görmekte olan toplam 166 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmadan elde edilen verilere göre, öğrencilerin dinlediklerini anlamak için hafıza stratejilerini kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

3. sınıf (9 yaş) öğrencileriyle yürütülen çalışmada, dijital hikâyelerin öğrencilerin dinlediğini anlama becerileri üzerindeki etkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu 30 ilkokul üçüncü sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında, 8 hafta Sandaran ve Kia (2013), tarafından yapılan, Malezya'da Çince eğitim veren bir ilkokulda, deneysel işlem sürecinde 8 masal, dijital hikâye formatında öğrencilere izletilip ve dinlettirilmiştir. Gözlemlere dayalı elde edilen bulgulara göre dijital hikâyeleri izleyen ve dinleyen öğrencilerin süreçte ilgi, dikkat ve motivasyonlarında büyük oranda artış olduğu; dinlediğini anlamaya yönelik yapılan çalışmalarda öğrencilerin dinlediğini anlama becerilerinde gözle görülür şekilde bir yükselme olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Iubbad (2013), tarafından yapılan araştırmada, 7. sınıf öğrencilerine multimedya dayalı öğrenme programı uygulanmış olup bu programın öğrencilerin İngilizce dersi dinleme alanı 4 alt becerisine (dinlediklerinde ana fikri bulma, dinlediklerinde destekleyici ayrıntıları ve yardımcı fikirleri bulma, anlamını bilmediği kelimeleri tahmin etme ve dinlediklerinden çıkarım yapma) ve dinlemeye yönelik tutumlarını etkileyip etkilemediğine bakılmıştır. Ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel modele göre yapılan araştırmanın örneklem

grubunu, 12-13 yaşlarında 86 yedinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. 43 öğrenciden oluşan deney grubunda, İngilizce hikâyelerin ve şarkıların kullanıldığı multimedya programına bağlı İngilizce dersleri yapılmıştır. Araştırmanın verileri, dinlediğini anlama başarı testi ve dinlemeye yönelik tutum ölçeği ile toplanmıştır. Dinleme başarı testi sonuçlarına göre, multimedya dayalı öğrenme programının uygulandığı deney grubu lehine anlamlı fark olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca multimedya dayalı programın öğrencilerin dinlemeye karşı tutumlarında olumlu yönde katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

McLeod, Alison (2008) “Listening to Children” adlı kitabında, çocukların yetişkinler tarafından dinlenilmesi gerektiğini belirterek, bu durumun çocukların geleceğinde ne denli büyük bir önem teşkil ettiği üzerinde durur. Yetişkinlerin, kendilerine sıklıkla şu soruyu sormaları gerektiğini belirtir: “niçin çocukları dinlememiz gerekir?”. Alison bu sorunun çok kritik olduğu düşüncesiyle, bu sorunun ne yasal bir sorumluluk ne de sağduyuyla ilgili olmadığını bunun doğrudan insan haklarıyla ilgili olduğunu belirtir. Sonuç olarak ona göre “dinlenmek” insani bir haktır. Sosyal hizmet kurumlarında büyüyen çocukların çok da fazla “dinlenme” fırsatı bulmadıkları için gençliklerinde yaşadıkları ruhsal, toplumsal sorunlara değinir. Kişinin sağlıklı bir şekilde toplumda var olabilmesi için, ileride sağlıklı iletişim becerilerine sahip olabilmesi için daha küçük bir çocukken iyi dinlenilmesi gerekir. Alison’un kitabı, “Çocuğun Sesi, “Çocuklarla İletişim Kurmak, Çocukla Diyalogun Açılması, Özel Amaçlı Görüşmeler, Gençler ve Katılım” olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır.

“Listening the Forgotten Skill” adlı kitabında, dinlemenin öğrenilmiş bir beceri olduğunu söyleyen Burley-Allen (1995), dinlemenin işitmeden, daha çok sofistike zihinsel süreçleri içerdiğini, dinlemenin enerji ve disiplin gerektirdiğini belirtir. İlk adımda fark edilmesi gereken şey, etkili dinlemenin pasif değil aktif bir süreç olduğudur. Yetenekli bir dinleyici oturup dinleme sürecinin kendiliğinden gerçekleşmesini beklemez, bu süreçte aktif bir biçimde rol alır diyen, yazar kitapta, unutulmuş beceri diye adlandıran dinleme becerisini geliştirip yetenekli bir dinleyici olabilmek için neler yapılması gerektiğini 7 bölümde anlatır. Bu bölümler: “Dinleme Nedir? Senin İçin Ne yapılabilir?”, “Nasıl Bir Dinleyici Olman Gerekir?”, “Konuşmacı ve Dinleyici Arasındaki Engeller”, “Kendimi Dinliyorum”, “Sizin İçin Dinleme Çalışması Yapmak”, “Başkalarının Seni Dinlemesi”, “Hepsini Bir Araya Koymak”.

Judi Brownell (2013) tarafından yazılan “Listening, Attitudes, Principles and Skills” başlıklı kitapta, dinleme becerisinin yapısını inşa ederken, sürecin altı bileşen içeren HURIER dinleme modelinden söz ediliyor. Buna göre sürecin aşamalarını, hearing (işitme), understanding (anlama), remembering (hatırlama), interpreting (yorumlama), evaluating (değerlendirme), responding (tepki verme) oluşturuyor. Ağırlıklı olarak HURIER dinleme modelinden söz edilen kitabın ilk iki bölümü bu modele ayrılmıştır. Üçüncü ve son bölümde dinleme, ilişkiler ve zorluklardan söz edilmektedir.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmanın bilimsel temelini oluşturan kavramlar ele alınmış ve araştırmanın kavramsal çerçevesi oluşturulmuştur.

2.1. Türkçenin Eğitiminde Dinleme Becerisi

2.1.1. Dinleme

Dinleme, kullandığımız en kolay bilgi edinme yoludur. Hem günlük yaşamda hem okul yaşamında en ekonomik en elverişli anlama şeklidir. İnsan dil vasıtasıyla iletişim kurar ve dil edimini de dinleyerek kazanır. Dinleme iletişim sürecinin temel unsurlarından biridir. Günlük yaşamda yaygın olarak kullandığımız iletişim, sözlü iletişim türüdür. Sözlü iletişim kurabilmenin en önemli unsuru da dinlemeyi bilmektir. Vandergrift (2007), dinlemeyi, dilin kalbi olarak ifade eder. Dinleme iletişimin temelidir, başıdır. Bu öneminden ötürü önceliklidir, ilk kazanılan dil becerisidir. Dinleme bir anlama becerisidir. Dil anlamaya ve anlatmaya yani anlaşmaya yarar. İnsanın anlamadan anlatması beklenemez. İnsan öncelikle bir anlama becerisi olan dinlemeyi kazanarak, diğer dil becerilerinin de kapısını aralamış olur. Bu yönüyle dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin de lokomotifidir. Anlamanın, öğrenmenin anahtarıdır. Yaşamımızda bu derece önemli bir yeri olan dinlemenin pek çok tanımı yapılmıştır.

Cihangir Çankaya (2011, s. 11), dinleyicinin bilgiyi duyması, tekrar edebilmesi ve hatırlayabilmesi ayrıca duyulanları kısa bir süre de olsa bellekte tutabilmesi; Göğüş (1978, s. 228), işittiğini anlamak amacıyla dikkat harcamak ve bir sonuç çıkarmak için konuşmayı izleme; Demirel ve Şahinel (2006, s. 72), konuşan kişinin iletmek istediği mesajı, pürüzsüz olarak anlayabilme ve söz konusu uyarana karşı tepkide bulunabilme etkinliği; Sever (2004, s. 10), işittiğimizi anlamak ve saklamak ya da işittiğimizi anlamak amacıyla dikkat harcamak; Güneş (2007, s. 79), ses, işitme, düşünme, anlama, ilişkilendirme, eleştirme, zihinde yapılandırma gibi ses, kulak ve beyin çeşitli fonksiyonlarından oluşan karmaşık bir süreç; Onan (2005, s. 157), sözlü iletişim sürecinde konuşan tarafından ses birimleri vasıtasıyla gönderilen mesajların alıcı kişinin zihninde deşifre edilip bilgiye dönüştürülmesi olarak; Ungan, (2007, s. 149), dinlemeyi “karşı tarafı edilgen bir yapıda izleme değil, iletişimin tam olarak gerçekleşmesi için iletiyi tam olarak alma ve yorumlama çabası” olarak tanımlamışlardır. Taşer (2012, s. 206), ise dinlemeyi şöyle tanımlamaktadır: “Dinleme, konuşmada ileri sürülen düşünceleri anlamak, yorumlamak, değerlendirmek, organize etmek, aralarındaki ilişkileri saptamak ve belleğimizde saklamaya değer bulduklarımızı seçip ayırmak demektir”. Purdy, Borisoff, (1997, p. 6) ise dinlemeyi, sözlü ve sözsüz iletileri alma, bunlardan anlam inşa etme ve tepki verme süreci olarak tanımlamışlardır.

Dinleme becerisinin doğrudan doğruya gözlenemeyen içsel bir süreç olduğunu ifade eden Erdem ve Erdem (2015, s. 1133)’e göre,

“Dinleme süreci, bireyin sesler ve konuşma örüntülerinin farkında olmasıyla ve onları işitmesiyle başlar. Uyarıcılara dikkat yoğunlaştırılarak ilgi duyulan ve gerekli olanların seçilmesiyle sürer. Seçilen bilgi ve düşünceler anlama, sıralama, sınıflama, ilişki kurma, düzenleme ve değerlendirme gibi çeşitli zihinsel işlemlerden geçirilir. Ardından bu bilgi ve düşünceler, kişinin zihinsel yapısı ve önceki bilgilerle yeni bilgileri ilişkilendirmesine göre anlamlandırmasıyla son bulur.”

Yapılan tanımlar incelendiğinde dinlemenin gerçekleşebilmesi için öncelikle işitmenin yani fiziksel boyutunun, işitilenlerin anlamlandırılabilmesi için de zihinsel boyutunun önemi gözler önüne serilmektedir. Dinlemenin gerçekleşebilmesi için “anlama”nın gerçekleşmesi şarttır. Eğer anlama gerçekleşmiyorsa işlem, işitme düzeyinde kalmıştır, dinleme gerçekleşmemiştir.

2.1.2. Dinleme ve İşitme

Dinleme ve işitme çoğu zaman karıştırılır ve birbirinin yerine kullanılır. Bu ikisi arasındaki ilişki bakmak ve görmek arasındaki ilişki gibidir. Nasıl ki görmenin ilk şartı bakmaksa dinlemenin ilk şartı da işitmedir. İnsan, her yere her şeye bakabilir ama her şeyi göremez, her sesi işitebilir fakat dinleyemez. Burada “farkındalık” ve “dikkat” kelimeleri bu iki kavramı birbirinden ayırt eden temel unsurlardır. İşitme kendiliğindedir fakat dinleme kasıtlıdır. Dinlemede dikkat devreye girer. İnsan işittiği bir sese dikkatini yöneltirse dinleme süreci başlar. “İşitme bir duyu, dinleme ise bir beceridir.”(Beck & Flexer, 2012).

İşitmek, canlılığın, hayatta kalmanın en belirgin göstergesidir. Kulakta ve beyinde yer alan işitme merkezinde herhangi bir sorun olmadığı sürece her canlının işitme melekesi vardır. Hatta bazı hayvanların işitme yeteneği insanlardan daha üstündür. Bu noktada bazı araştırmacılara göre insanı diğer canlılardan ayıran temel unsur bilişsel bir yeti olan ‘dinleme’ becerisidir. Öyle ki insan uyku esnasında da birtakım sesleri işitebilir ve panik içerisinde uyanıp yataktan kalkabilir. Bu durumda insan uyku esnasında ses işitmiştir, dinlememiştir (Beck & Flexer, 2012, p. 10; Goddu, t.y.).

İşitilen her şey dinlenmiş sayılmaz. İşitmeyi dinleme yapan, farkındalık, irade, dikkat ve bilinçtir. İnsan istemediği, iradesi dışında olan, farkında olmadığı sesleri işitebilir. İşitme istem dışındır fakat dinleme öyle değildir. Dinlemede kişinin iradesi, tercihi devreye girer, amaçlıdır, dikkat gerektirir. “İşitme eylemi sağlam bir kulakla gerçekleşirken dinleme becerisi ise iradeye bağlı olarak gerçekleşen ve insan zihninin devam etmesini istediği sürece yol alan dikkat yoğunluğuna bağlı olarak gerçekleşen bir durumdur.” (Güzel & Barın, 2013, s. 269). Dinleme istek ve iradeye bağlı olduğu için, dinleme sürecinin başlaması da sonlanması da dinleyiciye bağlıdır. “Dinleme işitmeden farklı olarak kişinin kendi iradesi ile kulağına gelen birçok sestten birini seçmesi, algılaması ve değerlendirmesi sürecinin tamamıdır. İnsan her şeyi işitebilir fakat dinlemeyebilir. Dinleme bireyin iradesine ve seçme isteğine bağlıdır.” (Yalçın, 2002, s. 124).

Dinlemenin gerçekleşmesini seslerin psikolojik bir süreçten geçmesine bağlayan Emiroğlu ve Pınar (2013, s. 771)’a göre, “İşitme, kişinin iradesiyle olmayan, insanın kulağı aracılığıyla beynine giden her türlü ses unsurudur. Dinlemeyse kişinin tercihine bağlı olarak, seçerek ve isteyerek algıladığı sesler bütünüdür.”

Dinlemeyi işitmeden ayıran en önemli unsur, anlama uğraşdır. İletişim sürecinde kaynağın sözlü iletileri hedef tarafından işitilip, anlamlandırılıyorsa dinleme gerçekleşmiştir. Bu süreçte hedef, kaynağın sözlü iletilerinden bir anlam çıkaramamışsa dinleme gerçekleşmemiş, işitme düzeyinde kalmıştır.

Dinleme sürecinde dinleyici, anlayabilmek için işittiği sese dikkatini yoğunlaştırmak zorundadır. Bu doğrultuda dikkat; ‘işitmeyi’ ‘dinlemeye’ dönüştüren, sürecin en önemli unsurudur. Dikkat, işitme sürecinde pasif bir konumda olan dinleyiciyi, dinleme sürecinde aktif kılar. Çünkü dinleyici dikkatini işittiği şeye yoğunlaştırarak bir çaba gösterir. Diğer bir deyişle işitme sürecinde dinleyicinin bir çaba göstermesi gerekmez. İşitme ve dinlemenin farkını bazı araştırmacılar, işitmenin fizyolojik, dinlemenin ise psikolojik olmasına dayandırmaktadırlar.

“İşitme fizyolojik, dinleme ise psikolojiktir. İşitmenin, fizyolojik oluşumunda ses dalgaları dış kulaktan girip kulak zarına iletilir, bu dalgalar orta kulakta mekanik titreşimlere; iç kulakta da beyne giden sinir akımlarına dönüşür. Psikolojik bir süreç olan dinleme, bireyin sesleri ve konuşma örüntülerini fark edip dikkatini onlara yöneltmesiyle başlar. Belli işitsel işaretleri tanıyıp hatırlamasıyla sürer ve son olarak bunları anlamlandırır” (Ergin, 1998, s. 161).

İşitme, dinlemenin ilk basamağıdır. Ses kulak vasıtasıyla alınır ve beyne iletilir. Bu kısım fizyolojik boyut içerisinde değerlendirilmektedir. Sonrasında işitilen sesler beyinde işlenerek, birtakım zihinsel süreçlerden geçerek bir ‘anlam’ çıkartılmaktadır. Burası sürecin psikolojik boyutundan ziyade, zihinsel boyutu içerisinde değerlendirilmesi gereken bir husustur. Bu hususla ilgili Güneş (2014, s. 79), “Dinleme sadece sesleri doğru işitme işlemi değil işitmenin ötesindeki işlemleri yani işitilenleri anlamak için gerekli zihinsel işlemleri de kapsamaktadır.” der. Doğan (2011, s. 5) da konuyla ilgili görüşlerini şöyle ifade eder:

“İşitme fiziksel bir durumken; dinleme, içine işitmeyi de alan aktif bir zihinsel süreçtir. İşitme iradeli bir süreç değildir. Kulağa gelen belirli frekans gücündeki her ses işitilir. Kulağa aynı anda birden fazla ses gelir. Ama insan bunlardan istediğini, ilgisini çeken seçer ve dinler. Dinleme ses dalgalarının kulak tarafından işitilmesinin ötesinde bir şeydir. Her dinlemede işitme vardır; ama her işitmede dinleme yoktur. İşitilen sesler arasında “anlamlandırma” çalışmasının başladığı sesler için dinlemeden bahsedilebilir.”

İşitme de sadece sesin alınması söz konusu olduğu için karmaşık olmayan, daha basit bir süreç olarak algılanmış, dinlemede ise işin içerisine zihinsel süreçler dâhil olduğu için daha karmaşık bir süreç olarak algılanmıştır.

“İşitme, çevreden gelen bir sesin algılanması ya da fark edilmesi olarak tanımlanabilir. Ancak dinleme duymaya nazaran daha karmaşık bir olgudur. Dinleme ise konuşma seslerini ve çevre seslerini işitsel olarak algılayıp, ayırt ederek bu sesleri anlamlandırma ya da çevre ve konuşma seslerini fark etme, ayırt etme, tanımlama ve anlamlandırma olarak tanımlanabilir” (Flexer’den aktaran Girgin, 2006, s. 18).

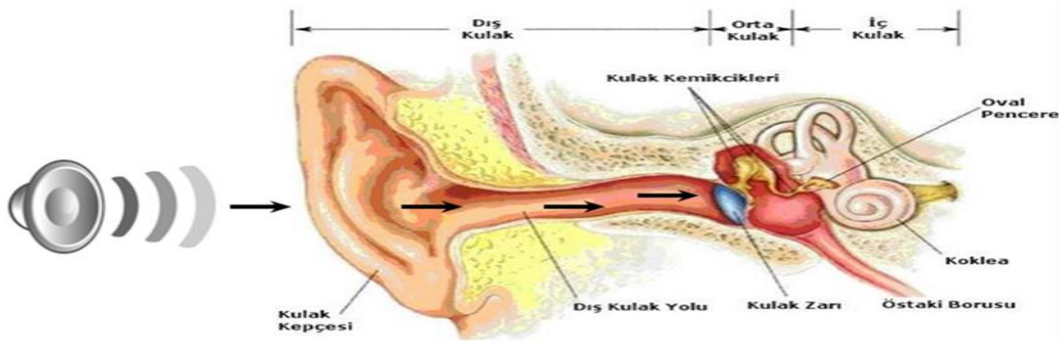
Sonuç olarak kulak aracılığıyla beyne iletilen sesler orada bir anlam kazanıyorsa dinleme gerçekleşmiş olur, anlam kazanmıyorsa işitmedir. İşitme olmadan dinlemenin gerçekleşmeyeceği de bir gerçektir. “Yani işitilen her seste dinleme yoktur fakat dinlenen her seste işitme vardır.” (Melanlıoğlu, 2011, s. 9).

2.1.2.1. İşitmenin Fizyolojisi

İnsanın işitebilmesi için öncelikle sağlıklı bir kulağa sahip olması gerekir. Akabinde bir sesin var olması, sesin kulağın işitebileceği frekans değerleri arasında olması, sesin kulağın işitme geçit yolu olarak adlandırılan dış, orta ve iç kulaktan geçmesi ve sonrasında beyindeki işitme merkezine ulaşması ve burada sesin algılanması gerekir.

2.1.2.1.1. Kulağın Yapısı ve Bölümleri

İşitmenin gerçekleştiği organ kulaktır. İnsanın kafasının sağ ve sol tarafında iki kulağı vardır. Kulak, dış dünyadaki sesleri almaya ve bu sesleri beyne iletmeye yönelik fizyolojik bir yapıya sahiptir. Kulak üç bölümden oluşur. Bu bölümler, dış kulak, orta kulak ve iç kulaktır.

Şekil 2. Kulağın yapısı ve bölümleri.

https://bilgiyelpazesi.com/egitim_ogretim/konu_anlatimli_dersler/biyoloji_dersi_konu_anlatimlar/kulak_kulagin_ozellikleri_kulagin_yapisi_kulagin_bolumleri_1.asp sayfasından erişilmiştir.

Şekil 2’de de görüldüğü üzere, ses dalgaları öncelikle kulak kepçesiyle algılanır ve bu ses dalgaları dış kulak yolundan geçerek kulak zarına çarpar. Kulak zarını titreştirir. Bu titreşimler aynı zamanda orta kulakta bulunan çekiç, örs, üzengi kemiklerini de titreştirir ve

buradan oval pencereye, oval pencereden de iç kulakta bulunan salyangoza iletilir. Salyangozda bulunan işitme sinirleri aracılığıyla da beyindeki işitme merkezine gönderilir.

İşitme sırasında kulakta üç fonksiyon yerine getirilmektedir:

1-Orta kulakta ses titreşimleri iç kulak sıvılarına iletilmekte

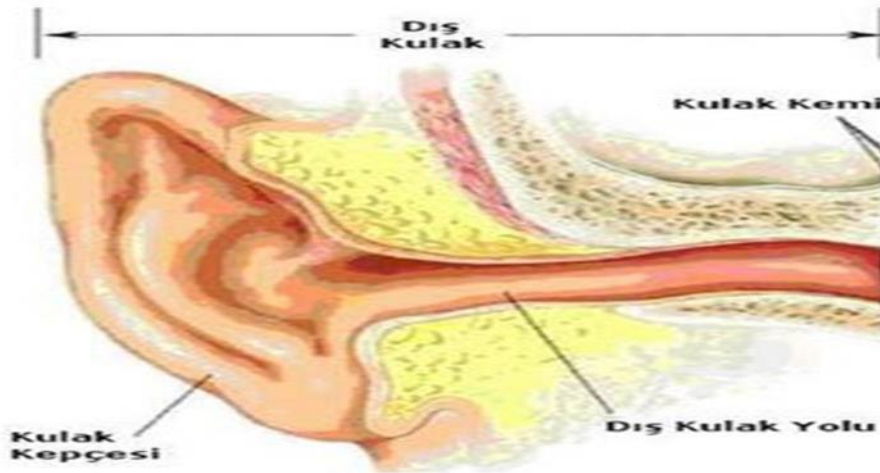
2-İç kulakta frekansların periferik analizi yapılmakta(basiller membranda)

3-Mekanik enerji iç kulaktaki tüylü hücreler tarafından elektrik enerjisine dönüştürülmektedir (Üstün, 2005, s. 20).

Görüldüğü üzere, gündelik yaşam içerisinde çok da farkında olunmayan, üzerinde pek fazla durulmayan, basit bir şeymiş gibi algılanan işitme olayının gerçekleşebilmesi için birden fazla unsurun eşgüdümlü bir şekilde, çok hassas dengeler üzerinde çalışması gereklidir. Bunca unsurun bu denli hassas çalışması üstüne ayrıca çok kısa bir zaman diliminde işitmenin gerçekleşmesi muazzam bir uyumun ve dengenin somut göstergesidir.

2.1.2.1.2. Dış Kulak

Dış kulak, kulağın dışarıdan gözle görülebilen kısmıdır. Kulağın bu bölümü, kulak kepçesi ve dış kulak yolundan oluşur. Dış kulak yolunun sonunda kulak zarı bulunur. Kulak zarı ile birlikte orta kulağın sınırlarına geçilmiş olur. Kıkırdak bir yapıya sahip olan kulak kepçesinin görevi çevredeki ses dalgalarını toplamaktır. Kulak yolunun görevi ise toplanan ses dalgalarını orta kulağa iletmektir.

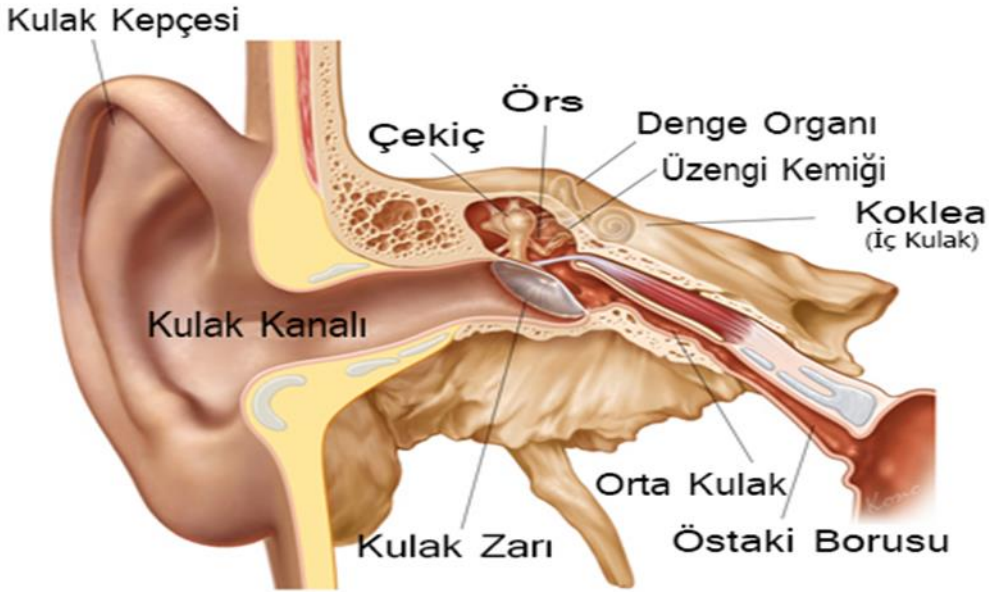
Şekil 3. Dış kulak. <http://www.duyumisitme.com.tr/tr/content/kulak-anatomisi> sayfasından erişilmiştir.

“Dış kulak kanalı, bir kalem çapında, hafif eğimli bir kanaldır. Ses titreşimlerini tınlatarak ve gelen sesi bir miktar güçlendirerek kulak zarını titreştirir. Bu şekilde ses titreşimleri orta kulağa iletilir. Kulak kanalının iç kulağa yakın kısımlarında kulağı dış etkilerden koruyacak tüycükler ve bu tüycüklerin dibinde de kulak sıvısı salgılayan bezler vardır. Salgılanan bu kulak sıvısı kanalın ve kulak zarının kurumasını önler. Kulak zarı ise, dış kulak kanalında ses dalgalarının oluşturduğu basınç değişikliği ile titreşerek, orta kulaktaki kemikçikleri harekete geçirir.” (“İşitme Nedir?”, 2016).

Özetle dış kulağın görevi dış dünyadan veri toplamak ve bu verileri işlenmek üzere ilgili birimlere iletmektir.

2.1.2.1.3. Orta Kulak

Kulak zarı dış kulakla orta kulağı birbirinden ayırır. Dış kulağa göre daha karmaşık bir yapısı olan orta kulakta ses titreşimlerini iletmeye yarayan insan vücudunun en küçük kemikleri olarak da bilinen çekiç, örs ve üzengi kemikleri ile iç ve dış basınç dengesini sağlayan östaki borusu bulunur.

Şekil 4. Orta kulak. <http://menierhastasi.blogspot.com/2016/08/kulak-hastalklar-2.html> sayfasından erişilmiştir.

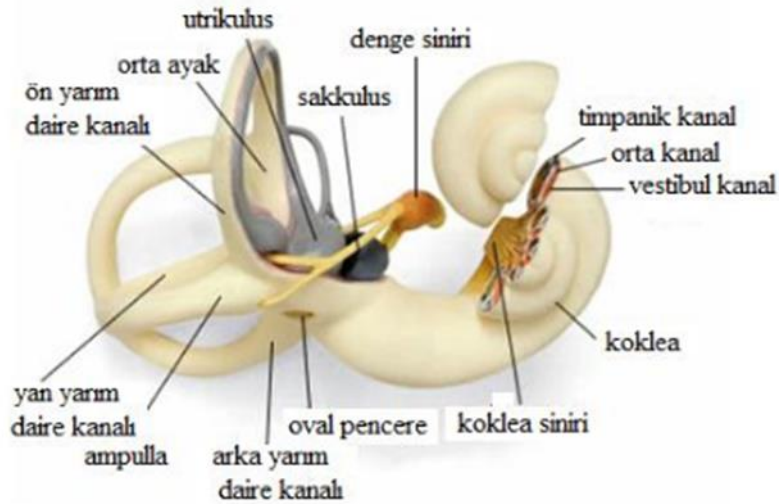
Şekil 4 incelendiğinde dış kulağa nazaran orta kulağın daha fazla bileşenden oluştuğu ve daha karmaşık bir yapısının olduğu göze çarpmaktadır. Bu durum orta kulakta, dış kulak

aracılığıyla elde edilen verilen işlenebilmesi için daha detaylı ve kritik işlemlerin yapıldığının bir göstergesidir.

“Orta kulak, kulak zarı ile başlar ve oval pencere ile sona erer. Kulak zarı ve iç kulak arasında mekanik bir iletim sağlar. Orta kulağın dış kulak ve boğaz ile bağlantısı vardır. Burada mekanik iletimi çekiç, örs, üzengi adı verilen kemikler sağlar. Orta kulak, dış kulaktan iç kulağa giden akustik enerjinin miktarını çoğaltmak ve iç kulağı aşırı yüksek seslerden korumak görevini gerçekleştirir. Ayrıca burada bulunan, burun ve boğaz boşluğuna açılan, orta kulağın dışarıdaki hava ile bağlantısını sağlayan östaki borusu ise dış ve orta kulak arasındaki basıncın dengelenmesini sağlar.” (“İşitme Nedir?”, 2016).

Orta kulakta yapılan işlemler, dış dünyadan gelen ses dalgalarının bir sonraki aşama için hazırlanıp iç kulağa iletilmesini kapsamaktadır.

2.1.2.1.4. İç Kulak

Şekil 5. İç kulak.

<http://www.biyolojiterimleri.com/?q=%C4%B0%C3%A7%20kulak&madde=Ic-kulak> sayfasından erişilmiştir.

“İç kulak oldukça karmaşık bir yapıya sahiptir. Temel olarak iki sistemden oluşur. Vestibüler sistem, denge olayı ile ilgili sistemdir. Koklear sistem ise ses titreşimlerinin sinir uyarılarına dönüştüğü yerdir. Orta kulaktaki son kemikçik oval pencere adlı zarı titreştirir ve bu titreşimle koklea (salyangoz) içindeki koyu kıvamlı sıvı harekete geçerek sinir uçlarını uyarır. Kulağın en hassas kısmı olan ve binlerce tüylü hücreden oluşan bu bölgenin farklı yerleri farklı frekanslardaki seslere karşı duyarlıdır. Kokleadaki sinir uçlarının uyarımıyla ses beyne iletilir.” (“İşitme Nedir?”, 2016).

Orta kulağa nazaran çok daha karmaşık bir yapısı olan iç kulak, ses dalgalarının kulak içindeki yolculuğunun son durağıdır. Kulağın en hassas kısmı olarak bilinen bu bölümde en hassas işlemler yapılarak ses titreşimleri sinir uyarılarına dönüştürülür ve beyindeki işitme merkezine iletilmek üzere son halini alır.

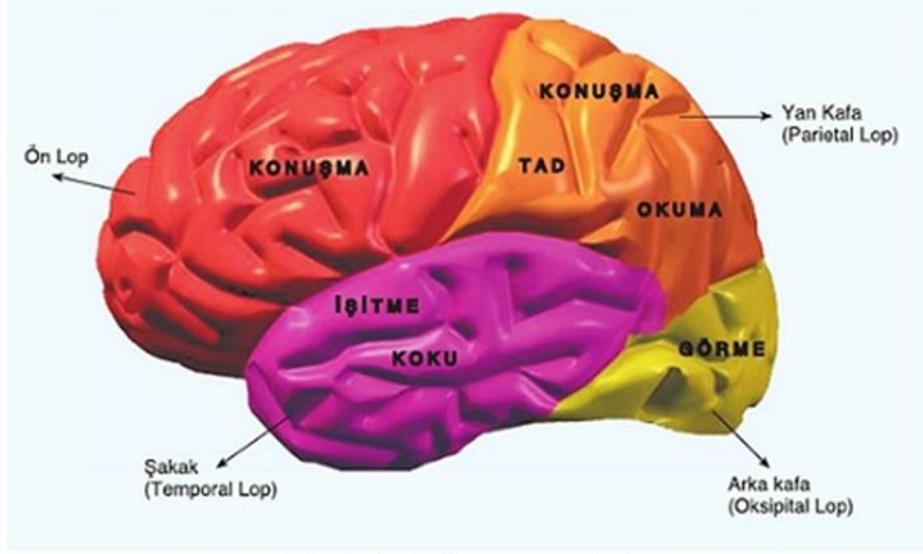
2.1.3. Dinleme ve Beyin

Dil olmadan düşünebilmek ve herhangi bir şey yapabilmenin imkânsız olduğu düşünüldüğünde, dilin beyinde ne denli büyük, kapsamlı ve etkili bir rolü olduğu açıkça görülecektir. Dil aracılığıyla anlama ve anlatmanın gerçekleştiği yer beyindir. Yapılan araştırmalar, insan beyinde daha anne karnındayken, dille ve dili edinmeyle ilgili birtakım ön hazırlıkların gerçekleştirildiğini, temel donanımların edinildiğini ortaya koymaktadır. Doğum sonrasında ise çevresel uyarımlarla beyin hızlı bir şekilde dil formasyonunu gerçekleştirmeye odaklanmaktadır.

Dil becerilerinin edinilmesinde ve kullanılmasında beyinde ilgili merkezler, çeşitli süreçleri kontrol etmekte ve yönetmektedir.

Beyinde bulunan dille ilgili merkezler hakkında bilgi sahibi olunması, dil becerilerinin kazandırılmasında ve geliştirilmesinde; bu dil merkezlerinin nasıl işlediğinin bilinmesi ise dil eğitimi ve öğretimi açısından son derece önemlidir. Aşağıda bulunan çizimde beyinde dil becerilerinin gerçekleştiği yerler gösterilmiştir.

Beyin kabuğu merkezleri

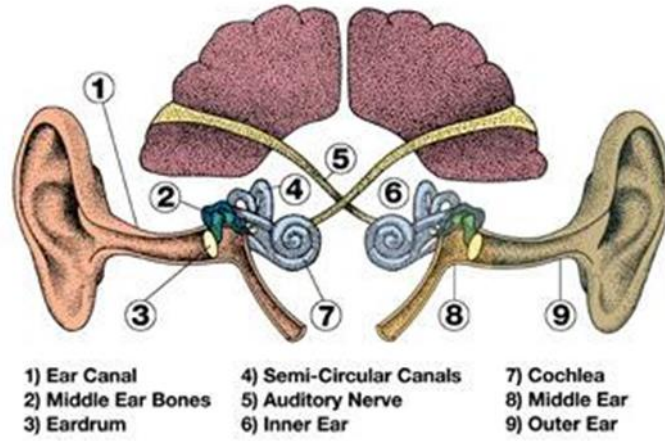
Şekil 6 Beyin. <http://webders.net/sinir-sistemi-ve-duyu-organlari> sayfasından erişilmiştir.

Beyin, bir bilgisayar işlemcisi gibi çalışmaktadır. İşlemcinin işlem yapabilmesi için girdiye ihtiyaç vardır. İşlemcinin ihtiyacı olan girdi ise dil aracılığıyla sağlanmaktadır. Kulaklar ve gözler beyin dış dünyayla bağlantısını sağlayan kanallarıdır ve bunlar vasıtasıyla beyne veri girişi sağlanmaktadır.

“Beyne bilginin girişi, yerleştirilmesi ve kullanılması ancak dil aracılığıyla olmaktadır. Şayet dil becerileri olmasa bilginin beyne yerleşmesi, yerleşip yerleşmediğinin bilinmesi, kontrol edilmesi ve kullanılması imkânsız hale gelecektir. Bu bakımdan insanın beynini kullanabilmesi için dilini büyük bir başarı ile kullanabilme becerisi kazanmış olması gerekmektedir.” (Yalçın, 2002, s. 21).

Sesin dış dünyadan alınması ve işitme merkezine gönderilmesi kulak tarafından sağlanmakta, alınan seslerin birtakım işlemlerden geçerek anlama çevrilmesi ise beyinde gerçekleşmektedir.

“Sesin kulağımızdan geçerek sinir uçlarına ulaşması ile birlikte beynimizde bir süzme işlemi uygulandığı, süzülen sesin tanıma merkezinde tanındığı, işitme yorum alanında değerlendirilerek dinleme işlemi oluşturduğu belirlenmiştir. İşitilen ses, dinlenen ses ve dinleme süreleri belirlenmiş, dinleme bozukluklarının beyinle ilişkileri çıkarılarak giderilmesi çalışmalarına girilmiştir. Görüldüğü gibi algılama ve anlamının nirengi noktası olan okuma ve dinleme doğrudan beyinle ilgilidir.”(Yalçın, 2002, s. 25).

Şekil 7. Dinleme ve beyin.

<http://www.netsunisitme.com/main/index2.php?option=content&task=view&id=49&pop=1&page=0> sayfasından erişilmiştir.

Beynin sadece işitme sürecinde, aynı anda ve çok kısa sürede gerçekleştirdiği karmaşık işlemler dizisi büyük bir hayranlık uyandırmaktadır. Beyin bu süreçte, tanımlayıcı, çözümleyici, birleştirici ve anlama dönüştürme işlemlerini çok hızlı bir şekilde gerçekleştirmektedir.

“Beynin konuşma seslerini algılama süreci de oldukça karmaşık görünmektedir. İşitsel girdi, seslerin tek tek sesletilmesi biçiminde olmamaktadır ve bu nedenle de karmaşık bir görünüm sergilemektedir. Beynin ses kodlarını çözümlediği bölgede seslerle sözcüklerin arasındaki sınır belirlenmekte, yavaş ve hızlı konuşma, alçak bir ses tonuyla ya da fısıldar gibi çıkarılan konuşma sesleri de algılanabilmektedir. İşitsel algı süreci akustik belirtileri, üç ayrı ama aynı anda oluşan öğeye dönüşecek biçimde çözümler: Kim konuşuyor (sesin algılanması), konuşmacı ne diyor (dil algılanması) ve nasıl söyleniyor (konuşmacının ses tonu ya da duygusal etki). Bu öğelerden her biri beynin ayrı bir modülü tarafından çözümlenmekte ve sonra birleştirilerek anlamlandırma sürecine dönüşmektedir. İşitsel belirtkeyi bekleyen özelleşmiş üç işlemci vardır: dilsel işlemci, konuşma katmanlarını bulur, ses algılama işlemcisi, bir konuşmacının sesini tanımlayan sıklıklar karışımını bulur ve duygusal etki algılama işlemcisi de ses tonunu ortaya çıkaran sıklık çeşitlendirmelerini bulur.” (Ergenç, 2000, s. 122).

Beyin ses dalgalarını işlerken tek tek en küçük birimler şeklinde değil de gruplar ya da öbekler halinde işlemektedir. Beyin bu yönüyle tek parçadan ziyade bütünü işlemeye yönelik bir çalışma sistemiyle işlemektedir. Benzer durum okuma becerisi için de söz konusudur. Dinleme kesintisiz, sekteye uğramadan devam eden bir süreçtir.

“Dinleme becerisi diğer beceriler gibi bir akış halinde gerçekleşen süreçler bütünüdür. Bu yüzden okumada ve yazmada olduğu gibi dinlemede de anlam öbekleri, anlam grupları ve metnin bütünsel yapısı arasında ritmik bir akış sonucu organik bir bağlantı bulunmaktadır. Bu ritmik akış ve kavrama dinleme hızımızı oluşturur. Yapılan araştırma sonuçlarına göre kulağımız dinleme işini sesleri tek tek, birbirine bağlantılı olarak veya boğumlanmış ses öbekleri halinde dinlemektedir. Tıpkı gözümüzün harf harf, kelime kelime görmediği gibi... Sesler, ses grupları anlam bütünlüğü içinde beynimize giriyor, yorumlanıyor, yorumlanırken anlam grubunun öncesiyle sonrası arasında ilgi kuruluyor, gelecek anlam grupları da çağrışım yoluyla anlaşılıyor.

Beynimiz dinlemeyi anlam gruplarını algılamak ve anlamak biçiminde yapıyor.”(Yalçın, 2018, s. 270).

Sonuç itibarıyla beyin ve dil arasında çok özel bir ilişki olduğu ortadadır. Beynin, dışarıdan gelen girdileri, dille ilgili hangi merkezlerde, nasıl değerlendirildiği, bu değerlendirme işlemleri yapılırken nasıl bir çalışma sistemine sahip olduğunun bilinmesi, dil eğitimi ve öğretimiyle ilgili önemli katkılar sunmaktadır. Bu doğrultuda dil becerilerinin geliştirilmesinde yöntem ve metotlar, belirlenip uygulanabilir.

“Yapılan araştırmalar beyinde dil merkezlerinin üç alanda toplandığını göstermektedir. Bu alanlar, sol yarım kürede bulunan işitme bölgesinin önünde frontal lobda yer alan Broca Alanı, daha geride ve alt tarafta yer alan Wernicke Alanı ve daha karmaşık dil fonksiyonlarını ortaya koyan Angülegirüs’tür.”(Karakuş Tayşi, 2014, s. 19).

2.1.3.1. Wernicke ve Broca Alanı

Beyinde dille ilgili alanlar incelendiğinde ön plana çıkan iki alan vardır. Bunlar: Wernicke ve Broca alanlarıdır. Wernicke alanı en genel haliyle yorumlama alanı olarak, Broca alanı da motor konuşma alanı olarak bilinmektedir.

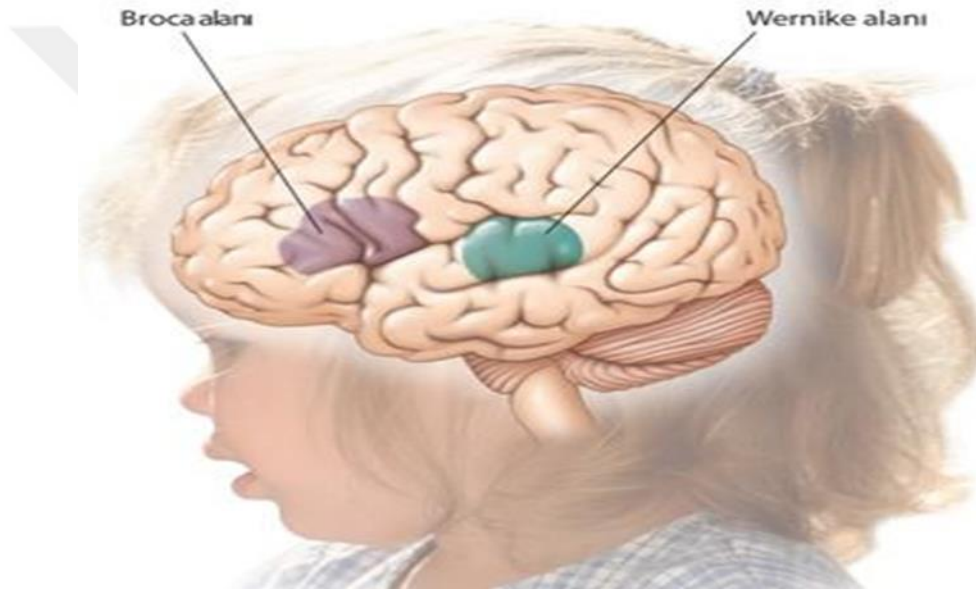
“İnsan beyinde her iki alanın da dil işlevleriyle yakından ve doğrudan ilgili olduğu bunların dil ediniminde de başat rol oynadığı klinik bulgularla belirlenmiş durumdadır. Bunlar sol yarım kürede işitme bölgesinin önünde frontal lobda yer alan Broca Alanı ve daha geride ve altta yer alan Wernicke Alanı’dır.”(Ergenç, 1994, s. 37).

Beynin sol yarım küresinde üst temporal kıvrımın arka üçüncü sırasında yer alan bölge, 1874 yılında Alman nörolog Carl Wernicke tarafından keşfedilmiştir. İşitme korteksine olan yakınlığıyla, seslerin anlaşılması için çok büyük önem taşıyan bu bölge, alıcı dil ya da dil anlama merkezi olarak kabul edilir. Bu alanda işitme ve görme aracılığıyla dış dünyadan gelen uyarılar ile, ağrı, sancı gibi insanın içinden gelen duylara ilişkin bilgiler yorumlanır. İşitmeyle ilgili bilgiler, temporal lobun üst kısmında bulunan işitme alanında yorumlandıktan sonra, Wernicke alanına gönderilir. (“Wernicke Area”,2018).

İşitme alanından Wernicke alanına ulaşan konuşma ve ses bilgilerinin burada içerik kelimelerinin anlamı değerlendirilip yorumlanır. Sonrasında ise sözdizimi analizi için Broca alanına gönderilir. Konuşma esnasında içerik kelimeleri Wernicke alanından seçilir, Broca alanında gramatik eklemeler yapılır; bu bilgiler daha sonra konuşmanın fiilen üretilmesi için motor kortekse gönderilir. Wernicke alanı hasar gören kişilerin, duydukları sözleri anlama ve anlamlı cümle kurma yetisini kayb ettikleri tespit edilmiştir. Bu kişilerin konuşmalarının

gramatik, ancak tutarsız veya anlamsız olduğu gözlenmiştir. Bu noktadan hareketle, anlamaya yönelik tüm fonksiyonlar üzerinde etkili olan Wernicke alanı yazma ve konuşma içeriklerinin oluşturulmasında da etkilidir. (Onan, 2010, s. 545).

Görüldüğü üzere Wernicke alanı, dilin kullanımını açısından son derece kritik bir öneme sahiptir. Bu alan için, ifade edilmek istenen duygu ve düşüncelerin mantık çerçevesinde anlamlı bir bütün haline getirilmesini sağlıyor diyebiliriz. Pürüzsüz bir şekilde anlama ve anlatmanın gerçekleşmesi, bu alanda yapılan değerlendirme ve yorumlama işlemlerine bağlıdır.

Şekil 8. Broca ve Wernicke alanı. <https://slideplayer.biz.tr/slide/3368107/> sayfasından erişilmiştir.

Ağırlıklı olarak dilin anlatım yönü ve bununla bağlantılı olarak, dil bilgisi formlarıyla ilgili bir alan olan bilinen Broca alanına motor konuşma bölgesi de denir. Kelimeler ve kısa cümleler için motor kalıpların oluşturulduğu bu alan, beynin alın (frontal) kısmının korteksinin arka tarafında bulunur. Wernicke alanından gelen sinyallerle yorumlanan düşünceler buraya aktarılır. Beynin sözcüsü olarak da adlandırılan Broca alanının görevi; doğru sözcüklerin düşünülmesi, anlaşılır seslerin çıkarılması için gerekli olan kas kontraksiyonlarının sırasının programlanması, koordine edilmesi ve sözcüklerin anlamlı cümleler haline dönüştürülmesidir. Teknolojinin ilerlemesiyle ileri görüntüleme teknikleriyle yapılan bilimsel çalışmalar, bugün bizlere Broca alanının sadece konuşma üretim merkezi değil, bunun yanında konuşmayı anlama, sözdizimi için bilgiyi kullanma,

obje-eylem tanıma gibi becerileri de gerçekleştirdiğini göstermektedir. (Dokur,2013, s. 19; Açıl, 2018; Onan, 2010, s. 545). Özetle bu alan için beyinde sözlü anlamayı ve sözlü anlatımı kontrol eden alandır diyebiliriz.

19. y.y.da beyinde dille ilgili alanların tespit edilmesi ve bu alanların işleyişinin bilinmesi, bu alanlar hasar gördüğünde ortaya çıkan sonuçların neler olduğunun bilinmesi, dil edinimiyle, dil eğitimiyle ve öğretimiyle ilgili araştırmacılara pek çok somut veri sunmaktadır. Bu veriler doğrultusunda, ana dili eğitimi yapılırken beyin dil etkileşiminin ne denli büyük bir önem arz ettiğinin farkında olmak önemlidir. Sonuç itibariyle rahatlıkla söylenebilir ki, dil demek beyin demek, beyin demek dil demektir.

2.1.4. Dinlemenin Önemi

Dinleme, insanoğlunun kullandığı ilk dil becerisidir. Diğer dil becerilerinin edinilmesi için öncü bir beceridir. “Dinleme, diğer dil becerilerinin gelişimini özellikle de konuşmanın gelişimini sağlamada çok önemlidir.”(Rost’ dan aktaran, Kassem, 2015, p. 153). İnsan, dili model alma yoluyla öğrenir. Önce dinleme becerisini kazanır, çevredeki sesleri dinledikten sonra taklit etmeye başlar bu şekilde de konuşma becerisi gelişir. Daha sonra bunları, okuma ve yazma becerileri izler ki o becerilerin kazanılmasında da dinlemenin rolü açıkça ortadır. Bu bağlamda dinleme becerisi dil kapısının anahtarıdır.

İnsan yavrusu dünyaya ilk adımını attığı andan itibaren yoğun bir öğrenme faaliyeti içerisinde. Bu faaliyeti gerçekleştirebilmek için sahip olduğu en önemli şeyse dinleme/izleme becerisidir. İnsanoğlu yaşamda diliyle var olduğu için ilk yoğun öğrenme faaliyetlerinin büyük bir kısmını dil edinimi oluşturur.“Dinleme, dilin kurallarını içselleştirmeye katkıda bulunan ve diğer dil becerilerinin ortaya çıkışını kolaylaştıran önemli bir dil becerisidir.”(Vandergrift’den aktaran, Rahimi & Solaymani, 2015, p. 152).

Günlük yaşamda insanlar hem ekonomik hem de etkili olması açısından en çok sözlü iletişimi tercih ederler. Sözlü iletişim sürecinin iki temel unsuru konuşan ve dinleyen taraflardır. İnsanın bir günlük yaşamı mercek altına alındığında genel itibariyle en çok dinleme becerisini kullandığı görülecektir.

Yapılan çeşitli araştırmalarda, insanın gün içerisinde zamanın ne kadarını dinlemeye ayırdığı ortaya çıkartılmıştır. Bunlardan bazıları;

“Bir çalışmada modern bir şirket yöneticisinin günün en az %60’nı dinlemeye ayırdığı belirtilmiştir. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada ise konuşmaya %16, okumaya %17, yazmaya %14, dinlemeye ise %53 oranında zaman ayrıldığı görülmüştür. Başka bir çalışmada günün uyanık olunan kısmının %70’nin iletişime; bu oranın %45’nin de dinlemeye ayrıldığı ifade edilmiştir. Bir çalışmada zamanın %45’nin dinlemeye, %30’nun konuşmaya, %15’nin yazmaya, %10’nun okumaya ayrıldığı görülmüştür. İnsanların zamanlarının %40’nı dinlemeye, %35’ni konuşmaya, %16’sını okumaya, %9’nu yazmaya ayırdığını gösteren çalışma da bulunmaktadır.” (Hagevik’den aktaran Cihangir Çankaya, 2011, s. 13).

İnsanın hayatını devam ettirebilmesi için, pek çok yönden dinleme hayati bir önem arz etmektedir. Aile yaşamında, okul ve iş yaşamında, sosyal yaşamında, insanın kendisini sağlıklı bir şekilde ifade etmesi ve sosyal çevresiyle sağlıklı bir şekilde anlaşabilmesinde, dinlemenin çok büyük bir önemi vardır. Dinleme becerisinin sosyal yaşam içerisinde bu denli etkili kullanımı insana; sağlık, huzur, rahatlık, mutluluk, başarı, kaliteli bir yaşam olarak artı değer olarak dönmektedir. (Maden, 2013, s. 51).

Hayatın her döneminde hatta günün her dakikasında gerçekleştirilen bir etkinlik olan dinleme bilgi birikimi elde etmenin ekonomik, kısa ve etkili yollarından birisidir. İnsan yaşamı boyunca bilgi birikiminin çoğunu dinleme yoluyla elde eder çünkü bilgi edinmenin, öğrenmenin, anlamının başlıca yollarından biri dinlemedir. Öyle ki insan, sahip olduğu bilgilerin yüzde seksenini dinleme yoluyla elde etmektedir. (Calp, 2005, s. 136; Ungan, 2007, s. 150; Emiroğlu & Pınar, 2013, s. 770). Özellikle insanın okula başlamadan önceki durumu düşünüldüğünde okuma yazma bilmeyen bir kişinin bilgi, edinme, öğrenme, anlama için en önemli aracı dinlemedir. Dinlemek önemli bir bilgi birikimi sağlama ve kültürlenme aracıdır. Çoğu zaman okuma yazma bilen insanların bile bilgi edinme, anlama amacıyla, dinlemeyi okumaya tercih ettikleri kuşkusuz bir gerçektir. Burada dinlemenin ekonomik ve işlevsel oluşu büyük bir etkiye sahiptir.

Dil becerileri içerisinde en çok kullanılanı dinlemedir. Konuşma, okuma, yazma ve dinleme düşünüldüğünde ilk sırayı dinleme almaktadır. “Hayatta hangi işle uğraşırsa uğraşsın kişinin kendini mutlaka geliştirmesi gereken alanlardan biri de dinlemedir. Çünkü dinleme, günlük hayatın her aşamasında en sık ve en çok kullanılan dil becerisidir.” (Doğan, 2010, s. 264). Bu durum yapılan bilimsel araştırmalarla da kanıtlanmıştır. Aşağıdaki tabloda Brownel (2013, s. 5)’in dört temel dil becerisinin, kazanılma, kullanılma ve eğitim alma durumları açısından derecelendirmesi yapılmıştır.

Tablo 1

Dil Becerileri ve Formal Öğretimi

Dil Becerisi	Kazanılma Sırası	Kullanım Derecesi	Eğitimini Alma Sırası
Dinleme	1	1	4
Konuşma	2	2	3
Okuma	3	3	2
Yazma	4	4	1

“Communication Skills and Formal Instruction”, Brownell, J. (2013). Listening, Attitudes, Principles and Skills. New Jersey: Pearson.

Tablo 1 incelendiği zaman, dinleme becerisinin insanın ilk kazandığı ve en çok kullandığı dil becerisi olduğu buna mukabil dinlemeye yönelik eğitim alma durumunda en sonuncu sırada olduğu görülüyor. Tablo okunduğunda, insanların ilk ve son kazandığı becerilerle (dinleme ve yazma), hayatta en çok ve en az kullandığı becerilere yönelik eğitim alma arasında ters bir orantı olduğu açıkça ortaya çıkıyor. İnsanların okuldan önce edindiği beceriler olan dinleme ve konuşma için “nasıl olsa dinleyebiliyor, nasıl olsa konuşabiliyor” mantığıyla yaklaşıldığı için, insanların okuldan önce edinmediği okuma ve yazma becerileri üzerinde daha çok duruluyor okul döneminde. Böylelikle en çok dinleme olmak üzere, dinleme ve konuşma daha arka planda kalmış oluyor.

Hayatımızda en çok tercih ettiğimiz bir dil becerisini, kuralına uygun bir şekilde kullanmak, hiç şüphesiz hayatın her alanında başarıyı da beraberinde getirecektir. Eğitim hayatında, iş hayatında, aile ve toplum hayatında başarılı olan kişilerin özellikleri irdelendiğinde, iyi bir dinleyici oldukları görülecektir. “Dinlemek başarının anahtarıdır. Diğerlerinin söylediklerini sadece duymanızdan daha fazlasını sağlar. Gerçek dinleme söylenenlere dikkatinizi tam vermeniz ve onları anlamanız anlamına gelir. Dinlemek yeni ufuklar açar. Ayrıca öğrenmenin de anahtarıdır. Doğrusu iyi bir dinleyici olmadan başarılı olmayı düşünmek de zordur.” (Mackay,1997, s. 9).

Mackay dinleme için “Diğerlerinin söylediklerini sadece duymanızdan daha fazlasını sağlar.” Derken dinlemenin iletişim sürecinde birincil olarak sözlü anlamayı sağlarken bunun yanında insana birçok artı değer kattığını kast ediyor aslında. Bu artı değerler, dinleme becerisinin insana bilişsel anlamda pek çok yetkinlik kazandırması olarak düşünülebilir.

“Dinleme sadece iletişim kurmak için yapılmamaktadır. Dinleme aynı zamanda öğrenme, anlama ve zihinsel becerileri geliştirmek için önemli bir alandır. Çocuklar dinleyerek, çeşitli bilgileri öğrenerek hem dinleme becerilerini hem de zihinsel becerilerini geliştirirler. Dinleme becerilerini geliştiren çocuk, bunu bir öğrenme aracı olarak hayatı boyunca kullanır. Kısaca dinleme becerisi, öğrenme, zihinsel ve sosyal becerileri geliştirmek açısından önemlidir. Bu nedenle çocukların dinleme becerileri erken yaşlarda geliştirilmelidir.”(Güneş, 2007, s. 74).

İnsanoğlu her ne kadar diğer dil becerilerini kazanmış olsa da yaşamında ilk öğrenme alanı olan dinlemeden vazgeçemiyor. Melanlıoğlu (2012, s. 67)’ nun da ifade ettiği gibi insanın ilk öğrenme alanı olan dinleme, doğum öncesinden itibaren kullanılmaya başlar ve ömür boyu etkin bir biçimde kullanılır. Bu bakımdan dinleme, dil ve düşünce gelişimi ile toplumsal etkileşimle ilgili bir süreçtir. Okuma yazma bilmeyen insanlar göz önüne alındığında, dinlemenin ilk ve tek öğrenme kaynağı olması ve bu insanların toplumla entegrasyonunda ilk ve tek anlama becerisi olması son derece hayati ve önemlidir.

Dinlemenin kendiliğinden kazanılan bir beceri sayılması, bu nedenle geliştirilmesi gereken bir beceri olarak düşünülmemesi, ailede ve okulda dinleme becerisini etkili bir şekilde geliştirmeye yönelik yeterli çalışmalar yapılmaması sebebiyle dinleme becerisinin önemi yeterince kavranamamıştır. Hâlbuki dinleme alışkanlığı iyi gelişmiş kimselerin sosyal yaşamda da akademik yaşamda da başarılı oldukları ortadadır. (Emiroğlu, 2013, s. 272). “En küçük sosyal birim olan aileden okul, iş ve arkadaşlık ilişkilerine kadar bütün toplumsal hareketlilikler dinleme becerisi ile kuşatılmıştır. Olumlu dinleme davranışları sağlıklı iletişim kurabilen bireyler ve sorunları konuşarak dinleyerek çözebilen toplumlar için vazgeçilmezdir.”(Aytan, 2011, s. 27).

İnsanın hayatında bu denli öneme sahip olan bir dil becerisini en etkili ve işlevsel bir biçimde kullanabilmek kuşkusuz bireye de topluma da pek çok artı değer katacaktır. Bu nedenle dinleme becerisinin kaderine terk edilmesi ya da tam manasıyla geliştirilememesi, birey ve toplum açısından büyük bir kayıp hatta israftır. Bunun önüne geçebilmek için dinleme becerisinin eğitimine ailede, toplumda ve eğitim kurumlarında gerekli hassasiyet gösterilmeli, bu yönde çalışmalar, uygulamalar ve etkinlikler yapılmalıdır.

2.1.5. Dinleme Eğitimi

Dinleme, bireylerin kendiliğinden, bilinçli, kasıtlı bir çaba göstermeksizin, farkında olmadan edindiği bir dil becerisidir. İşte tam da bu özelliği, onun ‘ihmal edilmiş bir dil becerisi’ olarak ifade edilmesine yol açmıştır. Dinleme kendiliğinden gerçekleştiği için eğitimine ihtiyaç

duyulan bir beceri olarak algılanmamıştır. Sadece ülkemizde değil, tüm dünyada dinleme becerisine yönelik olan bu tutum 1960'lı yıllara dek sürmüştür. Ülkemizde ilk kez 1968 İlkokul Programı'nda dinleme, geliştirilmesi gereken bir dil becerisi olarak ele alınmıştır. Aslında diğer üç dil becerisine bakıldığında, konuşmayı, yazmayı ve okumayı geliştiren kurslar, çeşitli eğitimler, atölye çalışmaları olduğu görülmektedir. Hatta dinleme becerisi ve bu becerinin eğitimiyle ilgili yapılan bilimsel çalışmaların, yazılan kitapların diğer dil becerilerine nazaran daha az olması da bu durumun somut bir göstergesidir.

Oysaki hem birey açısından hem de toplum açısından dinlemenin eğitimi çok önemlidir. Sağlıklı toplum, sağlıklı bireylerden oluşur. İletişim becerilerinin güçlü olması, insanların kendilerini anlatabilmeleri, diğer insanları anlayabilmeleri kısacası anlaşabilmelerinin temelinde "dinleme"nin çok büyük bir payı vardır. İnsanlar, anlaşılma ve kabul görmek isterler. Bunu sağlayan en temel dil becerisi ise dinlemedir. Toplumun iyi dinleyicilere ihtiyacı vardır. Ailenin ve eğitim kurumlarının iyi dinleyiciler yetiştirmesi, toplumsal ve bireysel pek çok sorunun çaresi olacaktır. "Bireyin, çevresini ve dünyayı doğru biçimde algılaması ve içinde bulunduğu sosyal çevreye uyum sağlaması açısından dinleme alışkanlığının önemli bir payı vardır." (Çiftçi, 2007, s. 231). Toplumun ihtiyacı olan iyi dinleyicilerin yetişmesi sağlam temellere oturtulmuş bir dinleme eğitime bağlıdır. Dinleme genel kabulün aksine eğitilebilir ve bu yolla geliştirilebilir bir beceridir. "Dinleme de diğer beceriler gibi öğrenilir ve öğretilir. Dinlemeyi öğrenmek, okumayı öğrenmek kadar önemlidir. Okumak gibi dinlemek de bilgi, beceri, alışkanlık gerektirmektedir" (Nas, 2003, s. 179).

"Dinleme becerisi gelişmiş bir öğrenci, derslerde anlatılan konuları daha iyi anlayacak ve başarısı doğrudan doğruya yükselecektir. Aynı şekilde günlük hayatında da iletişim içinde olduğu kişilerle, dinleme-anlama eksikliğinden kaynaklanan sorunlarla karşılaşmayacak, sağlıklı ilişkiler kurabilecektir. Dinleme becerisi gelişmiş bir öğrenci, hem insanî ilişkilerinde hem de okul ve meslek hayatında başarıya daha rahat ulaşacaktır." (Aksu, 2013, s. 4).

Uzun yıllar boyunca kaderine terk edilen dinleme becerisinin, ancak 1960'lı yıllarda eğitim yoluyla geliştirilebilecek bir dil becerisi olduğunun farkına varılmıştır. Bundan sonra sınırlı sayıda da olsa dinleme becerisinin eğitimiyle ilgili çalışmalar yapılmaya başlanmıştır.

Eğitimin ve öğrenmenin temeli olan dinleme becerisi, kendiliğinden gelişen bir beceri olarak algılandığından, özel olarak eğitimine gerek olmadığı düşünülmektedir. Oysaki dinlemeyle başlayan eğitim süreci, bireyin tüm eğitim ve öğrenim hayatını ve sosyal hayatını tümüyle etkilemektedir. Sonuç itibarıyla dinleme her ne kadar doğuştan getirilen bir yeti olsa da

dinleme becerisinin kazanımı planlı, programlı bir eğitim sürecini gerekli kılmaktadır. (Emiroğlu & Pınar,2013, s. 777; Maden & Durukan 2011, s. 103).

“Bazı insanlar doğuştan iyi bir dinleyici olabilirler. Fakat bu insanların sayısının az olduğu dikkate alındığında, iyi bir dinleyici olabilmek için bireylerin bilinçli bir çaba harcayarak dinleme becerilerini geliştirmeleri gerektiği söylenebilir” (Cüceloğlu, 1997, s.167). Burada kastedilen bilinçli bir çaba gösterebilmek için ise planlı, programlı bir dinleme eğitimi süreciyle bireyde bu konuda bir farkındalık oluşturulmalı ve bilinç kazandırılmalıdır.

İşitme duyusunun gelişimine bağlı olarak, dinlemenin gelişiminin anne karnında başladığı belirtilir. Buna bağlı olarak, anne karnında başlayan bu gelişim, okul öncesinde şekillenir, okuldaki planlı dinleme eğitimi uygulamaları ve etkinlikleriyle gelişmeye devam eder. (Aytan, 2011, s. 27). İnsan dinleme becerisini okul öncesi dönemde istemsiz bir şekilde edinir fakat bu yeterli düzeyde olmadığı için profesyonel bir müdahale gerekir.

Aslında dinleme becerisinin eğitimi okul öncesi dönemde aile ve çevre tarafından, çoğunlukla farkında olmadan verilmeye başlanmaktadır. Çocuğun içine doğduğu çevresel ve kültürel faktörler altında dinleme becerisi bir şekil almaktadır. Çünkü bebek dünyaya ilk adımını attığı andan itibaren iletişim süreci başlamaktadır. Anne baba da bebek de birbirlerini anlama çabası içerisindedirler. Bu da dinleyerek ve izleyerek gerçekteşmektedir. Bebek bu aşamada ilk dinleme davranışlarını geliştirmektedir. İlerleyen zamanlarda bebek konuşmaya başladığında, kendisinin ailesi tarafından dinlendiğini izlemesi, sözel ve sözel olmayan dönütler alması dinleme becerisiyle ilgili aileden aldığı temel bir eğitimidir aslında. Bebek bu şekilde ailesinin rol modelliğinde başkalarını da dinlemeyi öğrenir. Bu durumda ailelerin, iletişim kurma ve dinleme konusundaki farkındalıkları, ilgileri, bilgi birikimleri, kültürel birikimleri, eğitim durumlarının çocuğun dinleme becerisi üzerinde etkili olduğu rahatlıkla söylenebilir. Hatta çocuğun ailesi ve çevresindeki insanlar, bu konuda hiçbir şey yapmasalar dahi, sahip oldukları dinleyici profilleri ile dahi çocuğa rol model olmaktadırlar.

“Aile içerisinde bebeklikten itibaren iletişim becerileri gelişmeye başlamakla birlikte bireyin dinlediklerini tam ve eksiksiz olarak anlaması, ayırt etmesi ve değerlendirmesi istenilen seviyeye ulaşmamaktadır. Çünkü ailede dinleme eğitimi sistemli değerildir. Okulöncesi eğitim kurumlarında dinleme eğitimi öğrencilerin bilişsel gelişimlerine de bağlı olarak bir sisteme girmeye başlamaktadır.”(Cüceloğlu, 2001).

Küçük yaşlardan itibaren bilişsel, fiziksel, sosyal gelişim dönemlerine bağlı olarak aşama aşama gerçekteşen dinleme becerisinin gelişimi şu şekilde seyretmektedir:

- Çocuk özellikle kendisine yapılan seslenmeler dışında bilinçli olarak dinleme becerisine sahip değildir. Sadece bazı belirgin sesleri dinler.
- Başlangıçta çocuk, dinlemek için dikkat kesildiği bir anda dışarıdan gelen ses, ışık, hareket vb. davranışlarla dinlemekten kolayca vazgeçer.
- Dinlerken kendi düşüncelerini ifade etmek konusunda sabırsızlanır.
- Söylenenlerden çok kendisiyle ilgilenir.
- Dinledikleri ile kendi deneyimleri arasında çağrışım yoluyla ilgi kurar ve konuşmaya katılır.
- Bu aşamada çocuk, dinleme sürecinde soru ve yorumlarla aktif hâle gelir.
- Duygular, zihinsel faaliyetler ve önceki bilgiler de dinleme sırası ve sonrası uygulamalara katılır (Strickland' den aktaran Yalçın, 2002, s. 125).

Çocukta farkında olmadan bilinçsiz bir şekilde başlayan dinlemenin zamanla yavaş yavaş bilinçli yapılan bir eyleme dönüştüğü görülmektedir.

Dinleme becerisinin gelişimi, araştırmacılara göre 16 yaşına kadar devam etmektedir.(Yalçın, 2002; Özbay, 2013). Bu konuyla ilgili olarak Yalçın (2018, s. 267) şu açıklamaları yapar:

“Dinleme becerisinin gelişmesi, algılama gücünün gelişmesine paralel olarak 16 yaşına kadar sürer. Küçük yaşlardan itibaren daha çok çevresinde seçtiği sesler duygularına, tutkularına, hayal gücüne dayalı algıladığı seslerdir. Bu, zamanla ergenlik çağına doğru biçim değiştirerek ayrıntılara, mantık ilgilerine, sesler arasındaki düzenliliğe, anlam ve mantık dokusuna dayalı bir dinlemeye doğru gider. Kendi düşüncelerini katarak ve eleştirerek dinleyebilme becerisini çocuk ileri yaşlara doğru gerçekleştirebilir.”

Doğumdan itibaren 16 yaşına kadar süren dinleme becerisinin gelişimi, aile, okul öncesi eğitim, ilköğretim ve ortaöğretim dönemlerini kapsamaktadır. Bu noktadan hareketle yaşamın ilk 16 yılı dinleme becerisinin gelişimi için kritik bir süreçtir denilebilir. Bu 16 yıllık zaman diliminin, okul öncesi eğitim alan öğrenciler için ortalama 13 yılı, okul öncesi eğitim almayan öğrenciler için ortalama 10 yılı, okul dönemini kapsamaktadır. Bu noktada okullarda verilen dinleme eğitimi hem birey açısından hem de toplum açısından son derece hayati bir öneme sahiptir. Okullarda verilen dinleme eğitimi sistemli bir şekilde belirli bir plan ve program dâhilinde yapılmak zorundadır. Bu sebeple Milli Eğitim Bakanlığı her kademe için ayrı ayrı programlar hazırlamakta, okullarda eğitim ve öğretim bu programlar doğrultusunda yapılmaktadır.

2.1.5.1. Türkçe Öğretim Programında Dinleme Becerisi

Ülkemizde cumhuriyetin ilanından günümüze dek ilköğretim kademesinde 9, ortaöğretim kademesinde 10 öğretim programı uygulamaya konulmuştur. Ülkemizde öğretim programlarında dinleme becerisinin eğitimine ayrıntılı bir şekilde ilk kez 1968 İlkokul

Programı'nda yer verilmiştir. Bundan sonra gelen 1981 ve 2005 programlarında dinleme becerisinin eğitimine artarak daha geniş bir yer verilmiştir. Bu hususta 2005 programı dinleme becerisi açısından bir dönüm noktasıdır. 1968 programından sonraki ikinci kilometre taşı 2005 programıdır. Çünkü ilk kez bir öğretim programında dinleme başlı başına bir öğrenme alanı olarak ele alınmıştır.

2005 programı dinleme becerisini bir öğrenme alanı olarak ele aldığı için çok daha detaylı bir biçimde öğrenme öğretme sürecini de planlamıştır. Her öğrenme alanında olduğu gibi dinleme öğrenme alanında da, dinlemeyle ilgili kazanımlar, örnek dinleme etkinlikleri, ölçme değerlendirme araçlarında dinlemeye ayrılmış kısımlar, dinleme tür, yöntem ve teknikleri bulunmaktadır. Programın kazanımlarından da anlaşılacağı üzere, 2005 programı 1924'ten 2005'e kadar dinleme becerisinin eğitimi alanında yapılan en kapsamlı programdır.

2005 programında dinleme becerisi kazanımlarının, dinleme anlama alanında yoğunlaştığı dikkati çeker. Bu durum, süreç odaklı hareket edildiğinin bir göstergesidir. Dinlediğini anlama alt başlığı altında çok sayıdaki kazanım, dinleme anlama sürecinde öğrencinin, işittiklerini zihinde nasıl yapılandıracağına, anlamı nasıl inşa edeceğinin yol haritası olarak nitelendirilebilir. Bunlara ek olarak bu kazanımları sınıf içinde öğrencilerin aktif bir şekilde yaparak, yaşayarak kazanabilmeleri için örnek dinleme etkinlikleriyle ve dinleme tür, yöntem ve teknikleriyle desteklenmiştir.

2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın yürürlüğe girmesiyle dinleme becerisi açısından, geri bir adım atılmıştır. Dinleme becerisi, 2015 programında müstakil bir öğrenme alanı olarak ele alınmamıştır. Programda öğrenme alanları üç ana başlık altında toplanmıştır. Bunlar; "Sözlü iletişim, Okuma, Yazma" öğrenme alanlarıdır. Bu anlamda konuşma becerisi de ayrı bir öğrenme alanı olarak değerlendirilmemiş, dinleme ve konuşma birleştirilerek sözlü iletişim adı verilmiştir. Dinleme becerisinin eğitimi bir önceki programa nazaran daha yüzeysel ele alınmıştır.

2018 yılının Eylül ayında uygulamaya konulan ve şu an yürürlükte olan Türkçe Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar) ile birlikte dinleme becerisi diğer dil becerileri gibi bir öğrenme alanı olarak yeniden programda yerini almıştır. Bu program ilkökul ve ortaokul Türkçe derslerini kapsamaktadır. Her öğrenme alanı için kazanımlar sınıf düzeylerine göre belirlenmiştir. Bu çalışmanın hedef kitlesi 5. sınıf öğrencileri olduğu için, burada sadece 5. sınıf kazanımlarına yer verilecektir.

Programda dinleme/izleme olarak ifade edilen öğrenme alanında 5. sınıf düzeyinde 12 kazanım yer almaktadır. Bunlar:

“T.5.1. DİNLEME/İZLEME

T.5.1.1. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.

T.5.1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.

Öğrencilerin kelime anlamlarına yönelik tahminleri ile sözlük anlamlarını karşılaştırmaları sağlanır.

T.5.1.3. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.

T.5.1.4. Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu tespit eder.

T.5.1.5. Dinlediklerini/izlediklerini özetler.

T.5.1.6. Dinledikleri/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir.

T.5.1.7. Dinlediklerine/izlediklerine yönelik farklı başlıklar önerir.

T.5.1.8. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.

T.5.1.9. Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.

T.5.1.10. Dinlediklerinin/izlediklerinin içeriğini değerlendirir.

a) Çizgi film vb. izletilerek örtülü anlamlar hakkında çıkarımda bulunulması sağlanır.

b) Öğrencilerin dinlediklerindeki/izlediklerindeki tutarlılığı sorgulamaları sağlanır.

T.5.1.11. Dinledikleri/izledikleri ile ilgili görüşlerini bildirir.

T.5.1.12. Dinleme stratejilerini uygular.”

Not olarak, katılımlı, grup hâlinde dinleme gibi yöntem ve teknikleri uygulamaları sağlanır.(MEB,2018, s. 36).

Kazanımlar incelendiğinde, üç kazanımın altında, ilgili çalışmaları daha detaylandırmak amacıyla açıklama verildiği görülmektedir. En son kazanımın altında verilen açıklama dinleme tür, yöntem ve teknikleriyle ilgilidir.5. sınıf düzeyinde, not olarak dinleme, katılımlı dinleme ve grup halinde dinleme yöntem ve tekniklerinin verilmesi uygun görülmüştür. Programda sınıf düzeylerine göre farklı dinleme yöntem ve tekniklerine yer verilmiştir.

Kazanımlara bakıldığında, öğrencilerin dinlediğini anlama becerilerini geliştirmeleri amaçlanmıştır. 2005 programında, 5. sınıfı da içinde barındıran birinci kademe, dinleme/izleme kazanımları, “Dinleme Kurallarını Uygulama, Dinlediğini Anlama ve Tür Yöntem ve Tekniklere Uygun Dinleme” olarak üç ana başlık altında toplam 48 kazanım verilmiştir, bu şekilde dinleme/izlemeyle ilgili sınıf içinde çok detaylı çalışmalar yapılması önerilmiştir. 2018 programında kazanımların sayısı bir hayli düşürülmüştür. Bunun yanında dinlemeyle ilgili etkinlik örneklerine de yer verilmemiştir. 2018 programının 5. sınıf düzeyinde yukarıda verilen kazanımları daha çok dinlediğini anlama başlığına uygun olarak belirlenmiştir.

Dinleme bir süreçtir. Bu sürecin öncesi, esnası ve sonrası vardır. Yukarıda verilen 5. sınıf kazanımlarına bakıldığında dinlemeye hazırlık olarak da ifade edilen dinleme öncesi sürecin göz ardı edildiği görülmektedir. Kazanımların, dinleme esnası ve dinleme sonrası yapılacak anlama çalışmalarına göre hazırlandığı açıkça görülmektedir. 2005 programında dinleme öncesi yapılacak hazırlıklara yönelik kazanımlara yer verilmiştir. Bu doğrultuda 2018 programında, 2005 programındaki dinlemeyle ilgili ayrıntılar çıkartılıp, genellemeye yönelik bir eğilim gösterilmiştir. Fakat bunun sonucunda dinleme öncesi hazırlık gibi çok önemli temel unsurlar, programda kendisine yer bulamamıştır.

2018, 5. sınıf dinleme kazanımlarında, çalışmanın kapsamında bulunan estetik dinleme stratejilerine yönelik kazanımlar da bulunmaktadır. 1.,2. ve 5. kazanımlar, doğrudan estetik dinleme stratejilerinden tahmin etme ve özetleme stratejilerinin sınıf içerisinde kullanılmasını sağlayan kazanımlardır.

Dinleme/izleme kazanımları dışında 2018 programında bu beceriye yönelik etkinlik örneklerine, ölçme değerlendirme araç gereçlerine ve ilgili başka herhangi bir şeye yer verilmemiştir.

Okul öncesi dönemde kendiliğinden doğal biçimde edinilen dinleme becerisi, öğrencileri dinlediklerini anlayan, ayıran, değerlendiren kişiler haline getirmediği için ciddi bir eğitim sürecinden geçmesi gerekir. Bu sebepten ötürü öğrencileri dinlediklerini anlamaya, ayırmaya, eleştirip değerlendirmeye götürecek beceri ve alışkanlıkların kazandırılmasında anadili öğretimine büyük sorumluluklar düşmektedir. (Sever, 2004, s. 11). “İlkokul ve ortaokul müfredatları başta olmak üzere tüm müfredat programlarında dinlemenin sistematik olarak öğretilmesinin gerekliliğini vurgulanmalıdır. Bu beceriye müfredat programlarında yer vermeden öğrencilerin iyi birer dinleyici olmaları beklenemez.”(Ediger’den aktaran Doğan, 2013, s. 156). Sonuç itibarıyla dinleme becerisinin okullarda geliştirilmesi öğretim programlarına göre yapıldığı için bu programlar, Sever (2004)’in ifade ettiği sorumlulukla hazırlanmalıdır. Bilinçli, yetenekli, iyi dinleyicilerin yetişmesi; öğretim programlarında dinleme becerisinin, son derece ciddi, etraflı, en son bilimsel gelişmeler ışığında ele alınıp, uygun bir şekilde işlenmesine ve öğretmenler tarafından titizlikle uygulanmasına bağlıdır.

2.1.5.2. Dinleme Eğitiminin Süreçleri

Dinleme, sanıldığı gibi aksine pasif değil aktif bir süreçtir. Bu süreci aktif kılan da dinleyicidir. Dinlemenin gerçekleşebilmesi için dinleyicinin süreçte aktif olması gerekir. Genellikle, anlatma becerilerini kullananların yani konuşan ve yazan insanların dinleyen ve okuyan insanlardan aktif olduğu düşüncesi hakimdir. Halbuki dinleyen ve okuyan insan da en az konuşan ve yazan insan kadar aktiftir. Lynch bu durumu şu sözleriyle ifade eder: Eskiden dinleme, kulaklarımıza alıcılar tarafından bilgilerin aktarıldığı pasif bir işlem, dinleyicilerin ise pasif bir şekilde sadece mesajı kaydettiği, pasif bir süreç olarak görünüyordu. Bu gün dinlemenin aktif bir süreç olduğu, iyi dinleyicilerin en az konuşmacıların konuşma anında oldukları kadar aktif olduğu bilinmektedir (Lynch'ten aktaran, Zohrabi, Sabouri & Behgozin, 2015, p.43). Dinleyicinin aktif olması, işittiklerini anlamlandırabilmek için, süreçte bir bakıma zihin işçiliği yapması anlamına gelir. Dinleyici işittiklerini anlamlandırabilmek amacıyla öncelikle dikkati yoğunlaştırmak, dikkatin sürekliliğini sağlamak, tahmin etmek, çıkarımda bulmak gibi pek çok zihinsel işlem gerçekleştirir. Dinleyiciyi dolayısıyla da süreci aktif kılan, dinlediğini anlamayı sağlamak amacıyla yapılan tüm bu işlemler dinleme stratejileri olarak da adlandırılmakta ve dinleme eğitimi kapsamında ele alınmaktadır.

Önceki dönemlerde dinleme eğitimi kapsamında yapılan şey, öğrenciye dikkatini, dinleme materyaline yoğunlaştırması gerektiği direktifini veren “dikkat et” komutuydu. Okullardaki ve ailedeki dinleme eğitimi bunun ötesine geçemiyordu. Sağlıklı bir şekilde, anlamı yapılandırmak için dinleme sürecinde dinleyicinin nelere dikkat etmesi gerektiği, hangi stratejilerle nasıl çalışması gerektiği hususunda bilgilendirmeler ve uygulamalar yapılmıyordu. Bu durum dikkatle irdelendiğinde, eğitimin amacının sonuca yönelik olduğu görülmektedir. Aslında bu durum, yazma becerisi için de geçerlidir. Yazma eğitiminde de öğrenciden hep bir kompozisyon yazması beklenmiş, bir atasözü, vecize vs. öğrenciye verilerek; giriş, gelişme, sonuç şeklinde, yazım ve imlaya dikkat ederek yazması ve bir başlık koymasına beklenmiştir. Burada öğrenciden beklenen, üründür. O ürünün ortaya çıkma aşaması, ürünün üretilme safhaları hep göz ardı edilerek sonuca odaklanılmıştır.

Becerilerin eğitimi, geliştirilmesi bir çırpıda olacak bir şey değildir, bu bir süreci kapsar. Tıpkı diğer dil becerileri gibi dinleme eğitiminin de süreçleri vardır. Dinlemenin gerçekleşmesi için, dinleyicinin, dinleme öncesinde birtakım hazırlıklar yapması gerekir. Bu hazırlıkları yaparak dinlemeyi gerçekleştirir. Dinleme anından sonra ise dinledikleriyle ilgili

birtakım çıkarımlar, değerlendirmeler yani bir kritik yapılması gerekir. Dinleme eğitiminin bu şekilde üç adımda gerçekleşmesi sürecin daha planlı ve sistematik işleyişini sağlamakta, aynı zamanda da öğrencilerin sıkılmadan daha kolay bir şekilde dinleme sürecini tamamlamalarına fırsat sunmaktadır. Bu süreçte yapılan çalışmalar, kimi kaynaklarda dinleme öncesi, dinleme esnası ve dinleme sonrası stratejileri, kimi kaynaklarda da aktiviteleri olarak yer almaktadır.

Dinleme stratejileri, dinleme görevini gerçekleştirmek için kullanılan, gözlemlenebilir davranışları ve kişisel zihni yönetme yöntemleridir. (Goh&Taib; Graham&Macaro; Macaro; Richards'tan aktaran Nix, 2016, p. 79). Dinleme stratejileri, dinlediğini anlamak maksadıyla yapılan zihinsel işlemleri tanımlar.

2.1.5.2.1. Dinleme Öncesi Yapılacak Çalışmalar

Dinleme öncesinde yapılacak çalışmaların amacı, dinleme esnasında eksiksiz, tam, sağlıklı bir dinlemenin gerçekleşmesini sağlamaktır. Bu süreç, dinleme esnasında öğrencinin tüm dikkatini dinleme materyaline yoğunlaştırması ve dinleme anında kalabilmesi, kopukluk yaşamaması maksadıyla birtakım hazırlık çalışmalarını kapsar. Bu çalışmalar öğrencinin dinleme sürecine zihinsel olarak ve fiziksel olarak hazırlanmasını yani motive olmasını sağlar. “Dinleme öncesi yapılan çalışmalar, dinleme eğitiminin amacına ulaşabilmesi için ilk basamağı oluşturmaktadır. Bu nedenle dinleme öncesinde yapılan fiziksel ve zihinsel hazırlıklar sürece olumlu bir katkı sağlayacaktır.” (Arıcı &Kır, 2017, s.273).

Field (2002, p. 243)'e göre, dinleme öncesi sürecin iki temel amacı vardır: 1-Dinleyecekleri bağlamdan hareketle yapacakları çıkarımlarla gerçek hayatta ne elde edebilirler. Dinlemenin bağlamını ve beklentilerini eşleştirmek. 2- Motivasyon sağlamak. Bu amaçlara ulaşmak için; beyin fırtınası kelime dağarcığı, dinleme metninin konusunu tartışan bir tür ön dinleme etkinliği yapılabilir.

Bu süreçte öncelikle öğrencinin ve dinleme ortamının fiziksel olarak hazırlanması gerekir. Bu amaçla şu çalışmalar yapılabilir:

- Öğrencinin dinleme anındaki duruşunu, oturma pozisyonunu, uygun bir şekilde ayarlaması,
- Dinleme esnasında not alacaksa bunun için gerekenleri hazırlaması,
- Sesin rahatlıkla işitebilecek şekilde, ortamın gürültüden arındırılması,

- Ortamın ısısının, aydınlatmasının uygun bir şekilde ayarlanması,
- Sınıftaki oturma düzeninin uygun bir şekilde ayarlanması.

Öğrencinin zihinsel olarak hazırlanması amacıyla;

- Amaç belirlemesi, bu doğrultuda öğrenci dinleme sürecine yönelik sorular oluşturabilir. Örneğin “Ben mu metni/konuşmacıyı/materyali hangi amaçla dinliyorum? Beklentim nedir? Bu dinleme etkinliği sonrasında ne elde edeceğim? Elde ettiklerim ne işe yarayacak?” gibi çeşitli sorular oluşturmaları ve dinleme sürecinde bu soruların cevaplarını aramaları, öğrencilerin dikkatlerini yoğunlaştırmalarını sağlayacak ve kopukluk yaşamalarını aza indirgeyecek ya da tamamen ortadan kaldıracaktır.

-Dinleme materyalinin konusuna, içeriğine yönelik ön bilgilendirme yapılmışsa şayet, dinleme tür/yöntem ve tekniğinin belirlenmesi.

-Dinleyeceği şeye yönelik tahminde bulunması.

-Öğretmen tarafından dinleme materyali ile ilgili önceden görseller gösterilerek ve bunlar üzerinde öğrencilerin konuşmaları sağlanarak dikkatleri konuya çekilebilir.

Yapılacak tüm bu çalışmalar, öğrenciyi beden ve zihnen dinleme anına hazırlayarak, motivasyonu sağlayacaktır. Dinleme sırasında, zihinsel kopuşların önüne geçerek öğrencinin anda kalmasını sağlayacak dolayısıyla, sorunsuz, ideal bir dinlemenin gerçekleşmesini sağlayacaktır. Öğretmenlerin dinleme eğitimi sürecinde öğrencileri bu hususlarda bilgilendirmesi ve sınıf içi dinleme uygulamalarını bu adımlara göre izlemesi, dinleme becerisinin gelişimini olumlu anlamda etkileyecektir.

2.1.5.2.2. Dinleme Esnasında Yapılacak Çalışmalar

İnsan beyninin işittiklerini işleme hızı, konuşma hızından fazla olduğu için, arada bir boşluk oluşmaktadır. Beyin o boşluğu hemen doldurma ihtiyacı hissederek harekete geçer. Tam da bu esnada dinleme anından kopma insanların sıklıkla yaşadığı bir dinleme kusuru olarak ortaya çıkar. Bunun önüne geçebilmek için, dinleyicinin dikkatini uyanık tutması ve bilinçli davranması, bu amaçla dinleme sırasında belli stratejilerle çalışması gerekir. Demirel (1999, s.36–37) dinleme esnasında yapılması gerekenleri şu şekilde sıralar:

Dinleme sırası

1. Öğretmen metni yüksek sesle okur.
2. Öğrencilerin, metni dinlerken farklı tonlama ve vurgulara dikkat etmesi sağlanır.
3. Öğrencilerden dinleme sonunda sorulacak sorulara cevap verebilmeleri için gerekli gördükleri yerleri not etmeleri istenir.

Demirel (1999)'un sıralamasına ilave olarak aşağıda verilen stratejilerle çalışmak, dinleme sürecinin verimliliği açısından önemlidir.

- Dikkatini dinlediğine yoğunlaştırmak
- Dinleme öncesinde belirlenen soruların cevaplarını aramak
- Belirlediği dinleme tür/yöntem/tekniklerinin gerektirdiklerini yapmak
- Dinleme öncesinde oluşturduğu tahminlerin doğruluğunu kontrol etmek.
- Not almak
- Dinlediği şeyin konusunu, amacını, ana düşüncesini tespit etmek

Dinleme sırasında öğrencinin yukarıda sıralanan adımları gerçekleştirmesi, dinlediğini eksiksiz bir şekilde anlamasını sağlayacaktır.

2.1.5.2.3. Dinleme Sonrasında Yapılacak Çalışmalar

Dinlemek en genel haliyle, sözlü mesajı anlamak ve onu kalıcı hale gelecek şekilde belleğe yerleştirmek, hatırlamak olarak tanımlanabilir. Bu haliyle dinlemenin iki temel amacı, sözlü mesajı anlamak ve saklamak olarak ifade edilebilir. Dinleme esnasında gerçekleştirilen anlama işleminin kalıcı hale getirilmesi ise dinleme sonrasında yapılacak çalışmalarla sağlanır. Demirel (1999, s.36–37) dinleme sonrasında yapılması gerekenleri şu şekilde sıralar:

Dinleme sonrası

1. Dinleme metniyle ilgili sorulara cevap verilir.
2. Dinlenen metnin sözlü ya da yazılı özeti çıkarılır.
3. Dinlenen metinle ilgili resimlerin ya da cümlelerin olay sırasına göre dizilmesi istenir.
4. Dinlenen metne uygun başlık önerilir.

Dinleme sonrası yapılacak çalışmalarla, dinleyici, dinlediklerini toplama, özetleme, çıkarımda bulunma değerlendirme yapma gibi çalışmalarla, dinlemeden elde ettiklerini hatırlamaya yönelik olarak zihinsel düzenlemeler yapar.

Okullarda dinleme eğitimi yapılırken öğretmenlerin, dinleme öncesi, dinleme esnası ve dinleme sonrası süreçleri baz alarak ders içi dinleme etkinlikleri yapması, öğrencilerin dinleme becerilerinin gelişimi açısından önemlidir. Ayrıca okulda bu şekilde dinleme sürecini planlamayı ve sürdürmeyi öğrenen öğrenci, ders dışındaki günlük yaşamına da bu şekilde dinlemeyi uyarlayabilir.

2.1.6. Dinleme Türleri

Dinleme eylemi, dinleyicinin amacına göre, dinlediği şeyin türüne göre farklı farklı şekillerde yapılabilir. İlgili literatür incelendiğinde bu hususta çok farklı sınıflandırmaların ve isimlendirmelerin yapıldığı göze çarpmaktadır.

2.1.6.1. Dinleme Şekilleri

Dinleme eylemi temelde iki şekilde yapılmaktadır: katılımlı/etkileşimli dinleme ve katılımsız/etkileşimsiz dinleme. Tıpkı okuma becerisinde olduğu gibi. Okuma eylemi de temelde sesli okuma ve sessiz okuma olmak üzere iki şekilde yapılır. Kişi eleştirel dinleme yöntemini katılımlı/etkileşimli dinleme yaparak da gerçekleştirebilir, katılımsız/etkileşimsiz dinleme yaparak da gerçekleştirebilir. Aynı şey okuma için de geçerlidir. Eleştirel okuma sesli okuma şeklinde de yapılabilir sessiz okuma şeklinde de yapılabilir.

“Etkileşimli dinleme; bu dinleme şekli karşılıklı konuşmalarda gerçekleşir. Dinleyicinin de konuşma sürecine dâhil olduğu konuşmacıya cevap verdiği ya da eklemelerde bulunduğu dinlemedir. Etkileşimsiz dinlemede ise dinleyici konuşmacıya tepki vermez. Yani konuşma sürecine katılmaz. Cevap vermeyi içermeyen dinleme şeklidir. Örneğin radyo dinleme” (Doğan, 2011, s. 29,30).

Katılımlı/etkileşimli dinleme ve katılımsız/etkileşimsiz dinleme şekillerinin aktif ve pasif dinleme olarak adlandırıldığı da olmuştur.

2.1.6.2. Dinleme Tür ve Yöntemleri

İnsan zaman içerisinde farklı amaçlarla dinleme eylemini gerçekleştirmektedir. Bazen müzik dinler, bazen sohbet ortamında bir arkadaşını dinler bazen de televizyonda haberleri dinler. Bu sayılan örneklerin her birinde dinleyicinin amacı farklıdır. Dinleyici farklı dinleme amaçları doğrultusunda farklı dinleme yöntemleri belirlemeli ve kullanmalıdır. Bu dinleme yöntemlerinin bireylere kazandırılması iletişimin sağlığı açısından önemlidir.

Dinleme amacı, dinleyicinin rolü, dinlemekte olan metnin türü de dahil olmak üzere, bunlar gibi çok çeşitli değişkenlere göre sınıflandırılabilir pek çok dinleme türünden söz edilebilir (Nunan, 2002, p. 239).

Dinleyicinin, zihinsel, ruhsal durumunun, dinleme amacının farklı dinleme örneklerini ortaya çıkaracağını belirten Göğüş (1978) kendi ifadesiyle bu “dinleme örnekleri” ni şöyle sıralar: dikkatli dinleme, doğru dinleme, eleştirici dinleme, seçmeli dinleme, duygusal dinleme, anlamadan dinleme ve yarı dinlemedir.

- “1. Dikkatli dinleme: Dinlemeye büyük bir neden bulunup konuya derin bir ilgi duyarak dinleme.
2. Doğru Dinleme: Dinlenen konuyu kesinlikle anlama; bölümlerini, ayrıntılarını durulukla anlam.
3. Eleştirici Dinleme: Dinlediğini doğru- yanlış, eksik-tam olarak değerlendirmek için dinleme.
4. Seçmeli Dinleme: Dinlediğinden yalnızca amacına uygun olana dikkat edip diğer sözlere önem vermeme.
5. Duygusal Dinleme: Konuşana duyulan sevgi ya da nefret yüzünden, işittiklerini yargısız benimseme ya da yadsıma.
6. Anlamadan Dinleme: Sözcük dağarcığının yetersizliği, konunun yüksekliği, dinleme alışkanlığının eksikliği vb. nedenlerle dinlediğini anlamama.
7. Yarı Dinleme: Kendini, dinlediklerinin uyandırdığı çağrışımlara bırakarak yarı dalgın dinleme” (Göğüş, 1978, s. 229).

Göğüş (1978)’ün sınıflaması incelendiğinde “anlamadan dinleme” ve “yarı dinleme” türleri soru işareti uyandırmaktadır. Anlamadan dinleme tabiri noktasında; dinleme olarak adlandırabilmek için anlamamanın gerçekleşmesi birincil şarttır. Anlama söz konusu değilse o eylem, dinleme olarak adlandırılmaz. Bu hususta Melanlıoğlu (2011, s. 37), “anlamadan dinleme” ve “yarı dinleme” adı altında bir tür olamayacağını belirtir.

Yalçın (2018), dinleme türlerini; seçerek dinleme, not alarak dinleme, katılımlı dinleme, eleştirel dinleme, empatik dinleme adı altında beş başlık altında toplar. Seçerek dinleme, insanın ne aradığını bilmesi ve ona göre dinlemesidir. Bu dinleme türünde, dinleyici kendisine gerekli olanı dinler. Not alarak dinleme, seçerek dinlemenin başka bir çeşididir.

Bu dinleme türünde dinleyici, dinlediklerini kalıcı hale getirmek için anahtar söz öbeklerini yazmalıdır. Katılımlı dinleme türü, muhatabımıza onu dinlediğimizi hissettirdiğimiz bir dinleme türüdür. Eleştirel dinleme türü, dinleyicinin dinlediklerinin doğruluğunu ve yanlışlığını sorgulamasıdır. Empatik dinleme ise, dinleyicinin kendisini, dinlediği kişinin yerine koyarak, onun ruh dünyasını tam ve eksiksiz olarak anlamaya çalışması durumudur.

Akyol (2012, s. 5), dört dinleme türünden söz eder. Bunlar: aktif dinleme, stratejik dinleme, diyalog ve sunuya dayalı dinleme ve amaçlı dinlemedir. Amaçlı dinleme türünü altında da dört alt türden söz eder. Bunlar: bilgi edinmeye dayalı dinleme, yorumlamaya dayalı dinleme, eleştirmeye dayalı dinleme ve haz almaya (estetik) dayalı dinlemedir.

Doğan (2011, s. 30), dinleme türlerini de, ayırt edici dinleme, estetik dinleme, etkili dinleme, eleştirel dinleme ve empatik dinleme olarak beş farklı türde ele almıştır.

Özbay (2013, s. 95), dinleme türleri başlığı altında dinlemeyi beş ayrı türde ele almıştır. Bunlar: “ayırıştırıcı dinleme, iletişimsel dinleme, estetik dinleme, bilgi için dinleme ve eleştirel dinleme”dir.

Güneş (2014, s. 100), altı dinleme türünden söz eder. Bunlar: metni takip ederek dinleme, sorgulayıcı dinleme, yaratıcı dinleme, pasif dinleme, katılımlı dinleme ve not alarak dinlemedir. İlköğretimin başında temel dinleme becerilerini geliştirmek maksadıyla kullanılan metni takip ederek dinleme, öğretmen veya öğrenci tarafından yapılan örnek okumaların, izlenmesi amacıyla yapılır. Sorgulayıcı dinleme ise bir bakıma eleştirel dinlemedir; ölçmek, değerlendirmek, karşılaştırmak, çıkarım yapmak, yorumlamak ve tahmin etmek gibi becerileri gerektirir. Yaratıcı dinleme iyi bilinen, anlaşılan ve yorumlanan öğelerden hareketle yeni sonuçlara ulaşmak, bir soruna çözüm bulmak vb. çalışmaları içermektedir.

Güneş’in sınıflaması ile 2006 Türkçe Dersi (6–8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu’nda bulunan dinleme yöntem ve tekniklerinin büyük bir benzerlik gösterdiği yukarıdaki tabloya bakıldığında rahatlıkla söylenebilir.

Ungan (2007, s. 152), dinleme türlerini etkili ve etkisiz dinleme olarak iki ana başlık altında toplar. Bu ana başlıklar altında da alt başlıklar açarak dinleme türlerini inceler. Etkili dinleme türleri başlığı altında; gönüllü dinleme, stratejik dinleme, amaçlı dinleme, haz almak için dinleme ve eleştirel dinlemeyi ele alır. Etkisiz dinleme türleri başlığı altındaysa; gönülsüz dinleme, antipatik dinleme, yüzeysel dinleme görünüşte dinleme türlerini ele alır. Ungan’ın

sınıflandırılmasına bakıldığında, etkili dinleme türleri olarak ele aldığı türler, dinleyiciden beklenen ideal, olumlu dinleme davranışlarıdır. Etkisiz dinleme türleri olarak ele aldığı türler ise, istenmeyen dinleme davranışlarıdır, hatta dinleme kusurları da denilebilir.

Cihangir Çankaya (2011, s. 34), dinleme türlerini etkili ve etkisiz dinleme olarak iki ana başlıkta toplar. Etkili dinleme türlerini ise kendi arasında sekiz alt başlıkta ele alır. Bunlar: “katılımcı dinleme, edilgin dinleme, empatik dinleme, yargısız ve eleştirel dinleme, derinlemesine dinleme, çözümleyici dinleme, etkin dinleme ve dikkatle dinleme”dir. Etkisiz dinleme türlerini ise; “yetersiz dinleme, kalıplaşmış dinleme ve yüzeysel dinleme, görünüşte dinleme, seçerek dinleme, duyguya saplanarak dinleme, savunucu dinleme, tuzak kurucu dinleme” olarak kendi arasında sekiz alt başlıkta inceler. Cihangir Çankaya’nın sınıflaması incelendiğinde özellikle etkili dinleme ana başlığı altında verilen dinleme türlerinin birbirini kapsadığı açıkça görülür. Örneğin; aynı ana başlık altında saydığı ve ayrıntılı bir şekilde açıkladığı; derinlemesine dinleme, çözümleyici dinleme, etkin dinleme ve dikkatle dinleme gibi türler incelendiğinde aslında hepsinin de aynı amaçla benzer dinleme stratejileriyle yapıldığı görülür. Yine etkisiz dinleme ana başlığı altında verilen; yetersiz dinleme ve yüzeysel dinleme türlerinin de içeriğine bakıldığında birbirini kapsadığı görülür.

Aksu (2013, s. 19) da Doğan(2011)’in sınıflamasında olduğu gibi dinleme şekilleri başlığı altında, etkileşimli ve etkileşimsiz dinlemeyi ele almıştır. Dinleme türleri başlığı altındaysa yerli ve yabancı literatürün taranması sonucunda, on sekiz dinleme türünden söz etmiştir. Bunlar: gönüllü veya gönülsüz dinleme, ayırt edici dinleme, anlamlandırıcı dinleme, terapötik dinleme, takdirkar dinleme, ilişkisel dinleme, motivasyona dayalı dinleme, sempati veya antipati ile dinleme, seçici dinleme, yüzeysel dinleme, etkili dinleme, eleştirel dinleme, pasif(edilgen) dinleme, empatik dinleme, görünüşte dinleme, stratejik dinleme, diyalog ve sunuya bağlı dinleme ve estetik dinlemedir.

Konuyla ilgili yabancı literatür tarandığında yurt dışında yapılan çalışmalarda da benzer sınıflamalar görülmektedir. Tompkins (2006, p. 44) dinleme türlerini; ayırt edici dinleme (discriminative listening), estetik dinleme (aesthetic listening), transfer edici dinleme (effluent listening), eleştirel dinleme (critical listening) olarak dört başlık altında inceler. Tompkins’in sınıflamasındaki ayırt edici dinleme, estetik dinleme ve eleştirel dinleme daha önceden açıklanmıştı. Transfer edici dinlemeyle daha önceki sınıflamalarda karşılaşılmadığı için bu dinleme türünü açıklamak gerekirse;

Transfer edici dinlemeyi, insanlar dinlediklerindeki mesajı anlamak ve edindikleri önemli bilgileri hatırlarında tutmak amacıyla tercih ederler. Çocuklar genellikle bu dinleme türünü sesli okuma yaparken, sosyal çalışmalar ya da fen bilimleri ile ilgili tematik ünitelerle ilgili video izlerken kullanırlar. Örneğin çocuk güneşten elde edilen enerjinin elektrik enerjisine nasıl dönüştüğünü öğrenirken aynı zamanda öğretmenleri bu konuyla ilgili bir kitabı sesli olarak okuduğunda çocuklar burada transfer edici dinlemeyi kullanacaklardır.(Tompkins, 2006, p. 44).

Tidyman ve Butterfield, yedi tür dinlemeden söz etmektedirler:

- “1. *Basit Dinleme*: Telefon konuşmaları, arkadaşlarla konuşma vb. durumlardaki dinleme.
2. *Ayırt Edici Dinleme*: Trafikteki sesleri, hayvan seslerini ayırt etmek; bir şeyi vurgularken öğretmenin sesinde meydana gelen değişimleri fark etmek için dinleme.
3. *Rahatlama İçin Dinleme*: Şiir, hikâye, çeşitli ses kayıtları dinleme.
4. *Bilgi İçin Dinleme*: Anonlar, düşünceleri listelemek için dinleme.
5. *Fikirleri Düzenleme İçin Dinleme*: Farklı kaynaklardan bilgileri düzenleme; bulgular üzerinde tartışma ve bunları özetlemek için dinleme.
6. *Eleştirel Dinleme*: Bir tartışmada, toplantıda konuşmacının amacını analiz etmek; önyargıları, duyguları, propaganda vb. fark etmek için dinleme.
7. *Yaratıcı Dinleme*: Hoşlanılan müzik, drama vb. dinleme ve düşüncelerini, hislerini kendi kelimeleriyle ifade etmek için dinleme” (Tidyman & Butterfield’den aktaran Doğan, 2007, s.35).

Sınıflama incelendiğinde Tidyman ve Butterfield, estetik dinlemeyi, rahatlama için dinleme olarak adlandırmıştır.

Tyagi (2013, p. 3)’ye göre; aktif/yansıtıcı dinleme, pasif/dikkatli dinleme ve rekabetçi/mücadeleci dinleme olmak üzere üç temel dinleme yöntem/şekli vardır. *Aktif/yansıtıcı dinleme*, en önemli en kullanışlı dinleme becerisidir. Aktif dinleyiciler, konuşmacının ne düşündüğüyle, ne hissettiğiyle, ne istediğiyle yakından ilgilidirler. Ayrıca aktif dinleyiciler konuşmacının iletilerini kendi anladıkları şekliyle, kendi cümleleriyle yeniden ifade ederek geri bildirim yaparlar. Bu bir nevi teyit etme işlemidir. Aktif/yansıtıcı dinleme, bu özellikleriyle Yalçın (2018)’in dinleme türleri içerisinde aldığı katılımlı dinlemeyle örtüşmektedir. Tyagi (2013, p. 3), aktif/yansıtıcı dinlemenin ana hatlarını şöyle sıralar: 1-Yoğunlaşma, 2-Onaylama, 3-Empati kurma, 4-Bütünlük için sorumluluk tanıma.

Pasif/dikkatli dinleme, bu dinleme türünü kullanan dinleyiciler, diğer insanlardan işittikleri ve anladıkları şeylerin bakış açılarıyla ilgilidirler. Bu dinleme türünü kullanan dinleyiciler, dikkatlidirler fakat pasiftirler. Örneğin dinledikleri şey yanlış olsa ve bunun farkına varmış da olsalar pasif dinleyiciler bunu doğrulamazlar.

Rekabetçi/mücadeleci dinleme, rekabetçi/mücadeleci dinleyiciler, kendi görüşlerini, başkalarının görüşlerinden daha çok önemserler ve daha çok yükseltirler. Bu tür dinleyiciler genellikle açık aramak, kusurlu ve zayıf noktaları yakalamak amacıyla dinlerler.

Tyagi, üç temel dinleme yöntem/şeklini açıkladığı aynı çalışmasında on dokuz dinleme türünden/çeşidinden bahseder. Bunlar: aktif dinleme, beğeniye dayalı dinleme, dikkatli dinleme, önyargılı dinleme, rastlantısal dinleme, anlamaya dayalı dinleme, eleştirel dinleme, derinlemesine dinleme, ayırt edici dinleme, empatik dinleme, değerlendirmeye dayalı dinleme, pasif dinleme, yargılayıcı dinleme, kısmi dinleme, yansıtıcı dinleme, ilişkisel dinleme, sempatik dinleme, terapötik/tedavi edici dinleme, tam/eksiksiz/bütüncül (total) dinleme

Richard G. Jones, Jr.,(2013) ise dört dinleme türünün/çeşidinin varlığından söz eder. Bunlar: Ayırt edici dinleme(discriminative listening), bilgilendirici dinleme (informational listening),eleştirel dinleme (critical listening),empatik dinlemedir (empathetic listening). Ayrıca yazar aynı çalışmasında kötü dinleme uygulamaları başlığı altında, görünüşte dinlemeden, narsistik dinlemeden, agresif dinlemeden, gizli dinlemeden de söz eder.

Yapılan sınıflamalar incelendiğinde türlerin farklı farklı isimlendirildiği buna karşın içerik ve kapsamının birbirine benzer olduğu görülmektedir. Bu durum dinleme türlerinin öğretimi açısından bir karmaşa yaratmaktadır. Karmaşanın ortadan kaldırılması için terim birliğini sağlamak gerekir. Melanlıoğlu (2011) da bu sorunun aşılması için araştırmacıların, program uzmanlarının, öğretmenlerin ve TDK bünyesinde bulunan terim komisyonlarının konu üzerinde çalışma yapmasını önermektedir.

Öğrencilerin iletişim becerilerini tam anlamıyla kazanabilmesi için dinleme türlerinin öğretimi okullarda belirli bir plan program dâhilinde yapılmaktadır. Bu amaçla 2005 yılında hazırlanan ilköğretim programlarında öğrencilere kazandırılması istenen farklı dinleme yöntem ve teknikleri belirlenmiştir. 2006 İlköğretim Türkçe Dersi (1–5. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu’nda “Öğrenme Alanları” başlığı altında dinleme becerisi açıklanırken “bilgi edinme ve eğlenme amaçlı dinleme, seçici dinleme, sorgulayıcı dinleme, not alarak dinleme gibi tür, yöntem ve teknikleri içeren kazanımlara da yer verilmektedir.” ifadesi geçmektedir. Tür, yöntem ve tekniklere uygun dinleme amacı altındaki kazanımlar incelendiğinde 1-5.sınıflarda; bilgi edinmek için dinleme, eğlenmek için dinleme, katılımlı

dinleme, seçici dinleme, sorgulayarak dinleme ve not alarak dinleme olmak üzere altı dinleme türünün yer aldığı görülmüştür

Türkçe Dersi (6–8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu'nda; katılımlı dinleme, katılımsız dinleme, not alarak dinleme, kendini konuşanın yerine koyarak dinleme (empati kurma), yaratıcı dinleme, seçici dinleme ve eleştirel dinleme olmak üzere toplam yedi tane dinleme yöntem ve tekniği belirtilmiş olup, bunların amaç ve uygulamaları da ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır (MEB, 2006, s. 63). Bu şekilde amaç ve uygulama esaslarının açık açık belirtilmesi dinleme becerisi açısından olumlu bir girişimdir. 2005 programından sonra yürürlüğe konulan 2015 ve 2018 programında bu kadar geniş ve detaylı bir yer verilmemiştir.

2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı (1-8), dinleme türleri açısından incelendiğinde, 1.,2.,3. ve 4. sınıflarda herhangi bir dinleme türü açıkça önerilmemiştir. Sadece 4. sınıflarda “Dinleme stratejilerini uygular” kazanımının altında, “Dinlerken/izlerken hoşuna giden cümleleri, önemli bilgileri vb. not almaları konusunda teşvik edilir.” açıklamasına yer verilmiştir. Bu açıklama ile öğrencileri yavaş yavaş not alarak dinlemeye yönelik bir hazırlama söz konusudur. 5.,6.,7.ve 8. sınıflarda “Dinleme stratejilerini uygular” kazanımının altında dinleme tür/yöntem ve tekniklerine yönelik açıklamalar verilmiştir. Bu açıklamalara bakıldığında, 5. sınıflarda; not alarak, katılımlı, grup halinde dinleme olmak üzere üç; 6. sınıflarda; katılımlı, katılımsız, grup halinde, not alarak dinleme olmak üzere dört; 7. sınıflarda; empati kurarak, katılımlı, katılımsız, not alarak dinleme olmak üzere dört, 8.sınıflarda; seçici, yaratıcı, eleştirel, empati kurarak, not alarak dinleme olmak üzere beş dinleme tür/yöntem ve tekniklerine yer verilmiştir (MEB, 2018).

2018 Türkçe Öğretim Programı'nda seçici, yaratıcı, eleştirel, empati kurarak, not alarak, grup halinde, katılımlı, katılımsız olmak suretiyle 8 dinleme tür/yöntem ve tekniğine yer verilmiştir. Bunların tamamı ortaokul düzeyindeki kazanımların açıklamalarında yer almaktadır.

Dinleme türleriyle ilgili yapılan bu çok çeşitli sınıflandırmalar ve açıklamalar genel bir çerçevede toparlanacak olursa, dinleme esnasında, dinleyicinin amacına göre ve dinleyeceği şeyin türüne göre, şu dinleme türlerinden söz edilebilir:

Eleştirel Dinleme: Günümüz dünyasında eleştirel dinleme türü insanlar için hayati bir önem taşımaktadır. Çünkü yoğun bir propaganda, pazarlama ve ikna bombardımanına maruz kalan

21. y.y. insanı, dinlediklerini, izlediklerini sorgulamak, değerlendirmek ve ölçüp tartmak zorundadır. Eleştirel dinleme, modern çağda, bu denli çok dinleme/izleme faaliyetlerinin arttığı, insanın yoğun bir bilgi akışıyla karşı karşıya kaldığı bir dönemde her insanın muhakkak kazanması ve uygulaması gereken bir dinleme türüdür. Dinleyicinin, dinlediklerini sorgulaması ve olumlu olumsuz taraflarıyla, objektif bir bakış açısıyla değerlendirmesini gerektirir.

Not Alarak Dinleme: Dinleme tanımlanırken, kişinin işittiği sözlü mesajları anlamlandırması ve akılda tutması, saklaması olarak ifade edilir. Dinlemenin sözlü mesajları anlamlandırmak kadar önem arz eden diğer bir tarafı da mesajların akılda kalmasıdır. Dinleme esnasında bunu sağlayan en önemli şeylerden bir tanesi de dinleyicinin not almasıdır. Not alarak dinlemede dinleyici, dinleme sürecinde aktiftir dinleme anında kopukluk yaşama durumu daha azdır. Zihin duyduğu sözlü iletileri anlamlandırmaya ve anladıklarını kendi özgün ifadeleriyle not etmeye çalışır. Bu hem anlamı zihinde yapılandırmasını kolaylaştırır hem de anladığı şeylerin kalıcı olmasını sağlar. Bu yüzden nitelikli dinleyici olmanın en önemli kriterlerinden birisi de not alarak dinleme becerisini kazanmış olmaktır.

“Öğrencilerimize zorunlu öğretimin sonuna kadar kazandırmamız gereken en önemli alışkanlıklardan birisi not alarak dinleme alışkanlığıdır. Çünkü tüm yaşamı boyunca kritik bütün görüşmelerinde başarılı olabilmesi için bu alışkanlığını kullanması ve bir iletişim kazasına uğramaması gerekir. Bu tarz dinlemenin pek çok yararı bulunmaktadır. Birincisi, dinlediğimiz kişinin güvenini kazanmak ikincisi, eksiksiz ve tam olarak anlama becerimizi geliştirmek üçüncüsü, anladığımızı dinlediğimiz kişiye onaylatarak kendi görüşlerimizi söylemek ikna gücümüzü artırmaktır.”(Yalçın, 2018, s. 278).

Dinleyici, not alarak dinleme yapacaksa şayet bunun için önceden hazırlanmalıdır. Dinleyeceği şeyin başlığı varsa başlığına, ilgili görsel varsa görsele dikkat ederek konuyla ilgili çıkarımlarda bulunabilir. Konuşmacının kullandığı, sık tekrarladığı kelimelere, sık sık göndermeler yaptığı anahtar kelime ve kavramlara, konuşmacının ses tonuna, vurgu ve tonlamalarına, beden diline dikkat ederek, konuşmanın genel hatlarıyla ilgili ipuçlarını yakalayıp bunları not edebilir.

Seçici Dinleme: Seçici dinleme, kişinin ilgi duyduğu, ihtiyacı olan şeyi dinlemesi olarak tanımlanabilir kısaca. Literatürde ayırt edici dinleme şeklinde de geçtiği görülmektedir. “Beynimiz dışarıdan gelen seslerin hepsini değil bir kısmını dinlemektedir. Konuşma dilinde söyleyiş kalıpları içindeki fazlalıkları da tümüyle dinlememekte, önemli noktaları seçmektedir. Seçerek dinleme beynimizin bu çalışma sistemine paralel yapılan dinlemedir.”(Yalçın, 2018, s. 277).

Empati Kurarak Dinleme: Empati kurarak dinlemede dinleyici, dinlediği kişinin duygu durumunu, ruh halini daha iyi anlayabilmek için onunla duygudaşlık kurar. Dinleyici kendisini karşısındakinin yerine koyarak olaylara ve durumlara onun gözünden bakmaya çalışır, onun hissettiklerini hissetmeye çalışır. Empati kurarak dinlemenin kullanımının artırılması toplumda yaşanan iletişim sorunlarının, kaosun, kişiler arası yaşanan anlaşmazlıkları, problemleri azaltır. İnsanların daha anlayışlı ve hoşgörülü olmasını sağlar. Toplum düzeni ve kişiler arası sağlıklı iletişim için önemli bir dinleme yöntemidir.

Estetik Dinleme: Estetik dinlemeyle ilgili bir sonraki bölümde detaylı bilgiler verilmiştir.

2.1.7. Estetik Dinleme

İnsan sadece öğrenmek amaçlı, iletişim kurmak amaçlı vs. dinleme yapmaz. Bazen de keyif almak, rahatlamak, eğlenmek amacıyla dinleyebilir. Estetik dinleme, eğlenmek, hoşça vakit geçirmek, haz almak için yapılan bir dinlemedir. Bu amaçla şarkı, türkü, müzik dinlemek, hikâye, masal, şiir vb. dinlemek, bir filmi, bir oyunu dinlemek/izlemek estetik dinleme kapsamında ele alınır. Estetik dinleme, sanat ürünlerinin dinlenmesidir diyebiliriz. Bu dinleme türünde bilişsel bir amaçtan ve çabadan ziyade, estetik bir zevk duymak, keyif almak, rahatlamak amacı vardır. Bu yönüyle duyuşsal amaçlarla yapılan bir dinleme türüdür denilebilir.

Tompkins (2005, p.300) estetik dinlemenin gelenksel isimlerinin takdir edici dinleme (appreciative listening) ve zevk için dinleme (listening for pleasure) olduğunu belirtir. Ona göre, Louise Rosenbalt tarafından ilk kez 1970'lerin sonunda estetik okuma kavramı tanımlanmıştır. Estetik okuma kavramından sonra ise bir dinleme türü olarak tanımlanan estetik dinleme, hikaye anlatıcıları hikaye anlatırken, şairler şiir okurken, oyuncular oyun oynarken, şarkıcılar şarkı söylerken, bir hikaye sesli olarak okunurken çocukların ve yetişkenlerin yaptığı dinlemedir.

Tidyman ve Butterfield 1959 yılında yaptıkları çalışmalarında estetik dinlemeyi, rahatlama için dinleme: olarak ifade etmişlerdir ve şiir, hikâye, çeşitli ses kayıtları dinlemeyi bu kapsam içine almışlardır (Tidyman & Butterfield'dan aktaran Doğan, 2007, s. 35).

Selahattin (1969), ise estetik dinlemeyi, zevk amacıyla dinleme olarak ifade etmiştir. Zevk amacıyla dinlemede, dinleyen sıkıntıya girmeden zevk almak ve hoşlanmak ister, nağmeli

bir şarkı veya müzik dinleyebilir, dinlediği hususla ilgili cevaplar verir, ya beğenip memnun olur ya da reddederek yorum yapar. Zevk alma dinlemesinde dinleyen kişi dinlediği şeye hızlı bir cevap verme durumunda olur, nağmeli bir şiir dinleyebilir veya besteli bir marş dinler, dinlemenin bu çeşidi rahat bir ortam gerektirir. Bu rahat dinleme, dinleyeni dinlediği şeye uyum ve ahenge götürür, ayrıca gelecek aşamalarda yaratıcı ifade gücünün gelişmesi, estetik algısının geliştirilmesi ve edebi zevk için tükenmez bir kaynak sağlar (Selahattin'den aktaran Aldyab, 2017, p. 443).

Kline (1989), “appreciative listening” olarak adlandırdığı ve estetik dinlemeye karşılık gelen dinleme türünü; eğlenmek amaçlı müzik dinleme, tarzlarını beğendiği konuşmacıları dinleme, radyo dinleme, tiyatro, film dinleme/izleme gibi ekinlikleri içeren bir dinleme türü olarak tanımlar. Kline'e göre bu dinleme türünde dinlemeyi etkileyen önemli dinamik, mesajın kaynağı değil dinleyicinin tepkisidir. Çünkü bu durum kişiden kişiye değişiklik gösterebilir.

Derrington ve Groom (2004, p. 42), “appreciative listening” olarak adlandırdıkları dinleme türünü, şu örnekle tanımlamaya çalışırlar: dinleyiciler belli bir müzik türünü dinledikleri zaman bunu zevkle ve memnuniyetle yapıyorlarsa o zaman takdir edici/estetik dinleme yapmış olmaktadırlar.

Tompkins (2006, p. 44), hikâye dinlemek, şiir dinlemek, kukla gösterisi izlemek, şarkı dinlemek, okuma korolarına ve okuma tiyatrolarına katılmak, film ya da hikâyelerin video formlarını izlemeyi, estetik dinleme içerisinde sayar.

Ungan da estetik dinlemeyi, haz almak için dinleme olarak ifade eder. Bu dinleme türünün amacının estetik zevk duymak olduğunu belirtir. Hikâye, masal, şiir, şarkı, türkü gibi türleri dinlerken, haz almak için dinleme yapıldığını ifade eder (Ungan, 2007).

Doğan (2011, s. 30)'a göre estetik dinleme eğlence ve zevk almak için yapılan dinlemedir. Bu tür dinlemede mesajın duygu ve heyecan uyandırması istenir. Bir hikâyenin, şarkının dinlenmesi estetik dinlemeye örnek olarak verilebilir.

Akyol (2012, s. 10)'a göre şarkı ve türküleri, okunan şiirleri, anlatılan hikayeleri, izlenen filmleri vb. dinlemek estetik dinleme etkinlikleri sayılabilir. Burada amaç haz almak ve eğlenmektir.

Lucas (2012, p. 49), appreciative listening” olarak adlandırdığı, estetik dinlemeye karşılık gelen dinleme türünü; müzik dinlerken, komedi dinlerken/izlerken ya da eğlenceli bir konuşmada olduğu gibi zevk ve eğlence için yapılan dinleme olarak tanımlar.

Özbay (2013, s. 104)’a göre estetik dinleme kavramıyla, insanların bir hikaye anlatıcısından hikaye dinlemesi, sergilenen bir oyunu izlemesi, bir hikayenin filmini seyretmesinin kastedilmektedir.

Lıouzu (2016) beş dinleme biçiminden bahseder. Bunlardan bir tanesi de “appreciative listening” olarak adlandırdığı estetik dinlemeyi karşılayan dinleme biçimidir. Bu dinleme biçimini tanımlarken “zevk ya da eğlence için dinleme” ifadelerini kullanır.

Yukarıda estetik dinleme ile ilgili yapılan tanımlamalar ve kapsamıyla ilgili yapılan açıklamalar incelendiğinde, bu tür dinlemenin çoğunlukla sanat ve edebiyat ürünlerini dinlemeye yönelik olduğu söylenebilir. Yabancı literatürde aynı amaç ve kapsam dahilinde yapılan dinlemenin appreciative listening, Türkçeye takdir edici dinleme olarak çevrilebilecek bir şekilde adlandırıldığı da görülmüştür. İsimlendirme değişikliğinden ötürü her ne kadar farklı bir dinleme türüymüş gibi görünse de aslında aynı amaçla, hemen hemen aynı sanat ve edebiyat ürünlerinin dinlenmesini kapsamaktadır.

2.1.7.1. Estetik Dinleme Stratejileri

Estetik dinlemenin eğitiminde birtakım stratejilerle çalışmak söz konusudur. Tompkins (2006, p. 44), estetik dinleme becerisinin kazandırılmasında; tahmin etme (predicting), görselleştirme (visualizing), bağlantı/ilişki kurma (connecting) ve özetleme (summarizing) stratejilerinin kullanılabilirliğini belirtir.

Özbay (2013, s. 106) da, estetik dinleme becerisinin kazandırılmasında; benzer şekilde Tompkins gibi; tahminde bulunma, zihinde resmini çizme, ilgi kurma, özetleme stratejilerine ilaveten dil oyunları stratejisini de ekleyerek beş stratejiden söz eder. Akyol (2006, s. 10), tahmin etme, görselleştirme, bağlantılar kurma, kurulan anlamı gözden geçirip yeniden düzenleme, dili etkili kullanma, fikirlerin organize edilmesi olarak estetik dinleme becerisinin kazandırılmasında altı stratejiden söz eder.

2.1.7.1.1. Tahminde Bulunma

Tahmin etme günlük yaşamda sıkça kullandığımız stratejilerden bir tanesidir. Aslında okuduğunu anlama stratejileri içerisinde bulunan tahmin etmeyi, rahatlıkla dinleme becerisi için de kullanabiliriz. Dinleme başlamadan önce, öğrenciler tahmin etmeye yönlendirilmelidir. Dinleyecekleri metinle ilgili öğrencilerden tahminler oluşturmaları istenebilir. Örneğin öğretmenin “Birazdan size okuyacağım metin şiir mi, masal mı, hikâye mi? Sizce hangi tür olabilir?” gibi bir soruyla işe başlaması öğrencilerin merakını uyandıracak, ilgilerini dinleme metnine yönlendirmelerini sağlayacaktır. Özbay (2013, s. 106)’a göre, bu stratejide öğrenciler herhangi bir hikâyeyi dinlerken ya da bir oyunu izlerken bir sonraki bölümde neler olacağını tahmin ederler. Dinleme izleme devam ettikçe öğrenciler tahminlerini yeniden gözden geçirerek sürekli yeni tahminler üretirler. Öğrenciler tahminde buldukları müddetçe dinleyecekleri bölümde gelişen olay ve düşüncelere daha fazla bir merak ve ilgiyle odaklanırlar. Bu da metinle olan etkileşimi artırır. Tahmin etmeye başlık ve kapak resmi ile başlamalıdır. Daha sonra sesli okuma süresi boyunca öğretmen öğrencilerinin tahminde bulunması için fırsatlar sunmalı, zaman zaman durmalı, öğrencilere okumadan önceki tahminlerini sormalı ve bir sonraki bölümle ilgili tahminlerde bulunmalarını istemelidir. Öğretmen mümkün olduğunca kilit noktalarda durmalıdır.

Çocuklar hikâye dinlerken veya kuklaları izlerken, buldukları noktanın ilerisinde ne olabileceğini tahmin etmektedirler. Zaman ilerledikçe tahminlerini kontrol ederek yeniden düzenlerler. Bu stratejinin etkili bir şekilde kullanılabilmesi için öğretmen sorularla öğrencileri teşvik etmelidir. Öğretmen soruları dinleme öncesi sorabileceği gibi dinleme sırasında da zaman zaman sorabilir (Tompkins, 2005,p.300).

Güneş (2007, s. 88)’e göre, tahmin etme, ön bilgilerden hareket ederek, metnin başlığından, görsellerden, anahtar kelimelerden yararlanarak, metin türüne, biçim ve görünüm özelliklerine dayanarak metnin içeriği hakkında tahminler oluşturma tekniğidir. Tahmin etme çalışmaları hayal ederek değil metindeki ipuçları kullanılarak yapılmalıdır. Bu çalışmalar aynı zamanda öğrencinin merakını uyandırmak için yapılmaktadır. Tahminlerin doğruluğu sürekli kontrol edilmelidir. Öğrencilerin tahminlerini söylemeleri veya yazmaları sağlanarak kontrol işlemi gerçekleştirilebilir. Tahminlerin doğruluğu ve gelişim durumu düzenli olarak izlenmelidir.

Stauffer'in estetik okuma için geliştirdiği ölçeği, Tompkins "Yapılandırılmış Dinleme Düşünme" adıyla dinlemeye uyarlamıştır (Stauffer 1975; Tompkins 2005, p.308). Bu etkinlik öğretmenler tarafından tahmin etme aşamasında rahatlıkla kullanılabilir. Yapılandırılmış dinleme düşünme etkinliğinin uygulama aşamaları şöyledir:

"Yapılandırılmış Dinleme Düşünme"

1-Ön bilgileri harekete geçirme: Öğretmen bu basamakta öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirmek için konuyla ilgili konuşur, resimler ya da imkânlar ölçüsünde hikâye ile ilgili birtakım materyaller gösterir. Zaman zaman okumadan evvel öğretmenlerin öğrencilerde yeni ön bilgiler oluşturması gerekebilir.

2- Tahmin etme: Öğretmen kitabın kapağını gösterir, başlığını okur ve öğrencilere aşağıdakilere benzer sorular sorarak hikâye ile ilgili tahminde bulunmalarını ister:

A. Bu başlığa bakarak hikâyenin ne ilgili olduğunu söyleyebilir misiniz?

B. Sizce bu hikâyede neler anlatılıyor olabilir?

C. Bu resim hikâyede neler anlatıldığına dair bir fikir veriyor mu? Anlatınız.

Eğer başlık ve kapak resmi hikâyenin içeriğine dair yeterince fikir vermiyorsa öğretmen metinden tahmin için ipucu oluşturacak kadar bir veya birkaç paragrafı okur. Eğer öğrenciler makul olmayan tahminlerde bulunurlarsa öğretmen bu tahminleri kitabın kapak resmi ve başlığıyla ilişkilendirmeye yönelik sorularla öğrencileri yönlendirir.

Eğer tahminler kitabın içeriği ile ilişkili ise öğretmen ilerleyen süreçlerde yeni öğrenilen bilgiler ışığında tahminlerini geliştirmeleri için öğrencilerini cesaretlendirir.

3- Sesli okuma: Öğretmen öğrencilerin tahminlerini aldıktan sonra hikâyenin bir bölümünü sesli olarak okur ve okudukları doğrultusunda öğrencilerin tahminlerini doğrulamaları ya da yeniden düşünmeleri için aşağıdaki soruları kullanarak onlara yardımcı olur.

A. Şu anda ne düşünüyorsun?

B. Sence bundan sonra ne olacak?

C. Eğer... olursa ne olur?

4- Sesli okumayı ve tahmin etmeyi sürdürme: Öğretmen sesli okumaya devam eder ve hikâyenin kilit noktalarında durarak üçüncü basamağı tekrar eder. Önemli noktalarda bu işlemi gerçekleştirmek öğrencilerin dinlediğini anlama düzeylerini ciddi oranda yükseltecektir.

5- Öğrencilerin tahminleri hakkında görüşlerini paylaşması: Hikâyeyi dinledikten sonra öğrenciler hikâye hakkında konuşur, kendi duygu ve düşüncelerinden bahseder, kendi hayatları ve daha önce okudukları edebi eserlerle ilişki kurarlar." (Tompkins'ten aktaran Özbay, 2013, s.108).

Etkinliğin beşinci aşaması estetik dinleme stratejilerinden bir diğeri olan "ilişki kurma" ya yöneliktir. İlişki kurma burada tahmin etmenin devamı niteliğinde kullanılmıştır.

2.1.7.1.2. Zihinde Resmini Çizme

İnsanlar çoğunlukla bir şeyler okurken ya da dinlerken metin içerisinde geçenleri otomatik olarak zihinlerinde canlandırır. Bu stratejinin uygulanışında öğretmen yine öğrencilerini dinledikleri şeyleri zihinlerinde canlandırmaları için yönlendirir. "Dinleme esnasında öğrenciler hayal güçlerini de kullanarak dinlediklerini zihinlerinde resimleştirmelidirler. Pek çok hikâye zengin detay ve tanımlayıcı ifadelerle yer vermektedir. Çocuklar bunlar üzerinde

düşünerek zihinsel görüntüyü oluşturmalı ve dinlemeden sonra da onu kâğıda dökülmelidir.” (Tompkins, 2005, p.300). Öğrencilerin dinledikleri şeylerin resmini çizmesi, onların metnin içindeki olaylara dahil olmasını, kahramanlarla ilişki kurmasını hatta metinde geçen olayları bizzat yaşamasını sağlayabilir. “Öğrenciler dinleme süresince bazen bütün ayrıntıların bazen anahtar kelimelerin bazen olayların zihinde resmini çizerler. Zihinde çizilen resimler öğrenciyi metnin içinde yaşananlara girmeye ve neler olduğunu fark etmeye zorlar” (Cunningham & Shaoury’dan aktaran Özbay, 2013, s. 110). Bu stratejinin kullanımı 5. 6. sınıf gibi daha küçük sınıflarda öğrencilerin dikkatlerini derse çekmek, dersi daha eğlenceli hale getirmek, öğrencileri aktif kılmak ve en önemlisi dinlediğini anlama sürecinde daha olumlu sonuçlar elde etmek açısından önemlidir. Brown, iyi okuyucuların metnin içeriğini görselleştirdiklerini söyler. Tanımlayıcı paragrafların zihinsel imajlarını oluşturmak okurların metindeki kelimelerle ve ön bilgileri arasında bağlantı kurmasına yardım eder. Bu süreç onları okudukları şeyi daha iyi anlamlandırmaları için yardımcı olur çünkü bu şekilde ön bilgilerini de kullanarak yazarın okuyucuya sağlamadığı detayları da ortaya çıkarırlar (Brown’ dan aktaran Dahle, 2017, p. 6). Brown’un söz ettiği bu durum rahatlıkla dinleme becerisine de adapte edilebilir. Aynı süreçler dinlediğini anlama için de işletilebilir.

Sınıf içinde dinleme etkinliği yapılırken, öğretmen öğrencilerden metni dinlerken zihinlerinde oluşan resimleri kâğıtlara çizmelerini isteyebilir. Metnin türüne ve özelliğine göre anahtar kavramlarla ve kelimelerle de çalışılabilir. Bu strateji çoğu kaynakta görselleştirme (visualing) olarak geçmektedir. Görselleştirme öğrencilerin dinlediklerini somutlaştırması dolayısıyla daha iyi anlayabilmeleri açısından önemli bir stratejidir.

2.1.7.1.3. Dil Oyunları

Estetik dinleme, edebi türleri dinlemeyi kapsar. Bu tür dinleme yaparken şiir, masal, hikâye, destan, şarkı, türkü vb. türler kullanılır. Edebi türlerde yazar dili en güzel şekliyle kullanır, söz sanatları, ikilemeler, uyaklar vb. edebi türlerde sıklıkla kullanılır. Öğrenciler, dinlerken, konuşmacının dili kullanım şekline de şahit olurlar. Konuşmacının kullandığı kelimeler, kurduğu cümleler, yararlandığı söz sanatları, kafiyeler, ikilemeler, atasözü ve deyimler, özlü sözler vs. dikkatlerini çeker. Hatta bunları beğenip, kendi konuşmalarında ve yazılarında kullanabilirler de. Öğretmenin de yönlendirmesiyle öğrencilerin duydukları bu güzel

örnekleri defterlerine not etmeleri, hatta dilin bu etkili ve güzel kullanımları için ayrı bir defter tutmaları için teşvik edilmeleri, kalıcı olması ve kullanılması açısından önem taşır. Estetik dinleme için bu tür güzel dil kullanımlarına dikkat edilmesi önemlidir. Çünkü bu dil inceliklerinin farkına varılması daha çok edebi zevk alınmasını sağlar.

Tompkins (2005, p. 301) bu stratejiyi, “dili etkili kullanma” şeklinde ifade etmiş, şu şekilde açıklamıştır; “Burada öğretmene veya konuşmacıya büyük bir sorumluluk düşmektedir. Anlatım dili ne kadar sürükleyici olursa dinlemeden de o kadar zevk alınır. Konuşmacı konuyu dağıtmamak kaydıyla esprilere, deneyimlere vb. yer vermelidir. Çocuklar duydukları dili taklit ederler ve kendi kelime hazinelerini zenginleştirmede kullanırlar.”

2.1.7.1.4. İlgı Kurma

İlişkilendirme ya da bağlantı kurma aslında öğrencinin bir metni dinledikten ya da okuduktan sonra edindiklerini bir başka duruma aktarmasıdır. Bu aktarma işlemi, anlamın yapılandırılması ve hatırdaki kalması açısından önemlidir. Öğrenciler metinden aldıklarını ya günlük yaşamlarına aktarırlar/ilişki kurarlar ya da okudukları/dinledikleri başka metinlerle, ilişkilendirirler.

Çocuklar dinlerken dinlediklerinde anlatılanlarla kendi özellikleri arasında bağlantılar kurabilmelidirler. Bu bağlantıları dinleme etkinliğinden sonra sınıf içi tartışmalarda dile getirmelidirler. Ayrıca dinledikleri başka hikâyelerle o anda dinledikleri hikâyeye unsurları arasında da ilişkiler kurabilirler. Öğretmen bu ilişkilerin kurulmasında da yardımcı olmalıdır (Tompkins, 2005, p.301).

İnsanlar bir şeyleri anlamlandırırken, zihinlerinde var olan şemalara göre yani ön bilgileriyle anlamlandırır. Dinledikleri/okudukları ile önceden bildikleri arasında bağlantı kurdukları zaman anlamı daha rahat yapılandırır ve bunun hatırdaki kalması kolaylaşır. Örneğin öğrenciler, dinledikleri hikâyede geçen bir olayı, kendi hayatlarında şahit oldukları benzer bir olayla eşleştirebilir ve karşılaştırabilirler veyahut masaldaki padişah karakterini gerçek hayatta dedesiyle özdeşleştirebilir ya da dinlediği efsane ona izlediği bir filmi hatırlatabilir... Sonuç itibarıyla insanların kullanımına sıkça başvurduğu bir strateji olan ilgi kurma, zihne yeni gelen duyum ve algılarla önceki bilinenler arasında bağlantı kurmaktır. Özbay (2013, s. 110)’a göre öğrenci dinleme sürecinde bu stratejiyi iki şekilde kullanmaktadır. İlk olarak, dinlenenlerle gerçek hayat arasında, ikinci olarak dinlenenlerle gerçek hayattaki kişiler

arasında, üçüncü olarak da dinledikleri metin ile daha önce dinledikleri ya da okudukları diğer metinler ya da izledikleri filmler arasında bağ kurmasıdır. Öğrenciler dinledikleri metindeki olay, karakterler, konu vb. özellikler bakımından ilişkilendirme yapabilirler.

2.1.7.1.5. Özetleme

Özetleme aslında bir sentez işidir. Öğrenci metni anlamak için analiz eder. Öğrenciden metni özetlemesi istendiğinde ise anlamlandırma için yaptığı analizden bir senteze varması beklenir. Öğrenciler bir metni dinledikten ya da bir dinleme materyalini izledikten sonra, ele alınan konu, verilen mesaj, bakış açısı, olay, karakterler gibi temel unsurları metnin genel hatlarıyla organize edip kendi özgün ifadeleriyle sözlü ya da yazılı olarak anlatabilmelidirler. Bu süreçte dikkat edilmesi gereken en önemli noktalar; öğrencinin konuyu eksiksiz ve tam olarak anlayabilmesi, metinde işlenen ana düşünceyi eksiksiz ve tam olarak kavrayabilmesi, kendi özgün ifadeleriyle ve cümleleriyle özetleme yapmasıdır.

Doğan ve Özçakmak (2015, s. 154)' a göre, "özetleme, bir metni, sübjektiflikten uzak, orijinal metne bağlı olarak yeniden yazma faaliyetidir. Metnin özet olarak yazıya dökülmesi için düşüncelerin düzenlenmesi ve yapılandırılması gerekmektedir. Bunun için, metnin çok iyi okunup/dinlenip anlaşılmasına, sonrasında anlaşılmanın öz bir biçimde anlatılmasına ihtiyaç vardır."

Öğrencilerin anlama ve anlatma becerisini geliştiren özetleme, bazı kurallara göre yapılmalıdır:

- "Metin dikkatlice dinlenmeli/okunmalıdır.
- Dinlenen/okunan metin üzerinde önemli görülenler işaretlenmeli ya da not alınmalıdır.
- Metnin ana ve yardımcı düşünceleri belirlenmelidir.
- Öğrencinin eseri kendi ifadeleriyle özetlemesi önemlidir.
- Özette metinden doğrudan yapılan alıntılar tırnak içinde verilmelidir.
- Geniş zaman ifadeleri kullanılmalıdır.
- Yazım ve noktalama kurallarına uyulmalıdır." (Güneş, 2007,s. 288).

Dinlediğini rahatlıkla özetleyebilen bir dinleyici için bilinçli bir dinleyicidir denilebilir. Dinleyicinin dinlediğini özetlemesi; dinlenen metnin en önemli noktalarının kavrandığı, konuşmacının amacının saptandığı buna bağlı olarak konuşmanın konusunun, ana fikrinin tespit edilmesi, özün ayrıntılardan ayıklanabilmesi anlamına gelmektedir.

2.1.8. Dinleme ve Tutum

Tutum kelimesi, Güncel Türkçe Sözlük'te, tutulan yol, tavır olarak tanımlanmaktadır. Genel olarak tutum, bireyin çevresindeki herhangi bir konuya (canlı ya da cansız) karşı sahip olduğu bir tepki öneğilimini ifade etmektedir (Baysal, t.y.). Latince 'harekete hazır' anlamına gelen tutum kelimesi günümüzde doğrudan gözlenemeyen, davranışlarımızdan önce var olan ve davranışlarımıza rehberlik eden bir yapı olarak görülmektedir (Arkonaç, 2005). Tutumun bireyin bir beceriyi kullanmada veya bir davranışlarını yönlendirmede önemli bir güce sahip, sonradan kazanılmış duygu, düşünce ve eğilimler olduğu söylenebilir (Dedebali, 2014, s. 37).

Tutumlar önceden kazanılmış olan deneyimlerin edinilen bilgilerle örgütlenmesi sonucu oluşmaktadır. Söz konusu deneyim ve bilgiler değiştiğinde tutumların da değişmesi olasıdır (İnceoğlu, 2004, s. 8).

Tutum kavramı, olayların, durumların, nesnelerin vb. bireyleri olumlu veya olumsuz olarak etkilemesi sonucu bireyde meydana gelen davranışsal, zihinsel, duygusal eğilimlerdir şeklinde tanımlanabilir. Tutumlar, bireyin düşünce, davranış ve duygusal eğilimlerinin uyumlu olmasını sağlamaktadır (Karakuş Tayşi, 2014, s.58).

“Öğretmenler öğrencilerin özellikle akademik bağlamda olumlu tutumlar geliştirmeleri için öğrencilerin öz benliklerini geliştirici çalışmalar ve ilgi artırıcı etkinlikler yapmalıdır. Ayrıca ev ortamı da tutumları etkileyen bir faktör olması nedeniyle özellikle okul-aile iş birliğinin etkin ve işlevsel bir yapıya sahip olması gerekmektedir. Tutumlar kişiliğin en önemli bir parçasını oluşturmakla beraber, onların aynı zaman da toplum içinde sosyal, kültürel, politik yerini belirleyici bir öneme sahiptir.”(Yaşar'dan aktaran.Yurdakal & Susar Kırmızı, 2019).

Dinleme becerisi, diğer dil becerileri içerisinde en çok kullanılan beceridir. Bununla birlikte dil becerileri içerisinde, diğer becerilere nazaran geliştirilmesi için en az çaba gösterilen, eğitiminde çok geç kalman bir beceridir. Dinleyen insan sayısı çok fazladır ama etkili ve bilinçli bir şekilde dinleyen insan sayısı çok azdır. Bu bağlamda etkili bir dinleme alışkanlığının kazandırılması için öncelikle öğrencilerin dinlemeye yönelik olumlu tutum geliştirmeleri gerekir. Tutum, dersin konusu, öğretme, öğrencinin psikolojik durumu vs. gibi pek çok etkenden etkilenebilir. “Tutumlar bireyin eğitim sürecinde çok önemli bir yer tutar; zira eğitim-öğretim sürecinin etkililiğinin artması, öğrencilerin okula, öğretmene, derslere ve diğer eğitim-öğretim unsurlarına yönelik olumlu eğilim göstermesine bağlıdır.” (Sallabaş, 2008, s. 147). Eğitim öğretim süreci içerisinde dinleme becerisine yönelik de olumlu tutum kazandırılması beklenmektedir. Bu doğrultuda öğretmenler, ders içeriğini planlarken ve dersi verirken ellerinden geldiğince öğrencilere sevdirecek ve onların ilgisini çekecek

şekilde dersi yapılandırmalıdır. Bunu sağlamanın etkili yollarından birisi de stratejiye dayalı bir dersin planlanmasıdır.

Grabe ve Stoller, 2002'den aktaran Çakıcı 2007'ye göre,

“Öğrenciler okumaya yönelik farklı tutumlarla sınıflara gelmekte ve bu tutumlar öğrencinin okuma derslerine ve dersle ilgili etkinliklere katılımını etkilemektedir. Öğrencilerin okumaya yönelik tutumları okuma ile ilgili tecrübelerine bağlıdır. Okumanın yararına ilişkin algıları olan, çok okuyan kişilerle beraber olan veya o ortamlarda büyüyen öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarının olumlu olması beklenmektedir. Öğrencilerin tutumlarından haberdar olan öğretmen, dersleri o yönde planlamalı ve düzenlemelidir.”

Yukarıdaki bahsedilen okuma ve okumaya yönelik tutumla ilgili durumların, dinleme becerisi ve dinlemeye yönelik tutum için de geçerli olduğu rahatlıkla söylenebilir. Öğrenciler okuma da olduğu gibi dinlemeye yönelik de çok farklı tutumlarla okula gelmektedirler. Öğrencilerin sahip olduğu bu tutumlar onların ders içi aktif katılımını ve başarı düzeylerini doğrudan etkilemektedir. Öğrenciler, dinleme deneyimlerine bağlı olarak, dinlemeye yönelik bir tutum oluştururlar. Öncelikle ailesi, öğretmeni ve çevresindeki diğer insanlar tarafından ilgiyle ve saygıyla dinlenmiş, etkili, iyi bir dinleyici olan yetişkinlerin yanında bulunmuş, dinlemenin olumlu katkılarının bilincine varmış, bir öğrencinin dinlemeye yönelik tutumlarının olumlu olması beklenir. Bu doğrultuda öğrencilerin dinlemeye yönelik olumlu tutumlar geliştirebilmeleri için aile ve öğretmenlerin, yukarıda bahsi geçen olumlu dinleme yaşantılarını öğrencilerin deneyimlemesini sağlamak için hassasiyet göstermeleri ve etkin bir dinleyici olma noktasında onlara rol model olmaları gerekir. Çünkü bilinçli, etkin bir dinleyici yetiştirebilmek için öğrencilerin dinlemeye yönelik olumlu tutuma sahip olmaları son derece önemlidir.

“Öğrencilerin dinlemeye yönelik tutumları, dinleme eğitiminin nasıl yapıldığına bağlı olarak değişebilmektedir. Seviyesine uygun olmayan metinlerle karşılaşan, dinleme sürecinde çoğunlukla pasif olan, sıkıcı dinleme etkinliklerine katılan bir öğrencinin dinlemeye yönelik tutumunun da olumlu olması beklenemez. Bu nedenle okullarda yapılacak dinleme etkinliklerinde öğrencilerin mümkün olduğunca etkin olması ve eğlenceli dinleme etkinliklerine katılması sağlanmalıdır. Ayrıca öğrencilere dinleme sürecinde kullanabilecekleri farklı yöntem ve teknikler ile bunların hangi durumda ve nasıl kullanılacağı da öğretilmelidir.” (Katrancı & Yangın, 2013, s. 739).

Yurdakal ve Susar Kırmızı (2019), okuma becerisinin geliştirilmesinde ve okumaya yönelik tutumu artırmada metinlerin önemli yer tuttuğunu ifade ederler. Aslında bu durumun dinleme becerisi için de geçerli olduğunu, derste kullanılan dinleme metinlerinin öğrencilerin dinlemeye yönelik tutumlarını etkilediğini söyleyebiliriz. Bu hususta araştırma kapsamında bulunan masalın, cazibeli, geniş kitleler tarafından rağbet gören, özellikle çocuklar tarafından ilgiyle ve sevgiyle dinlenen bir metin türü olması, dinlemeye yönelik

olumlu tutum geliştirmede masalın, dinleme metni olarak tercih edilmesini ve kullanılmasını gerektirmektedir.

2.2. Türkçenin Eğitiminde Masal

2.2.1. Masal

Masal, insanoğlunun ninniden sonra karşılaştığı ilk edebi türdür. Bir bakıma insanın edebiyat dünyasının kapısını araladığı ilk edebiyat ürünlerinden bir tanesidir. Kendisine özgü, sihirli, fantastik bir yapısı olan masal sadece çocukların değil yetişkinlerin de ilgisini çeken cazibeli bir anlatı türüdür. Masal, ait olduğu toplumun; kültürel, sosyal pek çok kodlarıyla birlikte aynı zamanda o toplumun dil unsurlarını, kelimelerini, deyişlerini, ikilemelerini, tekerlemelerini, atasözlerini, deyimlerini vs. bünyesinde barındırır ve bu zenginlikleri kuşaktan kuşağa aktararak yaşamasını sağlar.

Masal, edebiyat türleri içerisinde nesir alanında en çok rağbet gören türlerden biridir. Hayatında hiç masal dinlememiş bir insanın olması düşünülemez. Özellikle çocukluk döneminde insanlar, büyüklerinden mutlaka masal dinlemişlerdir. Sonrasında okul dönemi başladığında ise muhakkak öğretmenlerinin okuduğu bir masalı dinlemiş veya ders kitabında bulunan bir masalı okumuşlardır. Günümüzde çocuk kanallarında masal anlatan ablalar, ağabeyler, teyzeler vs. Türk ve dünya masallarıyla çocukları tanıştırmaktadırlar. Hatta bazı masalların çizgi dizileri ve sinema filmleri yapılarak bu kültürel miras televizyon ekranlarından ya da beyaz perdeden yeni kuşaklara aktarılmaktadır.

Masal kelimesi halk dilinde kurmaca anlatı kavramını karşılamaktadır. “Bana masal anlatma” cümlesi gerçek olmayan, uydurma şeyler anlatma anlamında kullanılmaktadır.

Masal kelimesinin Arapça bir kelime olan “mesel”den türediği belirtilir. Kamus-ı Osmanî’ye göre masal kelimesi mesel’in değiştirilmiş biçimidir. Mesel halk dilinde meşhur olan, adap ve öğütleri anlatan söz demektir. Darb-ı mesel atalardan kalma hikmetler, ibretli sözler anlamındadır. (Tezel, 1997, s. 447).

Türkçe ve Osmanlıca sözlüklerde “masal” kelimesinin Arapça “mesel” kelimesinin anlam ve söyleyiş değişikliği kazanmasıyla ortaya çıktığı ifade edilmektedir. “Mesel”, halk dilinde yaygın ve benimsenen öğüt anlamındadır. Belirli bir hikâye türü XIX. yüzyıldan beri masal

adıylı anılmaktadır. Bu türe XIX. asra kadar Türkiye’de kıssa, destan, hikâye, mesel denmiştir. Bugün Türkiye dışında yaşayan Türkler, masal kelimesi yerine Türkistan’da “erteği”, “ertek”, Azerbaycan’da “nagıl” kelimelerini kullanmaktadırlar.(Günay Türkeş, 2011, s. 665).

Masal için çeşitli kaynaklarda şu tanımlar yapılmaktadır:

“Genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen çoğunlukla insanların veya tanrıların başından geçen olağan dışı olayları anlatan hikâye.” (TDK, 2005, s. 1349).

Güzel ve Torun (2008, s. 198)’a göre masal, “şahıs ve va’kaları insanüstü ve tabiatüstü hususiyetler ve nitelikler taşıyan hikyelerdir.”

“Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyicileri inandırabilen sözlü anlatım türüdür” (Sakaoğlu, 1999, s. 2).

“Olağanüstü karakterlerin ve yaratıkların gerçeküstü dünyasında şöhret ve talih kazanan sıradan kahramanları ve olağanüstülükleri içine alan nesirlerdir” (Clarke & Clarke’dan aktaran, Sakaoğlu, 1999, s. 3).

Boratav (1995, s. 75)’a göre masal, “nesirle söylenmiş, dinlik ve bylk inanışlardan ve trelerden bağımsız, tamamıyla hayal ürünü, gerçekle ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan kısa bir anlatı”dır.

Elçin (1981, s. 368) ise bu türü, “bilinmeyen bir yerde, bilinmeyen şahıslara varlıklara ait hdiselerin macerası, hikâyesi” olarak tanımlamaktadır.

Tezel (1997, s. X), masal için “olaylarının geçtiği yer ve zamanı belli olmayan, peri, dev, cin, ejderha, arap bacı vb. gibi kahramanları, belirli kişileri temsil etmeyen hikyedir.” tanımını yapmaktadır.

Alptekin (2002, s. XI)’e göre de masal, “büyük ölçüde nesirle anlatılmış ve dinleyicileri inandırmak gibi bir iddiası bulunmayan, hayal ürünü olan nesir şeklinde anlatılmalar”dır.

Masalla ilgili yapılan bu tanımların hepsi içeriğinde, masala ait özellikleri barındırmaktadır. Bu tanımlarda masalın en çok ön plana çıkan özelliği; yapısında gerçek üstü olayları ve kahramanları barındırmaları, hayal mahsulü olmaları, nesir şeklinde olmalarıdır. Masalı masal yapan bu ayırt edici özellikleri onu daima ilgi çekici kılmıştır.

2.2.2. Masalın Özellikleri

Masalı başlı başına bir edebi tür kılan ve onu diğer edebi türlerden ayıran kendine has karakteristik özellikleri vardır.

Masallar, nesir şeklindedir. Bazı masalların içerisinde az da olsa manzum parçalara rastlanmaktadır.

Masallar hayal ürünüdür. Masalda gerçek hayatta karşılığı olmayan, olağanüstü karakterler (devler, periler, cinler, cadılar vb.), gerçekleşmesi imkânsız olağanüstü olaylar (devin insanı yemesi, insanın bir kabağın içine girip oradan konuşması vb.) hayal ürünü mekânlar (Kaf dağı, periler ülkesi, yedi kat yerin altı, yedi kat göğün üstü vb.) ve belirsiz bir zaman (evvel zaman içinde, zamanın birinde, eski zamanlarda vb.) vardır. Masallar, geçmiş zamanda yaşanan olayları anlattığı için geçmiş zaman kipi (-miş) kullanılır. Masallarda kahraman olarak gerçek hayatta olmayan devler, periler, cinler, cadılar vb. gibi olağanüstü kahramanlar ve bunların yanında insanlar, hayvanlar ve bitkiler de vardır. Masal, zıtlıklar üzerinden kurgulanır. Genellikle iyiler ve kötüler masalda geçen olaylarda karşı karşıya getirilir ve sonunda iyiler mükâfatlandırılır, kötüler cezalandırılır. Kazanan genellikle iyiler olur.

Masalı masal yapan en önemli özelliklerinden birisi, onun sahip olduğu, dinleyeni/okuyanı cezbeden, büyüleyici dilidir. Konuları, olağanüstü olayları ve kişileri elbette ki onu, diğer edebi türlerden ayıran önemli unsurlarıdır fakat bu unsurlar masalın şairane, etkileyici dil ve üslup özellikleriyle birleşince masal türü ortaya çıkmıştır. Bu anlamda dil özelliklerinin ayrıca bir katkısı vardır.

Masallar halk edebiyatı ürünleri olduğu için halkın gündelik dilinin en doğal halini yansıtırlar. Bu sebeple masalların dili son derece açık ve anlaşılırdır. Bunun yanında dilin zenginliği olan, atasözleri, deyimler, ikilemeler, dualar, bedduaları da içinde barındırırlar böylece bu ifade zenginliklerinin yaşamasını ve kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlarlar. Ayrıca edebi sanatlar masallarda çokça kullanılır. Teşbih, istiare, teşhis, intak, kinaye, mübalağa, mecaz gibi sanatların kullanımıyla sıkça karşılaşılır. Tüm bu unsurlar, masal dinleyicilerine/okuyucularına önemli bir dil zenginliği sunar.

Masalın bölümleri vardır. Hayvan masalları hariç, diğer bütün masallar üç bölümden oluşur (Arıcı, 2012, s. 18). Masalın bu üç bölümü araştırmacılar tarafından farklı şekillerde isimlendirilmiştir. Oğuzkan (1987) ve Arıcı (2012) masalın bölümlerini; döşeme (giriş), gövde (gelişme) ve sonuç olarak; Yardımcı (2012); tekerleme, olay ve dilek olarak; Yalçın

ve Aytaş (2002); tekerleme, olayların anlatıldığı bölüm ve sonuç olarak; Nas (2004); masal başı (tekerleme ya da döşeme), asıl bölüm(gövde), masal sonu(üç elma) olarak adlandırmışlardır.

Masal, öncelikle dinleyicileri davet eden etkileyici başlangıcını tekerlemelerle yapmaktadır. Tekerleme, dinleyici veya okuyucuyu masala çağırın bölümdür. Tekerlemelerin ahenkli, kafiyeli, şiirsel özelliği dinleyicilerin dikkatini çekmesi ve merak uyandırması açısından çok önemli bir misyona sahiptir. Tekerlemeler, dinleyicileri masala çeker, davet eder, onları heveslendirir ve neşlendirir. Tekerleme bölümlerinin, kurmaca ve hayal ürünü olan masala dinleyicileri ve okuyucuları hazırlamak için var olduğu söylenmektedir.

“Tekerleme, dinleyicisini hazırlarken, ona masal dünyasının bir çeşit kılavuzluğunu yaparken, masalın anlatacağı, anlatamayacağı birçok gerçekleri şaka, oyun kılığında, bazı bir anlık çıkıntılarla, bazı da kelimelerin ve söz zincirlemelerinin yüklendiği çağrışım gücüyle kavratır. Tekerlemede, yer yer nesrin kolaylıklarından faydalanan bir şiirin kesifliği, sürati ve kıvraklığı vardır; onda sözün çağrışımından gelen tadı, kelimelerin baş döndürücü canbazlıklarının verdiği heyecanlı iç ürpermesini duyarız; bazı bir tek kelimenin açtığı engin ufukta hayalimize at oynatacak meydanı buluruz. Bir tek masal insan ve toplum gerçeğinin bir köşesini aydınlatıyorsa, tekerleme bize bir anda bu gerçeğin tümünü birden kavratır.” (Boratav, 2009, s. 41).

Masalın sadece başında değil ortasında da tekerleme olabilir. Boratav (1995, s. 77)’ye göre, “masalın ortasında bulunan tekerlemelerin görevleri; anlatımda hızlanmanın gerekliliğini belirtmek, uzun zaman aralıklarını ve uzak mesafeleri kapamaktır. ‘Masalarda zaman çabuk geçermiş...’, ‘Sözü uzatmayalım...’, ‘Derelerden sel gibi, tepelerden yel gibi...’ v.b. tekerlemelerde bu düşünce gizlidir.

Masalın başında da sonunda da tekerleme vardır. Masalın başında söylenen tekerlemelerle, dinleyicinin/okuyucunun tadı damağında kalan lezzet unutturulmamak istenircesine yine tekerlemelerle sonlandırılır. Sonda söylenen tekerlemelerle ayrıca dinleyicilere/okuyuculara iyi dileklerde bulunularak masal noktalanır.

Masallar biterken bir dilekle biter. Bu bölüm, masal boyunca fantastik bir dünyanın içine çekilmiş olan okuyucunun rüya aleminden gerçek hayata uyandırılması olarak düşünülebilir. Burada masal anlatıcısı, “onlar ermiş muradına biz çikalım kerevetine”, “gökten üç elma düşmüş, biri masal kahramanlarına, biri anlatana biri de dinleyene” gibi dilek cümleleriyle masalı bitirir.

Yukarıda sayılan bu özelliklerin tümü masalı diğer edebi türlerden ayıran belli başlı özellikleridir.

2.2.3. Masal ve Çocuk

“Eğer çocuklarımızın zeki olmasını istiyorsanız, onlara masal okuyun. Eğer onların daha zeki olmalarını istiyorsanız, daha fazla masal okuyun” Albert Einstein

Masallar, ister konuları, ister kahramanları, ister olay örgüleri isterse de dil özellikleriyle olsun her yaşta insanın ilgisini çeken bir türdür. Fakat çocuklar için çok daha ayrı bir konumdadır. Masal dinlemeyi/okumayı sevmeyen gençler ya da yetişkinler olabilir fakat masal dinlemeyi/okumayı sevmeyen çocuk sayısı, onlara nazaran çok daha azdır. Fransız romancısı George Duhamel, “Çocukların hayal güçleri onları ister istemez masalla meşgul olmaya zorlar. Onlara biz masal vermesek de bunu kendileri icat ederler. Hiç olmazsa çocuklara biz de yardım edelim.” der. (Duhamel’den aktaran Kantarcıoğlu, 1991, s. 36). Masalın davetkâr tekerlemelerle başlaması, cezbedici bir dil ve üsluba sahip olması, gerçek hayatta karşılığı olmayan kişileri ve olayları, daima iyilerin kazanması, olay örgüsüyle sürekli bir hareketin olması, masalı çocuklar için cazip bir tür kılmaktadır. Sahip olduğu tüm bu özellikleriyle masal, fantastik bir dünyası olan çocuğun gelişim ihtiyaçlarına cevap veren eşsiz bir edebiyat ürünüdür.

“Masal, insandaki çocukluğun sanatıdır. İnsanoğlunun çocuksuluğunu en güzel şekilde masalarda bulabiliriz. Masal çocuk ruhunu besleyen, süsleyen, donatan, zenginleştiren, geleceğe hazırlayan, gerçeği dolaylı olarak anlatan bir türdür. Hayal dünyasının can alıcı renklerini, ilginç olaylarını, çocuksu bir anlatımla masallar gerçekleştirir. Masaları sembollerden, hayal atmosferinden ayıklaığımızda hayatın kendisi ile karşılaşırız. Yaşayan gerçekliği bilmece gibi sunan masallar, her yaşta insanın hayata bakışını besleyen sanat kaynaklarıdır. Masallar çocukluk cennetinin hayal ülkeleridir. Çocuk ruhunu yansıtan en çocuksu tür masaldır. Çocukluğun yüzü hep geleceğe dönüktür. Masallar da geçmişle değil gelecekle ilgilidir. Çocuk hayali masallardan beslenir ve gelişir. Masallar aynı zamanda gerçek hayatı da yansıtır. Masallardan hayalleri ayıklaığımızda gerçekler dünyası daha kolay anlaşılır.” (Şirin’den aktaran Güneş, 2006, s. 101).

Çocuklar masalarda kendilerini buldukları için ona çok rağbet ederler. Çocuğu masala yönelten şey, onda kendilerine dair birtakım şeyler bulmalarıdır. Gökşen (1985, s. 63) bu durumu şu ifadelerle açıklar: “Masal, çocuğun yaşadığı iç dünyayı en iyi yansıtan bir araç olduğu için küçüklerin zevkini okşar. Daha açıkçası, çocuk nasıl tabiatın emrinde ise masal da böylesine çocuğun emrindedir, yanındadır, içindedir ve onun malıdır.” Çocuğu, masala çeken şey, fantastik bir yapısının olmasıdır. “Aslında çocuğun hoşuna giden masalın fantastik boyutudur. Yaşama yeni ayak basan, yetişkinlerin dünyasına gözlerini yeni açan, bu dünyadaki yerini bulgulamaya çalışan çocuk, masalda gerçekten kendisini bulur. Çünkü

onun kendi yaşamı zaten başta fantastik bir gelişim gösterir.(Maier'den aktaran, Dilidüzgün,1996, s. 32).

Kurgusal dünyasıyla, çocuğun dilinden konuşan, ona hitap eden masal, aslında çocuğu gerçek hayata hazırlayan bir olağanüstülükler dünyasıdır. İlk bakışta tezatlıkmış gibi görünse de, çocuğun, hayal üstüne kurulu dünyasından reel dünyaya geçişinde ona en iyi rehberliği edecek, edebi türdür masal.

“Çocuklar hayalini masallar vasıtasıyla geliştirecektir. Gerçek dışı olarak masallarda yer alan pek çok şey, bugün gerçeğin ta kendisidir. Masaldaki uçan halı veya cadının süpürgesi bugün bir gerçektir. Çocuk içinde yaşadığı hayatın, büyüklerin fark etmediği büyüdü dünyasının teferruatı içinde masal gerçeklerini de yakalar. Masallar vasıtasıyla çocuğa ileride sahip olacağı pek çok değer telkin edilir: Kahramanlık, dürüstlük, aklını kullanma gibi. Böylece çocuk ileride kendisini bekleyen tehlikelere karşı da bu sayede uyarılır. Masalların devi aslında gerçek hayatta çocuğu bekleyen bir tehlikenin bir sembolünden başka bir şey değildir. Ama nasıl ki masal kahramanı, devin zayıf yanlarını bulup onunla mücadele ederse, masalı dinleyen çocuk da kılık değiştirmiş bir gerçek tehlike olarak, karşısına çıkan devle korkmadan mücadele edebilecektir.”(Enginün, 2001, s. 394).

Masal, gerçek dünyada yaşanan olayların, hayal dünyasındaki olağanüstü olaylara dönüştüğü, gerçek hayatta yaşayan kişilerin, insan dışı ya da olağanüstü varlığa dönüştüğü, aslında çocuğu gerçek yaşamda karşılaşması muhtemel durumlara hazırlayan, kurgusal bir oyunun sahnesi olarak nitelendirilebilir.

“Masal gerçek dünyanın basitleştirilmiş bir modeli gibidir. Aynı zamanda da çocuğun dünyaya ilişkin bilgileri ve deneyimleri edinmesinde yardımcı bir araçtır. Bu nedenle bütün masallarda gerçeğin indirgenmiş halini karşıtlıklar içinde buluruz. Her zaman güçlünün karşısında bir güçsüz, akıllının karşısında bir aptal, zengininin karşısında bir yoksul bulmak mümkündür. Çocuk, masalla birlikte gerçek yaşamın bir simülasyonunu yaşar. Çocuk için yaşamın nesnelere, çevresindeki insanlar ve olaylar karşıt değerlerle vardır. İnsanlar ya iyidir ya kötüdür. Çocuğun değerler sistemindeki bu tek yanlı ve doğal bakış açısı, masalın benzer özellikleriyle örtüşmektedir. Masallarda yer alan olaylar, gerçek yaşamın zor ve karmaşık yanlarının basitleştirilmiş bir modeli gibidir.” (Dilidüzgün, 1996, s. 32).

Andre Maurois, masalların modasının hiçbir zaman geçmeyeceğinden, çocukların her daim masalı zevkle dinleyip okuyacağından söz eder. Maurois, masal ve çocuk ilişkisiyle ilgili olarak şunları söyler:

“Birçok kimseler, ilim ve fennin hâkim olduğu bir asırda doğan modern çocukların artık masallarla ilgilenmeyeceklerini iddia ediyorlar. Hâlbuki diğer taraftan Alain, masal dünyasının çocuğu niçin teshir ettiğini gayet güzel bir biçimde izah etmiştir. Çünkü masal dünyası çocuğun reel dünyasıdır. Sihirbazlar, periler, cadılar, bütün bunlar onun etrafında yaşamaktadır. Anası bir tek kelimesi ile ona yiyecekler ve oyuncaklar yaratıveren bir peri değil midir? İstedığımızı kolayca yaptırmak için kullandığımız şu sihirli “lütfen” kelimesi “açıl sofram açıl” formülünden farklı mıdır? İntikam gününü bekleyen Külkedisi binlerce ailenin içinde bugün dahi mevcut değil midir? Hayır masalların hiçbir vakit modası geçmez.” (Maurois 'den aktaran Oğuzkan, 1987, s. 31).

Mauoris'in ifadeleri, dünya üzerinde insan var oldukça masalın da var olacağını; masalın insanla doğup, insanla birlikte yok olacağını bir özetidir. Çünkü masal insanın hayatının bir parçasıdır.

İlk masalın ancak çocuk tarafından anlatabileceğini, yetişkinlerin de masalı çocuklardan öğrendiğini ileri süren S. Esat Siyavuşgil, masal ile çocuk ruhu ve mantığı arasındaki ilişkiyi şöyle ifade etmektedir:

“Çocuk ruhunda, gerçek alemi hayalle zenginleştiren ve muhayyilenin dünyasında gerçekliğin denetimine tabi tutan bu sezgiyi, aynı zamanda çocuk masallarına borçluyuz. Masallar çocuk mantığımızın yapısına uygun öyle bir imkan dünyası yaratırlar ki olağanüstüsüne olan eğilimimiz, güce, üstünlüğe karşı duyduğumuz özlem, bu alemde tatmin edilir. Ülke ülke dolaşan en zor durumlardan gücü ve zekâsı sayesinde kurtulan, canlı cansız bütün varlıkları kendine bağlayan peri masallarının kahramanları çocuğun ta kendisi olur. İlk oyuncuğu yarattığı gibi ilk masalı da yine çocuk anlatmış olsa gerektir. Biz büyükler, Perrault'lar, Andersen'ler masalı çocuklardan öğrenmişizdir.”(Siyavuşgil'den aktaran Oğuzkan, 1987, s. 32).

İnci Enginün ise çocuğu daha yakından tanımak için, onun iç dünyasına ayna tutabilecek bir araç olarak görür masalı. Bununla birlikte masal, küçük insanı büyüklerin istikamet verdiği dünyaya hazırlayan önemli bir eğitim materyalidir. Ona göre çocuğun iç dünyasına dair bilgiler masal vasıtasıyla ortaya çıkar, çocuğun korkuları, hassasiyeti, zayıflığı ve gücü hep masal anlatma ve okuma esnasında fark edilir. Zaten içinde yaşadığı ve bir devler ülkesi olarak gördüğü çevresinde küçük çocuk, masal yaratıklarını hemen çevresindeki kişilerle özdeşleştirecektir. Masallar kadar insanı hayata hazırlayan, duygularını besleyen bir tür yoktur. Bu bereketli kaynak geleceğin insanını şekillendirir. Çocuk için içinde yaşanan hayat zaten fantastiktir. O masalların bin bir renkli dünyası ile ya kendi hayatı arasında bir benzerlik kurar veya bir özlem diyarı olarak onu idealleştirir. (Enginün, 2000, s. 116). Tüm bunlardan hareketle masal, çocuğun eline hem kendisinin hem de dünyanın şifrelerini veren, onu hayatta karşılaşacağı her türlü duruma hazırlayan bir araçtır.

Şirin (2000) ise masalla çocuğu birbirinden ayrılmaz bir bütün olarak görür. Bu bağlamda masal onun gözünde, çocuğun yaşamını idame ettirmesinde önemli rolü olan temel ihtiyaç maddeleri gibidir.

“Çocuğun hayal dünyası masaldan beslenir ve gelişir. Çocukluk çağının uzun ve bitmeyen hikâyesi masallardır. Masal çocuğun yaşadığı karmaşayı çözen tılsımlı bir anahtardır. Rüya ile hayallerin yoğurduğu masal, çocuk için daha çok yaşanacak olaylar yumağıdır. Masal çocuğu eğlendirirken eğitir, güzellik duygusunu geliştirir. Çocuk masalda kendini bulur, masalla kolayca özdeşleşir. Masalı yaşar. Masal kahramanlarını kendine yakın hisseder. Kendisini masaldaki serüvene katmaktan hoşlanır. Masal formu, masalın sembolleri, tipleri, imajları ile çocuk dünyasının soyut anlatımı benzerlikler gösterir. Çocuk için masal, hayaller dünyasında oyundan farksızdır. Büyüme ve gelişme çağındaki çocukların özlemleri, en zengin olarak masallarda yer alır. Masal bu yüzden çocuğa yakındır. Çocuk ve masal, çocuk dünyasının özeti gibidir.” (Şirin, 2000, s. 115).

Güleryüz'e göre "masallar, insanlığın genetik şifresi gibidir." (Güleryüz, 2006, s. 198). İnsanlık tarihindeki yaşanmışlıkların çoğu masala yansımıştır. Böylece insanlığın genetik şifresi çözüldüğünde, kişinin kendini, diğer insanları ve toplumu keşfetmesi gerçekleşecektir. Ayrıca bu şifreleri çözen insanın ufku genişleyerek hayata, olaylara farklı açılardan bakabilmeyi öğrenecektir. Masal bünyesinde barındırdığı bu insanlık mirasını geçmişten geleceğe aktarmakta, yeni nesilleri atalarının tecrübeleriyle aydınlatarak geleceğe hazırlamaktadır.

İnsana dair şifreleri içeriğinde barındıran masalın, insanın gelişim ihtiyaçlarına cevap vermesi de kaçınılmazdır. "Masallar çocukların gelişimleri üzerinde olumlu etkileri olan önemli bir kaynaktır. Masallar, çocukların sosyal beceri kazanmalarında ve sosyalleşme sürecinde "kendi" ve "diğeri" arasında sağlıklı etkileşimde bulunmalarına önemli katkılar sağlarlar." (Şahin, 2011, s. 229).

"Masallar çocuğa hayatı öğretir. Onların insanları tanımalarına, topluma uyum sağlamasına katkıda bulunur. İçinde yaşayacağı toplumun kültürünü tanımalarına yardımcı olur. Dilini kullanmayı öğretir. Pek çok moral değeri kolayca kavramasına yardımcı olur. Onların hayal gücünü ve yaratıcı düşünme yeteneklerini geliştirir. Psikolojik bir takım ihtiyaçlarını karşılmasına yardım eder." (Yılar, 2015, s. 86).

Yukarıda yazılanlar gösteriyor ki; masal, çocuk ruhunun besinidir. Çocuğun duygu ve düşünce dünyası ancak masal gibi bereketli bir kaynaktan beslenerek geleceğe hazırlanabilir. Çocuğun ruhsal ve zihinsel olarak gerçek hayata hazırlanmasında, çocukluk döneminin olmazsa olmazlarından biri olan masaldan eğitim öğretim sürecinde yararlanılmalıdır.

2.2.4. Türkçenin Eğitiminde Masaldan Yararlanma

Dil, doğrudan yaşamın içinden beslenir. Bir toplumun yaşamı, duyusu, algılaması, düşünce dünyası dile yansır. Tüm bunlar dil aracılığıyla anlatılır. İnam (2015), "her dilin bir yaşama dünyası vardır" sözüyle tam da bunu anlatmak ister.

Dilin en doğal haliyle yaşadığı, bozulmadan, özünü koruyarak, en saf haliyle var olduğu metinler halk edebiyatı ürünleridir. Masal, destan, ninni, tekerleme vb. gibi halk edebiyatı ürünleri, dilin, halkın ifadesiyle yaşamdaki her şeyi barındırdığı kültürel bir miras, milli bir hazine olarak adlandırılabilir. Türk insanının yaşama ve düşünme dünyası, hayata bakışı, Türkçe ile söylenen, Türkçe ile yazılan bu edebi ürünlere yansımıştır.

Dil, bir milleti, millet yapan en önemli unsurlardan birisidir. Milletın sağlam bir Şekilde ayakta durabilmesi için, geleceği için dilin bozulmadan korunması ve gelecek nesillere aktarılması çok mühimdir. Dili koruyabilmenin, en güzel yollarından birisi, dili oluşturan milletin ruhunu bünyesinde barındıran, masalların, ninnilerin, destanların, tekerlemelerin, bilmecelerin, yeni nesiller tarafından zmsenmesini sağlamaktır.

Dil, yaŐamdan, kültürden kopuk bir Şey değildir. Tersine, yaşama Őeklimiz, kültürümüz dille i içedir. Bu yüzden çocuklara dilimizi öğretirken, onlara yaşam tarzımızla kültürümüzle yoğrulan kendimizin ürettiği halk edebiyatı ürünleri ile doğrudan vermeliyiz. “ dil öğrenme aŐamamızda çocuklarımıza Türkçenin tadını duyurmak zorundayız. Bugün yazık ki ocuklar Türkçeyi televizyonlarda seyrettikleri bozuk dille öğreniyorlar. Oradaki izgi filmler kültürümüzle yakından uzaktan ilgili değildir. Masallarımızın, bilmecelerimizin, tekerlemelerimizin, türkülerimizin dili ve o dili besleyen kaynak, kök giderek elimizden uçmaktadır.” (İnam, 2015). Çocuklarımızı, dilin tadını yaŐayabileceđi, milletimizin genetik Őifrelerinin bulunduğu, kültürel miras, insanlık hazinesi olan, büyük eserlerle buluŐturmaliyiz. O eserleri dinlemelerini, okumalarını, anlamalarını sağlamaliyiz. Türkçe yaŐayabilmenin, Türkçe düŐünebilmenin, duyabilmenin, algılayabilmenin yolu, milletimizin özünden çıkan masallarla, destanlarla, ninnilerle, bilmecelerle, tekerlemelerle çocuklarımızı daha kk yaŐtayken tanıştırmak ve dilimizi bu eşsiz dil ğretim materyalleri ile çocuklarımıza öğretmektir.

“Folklor, milletin sahip olduğu bilgi birikiminin tamamını kapsamaktadır. Bu bilgi, tarihi süreç içerisinde gelecek nesillere aktarılmış ve çeşitli ürünleri vasıtasıyla ocuk edebiyatının en eski çağlardan bu yana var olmasını sağlamıştır. Özellikle ninniler merkeze alındığında bebeklik çağlarından itibaren çocuğun anlam evrelerine uygun olarak görsel, işitsel ve dilsel iletilerle beslenmeleri gerekir. Folklorik metinler, çocukların dili kullanma becerilerine önemli katkılar sunar (evirme’den aktaran olak, 2016 s.67).

İçinde buldukları dönemin özellikleri itibariyle çocukların en çok ilgisini çeken halk edebiyatı ürünleri masallardır. Gökşen (1985, s.63)’in de ifade ettiği gibi masal ocuk için bir itiyat değil, bir ihtiyaçtır. Masal ocuk için alışkanlıktan çok daha fazlasını ifade eder. Masallar çocukları eğlendirip, hoşça vakit geçirmelerini sağlarken aynı zamanda onları eğitir de.

Masallar eğitim misyonunu öncelikle çocukların dil gelişimine katkıda bulunarak gerçekleŐtirirler. “Her halkın söz hazinesindeki masallar, çocuğa anadili kapısını açar. Anadilinin zenginliğini, rengini oradan öğrenir.” (Bettelheim’den aktaran Lüle Mert 2012, s. 11). Masallar, çocukları hem duyuşsal hem de bilişsel yönden hayata hazırlar. Bilişsel

alanın gelişimi için de masal önemli bir eğitim aracıdır. Bilişsel alanda, çocuğun dil gelişiminde masalın olumlu yönde büyük etkisi vardır. Masal dinleme/okuma, çocukların anlama ve anlatma becerilerini, kelime hazinelerini geliştiren önemli bir aktivitedir. “Çocuğa ana dilinin, bir işçi elindeki alet gibi, nasıl kullanıldığını ilk öğreten, ona bu dilin türlü hünerlerini: kıvraklığını, zenginliğini, inceliğini ilk gösteren, kişiye kendi dilini konuşmayanlardan uzaklaştırıcı, onu konuşanlara yakınlaştırıcı duyguyu ilk aşıl原因an masaldır.” (Boratav, 2009, s. 17).

İnsan dili model alma yoluyla öğrendiği için çocuklar masal dinlerken veya okurken dilimizin inceliklerini, kullanım özelliklerini farkında olmadan kazanırlar. Özellikle okul öncesi dönemden başlayarak çocukların dinleme becerilerinin gelişiminde masalların katkısı büyüktür. Bununla birlikte söz varlığının gelişiminde masalların yine önemli katkıları vardır.

2.2.4.1. Söz Varlığının Gelişimine Masalın Katkısı

Dili etkili bir şekilde kullanabilmenin, anlamamanın ve anlatmanın en birinci şartı kişinin zengin bir söz varlığına sahip olmasına bağlıdır. “Dil, bir milletin sahip olduğu en büyük sosyal miras ve en zengin donanımdır. Bu dilin sunduğu anlama ve anlatma imkânlarından faydalanabilmek ve kültürel mirastan pay alabilmek için o dilin söz varlığına ve kurallarına hâkim olmak gerekir.” (Demir,2016, s.147). Dil öğretiminin başlıca amaçlarından bir tanesi de öğrencilerin söz varlığını zenginleştirmektir.

Söz varlığı denince, yalnızca, o dilin sözcükleri değil, deyimleri, kalıp sözleri, kalıplaşmış ifadeleri, atasözleri, terimleri ve çeşitli anlatım kalıplarının bütünü anlaşılmalıdır (Aksan, 2004, s. 7). Masallar kendine özgü yapısı içinde sadece sözleri değil aynı zamanda atasözlerini, deyimleri, ikilemeleri de barındırırlar.

Masallar söz varlığı açısından çok zengindir. “Kalıplaşmış ifadelerin, deyim, atasözü ve ikilemelerin etkin biçimde kullanıldığı masallar, sözlü kültürün binlerce yıllık birikimini taşımakla birlikte, dil eğitimi sürecinin de vazgeçilmezleridir. Masalların söz varlığı, onları okuyan ya da dinleyen bireylerin alıcı ve üretici söz varlığının da gizil gücüdür.”(Baş, 2012, s. 125). Çocukların söz varlığını zenginleştirmede, masallar onların dikkatini çekebilecek, onları sıkmadan, eğlendirirken ve hoşça vakit geçirirlerken dilimizin kelimelerini kazandıracak, faydalanılması gereken önemli bir materyaldir.

Masallar, içinde barındırdıkları söz varlığıyla bir deryayı andırırlar. Baş (2006) “metin türleri içerisinde sözvarlığı ögesi bakımından en verimli olanlardan birinin “masal” türü olduğunu belirtir. Masal gerek atasözü, gerek deyim, gerek ikileme ve gerekse de diğer sözvarlığı ögeleri bakımından zengin bir türdür.”

Masallar çocukları, anadilinin söz varlığıyla tanıştırır. “Masallar sayesinde ki çocuk, anadilinin kelimelerini, kullanım biçimlerini kolaylıkla kavramağa ve bir gün doğrudan doğruya, istediği zaman, kolayca okuyabilmek üzere okuma heves ve isteğini duymağa başlar.”(Gökşen, 1985, s. 62). Çocuğun söz varlığı zenginleştikçe anlama becerisi gelişecektir. Bu durum da okuma hevesini ve isteğini artıracaktır. “Okulöncesi dönemde masallar aracılığıyla çocuk, dinleme- anlama, konuşma anlatma becerileri edinir; çocuğun olayları, çevreyi algılama ve kendini ifade etmede sözcük hazinesi gelişir.” (Karatay, 2007, s. 472). Masallar zengin ve renkli karakterler, olağanüstü olaylar, içerisinde farkında olmadan çocuğa anadili eğitimi vermektedir. Bilkan (2009, s. 87)’a göre, “Masallardaki sembolik anlatımlar, devrik tümce yapıları, deyim ve atasözü gibi dil ögeleri konuşma dilinin rahatlığı içinde dinleyiciye aktarılmaktadır. Masalcı, dile hâkimiyeti, deyim atasözü ve özlü sözleri kullanma becerisiyle, dinleyicileri rahat ve farkında olamadıkları doğal bir ortamda anadili eğitimine bağlı tutar”.

Masallar çocukların söz varlığını zenginleştirirken aynı zamanda soyut düşüncelerini de geliştirir. “Masallarda çocukların düzeyine uygun kelime ve ifade kalıpları yanında yeni kelime ve ifade kalıpları bulunur. Çocuk bu masalları dinlerken, okurken sözle veya yazıyla anlatırken kelime hazinesini geliştirir ve kelimeleri daha yerli yerinde kullanmayı öğrenir. Ayrıca düzeylerine uygun biçimde sunulacak atasözü ve deyimlerle mecazlı ifadeleri anlamaya çalışır.” (Temizyürek, Şahbaz & Gürel 2016, s. 49).

Masal doğrudan nasihat yoluyla, bilgileri didaktik bir şekilde sunmadığı, kendine özgü üslubuyla kahramanlar ve olaylar bağlamında verdiği için ilgi çekici bir türdür. “Masalın en belirgin özelliği Türkçemizin sözvarlığını ve anlatım yetkinliğini çocuğun dünyasına özgü bir kurgu ve söylem içinde sunmasıdır.” (Lüle Mert, 2012, s. 9).

Masal bünyesinde bulunan tekerlemeler, ikilemeler, özlü sözler, deyimler ve atasözleri gibi dilin anlatım gücünü zenginleştiren unsurları çocuğun edinmesini sağlayarak çocukların kavram dünyasını genişletir. Kavram dünyası genişleyen çocuk daha iyi anlar, daha iyi anlatır.

“Masalın içindeki her söz unsuru, yeşerdiği toplumdaki yaşam dünyasının izdüşümü, toplumun evrene bakışının genelleyici süzümüdür. Çocuk büyürken kendi çevresinden yeşeren bu büyülü sözün tesiri ile yoğrulur ve onu önce dinleyip zamanla da okurken ana dilin temelini oluşturur.” (Baş, 2012, s. 126).

Türkçenin öğretimi sürecinde çok önemli bir değer ve materyal olma özelliği taşıyan masallar, dilimizin zengin söz varlığını çocuklarımıza aktarmada eşsiz bir hazinedir. Bu değerli hazinenin sunduğu imkânlardan anadili eğitiminde sonuna kadar yararlanılması büyük önem arz etmektedir.

2.2.4.2. Dil Becerilerinin Gelişimine Masalın Katkısı

Anadili eğitimi ve öğretimi dilin canlı olarak yaşadığı metinler vasıtasıyla gerçekleştirilir. Masal, anadili eğitiminde ve öğretiminde kullanılması gereken en başat metin türlerinden biridir. Boratav (2009, s. 17)’in da açıkça ifade ettiği gibi çocuğa ana dilinin, bir işçi elindeki alet gibi, nasıl kullanıldığını ilk öğreten, masaldır. Masalın anadili edinimine olan katkısını Sanders (1999) şu şekilde ifade eder: “Sözlü dil ürünlerinden olan masalların da öncelikle okulöncesi dönemde sözel edinim döneminde çocuğun anadilini edinmesinde etkin bir rolü vardır”. Dilimizin tadını, güzelliğini bünyesinde barındıran masallar açısından halk kültürümüz son derece zengindir. Bu zenginlik, Türkçemizin çocuklara öğretilmesinde büyük bir avantaj sağlamaktadır. Türkçenin öğretiminde dört temel dil becerisi olan dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin çocuklara kazandırılmasında, masallardan faydalanılmalıdır. Cihangir (2009, s.89), bilinçli kullanıldıkları zaman masalların, dil öğretiminde dinleme, anlama, konuşma, okuma, yazma amaçlarına ulaşmada önemli bir araç olduğunu ayrıca dil öğretimindeki bu dört temel amaca ulaşmakta masalların, önemli motivasyon araçlarından birisini oluşturduğunu ifade eder.

“Çocuk masal anlatılırken veya okunurken duyduğu ilgi sayesinde, anlatılanları dikkatle dinlemeyi öğrenmekle, okumaya, dinlemeye ve anlatmaya karşı büyük bir istek duymaktadır. Bu sebeple masallar, çocuklara dinleme, anlama, konuşma, okuma ve yazmanın öğretilmesinde önemli birer araçtır. Masallar çocuklara daha küçük yaşta, çocuğa hissettirmeden ana dilini sevdiren eserlerdir. Çünkü bir dil halkın ağzında en renkli, en canlı haliyle en iyi şekilde masalarda yaşamakta ve bütün canlılığı ile yeni kuşaklara aktarılmaktadır.”(Uçkun, 2003, s. 29).

Çocuklar, edebiyat ürünleri ile öncelikle dinleme becerisi vasıtasıyla tanışırlar. Bebekler annelerinin söylediği ninnileri dinleyerek uykuya dalarlar. Biraz daha büyüdüklerinde ise ninninin yerini masal almaya başlar.

“Çocukta anlama gücünü geliştirebilmek için öncelikle ona çok küçük yaşlardan başlayarak iyi bir dinleme becerisi kazandırmak gerekir. Çocuğun okul öncesi dönemde ve ilköğretimin ilk yıllarında her şeyden çok çabuk sıkıldığı ve hareketli olduğu düşünüldüğünde masalların bu konuda önemli bir araç olduğu görülecektir. Masalların söyleyişindeki kolaylık ve eğlendiricilik çocuğun dil gelişiminde önemli bir etkidir. Çocuk masal anlatılırken veya okunurken, duyduğu ilgi sayesinde kendisine söylenenleri dikkatle dinlemeyi öğrenir.” (Yılar, 2015, s.81).

Çocuğun masalla ilk karşılaşması dinleme becerisiyle gerçekleşir. Çocuk okula gidip okuma yazma öğrendiğinde ise dinleme becerisine ilave olarak okuma becerisi vasıtasıyla da masalla buluşur.

Masal dinleme ve okuma çocukların anlama ve anlatma becerilerini geliştiren çok önemli etkinliklerdir.

2.2.4.2.1. Dinleme Becerisi ve Masal

“ Oysa masalları ortaya çıkaranlar bunun çoktan farkında olup, “can kulağıyla” dinlemeyi keşfetmişler.” der, Gökşen (2009). Dinlemenin eğitilerek geliştirilebilecek bir beceri olduğunu modern dünyanın insanı çok yeni öğrenmişse de ona göre atalarımız bunu masallar aracılığıyla yüzyıllar önce keşfetmişlerdir.

“ Oysa masalları ortaya çıkaranlar bunun çoktan farkında olup, “can kulağıyla” dinlemeyi keşfetmişler. Herkesin bildiği gibi insan beden ve ruhtan oluşan bir varlıktır. Ruh olmadıkça bedenin hiçbir kıymeti, özelliği yoktur. Yani insanı ayakta tutan, ona hayat veren ruhtur. Ruhun Türkçemizdeki karşılığı ise “can”dır. Bu eş anlamlığı gösteren “can çıkmazsa huy çıkmaz, canı/n çıksın, can bedenden ayrılmadan” gibi birçok ifade vardır. O halde can kulağıyla dinlemek, beden ve ruhen dinlemektir. Halk tabiriyle, “elin hamur ovalayıp, gözün dana kovalama”masıdır. Bunu sağlamak için de daha masalın başında dikkatimiz çekilir. “Bir varmış, bir yokmuş...” diye başlanarak, tabiri caizse herkesin alıcılarını anlatıcıya döndürmesi, yani bedenen ve ruhen dinleme moduna geçmesi sağlanır. Çok basit ve sıradan görünen bu ifade, manaca çok zengindir: Hayatı, dünyayı özetleyen dört kelime...” (Gökşen, 2009).

“Çocuk masal anlatılırken veya okunurken, duyduğu ilgi sayesinde kendisine söylenenleri dikkatle dinlemeyi öğrenir, okumaya, dinlemeye ve anlatmaya karşı büyük istek uyanır.” (Kantarcioglu,1991, s. 42). Masal dinleyen çocukla, masalı anlatan kişi arasında sözel ve sözel olmayan güçlü ve canlı bir iletişim vardır. Çocuk masalı dinlerken hem anlatıcının sözlü kodlarını çözmeye ve anlamlandırmaya çalışır hem de sözel olmayan mesajlarını yani jest ve mimiklerini anlamlandırmaya çalışır. Bu iletişimde aktif olan taraf masalı anlatan kişi pasif olan taraf masalı dinleyen çocukmuş gibi görünse de aslında öyle değildir. Masal dinleyen çocuk da masal anlatıcısı kadar aktiftir çünkü bu süreçte dinlediği masalı anlayabilmek için zihinsel pek çok işlev gerçekleştirmektedir. Dinlediği masaldan hareketle sebep sonuç, amaç sonuç ilişkileri kurmakta, analiz ve sentez yapmakta ve çıkarımlarda bulunmaktadır.

“Masal okuma, çocuğun dil gelişimini destekleyici bir etkinliktir. Masal hakkında konuşma, masal ile ilgili soruları yanıtlama, masalı dramatize etme çocuğun dinleme ve anlatma becerisinin gelişmesini sağlar. Çocuğun düş ve düşünce gücünü geliştirmede, ona dil zevkini tattırmada, anadilinin inceliklerini kazandırmada, masalların önemli bir işlevi vardır.”(Görgü, 2007, s. 537).

Dinlemede dikkat çok önemli bir etkidir. Çocuklar söz konusu olduğunda dikkatin uzun süre canlı kalması zordur. Çocuklar masalları, uzun süre dikkatlerini vererek, konsantre olarak ilgiyle dinleyebilirler. Çünkü masalın karakteristik yapısı buna çok uygundur. Masalarda olayların fazlaca yer alması hareketlerin hızlanmasını sağlar, bu durum da masalın zamanını hızlandırır. Ayrıca olayların olağanüstü olması çocuğun hayal dünyasını beslediği için dikkatin dağılmasına olanak vermez. Olağanüstü olayların içinde yer alan, peri kızları, devler, altın yumurtlayan tavuklar, konuşan bitkiler ve hayvanlar vb. dinleme esnasında dikkatin sürekliliğini sağlayana olağanüstü kahramanlardır.

Ayrıca masalın kendine özgü dili ve üslubu da çocuğu cezbedip içine çekerek, çocuğun dinlerken adeta masalı yaşamasını sağlar. Özellikle masalın başındaki tekerlemeler çocuğa büyük bir zevk ve neşe vererek dinlemeye karşı istek ve hevesini artırarak motive eder. Tekerleme bölümünden sonra masalın içeriğinde yer alan kalıplaşmış ifadeler, ikilemeler, özlü sözler de dinleme esnasında çocuğun dikkatini canlı tutan önemli dil unsurlarıdır.

Özetle masal bütün unsurlarıyla dinlemede çocuğun dikkatini üst düzeyde tutan, dağılmasına imkân vermeyen, dinleme eğitiminde rahatlıkla kullanılacak çok önemli bir eğitim aracıdır. Helimoğlu Yavuz’ (2009, s. 160)’un da belirttiği gibi “masalların dinleme ve anlama ediminin gelişimine katkısı yadsınamaz.”

Masallar, dinleme eğitiminde, dinleme stratejilerinin, tür, yöntem ve tekniklerinin öğretiminde kullanılması açısından da son derece elverişlidirler. Örneğin katılımlı dinlemenin uygulanmasında, çocuklar masalı dinlerken zaman zaman çeşitli sorular sorarak sürece dahil olurlar. Empati kurarak dinlemede ise çocuklar masalın içerisindeki bir kahramanla özdeşim kurarak sanki olayların içinde kendisi yaşıyormuşçasına, kahramanın duygu ve düşünce dünyasını özümsemeye çalışırlar.

Ayrıca dinleme eğitimi kapsamında dinleme metni olarak masalların kullanılması çocukların söz varlığını zenginleştirir ve geliştirir.

Dinlenen veya okunan metinlerin konusunun, ana fikrinin, yardımcı fikirlerinin, bakış açısının tespit edilmesi anlamının en önemli göstergelerinden birisidir. Dinledikleri masallar aracılığıyla kolaydan zora doğru olmak kaydıyla çocuklar yavaş yavaş dinledikleri

masalların sonunda verilmek istenen dersi, telkin edilen şeyi tespit etmeye alıştırmalıdır. Bu tarz dinleme ve okuma etkinlikleri için masal, önemli bir kaynaktır.

Masallar, çocukları dinlemeye alıştırmada, onlara etkili dinlemeyi öğretmede, dinleme-anlama sürecinde neler yapılması gerektiğini kavratmada zengin olanaklar sunan önemli metinlerdir. Dinleme eğitimi ve öğretimi sürecinde hem çocuğun hem de öğreticinin işini son derece kolaylaştıran, amaca ulaşmada büyük katkılar sunan önemli dinleme materyalleridir.

Masal dinleme çocuğa, iyi bir dinleyici olma özelliği de kazandırır. Çocuk masalı dinlerken, masalın büyüünün bozulmaması için anlatıcının sözünü kesmeden sonuna dek dinlemeyi öğrenir ve bunu alışkanlık haline getirir. Dinlediğini anlama ve dinleme adabı açısından son derece önemli olan bu davranış, çocukların severek, ilgiyle dinlediği masallarla, çocuklara rahatlıkla kazandırılabilir.

Arıcı (2012, s. 90)'ya göre, masalların etkisini en çok göstereceği kullanım alanlarından biri dinleme eğitimidir. Özellikle küçük yaştaki çocuklara yapılacak masal dinletme çalışmaları ilköğretim ikinci kademeye kadar öğrencilerin sevebilecekleri bir türdür. Dinlenen masallarla ilgili çeşitli çalışmalar (sorular sorulması, öncesinin ve sonrasının tamamlanması, yine başlangıç ve sonunun tahmin edilmesi) yaptırılabilir.

2.2.4.2.2. Okuma Becerisi ve Masal

Okuma ve dinleme, anlama becerileridir. Aslında dinleme becerisi ve masal başlığı altında ele alınan hususlar, hemen hemen okuma becerisi ve masal için de söz konusudur. Okuma da bir anlama becerisi olduğu için masalın bir okuma aracı olarak kullanılması çocuğun söz varlığını zenginleştirecek, anlam kurma becerisini geliştirecek, çocuğa okuma alışkanlığı kazandırmada katkıda bulunacaktır. “Henüz okul çağına gelmeyen çocuklar için masal, okumaya, kitaba karşı ilgi uyandıran, okumaya teşvik eden birer vasıta.” (Kantarcıoğlu, 1991, s. 42). Masal, dinleme eğitiminde olduğu gibi okuma eğitiminde de dikkati uzun süre canlı tutması açısından önemli bir metin türüdür.

Masal dinlemek çocuklar için ne kadar cazipse aynı şekilde masal kitapları okumak da caziptir. Okul döneminin başlamasıyla birlikte alfabeyi öğrenen çocuk masal dinlemeye ek olarak masal okumaya da başlar. Masal kitapları genellikle çocukların ilk okuduğu kitaplardır. Aynı zamanda masal kitapları genellikle çocukların sahip olduğu ilk kitaplardır.

İlköğretimin ilk yıllarında öğrenim görmekte olan bir çocuğun kitaplığı incelendiğinde çoğunlukla masal kitaplarının ağırlıklı olduğu görülür. Bu durum aslında son derece olağandır. Çünkü çocuk alfabeyi söktükten sonra okuma becerisi geliştirilirken ve okuma alışkanlığı kazandırılırken, onun en çok ilgisini çeken, daha önceden aşina olduğu, hemen sıkılıp bıkmayacağı metinlerle çalıştırılması gerekir. “Okuma alışkanlığının temeli masallarla atılır.” (Arıcı, 2012, s. 90).

Ayrıca okuma eğitiminde, okuma stratejilerinin, tür, yöntem ve tekniklerinin öğretiminde kullanılması açısından da masallar oldukça elverişli metinlerdir. “Dil öğretiminin bir diğer beceri alanı olan okuma becerisinin geliştirilmesinde masallar, sesli ya da sessiz okunarak kelime ve kelime grupları doğru telaffuz edilmeye çalışılarak tiyatro yöntemi ile masalların canlandırılması yapılarak kullanılabilir.”(Aday & Akçalan, 2018, s. 243).

2.2.4.2.3. Konuşma Becerisi ve Masal

Masalların, bir anlatma becerisi olan konuşma becerisinin gelişimine de pek çok faydası vardır. Alıcı beceriler olarak adlandırılan dinleme ve okuma yoluyla masallardan beslenen çocuk, verici ya da üretici dil becerileri olarak da bilinen konuşma ve yazma becerileri ile masaldan elde ettiği birikimi sözlü ve yazılı ifadelerinde kullanır. Özellikle okul öncesi dönemde çocuğun dil ediniminde masalın çok ayrı bir yeri olduğu ifade edilir. Çocuk önce masalı dinleyerek dili edinmeye başlar. Dinlediği masalda keşfettiği dilin kullanımını, kelimeleri, cümleleri, dilin kuralları vb. hemen konuşmalarında kullanmaya başlar. Bir bakıma masallarla erken yaşta buluşan ve masallara yoğun bir şekilde maruz kalan çocuklar için masal, konuşmayı öğreten bir kaynaktır.

“Masalların çocuklara sağladığı önemli katkılarında biri de söz söyleme kabiliyetini geliştirmesidir. Sözün etkili bir şekilde nasıl söylenebileceğinin en somut örneğidir masallar. Çocuk, masallar sayesinde özellikle konuşma diliyle ilgili becerilerini en üst seviyeye ulaştırır. Sözde etkiyi artırabilmek, vurgu, tonlama ve durak gibi unsurları yerli yerinde kullanmaya bağlıdır. Bunların yanında ise ünlemlerin, sıfat ve zarfların yerinde kullanılması önemlidir. Masallar bu uygulamaların en canlı yaşandığı türlerdir.”(Gökşen, 2009).

Çocuklar masal dinlerken, kelimelerin nasıl telaffuz edilmesi gerektiğini, vurgu, tonlama ve duraklama gibi Türkçemizin söyleyiş özelliklerini edinir ve bunları sözlü anlatımlarında uygular. Masallar sayesinde çocuklar yeni ifade biçimleri öğrenirler ve bunları konuşmalarında kullanırlar.

Masal dinleyerek ve okuyarak zenginleştirdiği söz varlığı ile çocuk kendini rahatlıkla sözlü olarak ifade edebilir. Bunun yanında masal dinlerken ve okurken Türkçenin kullanım özelliklerini fark eder, kurallarını sezer ve bunları sözlü ve yazılı ifadelerinde kullanır.

“Bebeklik ve çocukluk döneminde anlatılan masallar çocuğun konuşmasını ve konuşurken kullanacağı kelimeleri belirler. Kelime dağarcığını zenginleştirir. Masal dinleyen çocuk belki farkına varmadan Türkçede cümle kuruluşunu kavrar. Kısacası Türkçenin kurallarını sezer. Bu kurallar çerçevesinde konuştuğu karşı tarafa iletmek istediği mesajı daha kolay iletir. Bütün bunların neticesinde dilini özenle kullanacak, sevecek ve ona sahip çıkacak bireyler yetişecektir.” (Lüle Mert, 2012, s. 7).

“Masal ve hikâye söylemek, dinlemek kadar büyük ihtiyaçtır.” (Kantarcıoğlu, 1991, s. 44)

Çocukların daha önceden dinledikleri ya da okudukları masalları akranlarına anlatmaları onların sözel dil becerilerini geliştiren öğretmenlerin de sınıf içinde başvurduğu faydalı etkinliklerdir. Konuşma eğitimi kapsamında, konuşma etkinlikleri düzenlenirken masaldan rahatlıkla yararlanılabilir. Masal aracılığıyla çocuğa konuşma olanağı sağlanabilir. Dinlenen ya da okunan masallarla ilgili sorular sorularak çocukların sözlü olarak cevaplaması istenilebilir. Ayrıca söz korusu şeklinde okuma tekniğiyle çocukların masalı sesli olarak arkadaşlarıyla birlikte okumaları da konuşma becerisinin gelişimine hizmet eden bir uygulamadır. Bunun yanında dramatizasyon tekniği ile sınıfta arkadaşlarıyla birlikte masalı canlandırmaları, da çocukların konuşma becerilerini geliştiren etkinliklerdir.

2.2.4.2.3. Yazma Becerisi ve Masal

Masal, tıpkı konuşma becerisinde olduğu gibi bir anlatma becerisi olan yazmanın da gelişiminde ve eğitiminde hem çocuklara hem de eğitimcilere türlü kolaylıklar sağlayan elverişli bir türdür. Diğer üç beceride de belirtildiği gibi masal aracılığıyla dilin kullanım özelliklerini, kurallarını öğrenen, söz varlığını zenginleştiren çocuk, tüm bunları kendisini yazılı olarak ifade ederken kullanacaktır. Helimoğlu Yavuz (2009, s. 161)’un da açıkça belirttiği gibi, “Okuma alışkanlığını da besleyen masalların sonuçta o tadı alan kişiyi yazmaya da yöneltmesi doğaldır. Dinleyen, okuyan, biriktiren, sözcük hazinesi zenginleşmiş, düşün ve düş gücü gelişmiş bir insanın son aşamada varacağı yer artık yazmaktır.”

Masalın çocukların söz varlığını zenginleştirmedeki rolü önceki bölümlerde ele alınmıştı. İnsan kelimelerle düşünür, ve kendini ifade eder. Söz varlığı zengin olan çocuklar kendilerini yazılı olarak çok daha rahat ifade ederler. Sanders (1999, s. 175) “Cümleler yaratıcılıkla bir

araya getirilen sözcüklerin ürünüdür.” der. Masal dinleme ve okuma çocukların yaratıcı düşünme gücünü de geliştirdiği için yazma becerisini olumlu anlamda etkiler. “Çocukların tecrübelerini zenginleştiren, yaşatan ve derinleştiren, çocuğu çocuk olmanın sınırlılığından kurtaran, gerçekle ilişkisini kaybettirmeden başka alemlere götüren”(Kantarcıoğlu, 1991, s. 43) masallar sözlü ve yazılı anlatım için çocuğa malzeme sunar. Görgü (2007, s. 537)’nün ifadesiyle, “Çocuğun düş ve düşünce gücünü geliştirmede, ona dil zevkini tattırmada, ana dilinin inceliklerini kazandırmadaki önemli işlevi” ile masallar, yazılı ifade gücünü de geliştiren önemli edebiyat ürünleridir. Ayrıca çocuklara yazılı anlatım tekniklerini ve türlerini öğretmede de masallar iyi bir eğitim aracı olarak kullanılabilirler. “Masal bölümleri (serim, düğüm, çözüm) diğer türlere göre daha belirgindir. Bu belirginlik sayesinde öğrenciler yazıda plan fikrini daha iyi kavrayabilirler.” (Arıcı, 2012, s. 84).

Yazma eğitiminin başında çocukları yazmaya alıştırmak için, onların ilgisini çeken, sevdikleri bir edebi tür olan masallardan yararlanılabilir. Örneğin çocuklara bir masal dinlettirilir, masalın sonuç kısmına gelindiğinde kesilir, sonuç kısmı çocuklara verilmez. Sonuç kısmını öğrencilerin tahmin ederek yazmaları istenebilir. Okudukları ya da dinledikleri bir masaldan yola çıkarak, çocuklara siz olsaydınız bu masalı nasıl yazardınız yönergesiyle masal yeniden yazdırılabilir. Böylelikle çocuklara yazılı anlatımda üslup kazandırma amacına hizmet edilmiş olunur. Bunun gibi daha pek çok yazma etkinliği tasarlayıp uygulamak için masal elverişli bir edebiyat ürünüdür.

2.2.5. Masal ve Değer Aktarımı

Dil ve kültür birbirinin ayrılmaz parçasıdır. “Bir ulusun kültürü, o ulusu ulus yapan temel değerlerin tümünü kapsar ve bölünmez bir bütündür.” (Açık, 2008, s. 62). Bütün ve bütünün parçası olan değerler, ulusun ulus olarak devamı için geleceğe aktarılmak zorundadır. Dil, ait olduğu milletin kültürel unsurlarını içerisinde bulundurur ve bu unsurların taşıyıcılığını ve aktarımını gerçekleştirir. Bu bağlamda dille üretilen edebiyat ürünleri de kültür aktarımını gerçekleştirmektedirler.

“Edebi eserler milletlerin yüzyıllar boyu süren birikimlerini yansıtmaktadır. Bu birikimler o toplumun hayata bakışını, ideallerini içermektedir. Halkın kültürel ve sosyal değerleri, edebi metinlerle işlenerek korunur ve sonraki nesillere bu yolla aktarılır.”(Özcan, 2008, s. 584). Masallar ait oldukları milletin, duygu ve düşünce dünyasıyla, yaşam tarzıyla, o millete has

özellikleriyle kısaca milletin kültürüyle yoğrularak oluştuğu için, bu özellikleri onları dinleyenlere veya okuyanlara aktarırlar. “Masallar aracılığıyla milletler; ortak dil, tarih ve coğrafya ekseninde oluşturdukları kültür ortamında, hem kendi aralarında hem de kuşaklar arasında sanatsal bir iletişim sağlarlar.” (Çevik, 2008, s.116). Masallar, “dil eğitiminin aynı zamanda bir kültür eğitimi olduğundan hareketle muhtevastaki halk kültürü sebebiyle bireye kendi kültürünü, kimliğini, değer yargılarını öğretir.” (Köksel, 2011).

Dolaylı anlatımıyla, eşsiz bir eğitim materyali olarak kabul edilen masalların, millî hafızanın gelecek nesillere aktarılmasını sağlayan önemli bir misyonu da vardır. Ziya Gökalp masalların bu yönüyle ilgili olarak şunları söyler:

“Halk masalları bir milletin en zengin hazinelerinden biridir. Milletin eski seciyesi, eski mefkûreleri masallarında mahfuzdur. Avrupa'nın bütün milletleri millî seciyelerini, eski mefkûrelerini anlayabilmek için, memleketlerinde naklolunan umum halk masallarını zaptetmişlerdir. Bu masalların kahramanlarını herkes tanır. Çünkü yüksek edebiyata da telmih tarikiyle girmiştir. Bu masalların çocuk terbiyesinde de büyük rolü vardır. Kıraat kitapları hep bu masallarla doludur. Küçük çocukların dikkatini, alakasını yalnız bu masallar celbeder. Onlar ilk kahramanlık derslerini, mefkûre için fedakârlıkları bu masallardan öğrenirler.” (Gökalp'den aktaran Filiz, 2009, s. 15).

Her toplum, devamı için yeni gelen kuşakları, kendine özgü millî kültürüyle yoğurarak eğitmek mecburiyetindedir. Eskiden, sözlü kültürün hakim olduğu zamanlarda, bu eğitim sözlü kültür ürünleriyle gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Masal da bu misyonu yerine getiren önemli bir halk edebiyatı ürünüdür. Masal, çocuklara hayatın yazılı olmayan kurallarını, sıkıcı olmadan, bir kurgunun, bir oyunun içinde eğlendirerek, alttan alta hissettirerek verir. “Masalların toplumların kültürel, sosyal, psikolojik, ahlaki vb. özelliklerini gelecek nesillere aktarma gibi bir özelliği de bulunmaktadır.” (Yiğit & Kesmeçi, 2015, s. 1327). Bunu yaparken eğitici, öğretici ve ders verici özellikleri ile ön plana çıkmaktadır. Bu yönüyle masallar dolaylı bir anlatımla çocukları geleceğe hazırlayan eğitim materyalleri olarak kabul edilebilir. Bununla ilgili olarak Enginün (2001, s. 393), şöyle demektedir:

“Halk kültürü ve masallar öylesine bereketli bir sahadır ki bu kaynaktan binlerce eser çıkarılması ve bunların işlenerek çocuğun hem ahlak hem de sosyal bakımdan eğitiminin sağlanması ve güzelliğinin ne olduğunu öğrenmesi mümkündür. Çocuklara verilen soyut öğütler masallar vasıtasıyla somutlaştığı gibi masalların fantastik dünyasında güzelleşir de. İnsanın toplumla sıhhatli münasebeti bazı kelimelerde billurlaşmış gibidir: “Yazık”, acıma duygusunu, “ayıp” çevrenin yazılı olmayan yasaklarına uyma gereğini, “günah” dini açıdan suçlamayı, “yasak” ise doğrudan doğruya kanun gücünü ifade eder. Çocuk bunları masallardan canı sıkılmadan öğrenir.”

Çocuk gelişiminde özellikle 0-6 yaş döneminin, çocuğun karakteri açısından çok önemli bir dönem olduğu uzmanlar tarafından sürekli dile getirilmektedir. Bu yaş aralığı çocuğun sıklıkla masal dinlediği bir dönemdir. Bu dönemde dinlediği masalların, doğrudan çocuğun

karakterini inşa ettiği rahatlıkla söylenebilir. “Folklor ve Eğitim adlı kitabında, ‘İşte, masalların da asıl eğitim değeri burada. Çocuklarımızın ruhunu, iyi örneklerle göre inşa ederek onları inandıkları yolda güçlükleri yenecek, şahsiyetli birer insan yapmak. Dünya milletleri bu inanışla, çocuklarının ruhunu masallarla besliyor.’ diyen Eflatun Cem Güney masalların çocukların kişiliklerini şekillendirmesindeki rolüne dikkat çekmektedir”(Güney, 1966).

Masal aracılığıyla çocuklar, kendi kendilerini, iç dünyalarını daha yakından tanıma fırsatı elde edebilirler. “Masallar aracılığıyla çocuğun içinde yaşadığı toplumu anlama, değerlendirme yeteneği güçlenecektir. Çocuk masal kişileriyle kendisini özdeşleştirerek kendini tanıma, değerlendirme, davranışlarını olumlu yönde değiştirebilme, toplumsallaşma, uygar davranışlar kazanma, toplumla uyum içinde olma, ulusal ve evrensel değerleri tanıma ve özümseme olanağı bulabilir.”(Görgü, 2007, s. 537). Propp (1985, s. 35), masallardaki kişilerin mutlaka bir işlev için masalda yer aldığını söyler. Buradan hareketle, masal kişilerinin her birinin bir şeyi temsilen masalda bulunduğu söylenebilir. Örneğin cadı, dev gibi karakterler kötülük, peri, iyilik, Keloğlan, saflık vb. Masallarda bulunan bu karakterler, okuyucu ve dinleyicilere birtakım mesajlar vermektedir.

Çocuğun kendisini tanımasını sağlayan masal aynı zamanda içinde yaşadığı toplumu da çocuğa tanıtır. “Masallar, ‘adalet, doğruluk-dürüstlük, iyilik-güzellik, sabırlılık vb.’ değer yargılarını ön plâna çıkartır, bu yönüyle insanları psikolojik ve sosyal bakımdan etkileyerek onlara örf ve âdetlerin öğretilip ahlâkî değer yargılarının benimsettirilmesinde, sorumluluklarını hatırlatmada, kişilikli birer vatandaş olmada büyük rol üstlenmiştir (Çıblak, 2008, s. 40). Masal aracılığıyla toplumsal normları öğrenen ve ona göre davranan çocuk, gelecekte toplumla uyumlu bir birey olarak yaşamını sürdürecektir.

Karatay (2007, s. 472), masalların çocukların eğitiminde ve toplumsal değerlerin öğretiminde, onlara aktarımında üstlendiği bazı işlevlerini şöyle sırlar:

1. İyi ve kötü çatışmasının anlatıldığı ve genellikle iyilerin galip geldiği masallar, çocukların zihninde iyi ve doğru kavramlarının şekillenmesine yardımcı olmakta, onların bilincine iyi ve kötü arasındaki çatışmada daima iyiliğin ve haklılığın üstün geleceği düşüncesinin işlenmesini sağlamaktadır.
2. Masal kahramanı ne kadar zayıf ve küçük olursa olsun haklı ve doğru olduğu takdirde zafere ve başarıya ulaşacaktır. Asıl olan, haklılık ve doğruluktur. Haklılık ve doğruluk vasıfları taşımayan bir güç, bir şey ifade etmeyecektir.
3. Kötü kahramanın kazanması durumunda kaos yaşanacak, telafisi mümkün olmayan durumlar ortaya çıkacaktır. Masal, iyiliğe ve doğruluğa olan inancı ve güveni perçinlemekte; çocuğa, her ne şart altında olursa olsun iyiliği ve doğruluğu terk etmemesi gerektiğini öğütlemektedir.

4. İyi ve doğru olanlar, ne kadar zayıf olurlarsa olsunlar, mutlaka yardım görecekler, gördükleri yardımlar sayesinde başarıya ulaşacak ve yaşadıkları olumsuzluklardan kurtulacaklardır. Çocukta, her durumda olumlu düşünme, durum geliştirme alışkanlık ve inancı kazandırır.
5. Hayat tesadüflerle doludur ve bu tesadüfler, çoğu zaman iyi ve doğruların lehine ortaya çıkacaktır. Tesadüfler, yaşanan gelişmelerde önemli bir yer işgal etmektedir.
6. İyilik eden iyilik bulacaktır. Onun içindir ki, iyilik eden masal kahramanları, iyiliklerinin mükâfatını zor zamanlarında iyilik ve yardım olarak göreceklendir.
7. Masalarda beklenmedik varlıklardan beklenmedik yardımları görmek mümkündür. Hiçbir varlığı ya da kimseyi değersiz ve anlamsız görmemek gerekir. En küçük karınca bile kendisine yapılan en küçük bir iyiliğe iyilik ve yardımla cevap verebilmektedir.
8. Her türlü bela ve zorluğa karşı sabırlı olmak gerekmektedir. Sabreden, mutlak bir şekilde mutluluğa ulaşacaktır.
9. Çocukların hayal dünyasının gelişmesinde önemli bir rol üstlenen masallar, onların kendilerini yaşadıkları ortamda yer alan insan dışı canlılarla (hayvanlar) ve cansız varlıklarla özdeşleşmesini sağlamakta, hayvan sevgisini ve diğer varlıklara değer verme duygusunu geliştirmektedir.

Görüldüğü üzere masal, sadece hoşça vakit geçirmek için anlatılan veya okunan edebi bir anlatıdan çok daha fazlasını ifade etmektedir. Masal, atalarının tecübeleri ışığında, yeni nesile hayat dersi veren, onların kendilerini ve hayatı tanımalarına yardımcı olarak onları geleceğe hazırlayan bir rehber gibidir. Ayrıca, iyiliği, dürüstlüğü, ahlaklı ve erdemli olmayı, çalışkanlığı, sebat etmeyi, sabretmeyi vb. değerleri işleyerek olumlu telkinlerde bulunur. İfade edilen tüm bu özelliklerinden dolayı masal, hem ana dili eğitiminde hem de değerler eğitiminde muhakkak yararlanılması gereken önemli bir kaynaktır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, uygulama süreci, verilerin toplanması ve verilerin analizine yönelik genel bilgilere yer verilmiştir.

3.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, masallarla estetik dinleme stratejileri öğretiminin, beşinci sınıf öğrencilerinin dinlemeye yönelik tutumları ve dinlediğini anlama becerileri üzerindeki etkisini araştıran, yarı deneysel bir araştırmadır. Araştırmada yarı deneysel desen kullanılmasının nedeni, deney ve kontrol gruplarının araştırmacı tarafından oluşturulmayıp okuldaki mevcut sınıflar arasından seçilmiş olmasıdır.

3.1.1.Araştırmanın Nicel Boyutu

Araştırmanın nicel boyutunda, estetik dinleme stratejileri öğretiminin uygulandığı deney grubu ile estetik dinleme stratejileri öğretiminin uygulanmadığı kontrol grubunun, tutumları ve akademik başarıları arasındaki farkı ortaya koymak amacıyla ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel model kullanılmıştır. Karasar'a göre; ön test-son test kontrol gruplu modelde, yansız atama ile oluşturulmuş iki grup bulunur. Bunlardan biri deney öteki kontrol grubu olarak kullanılır. Her iki grupta da deney öncesi ve deney sonrası ölçmeler yapılır (Karasar,2005, s. 97). Ön test-son test kontrol gruplu deneme modeli deneysel işlemin bağımlı değişken üzerindeki etkisinin test edilmesiyle ilgili olarak araştırmaya yüksek bir

istatistiksel güç sağlayan, elde edilen bulguların neden-sonuç ilişkisi içinde yorumlanmasına imkân veren ve davranış bilimlerinde sıkça kullanılan güçlü bir desen olarak nitelendirilmektedir (Büyüköztürk, 2001, s. 27).

Karasar (2005, s. 97), yarı deneysel deseni Tablo 2'deki gibi sembolleştirmektedir.

Tablo 2

Ön Test Son Test Kontrol Gruplu Model

Grup	Seçme Tipi	Ön Test	Yöntem	Son Test
G1	R	O 1.1	X	O1.2
G2	R	O 2.1		O 2.2

Yukarıdaki tabloda G1 simgesi, deney grubunu, G2 simgesi kontrol grubunu, R, deneklerin gruplara rastlantısal olarak atandığını, O1.1, deney grubuna uygulanan ön testi, O2.1, kontrol grubuna uygulanan ön testi, X, deney grubundaki deneklere uygulanan bağımsız değişkeni, O1.2 deney grubuna uygulanan son testi, O.2.2 ise kontrol grubuna uygulanan son testi temsil etmektedir. Bu araştırmanın bağımsız değişkenini deney grubundaki deneklere uygulanan estetik dinleme stratejileri öğretimi oluşturmaktadır. Araştırmada kullanılan deneysel desen şu şekilde tablolandırılabilir:

Tablo 3

Araştırmada Kullanılan Yarı Deneysel Desenin Simgesel Görünümü

Grup	Seçme Tipi	Ön Test	Yöntem	Son Test
DG	R	DYTÖ	Estetik Dinleme	DYTÖ
		MBT	Stratejileri Öğretimi	MBT
KG	R	DYTÖ	Türkçe Öğretim	DYTÖ
		MBT	Programına Göre Yapılan Dinleme Çalışmaları	MBT

Tablo 3'e göre DG, deney grubunu, KG, kontrol grubunu göstermektedir. DYTÖ, ön testte ve son testte her iki gruba da uygulanan dinlemeye yönelik tutum ölçeğini, MBT, ön testte

ve son testte her iki gruba da uygulanan masal başarı testini simgelemektedir. Son test, ön testin yapılışından sekiz hafta sonra uygulanmıştır.

Araştırma için ilkokul 5. sınıf öğrencilerinden birbirine denk düzeyde olan iki grup seçilmiş; rastlantısal atama yoluyla bu sınıflardan biri deney, diğeri ise kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Her iki gruptaki öğrenciler de deneysel işlem öncesinde ve sonrasında ölçmeye tâbi tutulmuşlardır. Deney grubundaki deneklere estetik dinleme stratejileri öğretimi verilirken kontrol grubunun ders işleme sürecine müdahale edilmemiştir.

3.1.2. Araştırmanın Nitel Boyutu

Bu araştırmanın nitel boyutunda deney grubunda yer alan öğrencilerin, estetik dinleme stratejileri öğretimine yönelik dinleme çalışmaları hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2003, s. 19), nitel araştırmayı; “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlamışlardır.

Nitel araştırmalarda en çok kullanılan veri toplama teknikleri, görüşme, gözlem ve yazılı dokümanların incelenmesidir. (Yıldırım & Şimşek, 2003, s. 20). Bu araştırmada deney grubundaki öğrencilerin estetik dinleme stratejileri öğretimiyle ilgili görüşlerini belirleyebilmek için nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Görüşme, araştırmada cevabı aranılan sorular çerçevesinde ilgili kişilerden veri toplama olarak tanımlanabilir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2013, s. 150). Yarı yapılandırılmış görüşmede araştırmacı, görüşülene yönelteceği belli başlı soruları hazırlar. Bu soruları sorar. Ancak, görüşme sırasında yeni sorular sorma gereğini de hissederse onları da görüşülen kişiye yöneltir (Mil, 2007, s. 8).

Araştırmada deney grubundan görüşme yapılacak olan öğrencilerin seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme, çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasına olanak tanır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2013, s. 90).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2013-2014 eğitim öğretim yılı ikinci döneminde Afyonkarahisar il merkezinde bulunan Oruçoğlu Ortaokulunun 5-A ve 5-B sınıflarında öğrenim görmekte olan 57 öğrenci oluşturmaktadır. Deney ve kontrol grupları belirlenmeden önce her iki sınıfta bulunan öğrencilerin bir dönem önceki Türkçe dersi başarı notları incelenmiş, Türkçe öğretmenleriyle her iki sınıfın Türkçe dersi performansları hakkında görüşme yapılmıştır. Yapılan bu inceleme sonrasında grupların birbirine yakın özellikler taşıdığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte ön test olarak uygulanan “dinlemeye yönelik tutum ölçeği” ve “masal başarı testlerinin” sonuçları grupların birbirine denkliğini somut olarak göstermektedir. Sonrasında random yöntemiyle 5-A sınıfı deney, 5-B sınıfı kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Masal, çocukların ilgisini çeken bir edebi tür olduğu için, estetik dinleme stratejileri öğretiminde tercih edilmiştir. Masalı ilgiyle dinleyip kolaylıkla anlayabilecekleri var sayıldığı için ayrıca deneysel işlem sürecinde araştırmacı tarafından verilen yönergelerin daha iyi anlaşılabilmesi, bu yönergelere göre yapılması gereken işlemlerin kolaylıkla yapılabilmesi ve masal türüyle estetik dinleme stratejilerinin rahatlıkla uygulanabilmesi için araştırmada beşinci sınıflarla çalışmak tercih edilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak “Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği, “Masal Başarı Testi” ve “Yarı Yapılandırılmış Öğrenci Görüşme Formu” kullanılmıştır.

3.3.1. Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği

Araştırmada deneysel işlem öncesinde ve sonrasında hem deney grubunun hem de kontrol grubunun dinleme becerisine yönelik tutumlarını belirlemek için “Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır (Ek.1). Ölçek, Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Katrancı tarafından geliştirilmiştir ve e-posta yoluyla kendisinden izin alınmıştır (Ek.2).

Dinlemeye yönelik tutum ölçeğinin iç tutarlılığının belirlenebilmesi için ölçeği geliştiren araştırmacı tarafından Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Buna göre dinlemeye yönelik tutum ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı 0.81 olarak belirlenmiştir. Özdamar (2004) ‘a

göre Cronbach Alpha katsayısı 0.80 ile 1.00 arasında ise ölçek yüksek derecede güvenilirdir. Ortaya çıkan bu değer ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir.

3.3.2. Başarı Testi

Araştırmaya katılan öğrencilerin dinlediklerini anlama becerilerinin ölçülmesi için dinlediğini anlama başarı testi kullanılmıştır. Öğrencilerin deney öncesinde ve deney sonrasında dinlediklerini anlama becerilerini ölçmek için “Tık Sopam” isimli masal türündeki metne yönelik başarı testi (Ek.4) uzman görüşleri doğrultusunda araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Başarı testi için öncelikle soru havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan bu soru havuzundan üç alan uzmanının görüşü alınarak, amaca hizmet edebilecek 15 adet çoktan seçmeli soru ve dört adet açık uçlu soru seçilmiştir. Seçilen bu sorular pilot uygulamada denenmiş, üç alan uzmanının görüşleri doğrultusunda çoktan seçmeli sorulardan dördü elenmiş, açık uçlu sorular aynı şekliyle deneysel işlemlerde kullanılmak üzere başarı testinde yer almıştır. Pilot uygulama sonrasında, başarı testinin son şeklinde, 11 çoktan seçmeli soru ve 4 adet açık uçlu soru yer almaktadır.

“Tık Sopam Masalı Başarı Testi”nin pilot uygulaması için Afyonkarahisar il merkezinde öğrenim gören 186 beşinci sınıf öğrencisiyle çalışılmıştır. Pilot uygulama yapılmadan önce öğrencilere çalışmayla ilgili açıklayıcı bilgiler verilmiştir. Öncelikle Tık Sopam masalı öğrencilere araştırmacı tarafından okunmuştur. Sonrasında öğrencilerden dinledikleri masala yönelik hazırlanan soruları cevaplamaları istenmiştir. Pilot uygulama sonrasında son şekli verilen başarı testine, eğitim alanında çalışan ve araştırma yöntemleri dersi veren üç alan uzmanıyla birlikte, çoktan seçmeli sorulara test yarılama yöntemi uygulanarak testin güvenilirliği sağlanmıştır. “Testi yarılama (eşdeğer yarılar) yöntemi, testin iki eş (paralel) formundan elde edilen puanlar arasındaki korelasyona dayalı olarak testin tümü için güvenilirlik tahmini yapılmasını tanımlar.” (Büyüköztürk ve diğerleri, 2013). Test yarılama yöntemi ile yapılan güvenilirlik hesaplamasında sonuç .83 çıkmıştır. Güvenirlik hesaplarının %70’in üzerinde çıkması araştırma için güvenilir kabul edilmektedir (Miles ve Huberman,1994).

3.3.3. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Araştırmada, estetik dinleme stratejileri öğretimine yönelik deney grubundan seçilen öğrencilerin görüşlerini belirlemek için “Yarı Yapılandırılmış Öğrenci Görüşme Formu” kullanılmıştır.(Ek.6) Form hazırlanırken ilgili literatür taranmış ve buna uygun bir taslak görüşme formu hazırlanmıştır. Hazırlanan formla ilgili üç konu alanı uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda düzeltmeler yapılmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırma ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desene göre yapılandırıldığı için araştırmaya ait veriler iki aşamada toplanmıştır. İlk aşamada deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilere “Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği” ve “Masal Başarı Testi” uygulanmıştır. Öğrencilerin uygulanan testten ve ölçekten aldıkları puanlar ön test puanı olarak değerlendirilmiştir. İkinci aşamada deney grubuyla gerçekleştirilen deneysel işlem süreci sonrasında yine her iki gruba ön test olarak uygulanan “Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği” ve “Masal Başarı Testi” tekrar uygulanmıştır. Öğrencilerin ikinci aşamada uygulanan testlerden ve ölçeklerden aldıkları puanlar da son test puanı olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca deney grubundaki öğrencilerin estetik dinleme stratejileri öğretimi hakkındaki görüşlerini belirlemek için ölçüt örnekleme yoluyla seçilen öğrencilerle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Buna göre deney grubunda bulunan akademik başarı düzeyi açısından üç düşük, üç orta ve üç yüksek düzeye sahip toplam dokuz gönüllü öğrenciyle yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Yapılan görüşmeler katılımcıların izni alınarak kamerayla kaydedilmiştir.

3.4.1. Pilot Uygulama

Bu araştırmanın pilot uygulaması Afyonkarahisar il merkezindeki bir devlet ortaokulunda öğrenim görmekte olan 5. sınıf düzeyindeki 186 öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. Gerçek uygulamada yaşanabilecek sorunların en aza indirilmesi, kullanılacak veri toplama araçlarının denenebilmesi ve öğrencilerin deneysel süreçte geçirecekleri yaşantıların ön izlemesi adına pilot uygulama süresi dört hafta (sekiz ders saati) olarak planlanmıştır. Dört haftalık bu zaman diliminde ön test olarak dinlemeye yönelik tutum ölçeği ve masal başarı

testi uygulanmıştır. Daha sonra bir şubede gerçek uygulamada da kullanılan masallarla estetik dinleme stratejileri öğretimi gerçekleştirilmiştir. Bu eğitimden sonra da son test olarak yine dinlemeye yönelik tutum ölçeği ve masal başarı testi uygulanmıştır.

3.4.2. Deneysel İşlem

Araştırmanın deneysel işlem sürecinde masallardan yararlanılarak estetik dinleme stratejileri öğretimi gerçekleştirilmiştir. Deney grubunda yapılan uygulamalar araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir.

Uygulama öncesinde hem deney grubuna hem de kontrol grubu öğrencilerine “Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği” ve “Masal Başarı Testi” ön test olarak uygulanmıştır. Uygulama sürecinde estetik dinleme stratejileri öğretimi verildikten sonra ön test olarak uygulanan test ve ölçek aynı gruplara son test olarak uygulanmıştır. Araştırmanın uygulama basamağı sekiz hafta sürmüştür.

Araştırma süresince deney grubu öğrencilerine araştırmacı tarafından estetik dinleme stratejileri öğretimi yapılmıştır. Haftada iki saat olmak üzere her hafta, araştırmacı tarafından bir estetik dinleme stratejisi, öğrencilerin düzeyine uygun seçilmiş bir masalla öğrencilere öğretilmiştir. Her hafta ayrı bir masal araştırmacı tarafından sınıfta seslendirilmiş ve bu masal üzerinden estetik dinleme stratejileri öğretimi yapılmıştır. Vurgulamalardan kaynaklanabilecek farklı anlam çıkarma durumlarının önüne geçilebilmesi için masalların seslendirilmesinde çok titiz davranılmıştır. Seslendirmeden önce öğrencilere o haftaki strateji hakkında bilgi verilmiş, neler yapmaları gerektiği ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Stratejilere göre öğrenciler dinleme öncesinde, dinleme esnasında ve dinleme sonrasında araştırmacının verdiği yönergeler doğrultusunda kendilerinden yapılması istenen işlemleri sırasıyla gerçekleştirmişlerdir.

Uygulama sürecinde ön test ve son testle birlikte toplam sekiz masal (Ek. 3, ek.7) kullanılmıştır. Masallar belirlenmesinde öncelikle, masal havuzu oluşturulmuştur. Bu masallar üç alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan gelen dönütler doğrultusunda eleme yapılmış, uygulamada kullanılacak olan sekiz masal belirlenmiştir. Uygulama sürecinde kullanılan masallara yönelik bilgiler Tablo 4 'te sunulmuştur.

Tablo 4

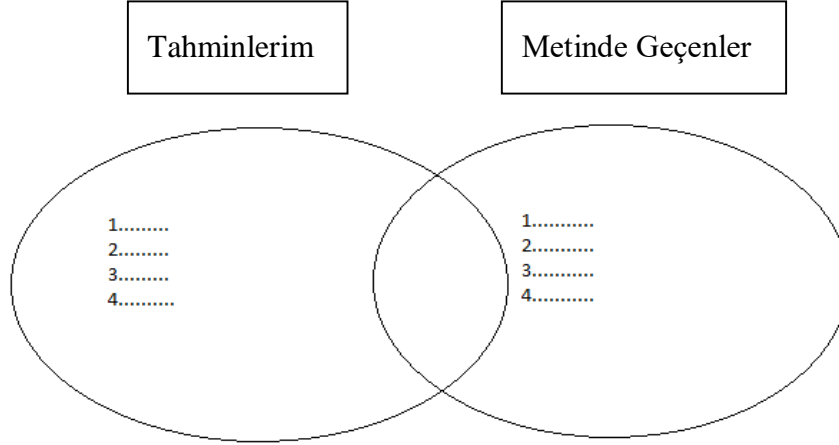
Deneysel İşlem Sürecinde Kullanılan Masallara Yönelik Bilgiler

Hafta	Masal Adı	Kullanıldığı Strateji
	Tık Sopam	Ön test
1	Usta Nazar	Tahminde Bulunma
2	Tek Köse ile Çift Köse	Zihinde Resmini Çizme
3	Perili El	Dil Oyunları
4	Altın Araba	İlgi Kurma
5	Telli Top	Özetleme
6	Sihirli Çeşme	Karma
7	Tilki ile Sütçü Nine	Karma
8	Tık Sopam	Genel değerlendirme Son test

Tablo 4’te görüldüğü gibi deneysel işlem sürecinde yedi masal kullanılmıştır. Bunun haricinde deneysel işlem öncesinde ve sonrasında ön test ve son test olarak da “Tık Sopam” başlıklı masal, başarı testiyle birlikte kullanılmıştır.

Deneysel işlem sürecinde masal dinleme etkinliklerinde öğrencilerden dinleyecekleri/dinledikleri masala yönelik olarak yapmaları istenen çalışmalar şunlardır:

1-Tahminde bulunma stratejisinde; öğrencilerden kendilerine verilen A4 kağıtlarını yatay şekilde çizgiyle ortadan ikiye bölmeleri istenmiştir. Çizgiyle ikiye bölünen kâğıdın bir tarafına “tahminlerim” diğer tarafına da “metinde geçenler” ibarelerinin yazılması istenmiştir. Bu uygulamada Tompkins’in Stauffer’dan (1975) uyarladığı “Yapılandırılmış Dinleme-Düşünme Etkinliği”nden yararlanılmıştır (Tompkins, 2005, s.307). Masal seslendirilmeden önce öğrencilere masalın başlığı söylenmiş ve başlıktan hareketle masalın içeriğinin tahmin edilmesi ve tahminlerinin kâğıda yazılması istenmiştir. Daha sonra masal, araştırmacı tarafından seslendirilirken belli bir noktada kesilmiş ve bundan sonra ne olacağının tahmin edilmesi ve tahminlerin kâğıda yazılması istenmiştir. Seslendirme sürecinde bu işlem birkaç kez tekrarlanmıştır. Masalın seslendirmesi bittiğinde öğrencilerin kendi tahminleriyle metinde geçenleri karşılaştırması istenmiştir. En sonunda sınıfta öğrencilerin tahminleri hakkında görüşler paylaşılmıştır.

Şekil 9 Tahmin şeması. Özbay, M.(2013). *Anlatma teknikleri II dinleme eğitimi*, Ankara: Öncü Kitap.

2- *Zihinde resmini çizme stratejisinde*, masal yine araştırmacı tarafından seslendirilmiştir. Seslendirme işleminden önce öğrencilere gerekli açıklamalar yapılmış ve yönergeler verilmiştir. Masalı dinledikten sonra, öğrencilerden dinleme sürecinde masalla ilgili zihinlerinde oluşan resimleri kendilerine dağıtılan kâğıtlara aktarmaları istenmiştir. Bunun için öğrencilere yeterli süre verilmiştir. Etkinlik sonrasında öğrencilerden bir kısmının masalın kahramanlarını, bir kısmının masalda geçen olayları, bir kısmının masalın sonucunu resmettiği görülmüştür.

3- *Dil oyunları stratejisinde*, öğrencilerden dinledikleri masalda geçen tekerlemelere, deyimlere ve atasözlerine, kafiyeli sözlere, etkili ve güzel sözlere dikkat etmelerini ve bunları not almaları istenmiştir. Öğrenciler masalda geçen, dikkatlerini çeken bu tarz sözleri not almışlardır ve sonrasında not aldıkları bu sözlerin anlamları ve kullanımları üzerine sınıfta araştırmacıyla birlikte konuşmuşlardır. Bu stratejiyi kullanmaya uygun bir masal seçilmesine dikkat edilmiştir.

4- *İlgi kurma stratejisinde*, öğrencilerin dinledikleri masal, masalın kahramanları, masalda geçen olay vb. ile gerçek hayatta yaşadıkları, başlarına gelen bir olay ya da durumla, gerçek hayattaki kişilerle, ya da daha önce okudukları/dinledikleri bir metinle, izledikleri bir filmle aralarında ilişki kurmaları istenmiştir. Bu etkinlik sonrasında da öğrencilerin, bu stratejide en çok masal kahramanları ve gerçek hayattaki kişilerle ilgi kurdukları görülmüştür.

5- *Özetleme stratejisinde*, seslendirilen masalı dinledikten sonra öğrencilerden, kendi özgün cümleleriyle masalda geçen olayı/olayları kısaca yazmaları istenmiştir. Bu yönerge doğrultusunda öğrenciler, dinledikleri masalın özetini araştırmacı tarafından dağıtılan A4 kâğıtlarına yazmışlardır.

3.6. Verilerin Analizi

Araştırmanın nicel boyutunda, deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin deneysel işlem öncesinde Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği ve Masal Başarı Testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için “Bağımsız Gruplar İçin t-Testi” kullanılmıştır. Uygulama sonrasında da öğrencilerin yine aynı testten ve ölçekten aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için yine “Bağımsız Gruplar İçin t-Testi ve Mann Whitney U testi ” kullanılmıştır. Hem deney hem kontrol grubunun ön test ve son test uygulamaları sonucunda elde edilen verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine bakmak için çarpıklık ve basıklık katsayıları, Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri, histogramlar, gövde-yaprak diyagramları, normal Q-Q grafikleri ve kutu grafikleri incelenmiş, masal başarı testi ön-son test ve dinlemeye yönelik tutum ölçeği ön testte elde edilen verilerin normallik varsayımını karşıladığı tespit edilmiştir. Bu ölçümlerde elde edilen veriler normallik varsayımını karşıladığı için “bağımsız örneklem için t-testi” kullanılarak analiz edilmiştir. Bunun dışında son test olarak uygulanan dinlemeye yönelik tutum ölçeğinde anormal bir dağılım tespit edilmiştir. Bu yüzden son test olarak uygulanan dinlemeye yönelik tutum ölçeğinin analizleri parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U testi kullanılarak yapılmıştır. “Bu test, ilişkisiz ölçümlerde söz konusu olduğu az denekli deneysel çalışmalarda puanların dağılımının normallik varsayımını karşılamadığı deneysel çalışmalarda sıklıkla kullanılır. U-testi, puanların normallik varsayımını karşılamadığı durumlarda ilişkisiz t-testinin alternatifi olarak da bilinir.” (Büyüköztürk, 2005, s. 156).

Tablo 5

Deney ve Kontrol Grubuna Ön Test Olarak Uygulanan Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeğinin Normallik Dağılımı

Grup	Kolmogorov-Smirnov(a)			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Deney Grubu	,136	29	,182	,931	29	,058
Kontrol Grubu	,141	28	,163	,955	28	,260

$p < .05$

Tablo 5'te yer alan Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testi sonuçlarına göre, her iki testin sigma değerleri de $p > .05$ olduğu için ön test olarak uygulanan dinlemeye yönelik tutum ölçeğinden alınan puanların normal dağılım sergilediği görülmektedir.

Tablo 6

Deney ve Kontrol Grubuna Son Test Olarak Uygulanan Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeğinin Normallik Dağılımı

Grup	Kolmogorov-Smirnov(a)			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Deney Grubu	,198	29	,005	,918	29	,027
Kontrol Grubu	,277	28	,000	,772	28	,000

$p < .05$

Tablo 6'da yer alan Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testi sonuçlarına göre, her iki testin sigma değerleri $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır. $p < .05$ olduğu için ön test olarak uygulanan dinlemeye yönelik tutum ölçeğinden alınan puanların anormal dağılım sergilediği görülmektedir.

Tablo 7

Deney ve Kontrol Grubuna Ön Test Olarak Uygulanan Masal Başarı Testinin Normallik Dağılımı

Grup	Kolmogorov-Smirnov(a)			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Deney Grubu	,193	29	,007	,939	29	,096
Kontrol Grubu	,127	28	,200	,956	28	,273

Tablo 7 incelendiğinde deney grubunda ön test olarak uygulanan masal başarı testinden elde edilen verilere uygulanan Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda bulunan sigma değeri .05 düzeyinde anlamlıdır (Sig.=,007, $p < .05$). Fakat aynı teste kontrol grubunun sigma değeri .05 düzeyinde anlamlı değildir. (Sig.=,200, $p > .05$). Aynı ölçümden elde edilen verilere yapılan Shapiro-Wilks testinin sonuçlarına bakıldığında her iki grubun sigma değerlerinin 05 düzeyinde anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (deney Sigma = ,096, $p > .05$ ve kontrol. Sigma = ,273, $p > .05$). Bu durumda deney grubunun Kolmogorov-Smirnov testi sonucu anormal dağılım sergilemektedir. Fakat aynı ölçümde Shapiro-Wilk testi sonuçlarına bakıldığında deney grubu, 096 sigma değeriyle normal dağılım sergilemektedir. Büyüköztürk(2005, s. 42), bu hususta, “grup büyüklüğünün 50’den küçük olması durumunda Shapiro-Wilk, büyük olması durumunda Kolmogorov-Smirnov testinin puanların normalliğe uygunluğunu incelemede kullanılan iki testtir” der.

Tablo 8

Deney ve Kontrol Grubuna Son Test Olarak Uygulanan Masal Başarı Testinin Normallik Dağılımı

Grup	Kolmogorov-Smirnov(a)			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Deney Grubu	,106	29	,200	,947	29	,152
Kontrol Grubu	,166	28	,046	,959	28	,327

$p > .05$

Tablo 8’de yer alan Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testi sonuçlarına göre, her iki testin sigma değerleri de $p > .05$ olduğu için son test olarak uygulanan dinlemeye yönelik başarı testinden alınan puanların normal dağılım sergilediği görülmektedir.

Masal başarı testinde bulunan açık uçlu sorular alternatif ölçme değerlendirme araçlarından, dereceli puanlama anahtarı kullanılarak değerlendirilmiştir. Üç alan uzmanın görüşleri alınarak araştırmacı tarafından geliştirilen “Dereceli Puanlama Anahtarı”(Ek.5) kullanılarak, başarı testinde bulunan açık uçlu sorular, araştırmacı, bir Türkçe öğretmeni ve iki alan uzmanı tarafından önce bağımsız olarak, bireysel değerlendirilip puanlanmıştır. Sonrasında ise araştırmacı, bir Türkçe öğretmeni ve iki alan uzmanı bir araya gelerek, yine “Dereceli Puanlama Anahtarı” kullanılarak, bu sefer ortak bir puanlama ve değerlendirme yapılmıştır.

Araştırmanın nitel boyutunda deney grubundan seçilmiş öğrencilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler “betimsel analiz” tekniğiyle analiz edilmiştir.

“Bu yaklaşıma göre elde edilen veriler, daha önce belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Betimsel analiz dört aşamadan oluşur:

1-Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma: Araştırma sorularından, araştırmanın kavramsal çerçevesinden ya da görüşme/gözlemde yer alan boyutlardan yola çıkarak veri analizi için bir çerçeve oluşturulur.

2-Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi: Bu aşamada da oluşturulan çerçeveye göre elde edilen veriler okunur ve organize edilir. Burada verilerin tanımlama amacıyla seçilmesi, anlamlı ve mantıklı bir biçimde bir araya getirilmesi söz konusudur.

3-Bulguların tanımlanması: Son aşamada organize edilen veriler tanımlanır. Verilerin kolay, anlaşılabilir bir dille tanımlanmasına dikkat edilmelidir.

4-Bulguların yorumlanması: Tanımlanan bulguların açıklanması, ilişkilendirilmesi ve anlamlandırılması bu aşamada yapılır.”(Yıldırım & Şimşek, 2003, 158).

DeneySEL işlem süreci sonrasında deney grubundan seçilmiş öğrencilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler, yukarıda belirtilen betimsel analiz basamaklarına göre analiz edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme sonrası elde edilen veriler öncelikle bilgisayar ortamına aktarılmış ve üç ayrı araştırmacı tarafından analiz edilip belirlenen temalara uygun biçimde kodlanmıştır. Kodlanan veriler tablolar halinde sunulmuştur.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde deneysel işlem süresince elde edilen verilerden ulaşılan bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Öncelikle araştırmanın nicel boyutuna yönelik bulgulara sonrasında da nitel boyutuna yönelik bulgulara yer verilmiştir.

4. 1. Araştırmanın Nicel Boyutuna Yönelik Bulgular

Bu bölümde deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin deneysel işlem öncesinde ve sonrasında dinlemeye yönelik tutum ölçeğinden aldıkları puanlar ve ön test ve son testten aldıkları puanlara ilişkin bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1.1. Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Ön Test Olarak Uygulanan Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanlar Arasında Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilere ön test olarak uygulanan dinlemeye yönelik tutum ölçeğine verdikleri cevapların ortalamalarına ilişkisiz örneklem t testi uygulanmıştır. Bu testin sonuçları aşağıda tablolaştırılarak sunulmuştur.

Tablo 9

Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Ön Test Olarak Uygulanan Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanların Ortalamalarına İlişkin İlişkisiz (Bağımsız) Örneklem t-Testi Sonuçları

Grup	N	$\bar{X}$	SS	sd	t	P
Deney Grubu	29	43,72	4,224	55	-,895	,375
Kontrol Grubu	28	44,64	3,477			

$p > .05$

Tablo 9 incelendiğinde, deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin ön test olarak uygulanan dinlemeye yönelik tutum ölçeğine verdikleri cevapların ortalamalarına uygulanan t testi sonuçlarına göre; deney grubundaki öğrencilerin verdikleri cevapların ortalaması, 43,72; standart sapması, 4,224 iken kontrol grubundaki öğrencilerin verdikleri cevapların ortalaması, 44,64; standart sapması, 3,477 olarak hesaplanmıştır. Ölçekteki maddelere verilen cevapların toplamına uygulanan t testi sonucu ise -,895 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değere göre gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(55)} = -,895, p > .05$). Elde edilen bulgulara göre dinlemeye yönelik tutum ölçeği açısından iki grubun birbirine denk oldukları söylenebilir. Bu sonuç, deney ve kontrol grubu olarak rastgele atanan iki grubun deneysel işlem öncesinde dinleme becerisine yönelik tutumlarının benzer olduğunun bir göstergesidir.

4.1.2. Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Son Test Olarak Uygulanan Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanlar Arasında Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilere son test olarak uygulanan dinlemeye yönelik tutum ölçeğine verdikleri cevapların ortalamalarına Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Bu testin sonuçları aşağıda tablolaştırılarak sunulmuştur.

Tablo 10

Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Son Test Olarak Uygulanan Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanların Ortalamalarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Grup	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	Z	U	P
Deney Grubu	29	27,57	799,50	-,675	364,500	,500
Kontrol Grubu	28	30,48	853,50			

$p > .05$

Tablo 10 incelendiğinde deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin son test olarak uygulanan dinlemeye yönelik tutum ölçeği üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçları incelendiğinde iki grup arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($U = 364,500$; $p > .05$).

4.1.3. Deney Grubundaki Öğrencilerin Ön ve Son Test Olarak Uygulanan Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanlar Arasında Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Deney grubundaki öğrencilerin ön test ve son test olarak uygulanan dinlemeye yönelik tutum ölçeğine verdikleri cevapların ortalamalarına ilişkili örneklem t testi uygulanmıştır. Bu testin sonuçları aşağıda tablolaştırılarak sunulmuştur.

Tablo 11

Deney Grubundaki Öğrencilerin Ön ve Son Test Olarak Uygulanan Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanların Ortalamalarına İlişkin İlişkili Örneklem t-Testi Sonuçları

Ölçüm	N	$\bar{X}$	SS	sd	t	P
Ön Test	29	43,72	4,224	28	-,571	,573
Son Test	29	44,34	4,055			

$p > .05$

Tablo 11 incelendiğinde deney grubundaki öğrencilerin ön test ve son test olarak uygulanan dinlemeye yönelik tutum ölçeğine verdikleri cevapların ortalamalarına uygulanan t testi sonuçlarına göre; ön testte verdikleri cevapların ortalaması, 43,72; standart sapması, 4,224, son testte verdikleri cevapların ortalaması, 44,34, standart sapması, 4,055 olarak

hesaplanmıştır. Uygulanan t testi sonucu ise $-,571$ olarak bulunmuştur. Bulunan bu değere göre ön test ve son test arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($t(28) = -,571, p > .05$). Bir başka deyişle deneysel işlem süreci sonrasında öğrencilerin dinlemeye yönelik tutumlarında çok büyük bir değişiklik olmamıştır. Fakat ön test ortalamasına ($\bar{X} = 43,72$) ve son test ortalamasına ($\bar{X} = 44,34$) bakıldığında deney grubu lehine bir artış olduğu göze çarpmaktadır. Bu durum deney grubundaki öğrencilerin deneysel işlem sonrasında tutum ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının arttığını göstermektedir.

4.1.4. Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Ön ve Son Test Olarak Uygulanan Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanlar Arasında Anlamlı Bir Fark Var Mıdır?

Kontrol grubundaki öğrencilerin ön test ve son test olarak uygulanan dinlemeye yönelik tutum ölçeğine verdikleri cevapların ortalamalarına t testi uygulanmıştır. Bu testin sonuçları aşağıda tablolaştırılarak sunulmuştur.

Tablo 12

Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Ön ve Son Test Olarak Uygulanan Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanların Ortalamalarına İlişkin İlişkili Örneklem t-Testi Sonuçları

Ölçüm	N	$\bar{X}$	SS	sd	t	P
Ön Test	28	44,64	3,477	27	-,846	,405
Son Test	28	44,32	2,037			

$p > .05$

Tablo 12 incelendiğinde kontrol grubundaki öğrencilerin ön test ve son test olarak uygulanan dinlemeye yönelik tutum ölçeğine verdikleri cevapların ortalamalarına uygulanan t testi sonuçlarına göre; ön testte verdikleri cevapların ortalaması, 44,64; standart sapması, 3,477, son testte verdikleri cevapların ortalaması, 44,32, standart sapması, 2,037 olarak hesaplanmıştır. Ölçekteki maddelere verilen cevapların toplamına uygulanan t testi sonucu ise $-,846$ olarak bulunmuştur. Bulunan bu değere göre ölçümler arasındaki fark, anlamlı değildir ($t(27) = -,846, p > .05$). Elde edilen bu bulgulara göre kontrol grubundaki öğrencilerin dinlemeye yönelik tutumlarında bir değişiklik yoktur.

4.1.5. Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Ön Test Olarak Uygulanan Masal Başarı Testinden Aldıkları Puanlar Arasında Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin ön test olarak uygulanan masal başarı testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için ilişkisiz örneklem için t testi kullanılarak veriler analiz edilmiştir. Sonuçlar tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 13

Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Ön Test Olarak Uygulanan Masal Başarı Testinden Aldıkları Puanların Ortalamalarına İlişkin İlişkisiz (Bağımsız) Örneklem t-Testi Sonuçları

Grup	N	$\bar{X}$	SS	sd	t	P
Deney Grubu	29	57,75	10,98	55	-,181	,857
Kontrol Grubu	28	58,21	7,72			

p>05

Tablo 13 incelendiğinde deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin ön test olarak uygulanan masal başarı testine verdikleri cevapların ortalamalarına uygulanan t testi sonuçlarına göre; deney grubundaki öğrencilerin verdikleri cevapların ortalaması, 57,75; standart sapması, 10,98 iken kontrol grubundaki öğrencilerin verdikleri cevapların ortalaması, 58,21; standart sapması, 7,72 olarak hesaplanmıştır. Ölçekteki maddelere verilen cevapların toplamına uygulanan t testi sonucu ise -,181 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değere göre gruplar arasındaki fark anlamsızdır ($t_{(55)} = -,181, p > .05$). Elde edilen bu bulgulara göre deneysel işlem öncesinde masal başarı testi açısından iki grubun birbirine denk olduğu söylenebilir.

4.1.6. Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Son Test Olarak Uygulanan Masal Başarı Testinden Aldıkları Puanlar Arasında Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Tablo 14

Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Son Test Olarak Uygulanan Masal Başarı Testinden Aldıkları Puanların Ortalamalarına İlişkin İlişkisiz (Bağımsız) Örneklem t-Testi Sonuçları

Grup	N	$\bar{X}$	SS	sd	t	P
Deney Grubu	29	79,82	18,248	55	4,890	,000*
Kontrol Grubu	28	61,60	7,583			

*p<.05

Tablo 14 incelendiğinde deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin son test olarak uygulanan masal başarı testine verdikleri cevapların ortalamalarına uygulanan t testi sonuçlarına göre; deney grubundaki öğrencilerin verdikleri cevapların ortalaması, 79,82; standart sapması, 18,248 iken kontrol grubundaki öğrencilerin verdikleri cevapların ortalaması, 61,60; standart sapması, 7,583 olarak hesaplanmıştır. Ölçekteki maddelere verilen cevapların toplamına uygulanan t testi sonucu ise 4,890 olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin masal başarı testinden aldıkları puanlar arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($t_{(55)}= 4,890$, $p<.05$). Elde edilen bu bulguya göre estetik dinleme stratejileri öğretiminin öğrencilerin dinlediklerini anlama becerilerini geliştirmede etkili olduğu söylenebilir.

4.1.7. Deney Grubundaki Öğrencilerin Ön ve Son Test Olarak Uygulanan Masal Başarı Testinden Aldıkları Puanlar Arasında Anlamlı Bir Fark Var Mıdır?

Deney grubuna uygulanan ön test ve son test masal başarı testinden öğrencilerin aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit edebilmek için ilişkili örneklem t testi uygulanmıştır. Uygulanan bu testin sonuçları aşağıda tablolaştırılarak sunulmuştur.

Tablo 15

Deney Grubundaki Öğrencilerin Ön ve Son Test Olarak Uygulanan Masal Başarı Testinden Aldıkları Puanların Ortalamalarına İlişkin İlişkili Örneklem İçin t-Testi Sonuçları

Ölçüm	N	$\bar{X}$	SS	sd	t	P
Ön Test	29	57,75	10,98	28	-5,378	,000*
Son Test	29	79,82	18,24			

*p<.05

Tablo 15 incelendiğinde deney grubundaki öğrencilerin ön test ve son test olarak uygulanan masal başarı testine verdikleri cevapların ortalamalarına uygulanan t testi sonuçlarına göre; ön testte verdikleri cevapların ortalaması, 57,75; standart sapması, 10,98, son testte verdikleri cevapların ortalaması, 79,82, standart sapması, 18,24 olarak hesaplanmıştır. Ölçekteki maddelere verilen cevapların toplamına uygulanan t testi sonucu ise -5,378 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değere göre ölçümler arasındaki fark anlamlıdır($t_{(28)} = -5,378$, $p < .05$). Bu bulguya göre sekiz haftalık deneysel işlem sürecinde verilen estetik dinleme stratejileri öğretiminin, öğrencilerin dinlediklerini anlama becerilerini geliştirmede etkili olduğu söylenebilir.

4.1.8. Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Ön ve Son Test Olarak Uygulanan Masal Başarı Testinden Aldıkları Puanlar Arasında Anlamlı Bir Fark Var Mıdır?

Tablo 16

Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Ön ve Son Test Olarak Uygulanan Masal Başarı Testinden Aldıkları Puanların Ortalamalarına İlişkin İlişkili Örneklem İçin t-Testi Sonuçları

Ölçüm	N	$\bar{X}$	SS	sd	t	P
Ön Test	28	58,21	7,72	27	-1,944	,062
Son Test	28	61,60	7,58			

$p < .05$

Tablo 16 incelendiğinde kontrol grubundaki öğrencilerin ön test ve son test olarak uygulanan masal başarı testine verdikleri cevapların ortalamalarına uygulanan t testi sonuçlarına göre; ön testte verdikleri cevapların ortalaması, 58,21; standart sapması, 7,72, son testte verdikleri cevapların ortalaması, 61,60, standart sapması, 7,58 olarak hesaplanmıştır. Ölçekteki maddelere verilen cevapların toplamına uygulanan t testi sonucu ise -1,944 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değere göre ölçümler arasındaki fark ($t_{(27)} = -1,944$, $p > .05$) anlamsızdır. Kontrol grubundaki öğrencilerin başarı testinden aldıkları puanlar, deney grubu öğrencilerinininki gibi büyük bir artış göstermemiştir.

4.2. Araştırmanın Nitel Boyutuna Yönelik Bulgular

Bu kısımda deneysel işlem süreci sonrasında deney grubu öğrencileri arasından ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenen öğrencilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler sonrasında elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler betimsel analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Öğrencilerin sorulara verdikleri cevaplar tekrar sıklığına göre frekans tablosu olarak sunulmuştur.

4.2.1. Öğrencilerin Estetik Dinleme Stratejileri Öğretiminin Katkılarına İlişkin Görüşleri

Öğrencilere, estetik dinleme stratejileri öğretiminin katkıları sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplar analiz edilip tabloda sunulmuştur.

Tablo 17

Öğrencilerin Estetik Dinleme Stratejileri Öğretiminin Katkılarına İlişkin Görüşleri

Katkılar	f
Anlama becerisini geliştirmesi	7
Ders başarı notlarını artırması	3
Ders içi performansı artırması	2
Derse karşı ilgiyi/sevgiyi artırması	2
Daha iyi öğrenme imkânı sağlama	2
Dinleme becerisini geliştirmesi	2
Ders çalışmaya özendirme	1

Tablo 17 incelendiğinde estetik dinleme stratejileri öğretiminin öğrencilerin en çok anlama becerilerini ve ders başarı notlarını artırması hususunda katkı sağladığını görmekteyiz. Bu tablo estetik dinleme stratejileri öğretiminin öğrencilere beklenen katkıyı sağladığını göstermektedir. Öğrencilerin estetik dinleme stratejileri öğretiminin katkılarına ilişkin görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

“Notlarımı etkiledi. Ders içi performanslarıma katkı sağladı öğretmenin anlattıklarını daha iyi anladım, soru çözerken soruları daha iyi anladım.” (5. öğrenci).

“Derslere daha iyi katılıyorum ve daha iyi anlıyorum.” (6. öğrenci).

“Dinlememe daha çok katkı sağladı ve daha çabuk anlayabiliyorum artık.”(7. öğrenci).

4.2.2. Öğrencilerin Estetik Dinleme Stratejileri Öğretiminin Olumsuz Yanlarına İlişkin Görüşleri

Görüşme yapılan öğrencilere, estetik dinleme stratejileri öğretiminin olumsuz yanlarının neler olduğu sorulmuştur. Görüşme yapılan öğrencilerin tümü bu soruya, estetik dinleme stratejileri öğretiminin olumsuz bir yanını görmediklerini belirtmişlerdir. Elde edilen bu bulguya göre öğrencilerin, estetik dinleme stratejileri öğretimini olumlu gördükleri söylenebilir. Öğrencilerin estetik dinleme stratejileri öğretiminin olumsuz yanlarına ilişkin görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

“Olduğunu düşünmüyorum çok iyi hem de haftada 2-3 ders olsa daha iyi.”(1. öğrenci).

“Olumlu düşünüyorum notlarımı iyi yönde etkiledi çok iyi oldu benim için.”.(2. öğrenci).

4.2.3. Öğrencilerin Estetik Dinleme Stratejileri Öğretiminin Türkçe Dersi Üzerindeki Etkilerine Yönelik Görüşleri

Görüşme yapılan öğrencilere “estetik dinleme stratejileri öğretiminin Türkçe dersine yönelik etkilerini, sevgilerini nasıl etkilediğini ve bu eğitimden sonra nelerin değiştiği” sorulmuştur.

Öğrencilerin tümünün bu soruya verdikleri cevaplar sırasıyla şöyledir:

1.Öğrenci: “Eskiden Türkçe dersini normal sevdiğim için fazla parmak kaldırmazdım şimdi tahmin etmelerde dil bilgisinde falan çok parmak kaldırıyorum.”

2.Öğrenci: “Türkçe dersine olan ilgim azdı çoğaldı. Tutumumu olumlu yönde etkiledi. Daha çok ilgi gösteriyor, daha çok seviyorum.”

3.Öğrenci: “Türkçe dersini önemsiz gibi zannediyordum şimdi çok sevdim Türkçe dersini çok eğlenceli geçiyor etkinlikleri yapması bana artık basit geliyor bu etkinlikleri yaptıktan sonra”

4.Öğrenci: “Dinleme metinlerini daha önce fazla anlamıyordum o yüzden zorlanıyordum bu etkinlikleri yaparken şimdi daha kolay daha çabuk anlayabiliyorum.”

5.Öğrenci: “Dinleme metinlerini tam olarak kavrayamıyordum artık daha iyi kavrayabiliyorum.”

6.Öğrenci: “Notlarım yükseldi dinleme etkinliklerinde daha başarılı oldum.”

7.Öğrenci: “Türkçe dersinde dinlemekten hoşlanmıyordum artık hoşlanıyorum. Türkçe dersine olan ilgim ve sevgim arttı.”

8.Öğrenci: “Önceden etkinliklere dikkatimi veremiyordum şimdi daha iyi veriyorum ve anlıyorum.”

9.Öğrenci: “Önceden Türkçe dersinde ki etkinlikleri yapamıyordum çok fazla zamanda yapıyordum şimdi az zamanda yapıyorum.”

Öğrencilerin verdiği cevaplar, masallarla yapılan estetik dinleme stratejileri öğretiminin Türkçe dersine karşı tutumlarını, Türkçe dersinde akademik başarılarını ve ders içi performanslarını da olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

4.2.4. Öğrencilerin Öğrendikleri Estetik Dinleme Stratejilerinin Dinlediklerini Anlamalarına Katkı Sağlamasına Yönelik Görüşleri

Tablo 18

Öğrencilerin Dinlediklerini Anlamalarına En Çok Katkı Sağladığını Düşündükleri Estetik Dinleme Stratejileri

Strateji	f
Özetleme	8
Zihinde resmini çizme	5
Tahminde bulunma	4
Dil oyunları	3
İlgi kurma	1

Tablo 18 incelendiğinde öğrencilerin görüşlerine göre, beş estetik dinleme stratejisinden en çok özetleme stratejisinin dinlediklerini anlamalarına katkı sağladıkları görülmektedir.

4.2.5. Öğrencilerin Öğrendikleri Estetik Dinleme Stratejilerini Türkçe Dersi Dışındaki Derslerde Kullanmalarına Yönelik Görüşleri

Görüşme yapılan öğrencilerin, estetik dinleme stratejilerini, Türkçe dersi dışında kullandıkları dersler aşağıda tablolaştırılarak sunulmuştur.

Tablo 19

Öğrencilerin Estetik Dinleme Stratejilerini Kullandıkları Dersler

Ders	f
Fen ve Teknoloji	4
Görsel Sanatlar	4
Matematik	3
İngilizce	1

Tablo 19 incelendiğinde görüşme yapılan öğrencilerin estetik dinleme stratejilerini Türkçe dersinden başka en çok Fen ve teknoloji dersiyle görsel sanatlar dersinde kullandıkları görülmektedir.

Tablo 20

Türkçe Dersi Dışındaki Derslerde Kullanılan Estetik Dinleme Stratejileri

Ders	Strateji	f	Strateji	f
Fen ve Teknoloji	Tahminde	3	Zihinde Resmini	1
	Bulunma		Çizme	
Görsel Sanatlar	Tahminde	1	Zihinde Resmini	3
	Bulunma		Çizme	
Matematik	Tahminde	2	Özetleme	1
	Bulunma			
İngilizce	Tahminde	1		
	Bulunma			

Tablo 20'ye göre görüşme yapılan öğrencilerin, Türkçe dersi dışındaki derslerde estetik dinleme stratejilerinden en çok tahminde bulunma stratejisini ($f = 7$) kullandıklarını görüyoruz. Tahminde bulunma stratejisinden sonra en çok kullanılan stratejinin zihinde resmini çizme stratejisi ($f = 4$) olduğu tabloda görülmektedir.

4.2.6. Öğrencilerin Öğrendikleri Estetik Dinleme Stratejilerini Günlük Yaşamda Kullanmalarına Yönelik Görüşleri

Görüşme yapılan öğrencilere “Estetik dinleme stratejilerini okul dışındaki, günlük yaşantınızda kullandınız mı? Kullandıysanız şiir, şarkı, hikâye, masal, film gibi türlerden hangisini dinlemek için kullandınız?” sorusu sorulmuştur. Görüşme yapılan dokuz öğrenciden ikisi, günlük yaşantılarında estetik dinleme stratejilerini kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Yedi öğrenci ise günlük yaşantılarında film izlerken, hikâye ve masal dinlerken estetik dinleme stratejilerini kullandıklarını belirtmişlerdir. Bununla ilgili öğrencilerin görüşlerinden örnekler şöyledir:

“Arada kullanıyorum. Mesela ailemle pikniğe giderken gideceğimiz yeri tahmin edebiliyorum. Bazen doğru çıkıyor bazen yanlış çıkıyor. Şiirlerde okuduğunu söyledikten sonra gelenleri biraz

zor tahmin ettim. Filmlerde film başladıktan sonra özetleme gibi arkadaşlarıma anlatıyorum bazen okula gelince daha sonra hikâyelerde de tahmin etmeyi kullanıyorum okumadan önce.” (7. öğrenci).

“Film izlerken bir arkadaşım filmi özetlememi söyledi ben de özetledim.” (3. öğrenci).

“Film hikâye ve masal gibi türlerde tahmin etme olarak kullandım.” (4. öğrenci).

4.2.7. Öğrencilerin Öğrendikleri Estetik Dinleme Stratejilerini Gelecekte Kullanmalarına Yönelik Görüşleri

Görüşme yapılan öğrencilere “Öğrendiğiniz bu dinleme stratejilerini bundan sonra kullanmayı düşünüyor musunuz? Neden?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Görüşme yapılan öğrencilerin tümü bundan sonra estetik dinleme stratejilerini kullanacaklarını belirtmişlerdir.

Bununla ilgili, öğrencilerin belirttikleri görüşler şöyledir:

- 1.Öğrenci: “Düşünüyorum. Çünkü derslerimize katkısı oluyor. Daha iyi anlamamızı sağlıyor. Dinleme etkinlikleri her hafta olması gerekir. Küçüklerimize de verilmesi gerekir.”
- 2.Öğrenci: “Düşünüyorum. Çünkü hayatıma katkı sağlıyor yararı oluyor.”
- 3.Öğrenci: “Evet düşünüyorum. Daha bir anlam katıyor onları kullanırken daha başarılı oluyorum cümleye anlam katıyor çok iyi oluyor onları kullanırken.”
- 4.Öğrenci: “Evet çünkü hayatımı olumlu yönde etkiledi.”
- 5.Öğrenci: “Evet çünkü daha iyi pekiştiriyorum.”
- 6.Öğrenci: “Evet çünkü öğretimimi etkiledi derslerim daha başarılı oldu.”
- 7.Öğrenci: “Düşünüyorum. Dil becerim artıyor Türkçe dersine ilgim de artıyor.”

Görüşme yapılan öğrencilerin ifadelerinden, estetik dinleme stratejilerinin, dinleme sürecine olumlu yönde katkı sağladığı sonucuna ulaşılabilir. Estetik dinleme stratejileri öğrencilerin, dinlediklerini anlamlandırmalarını kolaylaştırmış, derse karşı ilgilerini artırmış, derslerde daha başarılı olmalarını sağlamış, günlük yaşamlarını da olumlu yönde etkilemiş olduğu ifadelerinden açıkça anlaşılmaktadır.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulgularına dayalı olarak elde edilen sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir.

Tartışma

Araştırmanın birinci alt problemi, “Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin ön test olarak uygulanan dinlemeye yönelik tutum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark var mıdır?” olarak ifade edilmiştir. Elde edilen bulgular bu alt probleme göre değerlendirilmiştir. Buna göre; deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin ön test olarak uygulanan dinlemeye yönelik tutum ölçeğine verdikleri cevapların ortalamalarına uygulanan t testi sonuçlarına göre; gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu sonuca göre, dinlemeye yönelik tutum ölçeği açısından iki grubun birbirine denk oldukları söylenebilir. Bu sonuç, deney ve kontrol grubu olarak rastgele atanan iki grubun deneysel işlem öncesinde dinleme becerisine yönelik tutumlarının benzer olduğunun bir göstergesidir.

Araştırmanın ikinci alt problemi, “Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin son test olarak uygulanan dinlemeye yönelik tutum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark var mıdır?” olarak ifade edilmiştir. Bu alt probleme ilişkin elde edilen verilerden, deney ve kontrol grubundaki öğrencilere son test olarak uygulanan dinlemeye yönelik tutum ölçeğine verdikleri cevapların ortalamalarına uygulanan Mann Whitney U testine göre iki grup arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre, masallarla

estetik dinleme stratejileri öğretimi, deney grubundaki öğrencilerin dinlemeye yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır. İkinci alt probleme, grupların özel olarak kendi içinde bakılacak olursa; deney grubundaki öğrencilerin ön test ve son test olarak uygulanan dinlemeye yönelik tutum ölçeğine verdikleri cevapların ortalamalarına uygulanan t testi sonuçlarına göre; anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Fakat deney grubundaki öğrencilerin kendi aralarında ön test ve son test puan ortalamalarına bakıldığında, ön test puan ortalamasının 43,72, son test puan ortalamasının 44,34 olduğu görülmektedir. Buna göre deney grubundaki öğrencilerin dinlemeye yönelik tutum ölçeğinden aldıkları son test puan ortalamaları, ön test puan ortalamalarından yüksektir. Burada deney grubu tutum ölçeği son test puan ortalamalarının yüksek çıkması, masallarla estetik dinleme stratejileri öğretiminin, deney grubu öğrencilerinin dinlemeye yönelik tutumlarını yükselttiğinin bir göstergesidir. İstatiki işlemlerde p .05 değerine göre değerlendirilmekte, yapılan testlerde bulunan sayısal değerler p .05'ten büyük olduğunda anlamsız, küçük olduğunda anlamlı olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Deney ve kontrol grubu arasındaki son test tutum ölçeğindeki ve deney grubunun kendi arasındaki ön test ve son test tutum ölçeği ölçümleri sonuçları p değerine göre anlamlılık arz etmemiştir fakat deney grubunun kendi arasındaki ön test ve son test tutum ölçeği ölçümlerinin puan ortalamaları arasında son test lehine bir farklılık tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmanın nitel boyutunda deney grubu öğrencilerinin masallarla estetik dinleme stratejileri öğretimi ile yapılan dinleme çalışmalarına ilişkin görüşlerinin olumlu olduğu belirlenmiştir. Görüşme yapılan öğrencilerin tümü, estetik dinleme stratejileri öğretiminin olumsuz hiçbir yanı olmadığını (n=9) belirtmişlerdir. Araştırmanın ikinci alt probleminde nicel ve nitel bulgular birbirini desteklemektedir.

Daşöz (2013), “Yapılandırılmış Dinleme Etkinliklerinin Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Tutumlarına, Dinleme Kaygılarına ve Dinlediğini Anlama Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi” başlıklı araştırmasında, yedinci sınıf öğrencileriyle çalışmış ve araştırmanın bir boyutunda yapılandırılmış dinleme etkinliklerinin 7. sınıf öğrencilerinin dinlemeye yönelik tutumlarına etkisini incelemiştir. Daşöz (2013) ‘ün yaptığı çalışmada da çalışma grubundaki öğrencilere dinleme etkinlikleri uygulandıktan sonra bu grupta bulunan öğrencilerin dinlemeye yönelik tutum ölçeğinden aldıkları ön test ve son test puan ortalamaları incelendiğinde farkın son test lehine çıktığı görülmüştür.

Tutum, insanın kendisi dışındaki canlı cansız varlıklara yönelik değerlendirmeleri olarak tanımlanabilir. Latince 'harekete hazır' anlamına gelen tutum kelimesi günümüzde

doğrudan gözlenemeyen, davranışlarımızdan önce var olan ve davranışlarımıza rehberlik eden bir yapı olarak görülmektedir (Arkonaç, 2005). Tutumu, bireyin çevresindeki herhangi bir konuya karşı sahip olduğu bir tepki öneğilimi olarak ifade eden Baysal, bireylerin çevrelerinde sayısız tutum konuları olduğu gözönüne alındığında, bunların herbiri için bir tutum oluşturmanın zorluğuna dikkat çeker. Bununla birlikte tutumların bireyin çevresi ile ilişkilerini kolaylaştırdığını belirtir (Baysal, t.y.). Eğitim, psikoloji, sosyoloji, nöroloji vb. gibi pek çok disiplinin etkilediği karmaşık bir süreç olduğu için tutum ve öğrenme, eğitim psikolojisinin en önemli hususlarından birisidir. Öğrencilerin öğrenecekleri şeylere, kazanacakları becerilere karşı olumlu tutumlar geliştirebilmeleri kalıcı öğrenme için, sağlıklı bir öğrenme ve eğitim süreci için son derece önemlidir.

Field (2003) öğretmenler dinleme öğretimi yaparken, öğrencilerin nasıl dinlediklerini ve dinlemeye yönelik tutumlarını göz önünde bulundurmaları gerektiğini ifade eder. Ona göre dinlediğini anlamada zorluk yaşayan öğrencileri sürekli dinleme metinlerine maruz bırakmak, onlara bu başarısızlığı defalarca yaşatmak demektir. Öğrencilere yalnızca dinleme çalışması yaptırmak yerine nasıl dinleneceği öğretilirse hem dinlediklerini daha iyi anlamaları sağlanmış olur hem de dinlemeye yönelik olumlu tutumlar geliştirebilmeleri için onlara fırsat sağlanmış olur (Field, 2003; Goh, 2000; Wilson, 2003). Araştırmada deney grubunda yürütülen masallarla estetik dinleme stratejileri öğretiminin, dinlediklerini daha iyi anlamalarına katkı sağladığı söylenebilir.

Tutum ve dinleme becerisi ile ilgili yapılan bazı araştırmalarda, deneysel işlem süresince verilen belirli bir eğitim sonrasında, öğrencilerin dinlemeye yönelik tutumlarının değiştiği tespit edilmiştir. Katrancı (2012) “Üstbiliş Stratejileri Öğretiminin Dinlediğini Anlama Becerisine ve Dinlemeye Yönelik Tutuma Etkisi” adlı araştırmasında beşinci sınıf öğrencileriyle çalışmıştır. Katrancı'nın yaptığı bu çalışma sonuçlarına göre de deneysel işlem sonrasında öğrencilerin dinlemeye yönelik tutumlarında olumlu yönde deney grubu lehine anlamlı fark bulunmuştur. Cığerci (2015) “İlkokul Dördüncü Sınıf Türkçe Dersinde Dinleme Becerilerinin Geliştirilmesinde Dijital Hikâyelerin Kullanılması” başlıklı, ilkokul dördüncü sınıf öğrencileri ile yürüttüğü araştırmasında Türkçe dersinde dijital hikâyelere dayalı yapılan dinleme etkinliklerinin, öğrencilerin dinlemeye yönelik olumlu tutum geliştirmelerinde etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Dedebali (2014) “Çoklu Ortam Uygulamalarının Altıncı Sınıf Dinleme Becerisinin Gelişimine Etkisi” adlı araştırmasında Çoklu ortam uygulamalarının yapıldığı deney grubunda dinlemeye yönelik tutum puan

ortalamaları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre, deney grubunda gerçekleştirilen çoklu ortam uygulamaları öğrencilerin dinleme tutumlarını geliştirmede kontrol grubuna göre daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Karakuş Tayşi (2014) Öğrenme Stiline Dayalı Eğitimin Ortaokul Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisine ve Dinlemeye Yönelik Tutumlarına Etkisi başlıklı araştırmasında öğrenme stillerine dayalı dinleme etkinliklerin uygulandığı deney grubu ile mevcut Türkçe öğretim programına göre dinleme çalışmaları yapılan kontrol grubunun dinlemeye yönelik tutumları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğunu tespit etmiştir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi, “Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin ön test olarak uygulanan masal başarı testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark var mıdır? olarak ifade edilmiştir. Bu alt probleme ilişkin bulgulara bağımsız örneklem için t testi uygulanarak ulaşılmıştır. Buna göre; deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Başka bir ifadeyle deneysel işlem öncesinde uygulanan masal başarı testine göre deney ve kontrol grubunun birbiriyle benzerlik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda deney ve kontrol gruplarının deneysel işlem öncesinde birbirine denk olduğu söylenebilir. Bu sonuç araştırmanın güvenilirliği açısından önemli bir veridir. Araştırma öncesinde grupların denkliği sağlandığında, deneysel işlem süreci ve süreç sonunda yapılan ölçümler anlam kazanacaktır. Akyıldız (2006) ön test son test deney kontrol gruplu modelde, deney ve kontrol gruplarının ve ön test puanlarının olabildiğince benzer, birbirine yakın olmasına dikkat edilmesi gerektiğini belirtir. Uygulama öncesinde deney ve kontrol gruplarının birbirine benzer olması araştırmanın güvenilirliği açısından önemlidir.

Araştırmanın dördüncü alt problemi, “Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin son test olarak uygulanan masal başarı testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark var mıdır? olarak ifade edilmiştir. Bu alt probleme ilişkin bulgulara, bağımsız örneklem için t testi uygulanarak ulaşılmıştır. Buna göre; deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin masal başarı testinden aldıkları puanlar arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre estetik dinleme stratejileri öğretiminin öğrencilerin dinlediklerini anlama becerilerini geliştirmede etkili olduğu görülmektedir. Bu sonuç araştırmanın problemi ve araştırmanın amacı açısından önemli bir veridir. İlgili literatürde de belirtildiği üzere uygun, yöntem, teknik ve stratejiler kullanılarak yapılan bir dinleme eğitimi, dinleme becerisinin geliştirilebileceği, dinlediğini anlama düzeyinin yükseltilebileceği görüşlerini destekler niteliktedir. Literatürde dinlemenin geliştirilebilir bir

beceri olduğu ve stratejiler ya da etkinliklerle yapılan dinleme eğitiminin farklı sınıf seviyelerindeki öğrencilerin dinlediğini anlama becerilerini geliştirdiklerine yönelik araştırmalar bulunmaktadır. (Doğan, 2007; Erdem, 2012; Fidan, 2012; Kaplan, 2004; Katrancı, 2012; Melanlıoğlu, 2011; Ülper, 2009; Yıldız, 2015; Doğan,2017)

Melanlıoğlu (2011), yaptığı çalışmasında üstbilis stratejileri öğretiminin 7. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerinin gelişiminde olumlu anlamda etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Katrancı (2012), çalışmasında üstbilis stratejileri öğretiminin 5. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama düzeylerine olumlu etki ettiğini tespit etmiştir. Aksu (2013), çalışmasında, bütünleştirici dinleme modeline uygun etkinliklerle yapılan dinleme eğitiminin, 5. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerini olumlu yönde etkilediğini tespit etmiştir. Doğan'ın (2007) araştırmasında ilköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerini geliştirmeye yönelik olarak deney grubuna verilen etkinlik temelli eğitimin bu gruptaki öğrencilerin dinleme becerilerini, kontrol grubunda yer alan öğrencilerin dinleme becerilerinden daha fazla geliştirdiğini; bu sonucun istatistiki olarak da anlamlı olduğunu belirtmiştir. Söz konusu araştırmayla çalışma grubu ve çalışmanın yöntemi benzerlik göstermektedir. Yıldız'ın (2015) beşinci sınıf öğrencileriyle gerçekleştirdiği araştırmasında da dinlediğini anlamaya yönelik oluşturulan dinleme stratejileri ve bu stratejilere yönelik tasarlanan etkinliklerin dinlediğini anlamayı anlamlı bir şekilde geliştirdiği görülmüştür. Ülper (2009), altıncı sınıf öğrencileriyle yaptığı çalışmasında strateji temelli eğitim alan grubun diğer gruplara göre daha başarılı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Doğan (2017) , dinleme eğitiminde strateji kullanımının yedinci sınıf öğrencilerinin strateji kullanma düzeyi ve dinleme becerilerine etkisini araştırmayı amaçlayan yarı deneysel desene göre yapılandığı araştırmasında elde ettiği bulgular neticesinde genel olarak strateji temelli etkinliklerle işlenen dersin, yedinci sınıf öğrencilerinin strateji kullanma düzeylerini ve eleştirel, ayırt edici ve kapsamlı dinleme becerilerini geliştirdiği sonucuna ulaşmıştır. Arono (2015) Endonezya Dili ve Edebiyat Eğitimi öğrencileriyle yaptığı yarı deneysel çalışma sonucunda eleştirel dinleme stratejileri kullanılarak yapılan eğitimin öğrencilerin eleştirel dinleme becerilerini geliştirdiğini belirtmektedir. Bu noktada yukarıda bahsedilen çalışmaların benzer sonuçlara ulaşmış olması farklı stratejilerle (etkinliklerle) işlenen dersin farklı sınıf seviyelerindeki öğrencilerin dinlediğini anlama becerilerini geliştirdiği tezini güçlendirmektedir.

Öğrenci dinleme sürecinde kaderine terk edildiğinde, herhangi bir yöntem, teknik ve stratejiyle dinleme sürecinde çalışması için yönlendirilmediğinde, pasifleşir ve zamanla süreçler kopar. Bu durum da anlamayı olumsuz yönde etkiler.

Deney grubunda yürütülen uygulamalarla, öğrencilerin dinleme sürecinde aktif olmaları yani dinleme öncesinde, dinleme esnasında ve dinleme sonrasında birtakım çalışmalar yapmaları sağlanarak etkili bir dinleme gerçekleştirmeleri sağlanmıştır. Estetik dinleme stratejileri öğretimi kapsamında, öğrencilere masal okunmadan önce tahmin etmeleri, dinleme esnasında masalı belirli bir yere kadar dinletip geriye kalan kısmı tahmin etmeleri, beğendikleri tekerlemeleri, atasözlerini, deyimleri vb. not etmeleri, masaldaki kahramanlar ve olaylarla, gerçek yaşamdaki kişiler ve olaylar arasında ilişki kurmaları, masalı dinledikten sonra özetlemeleri ve resmini çizmeleri, öğrencilerin dinleme süreci boyunca aktif olmalarını, dikkatlerini dinledikleri şeye yoğunlaştırmalarını sağlayarak başarılı bir dinleme süreci gerçekleştirmelerine katkıda bulunmuştur. Estetik dinleme stratejileri kullanılarak, masalın dinlenmesi, öğrencilerin dinleme sürecine ilişkin temel unsurları fark etmelerine katkıda bulunur. Bu durum öğrencilerin dinleme sürecinde bilinçli bir şekilde hareket etmelerini sağlayarak süreçten kopup pasif duruma düşmemelerini engeller.

Dördüncü alt probleme, grupların özel olarak kendi içinde bakılacak olursa; deney grubundaki öğrencilerin ön test ve son test olarak uygulanan masal başarı testine verdikleri cevapların ortalamalarına uygulanan t testi sonuçlarına göre; ön test ve son test ölçümleri arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre deney grubunda gerçekleştirilen estetik dinleme stratejileri öğretiminin, öğrencilerin dinlediklerini anlama becerilerini geliştirmede etkili olduğu söylenebilir. Kontrol grubundaki öğrencilerin ise ön test ve son test olarak uygulanan masal başarı testine verdikleri cevapların ortalamalarına uygulanan t testi sonuçları, iki ölçüm arasında anlamsız bir farklılık olduğunu göstermektedir. Buna göre, kontrol grubundaki öğrencilerin başarı testinden aldıkları puanların, deney grubu öğrencilerinininki gibi büyük bir artış göstermediği sonucu ortaya çıkmıştır. Kontrol grubu ölçümlerinde çıkan bu sonuç da masallarla estetik dinleme stratejileri öğretiminin, 5. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerini geliştirdiğini desteklemektedir.

Ayrıca araştırmanın nitel boyutundaki sonuçlara bakıldığında, masallarla estetik dinleme stratejileri öğretiminin, dinleme becerilerinin gelişimine olumlu katkı sağladığını, deney grubundaki öğrencilerin görüşleri desteklemektedir. Deney grubu öğrencileri, masallarla

estetik dinleme stratejileri öğretiminin, anlama becerisini geliştirme (n=7), ders başarı notlarını artırma (n=3), ders içi performansı artırma (n=2), dinleme becerisini geliştirme (n=2), daha iyi öğrenme imkânı sağlama (n=2) yönünde katkıda bulunduğunu belirtmişlerdir. Buna göre araştırmada elde edilen nicel ve nitel sonuçlar birbirini destekler niteliktedir.

Araştırmanın beşinci alt problemi, “Deney grubu öğrencilerinin estetik dinleme stratejileri kullanılarak yapılan dinleme çalışmalarına ilişkin görüşleri nelerdir?” olarak ifade edilmiştir. Bu alt probleme ilişkin bulgulara, deney grubunda bulunan, 9 öğrenciyle görüşme yapılarak ulaşılmıştır.

Araştırmanın nicel sonuçları bu sonuçları destekler niteliktedir. Deney grubundaki öğrencilerin ön test ve son test başarı puanları arasında, son test lehine anlamlı bir farklılığın çıkması öğrencilerin bu görüşme sorusuna verdikleri cevapları destekleyen somut, sayısal bir göstergedir.

- Görüşme yapılan öğrenciler, masallarla yapılan estetik dinleme stratejileri öğretiminin, kendilerine olumlu katkı sağladığını belirtmişlerdir. Öğrenciler, gerçekleştirilen bu uygulamanın en çok anlama becerilerini geliştirdiğini ve ders başarı notlarını artırdığını belirtmişlerdir,
- Görüşme yapılan öğrenciler, masallarla yapılan estetik dinleme stratejileri öğretime yönelik hiç olumsuz görüş belirtmemişlerdir,
- Görüşme yapılan öğrenciler, masallarla yapılan estetik dinleme stratejileri öğretiminin Türkçe derslerinde olumlu yönde katkı sağladığını; sınıf içinde daha çok parmak kaldırdıklarını, Türkçe derslerini daha çok önemseyip, daha çok sevdiklerini, etkinlikleri daha kolay yaptıklarını, dinlediklerini daha iyi anladıklarını, Türkçe dersi başarı notlarının daha da yükseldiğini, Türkçe derslerinin daha eğlenceli geçtiğini belirtmişlerdir.
- Görüşme yapılan öğrenciler, estetik dinleme stratejileri içerisinde, dinleme becerilerinin gelişimine en çok katkıda bulunan stratejinin özetleme stratejisi olduğunu belirtmişlerdir.
- Görüşme yapılan öğrenciler, estetik dinleme stratejilerini Türkçe dersinden başka en çok fen ve teknoloji dersiyle görsel sanatlar derslerinde kullandıklarını belirtmişlerdir. Türkçe dersi dışındaki bu derslerde estetik dinleme stratejilerinden en çok tahminde bulunma stratejisini kullandıklarını belirtmişlerdir.

- Görüşme yapılan öğrenciler, estetik dinleme stratejilerini günlük yaşamda, film izlerken, şarkı, şiir, masal vb. dinlerken kullandıklarını belirtmişlerdir. Estetik dinleme stratejileri içerisinde özellikle tahmin etme ve özetleme stratejilerini kullandıklarını belirtmişlerdir.
- Görüşme yapılan öğrenciler, olumlu katkılarını somut olarak görüp yaşadıkları için gelecekte de estetik dinleme stratejilerini kullanacaklarını belirtmişlerdir.

Araştırmanın nitel sonuçları öğrencilerin, estetik dinleme stratejileri öğretiminden olumlu yönde etkilendiklerini göstermektedir. Estetik dinleme stratejileri öğretiminin derslerinde ve günlük yaşamda dinlediklerini anlamalarına katkı sağladığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin görüşme sorularına verdikleri yanıtlar, estetik dinleme stratejileri öğretimine yönelik öğrencilerin olumlu bir izlenim edindiğini göstermektedir.

Genel olarak bakıldığında araştırma kapsamında elde edilen nitel bulgular ve nicel bulguların birbirini destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Sonuçlar

- 1- Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin ön test olarak uygulanan dinlemeye yönelik tutum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu sonuç deneysel işlem öncesinde her iki grubun da dinlemeye yönelik tutumlarının birbirine benzer olduğunu göstermektedir.
- 2- Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin son test olarak uygulanan dinlemeye yönelik tutum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir fakat deney grubunun ön test ve son test puan ortalamalarına bakıldığında son test lehine bir artış olduğu göze çarpmaktadır.
- 3- Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin ön test olarak uygulanan masal başarı testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu sonuç deneysel işlem öncesinde her iki grubun da birbirine benzerlik gösterdiğinin bir göstergesidir.
- 4- Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin son test olarak uygulanan masal başarı testinden aldıkları puanlar arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre uygulanan deneysel işlemin, deney grubundaki öğrencilerin dinlediğini anlama puanlarını olumlu yönde etkilediği görülmüştür.

5- Deney grubu öğrencilerinin masallarla estetik dinleme stratejileri öğretimine ilişkin görüşlerinin olumlu olduğu belirlenmiştir.

Öneriler

Araştırmada ulaşılan sonuçlara bakarak; ailelere, öğretmenlere, öğrencilere, yönelik şu önerilerde bulunulabilir:

1- Dinlemenin anne karnında gelişmeye başlayan bir dil becerisi olduğu düşünülduğünde, dinleme eğitiminin de ailede başladığı rahatlıkla söylenebilir. Nesillerin sağlıklı bir dinleme becerisine sahip olabilmeleri için ebeveynlerin dinleme becerisi konusunda bilinçlendirilmesi ve farkındalıklarının artırılması gerekir. Bunun için anne baba adaylarına ve anne babalara dinleme eğitimleri verilmeli, bilgilendirici kitapçıklar basılıp dağıtılmalı, televizyonlarda kamu spotu şeklinde yayınlar, sosyal medyada bununla ilgili içerikler hazırlanmalıdır. Anne babalar, çocuklarının dinleme becerilerini, onları gerçekten dinleyerek geliştirebilirler. Anne babalar çocuklarını ne kadar iyi dinlerlerse, onlara gerçek anlamda dinlemeyi göstermiş / öğretmiş olacaktırlar. Bunun yanında aile bireylerinin iletişim kurarken birbirlerini de sağlıklı bir şekilde dinlemeleri, problemleri konuşarak çözmeleri, evde sohbet ortamı yaratmaları çocukların dinleme becerisine olumlu yönde katkı sağlayacaktır.

2- Aileler çocuklarına evde dinleme eğitimi verirken, dinleme materyali olarak masalı kullanmaları hususunda muhakkak bilinçlendirilmelidir.

3- Aileler, çocuklarının dinleme şekillerini gözlemeli, dinleme hatalarını fark ettikleri anda gereken tedbirleri almalıdırlar.

4- Eğitim fakültelerinde branş gözetilmeksizin tüm öğretmen adaylarına, dinleme eğitimiyle ilgili dersler verilmelidir.

5- Öğretmenlere dil becerileri ile ilgili özellikle de dinleme becerileri ile ilgili ders içinde strateji kullanımı konusunda hizmet içi eğitimler verilmelidir.

6- Başta Türkçe öğretmenleri olmak üzere, sınıf ve ana sınıfı öğretmenleri de sınıf içinde dinleme tür, yöntem, teknik ve stratejilerinin kullanımına dinleme etkinliklerine ağırlık vermeliadırlar.

7-Öğrencilere öğretilecek stratejilerin sadece Türkçe dersinde dinleme becerisini geliştirmekle kalmayıp, bunu yanında diğer dil becerilerine de katkı sağlayacağı, hatta diğer derslerde de bu stratejilerin kullanımının öğrenciyi başarıya ulaştırabileceği düşünüldüğünde bu konuda hem aileler hem öğretmenler bilinçlendirilmeli ve gereken tedbirler alınmalıdır.

8- Türkçe öğretmenleri, sınıf ve ana sınıfı öğretmenleri estetik dinleme stratejilerini ders içerisinde etkin bir biçimde kullanmalıdırlar.

9- Öğretmenler sadece sınıf içinde değil sınıf dışı etkinliklerde de ailelerin de desteğini alarak öğrencileri estetik dinleme/izleme yapabilecekleri masal dinletisi, şiir dinletisi, sinema, tiyatro, konser gibi etkinliklere yönlendirmelidirler.

10- Türkçe öğretmenleri, sınıf ve ana sınıfı öğretmenleri öğrencileri masal türüyle daha sık karşı karşıya getirmelidirler.

11- Türkçe öğretmenleri, sınıf öğretmenleri, ana sınıfı öğretmenleri ve okul idaresi mümkün olduğunca, halk içinde yaşayan, canlı kültür mirası olarak nitelendirilebilecek masal anaları, masal nineleri veya günümüzde modernize olmuş haliyle yeniden yaygınlaşan masal anlatıcıları ile öğrencileri sık sık buluşturmalı, onların ağızından masal dinlemelerine fırsat sunmalıdırlar.

12- Türkçe ders kitaplarında okuma ve dinleme metinlerinde masal türüne daha çok yer verilmeli hatta kitaplarda yer alan dinleme metinlerinde masallar profesyonel ortamda, masal anlatıcıları ve seslendirme sanatçıları tarafından seslendirilmelidir.

13- Masal türünden sadece dinleme becerisinin kazandırılmasında ve geliştirilmesinde değil aynı zamanda okuma, konuşma ve yazma gibi diğer dil becerilerinin kazandırılmasında ve geliştirilmesinde de faydalanılmalıdır.

14- Dinleme becerisi ölçme değerlendirme sürecine etki eden bir beceri olmadığı için öğrenciler ve öğretmenler tarafından daha az önemsenmektedir. Bu sebeple öğretmenler, ölçme değerlendirme sürecinde dinleme becerisini de etkin bir hale getirmelidirler.

Araştırmada ulaşılan sonuçlardan hareketle yeni yapılacak araştırmalara yönelik aşağıdaki öneriler getirilebilir:

1- Estetik dinleme stratejilerinin müstakil olarak her biriyle ilgili farklı çalışmalar yapılabilir.

- 2- Genel olarak estetik dinleme stratejileri ile özle olarak da içinde yer alan stratejiler, mesela özetleme, tahmin etme, ilgi kurma gibi stratejilerle okuma becerisi alanında da çalışmalar yapılabilir.
- 3- Estetik dinleme stratejileri diğer edebi türlerle (hikâye, fıkra, şiir, şarkı, türkü) ve görsel sanatlarla (film, tiyatro, müzikal vb.) birlikte çalışılabilir.
- 4- Masal türü, diğer dinleme türleri ve stratejileriyle birlikte çalışılabilir. (Örneğin eleştirel dinleme stratejileri gibi).
- 5- Bu çalışma ortaokul 5. sınıf öğrencileriyle sınırlı tutulmuştur. Farklı sınıf düzeylerinde de yapılabilir ve bu araştırmanın sonuçları ile kıyaslanabilir.
- 6- Masallarla estetik dinleme stratejileri öğretimi konusunun dinleme becerisi üzerindeki gelişimine etkisinin, diğer dil becerilerini nasıl ve ne yönde etkilediğini belirlemeye yönelik araştırmalar yapılabilir.
- 7- Bu konuda dinleme becerisinin gelişim süreciyle ilgili olarak okul öncesinden başlanarak boylamsal bir araştırma deseniyle çalışılabilir.

KAYNAKLAR

- Açıl, A., (2018). *Konuşamam, ama bir şarkı söyleyebilirim*. <https://nbeyin.com.tr/konusamam-ama-bir-sarki-soyleyebilirim-2> sayfasından erişilmiştir.
- Açık, F. (2008). Şeytanat romanında geleneksel ve folklorik unsurlar. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 5 (2), 53-63. http://turkoloji.cu.edu.tr/CAGDAS%20TURK%20LEHCELERI/fatma_acik_seytanat_romani.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Aday, E.& Akçalan, H. (2018). Masalları yeniden işlevsel kılmak: “masal evi” projesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 55, 237-246. <https://dergipark.org.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Akdemir, A., S. (2010). *Videonun dinleme becerisine ön örgütleyici olarak uygulanması*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Aksan, D. (2004). *Türkçenin sözcük varlığı*. Ankara: Engin.
- Aksu, D. (2013). *Bütünleştirici dinleme modeli uygulamalarının ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerine etkisi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Akyol, H. (2012). *Programa uygun Türkçe öğretim yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Akyıldız, M. (2006). *Araştırma modelleri ve kullanılan istatistikler*. <http://www.istatistik.gen.tr/?p=100> sayfasından erişilmiştir.
- Aldyab, A. (2017). Dil öğreniminde dinlemenin önemi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 3 (Special Issue 2), 440-448. <http://dergipark.gov.tr/> sayfasından erişilmiştir.

- Alptekin, A. B. (2002). *Taşeli masalları*. Ankara: Akçağ.
- Arıcı, A.F.(2012). *Masalın sesi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Arıcı, A.F. & Kır, D. B. (2017). Dinlemeye hazırlık çalışmalarının dinlediğini anlamaya etkisi. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4 (8), 265-275. <https://doi.org/10.20860/ijoses.351976>
- Arkonaç, S. A. (2001). *Sosyal Psikoloji*. İstanbul: Alfa
- Arono, A. (2015). The relationship between listening strategy performance and critical listening ability of Indonesian students. *Al-ta'lim Journal*, 22(1), 81-87. <http://dx.doi.org/10.15548/jt.v22i1.117>
- Arslan, A. (2017). Ortaokul öğrencilerinin dinleme kaygıları ve akademik özyeterlik inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *International e-Journal of Educational Studies*, 1 (1), 12-31. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/390525> sayfasından erişilmiştir.
- Aşılıoğlu, B. (2014). Türkçe öğretmen adaylarına göre derslerde karşılaşılan başlıca dinleme engelleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (29), 45-63. <http://dergipark.gov.tr/sayfasından erişilmiştir>.
- Ateş, M. & Ercan, A. (2015). Türkçe öğretmenlerinin dinleme stillerinin incelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34 (2), 107-119. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/188387> sayfasından erişilmiştir.
- Aytan, T.(2011). Aktif öğrenme tekniklerinin dinleme becerisi üzerindeki etkileri. *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 2 Sayı: 4 Aralık 2011.
- Aytan, T.(2011a.) *Aktif öğrenme tekniklerinin dinleme becerisi üzerindeki etkileri*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Aytan ve diğerleri (2014), Altıncı sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerinin taşımalık değişkeni açısından değerlendirilmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2014 (18), <https://dergipark.org.tr/download/article-file/202211> sayfasından erişilmiştir.
- Baş, B. (2006). *1985–2005 yılları arasında çocuk edebiyatı sahasında yazılmış tahkiyeli metinlerin sözvarlığı üzerine bir araştırma*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Baş, B. (2012). Türk masallarının söz varlığı üzerine bir değerlendirme. *Millî Folklor*, 2012, Yıl 24, S. 93 ,125-134. <https://www.academia.edu> sayfasından erişilmiştir.

Bayrak, E. (2010). *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama sürecinde kullandıkları zihinsel beceri düzeyleri*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Baysal, A.C. (t.y.). *Sosyal psikolojide tutumlar*. <https://docplayer.biz.tr/23612547-Sosyal-psikolojide-tutumlar.html> sayfasından erişilmiştir.

Beck, DL & Flexer C. (2012). Hearing is the foundation of listening and listening is the foundation of learning. Joseph J. Smaldino&CarolFlexer(Eds) *Handbook of Acoustic Accessibility Best Practices for Listening, Learning and Literacy in the Classroom* p.p.9-17. New York: Thieme Retrieved from <http://audiologyconference2013.cmswiki.wikispaces.net/file/view/foundation.pdf>

Bilkan, A.F. (2009). *Masal estetiği*. İstanbul:Timaş.

Birnholz, J.C. & Benacerraf, B.R. (1983). The development of human fetal hearing. *Science*, 222, 516-518. Retrieved from https://www.jstor.org/stable/1691378?seq=3#metadata_info_tab_contents

Boğa Zengin, S. (2010). *Çocuk kitaplarının dinleme becerisini geliştirme aracı olarak kullanılması*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Boratav, P. N. (1995). *100 soruda Türk halk edebiyatı*. İstanbul: Gerçek.

Boratav, P. N. (2009).*Zaman zaman içinde*. Ankara: İmge.

Boratav, P. N. (2011).*Az gittik uz gittik*. Ankara: İmge.

Brownell, J. (2013). *Listening, attitudes, principles and skills*. New Jersey: Pearson.

Bulut, B. (2013). *Etkin dinleme eğitiminin dinlediğini anlama, okuduğunu anlama ve kelime hazinesi üzerine etkisi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Burley-Allen, M.(1995). *Listening the forgotten skill*. Toronto, Canada:John Wiley&Sons,Inc.

Büyüköztürk, Ş.(2001). *Deneyisel desenler ön test-son test kontrol grubu desen ve veri analizi*. Ankara: Pegem A.

- Büyüköztürk, Ş.(2005). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem A.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç, Çakmak, E., Akgün, Ö.,E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F.(2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem A.
- Calp, M. (2005). *Özel öğretim alanı olarak Türkçe öğretimi*. Konya: Eğitim.
- Cihangir, Y. (2009). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki okul öncesi çocukların ninni, tekerleme ve masallar aracılığı ile Türkçe dil becerilerini kazanmaları üzerine bir değerlendirme* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Cihangir-Çankaya, Z.(2011). *Kişilerarası iletişimde dinleme becerisi*. Ankara: Nobel.
- Çiğerci, F. M. (2015). *İlkokul dördüncü sınıf Türkçe dersinde dinleme becerilerinin geliştirilmesinde dijital hikâyelerin kullanılması*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Cutler,A. (2012). Native listening : language experience and the recognition of spoken words. Retrieved from <http://eds.b.ebscohost.com/eds/results>.
- Cüceloğlu, D. (1997). *İnsan insana*. İstanbul: Remzi.
- Cüceloğlu, D.,(2001). *İnsan ve davranışı*. İstanbul: Remzi.
- Çakıcı, D. (2007). Ön örgütleyicilerin okumaya yönelik tutum üzerindeki etkileri, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (14), 65–82. <http://efdergi.inonu.edu.tr/article/view/5000004254/5000004767> sayfasından erişilmiştir.
- Çaylı, C. (2012). *İlköğretim ikinci kademe Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitaplarındaki müstakil dinleme metinlerine yönelik öğretmen uygulamalarının değerlendirilmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Çelebi, H. M. (2008). *İlköğretim 6,7 ve 8. sınıf öğrencilerinin olay ve düşünce yazılarına göre dinleme becerilerinin değerlendirilmesi (Muğla Örneği)*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Çerçi, A.(2013). *Konuşma eğitiminin telaffuz, vurgu ve tonlama konularının dinleme destekli öğretimi*. Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Çevik, M.(2008). Türkiye’de batı masalları ve çocuklarımız. *Gazi Türkiyat* Güz 2008, 3, 115-130. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/gaziturkiyat/article/view> sayfasından erişilmiştir.

Çıblak, N.(2008). Teknoloji çağında kültürel miras olan masalların korunması. *TÜBAR-XXIII-/2008Bahar/40-50*

<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/tubar/article/viewFile/5000072966/5000067190> sayfasından erişilmiştir.

Çiftçi, Ö. (2007). Aktif dinleme. *Milli Eğitim*, 176, 231-242.

Çolak, F. (2016). Çocuk edebiyatı materyali olarak folklorik ürünler ve Eflatun Cem Güney'in bu konudaki görüşleri. *The Journal of Turkic Language and Literature Surveys (TULLIS) 2016, 1(2) 64-70.* <https://dergipark.org.tr/download/article-file/231865> sayfasından erişilmiştir.

Dahle, C. (2017). *The Effect of Visualization Intervention on Sixth-Grade Special Education Students' Reading Comprehension.* Retrieved from <https://mdsoar.org/bitstream/handle/11603/3919/Dahle%2C%20Casey%20-%20Effect%20of%20Visualization%20on%20Reading%20Comprehension.pdf?sequence=1&isAllowed=y> .

Daşöz, T. (2013). *Yapılandırılmış dinleme etkinliklerinin yedinci sınıf öğrencilerinin dinleme tutumlarına, dinleme kaygılarına ve dinlediğini anlama düzeylerine etkisinin incelenmesi.* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

DeCasper, A. J. & Fifer, W. P. (1980). Of human bonding: newborns prefer their mother's voice. *Science, New Series* 208, (Jun. 6, 1980), 1174–1176. Retrieved from https://www.jstor.org/stable/1683733?seq=1#metadata_info_tab_contents

Dedebali, N.C. (2014). *Çoklu ortam uygulamalarının altıncı sınıf dinleme becerisinin gelişimine etkisi.* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Demir, C. (2016). Türkçe eğitim-öğretim programları ve kişisel söz varlığı. *Milli Eğitim*, S.210, 141-161. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/441265> sayfasından erişilmiştir.

Demirel, Ö. (1999). *İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi.* İstanbul: MEB Yayınları

Demirel, Ö. & Şahinel, M.(2006). *Türkçe sınıf öğretmenleri için Türkçe öğretimi* ,Ankara: PegemA.

Derrington, C.& Groom, B. (2004). *A team approach to behaviour management.* London: Paul Chapman Publishing.

Devine, T. G. (1982). Listening skills schoolwide: activities and programs. Urbana. IL: National Council of Teachers of English. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED219789.pdf>.

Dilidüzgün, S. (1996). *Çağdaş çocuk yazını*. İstanbul:Yapı Kredi.

Doğan, Y. (2007). *İlköğretim ikinci kademedeki dil becerisi olarak dinlemeyi geliştirme çalışmaları*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Doğan, Y. (2010). Dinleme becerisini geliştirmede etkinliklerden yararlanma. *TÜBAR*, XXVII, 263-274.

Doğan, Y.(2011). *Dinleme eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.

Doğan, Y. (2013).Dinleme eğitimi: kuram, uygulama, ölçme ve değerlendirme. *Türkçe Öğretimi El Kitabı* içinde (s151-176) A. Güzel, H. Karatay(Ed.). Ankara: Pegem Akademi.

Doğan, Y. & Özçakmak, H. (2015). Türkçe öğretmeni adaylarının dinlediğini özetleme becerilerinin değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(28),153-176. <http://sbed.mku.edu.tr/article/view/5000077891/5000084252> sayfasından erişilmiştir.

Doğan, B. (2017). *Strateji temelli dinleme etkinliklerinin yedinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerisiyle strateji kullanma düzeyine etkisi*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Dokur, U.(2013). *Başkent afazi testinin geçerlik ve güvenilirliği pilot çalışması*. Uzmanlık Tezi, Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ankara.

Draganova, R., Eswaran, H., Murphy, P., Huotilainen, M., Lowery, C. & Preissl, H. (2005). Sound frequency change detection in fetuses and newborns, a magnetoencephalographic study. *NeuroImage*, 28, 2, 354-361. Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S105381190500412X>

Durmuş, N. (2013). *İlköğretim 2. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerinin geliştirilmesinde çocuk edebiyatı ürünlerinin etkisi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Durukan, E. & Maden, S. (2010). Kavram haritaları ile not tutmanın ilköğretim öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisi üzerine etkisi. *ODÜ Sosyal Bilimler*

Araştırmaları Dergisi (ODÜSOBİAD), 1 (2), 63-70. <http://dergipark.gov.tr/> sayfasından erişilmiştir.

Ediger, M. (2002). Listening and the Language Arts. ERIC.

Elçin, Ş.(1981). *Türk halk edebiyatına giriş*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Emiroğlu, S.(2013).Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme sorunlarına ilişkin görüşleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* [Özel Sayı], 11, .270-307.

Emiroğlu, S. & Pınar, F.N.(2013). Dileme becerisinin diğer beceri alanlarıyla ilişkisi, *Turkish Studies* Volume 8/4 Spring 2013, 769-782. <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423932941.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Enginün, İ.(2000). “Klasik masal geleneğini günümüz açısından değerlendirir misiniz?” 99 *Soruda çocuk edebiyatı*. (M.R. Şirin, Haz.) İstanbul: Çocuk Vakfı.

Enginün, İ.(2001). *Yeni Türk edebiyatı araştırmaları*. “Çocuk Edebiyatına Toplu Bir Bakış” İstanbul: Dergah.

Erdem, A. (2012). *Yapılandırmacı karma öğrenme ortamlarının dinleme ve konuşma becerilerine etkisi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Erdem, A. & Erdem, M. (2015).Yapılandırmacı karma öğrenme ortamlarının dinleme ve konuşma becerilerine etkisi. *Elementary Education Online*14(3), 1130-1148, 2015. *İlköğretim Online*, 14(3), 1130-1148, 2015. <http://ilkogretim-online.org.tr> sayfasından erişilmiştir.

Ergenç, İ. (1994).Beyindeki dil. *Bilim ve Teknik Dergisi* (314), 36-39.

Ergenç, İ. (2000). Dilin beyindeki organizasyonu ve konuşmanın gerçekleşmesi. *Multidisiplinler Yaklaşımıyla Beyin ve Kognisyon* içinde (s 113-126) Karakaş, S., Aydın, H., Erdemir, C. ve Özemi, Ç.,(Ed.) Ankara: Çizgi Tıp.

Ergin, A. (1998). *Öğretim teknolojisi: İletişim*. Ankara: Anı.

Fidan, M. (2012). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin Türkçe dersinde kullandıkları dinleme stratejilerinin değerlendirilmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

- Field, J.(2002). The changing face of listening. J.C. Richards & W.A. Renandya (Eds), *Methodology in language teaching* (pp242-247). New York: Cambridge University Press.
- Field, J.(2003). Promoting perception: lexical segmentation in L2 listening. *ELT Journal* 57(4), 325-334. <https://doi.org/10.1093/elt/57.4.325>
- Filiz, Ş.(2009). *Ziya Gökalp küçük mecmua*. Antalya: Yeniden Anadolu ve Müdafaa-i Hukuk. <https://books.google.com.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Girgin, M. C. (2006). İşitme engelli çocukların konuşma edinimi eğitiminde dinleme becerilerinin önemi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi* 2006, 7 (1) 15-28. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/39/57/572.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Goddu, J. Q. (t.y.) Listening effectively. Retrieved from <http://www.publicspeakingproject.org/PDF%20Files/listening%20web%201.pdf>
- Goh, C.C.M. (2000). A cognitive perspective on language learners' listening comprehension problems. *System*, 28(1), 55-75. [https://doi.org/10.1016/S0346-251X\(99\)00060-3](https://doi.org/10.1016/S0346-251X(99)00060-3)
- Göğüş, B.(1978). *Orta dereceli okullarımızda Türkçe ve yazın eğitimi*, Ankara: Gül.
- Gökşen, E. N.(1985). *Örnekleriyle çocuk edebiyatımız*. İstanbul: Remzi.
- Gökşen, C. (2009). Masalların eğitim yönünden değerlendirilmesi. *Eğitişim Dergisi*, S.22, <http://www.egitirim.gen.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Görgü, A. T.(2007). Masalların çocuğun bilişsel ve duyuşsal gelişimine katkısı. *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri*. 537-544.
- Guan, Y. (2014). The effects of explicit listening strategy instruction on the listening comprehension of English as second language (esl) community college students. (Doctoral dissertation). Retrieved from <https://repository.usfca.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1092&context=diss>
- Güleryüz, H.(2006). *Yaratıcı çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem A.
- Günay, Türkeş, U.(2011). *Elazığ Masalları ve Propp Metodu*. Ankara: Akçağ.
- Güneş, F.(2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Ankara: Nobel.
- Güneş, F.(2014). *Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller*. Ankara: Pegem Akademi.

Güneş, H.(2006). Grimm masallarının olumsuz eğitcilik boyutu. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt:III, Sayı:II.s.s.98-111.

Güney, E.C.(1966). *Folklor ve eğitim*. Ankara: Millî Eğitim Yayınevi.

Güney, E.C.(2009). *Evvel zaman içinde*. İstanbul : Nar.

Güven, Z.Z.(2007). *Öğrenme stillerine dayalı etkinliklerin öğrencilerin dinleme becerisi erişileri, İngilizce dersine yönelik tutumları ve öğrenilenlerin kalıcılığına etkisi*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Güzel, A. & Torun, A. (2008). *Türk halk edebiyatı el kitabı*. Ankara: Akçağ.

Güzel, A. & Barın, E. (2013). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi*. Ankara: Akçağ.

Güzel, A. (2014). *İki dilli Türk çocuklarına Türkçe öğretimi*. Ankara: Akçağ.

Helimoğlu, Yavuz, M. (2009). *Masallar ve eğitimsel işlevleri*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.

Hepper, P.G. & Shahidullah, B., S., (1994). Development of fetal hearing. *Archives of Disease in Childhood* 71(2), 81-87. Retrieved from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1061088/pdf/archdischfn00037-0009.pdf>

Huotilainen, M., Kujala, A., Hotakainen, M., Parkkonen, L., Taulu, S., Simola, J., ... Karjalainen, M., (2005). Short-term memory functions of the human fetus recorded with magnetoencephalography. *NeuroReport*, Band: 16, Zahl:1, 81-84. Retrieved from <https://ovidsp.dc2.ovid.com/sp-3.33.0b/ovidweb.cgi?>

Iubbad, S.H. (2013). *The effectiveness of a multimedia based learning program on developing seventh graders' listening comprehension skills and attitudes in Gaza governorate*. (Master's thesis). Retrieved from <https://library.iugaza.edu.ps/thesis/110328.pdf>

İnam, A. (2015). Bilim, sanat ve felsefe dili olarak Türkçe. <http://www.dusunuyorumdergisi.com/bilim-sanat-ve-felsefe-dili-olarak-turkce/> sayfasından erişilmiştir.

İnceoğlu, M.(2004), *Tutum-algı-iletişim*. Ankara: İmaj.

İşitme Nedir? (2016) <https://www.maxtone.com.tr/web/isitme-hakkinda/isitme-nedir.php> sayfasından erişilmiştir.

Jones, R. G. ,Jr. (2013). Communication in the real world: an introduction to communication studies. Retrieved from <http://open.lib.umn.edu/communication/chapter/5-1understanding-how-and-why-we-listen/>

Kantarcioğlu, S.(1991). *Eğitimde masalın yeri*. İstanbul: MEB Yayınları.

Kaplan, H. (2004). *İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinleme becerileri üzerine bir araştırma*.(Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Karabacak, E.(2014). *Seçici dinleme eğitiminin 6. sınıf öğrencilerinin dinleme becerisi üzerindeki etkisi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Karadüz, A.(2010). Türkçe ve sınıf öğretmeni adaylarının dinleme stratejilerinin değerlendirilmesi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (29), 39-55. <http://dergipark.gov.tr/> sayfasından erişilmiştir.

Karakuş Tayşı, E.(2014). *Öğrenme stiline dayalı eğitimin ortaokul öğrencilerinin dinlediğini anlama becerilerine ve dinlemeye yönelik tutumlarına etkisi* Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Karatay, H.(2007). Dil edinimi ve değer öğretimi sürecinde masalın önemi ve işlevi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* Yaz 2007, 5(3), 463-475.

Karasar, N.(2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.

Kassem,H.,M.(2015). The relationship between listening strategies used by Egyptian efl college sophomores and their listening comprehension and self-efficacy. *English Language Teaching*; Vol. 8, No. 2; 2015, p.153-169. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1075201.pdf>

Katrancı, M. (2012). *Üstbiliş stratejileri öğretiminin dinlediğini anlamaya ve dinlemeye yönelik tutuma etkisi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Katrancı, M. & Yangın, B. (2013) “Üstbiliş Stratejileri Öğretiminin Dinlediğini Anlama Becerisine ve Dinlemeye Yönelik Tutuma Etkisi”, *Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 11, 733- 771. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.429>

Kaya, M., F. (2012). *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerinin web tabanlı bir sistem yardımıyla ölçülmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Keleş, E. (2013). *Dinleme öncesi ve dinleme sonrası verilen soruların 5. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama beceri düzeyine etkisi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Kılınç (2015). *Aktif öğrenme tekniklerinin 4. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisine ve dinlemeye yönelik tutumlarına etkisi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Kırbaş, A. (2010). *İşbirlikli öğrenme yönteminin ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerini geliştirmesine etkisi*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Kline, John, A. (1989). *Appreciative listening*. Retrieved from <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/kline-listen/b10ch4.htm>.

Kocaadam, D. (2011). *Not alarak dinleme eğitiminin ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinleme becerisi üzerindeki etkisi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Köksel, B.(2011). Türkçenin öğretilmesinde ninniler ve türküler. <https://docplayer.biz.tr> sayfasından erişilmiştir.

Kurudayıoğlu, M. & Kana, F . (2013). Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme becerisi ve dinleme eğitimi özyeterlik algıları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 245-258. <http://dergipark.gov.tr/> sayfasından erişilmiştir.

Lıouzu, S. (2016). *The art of listening*. Retrieved from <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid>

Liu, Y. C. (2009). The utilization of listening strategies in the development of listening comprehension among skilled and less-skilled non-native English speakers at the college level. (Doctoral dissertation) Texas A&M University, Texas. Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses. (UMI No. 3400780)

Lucas, S.E.(2012). *The art of puplic speaking*. New York: Mc-Grav Hill. Retrieved from https://www.academia.edu/37319920/The_art_of_public_speaking_by_Stephen_Lucas

Lüle Mert, E. (2012). Anadili eğitimi - öğretimi sürecinde çocuk yazını ürünlerinden yararlanma ve masal türüne yönelik bazı belirlemeler. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 1-12. <http://dergipark.gov.tr.sayfasından> erişilmiştir.

Lüle Mert, E. (2013). Ortaokul Türkçe çalışma kitaplarında yer alan etkinliklerde kullanılan dinleme türlerine ilişkin bir inceleme. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (2), 52-73. <http://dergipark.gov.tr.sayfasından> erişilmiştir.

Mackay, I.(1997).*Dinleme becerisi*. Ankara: İlkaynak Kültür ve Sanat Ürünleri.

Maden, S.(2013). Niçin dinleyemiyoruz? Dinleyememe probleminin sosyokültürel analizi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* Sayı: 2/1 2013 s. 49-83.

Maden, S. & Durukan, E. (2011). Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme stillerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.4, s.101-112. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/181743> sayfasından erişilmiştir.

Maden, A. & Durukan, E. (2016). Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme kaygıları. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 5 (4), 0-0. http://www.tekedergisi.com/Makaleler/1331019373_25asl%c4%b1.pdf sayfasından erişilmiştir.

McLeod, A. (2008). *Listening to children*. Philadelphia: Jessica Kingsley .

Melanlioğlu, D. (2011). *Üstbiliş strateji eğitiminin ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin dinleme becerilerine etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Melanlioğlu, D. (2012).Dinleme becerisinin gelişmesinde ailenin rolü. *Sosyal Politika Çalışmaları* Yıl: 12 Cilt: 7 Sayı: 29 Temmuz-Aralık 2012,65-77. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/spcd/article/view/5000084623/5000078713> sayfasından erişilmiştir.

Melanlioğlu, D. (2013). Ortaokuldaki dinleme eğitiminin niteliğine ilişkin fenomografik bir araştırma. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 1 (1), 34-44. <http://dergipark.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

- Mil, B.(2007). “Görüşme tekniği” A. Yüksel, B. Mil, Y. Bilim (Ed.) *Nitel araştırma, neden, nasıl, niçin* içinde (s.3-26) Ankara: Detay.
- Miles, M. B.& Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook*. (2nd Edition). Calif: SAGE.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2006). *İlköğretim Türkçe dersi (6,7,8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1-8. sınıflar)* <http://mufredat.meb.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Milner, J. (2010). Aesthetic and efferent listening. Retrieved from <http://jeffmilner.com/index.php/2010/10/27/aesthetic-and-efferent-listening-a-handout/>
- Nas, R. (2003). *Türkçe öğretimi*. Bursa: Ezgi.
- Nas, R. (2004). *Örneklerle çocuk edebiyatı*. Bursa: Ezgi.
- Nix, J.M. (2016). Measuring latent listening strategies: development and validation of the EFL listening strategy inventory. *System*, Volume 57, April 2016, 79-97 <https://doi.org/10.1016/j.system.2016.02.001>
- Nunan, D.(2002). *Listening in language learning*. J.C. Richards & W.A. Renandya (Eds), *Methodology in language teaching* (p.p. 238-241). New York: Cambridge University Press.
- Oğuzkan, A. F.(1987). *Yerli ve yabancı yazarlardan örneklerle çocuk edebiyatı*. Ankara: Emel Matbaacılık.
- Onan, B. (2005). *İlköğretim ikinci kademe Türkçe öğretiminde dil yapılarının anlama becerilerini (okuma/ dinleme) geliştirmedeki rolü*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Onan, B. (2010). Beynin bilişsel işlevleri üzerine yapılan araştırmalar ve ana dili eğitime yansımaları. *TÜBAR-XXVII-/2010-Bahar/ 521-561*.
- Önder, R., Aytan, N., & Ünlü, S. (2009). Validity and reliability study of listening skill attitude scale. *The International Journal of Educational Researchers* 2015, 6 (2) : 43-49. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/download/article-file/89921>
- Özbay, M.(2006). *Türkçe özel öğretim yöntemleri I*. Ankara: Öncü.

- Özbay, M.(2013).*Anlama teknikleri II dinleme eğitimi*. Ankara: Öncü.
- Özcan, H. (2008). Halk edebiyatı metinlerinin çocuk edebiyatına kaynak olması ve örneklem olarak Dede Korkut Hikâyeleri. *Turkish Studies*, Volume 3/2 Spring 2008, 582-603.
- Özdamar, K. (2004). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi*. Eskişehir: Kaan.
- Propp, V.(1985).*Masalın biçimbilimi*. (M.Rifat, S. Rifat, Çev.) İstanbul: Bilim/Sanat/Felsefe.
- Rahimi, M. & Solaymani, E.,(2015).The impact of mobile learning on listening anxiety and listening comprehension.*English Language Teaching*; Vol. 8, No. 10; 2015, p.152-161. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1079080.pdf>
- Sakaoğlu, S. (1999). *Masal araştırmaları*. Ankara: Akçağ.
- Sallabaş, M. E. (2008). Relationship between 8th grade secondary school students' reading attitudes and reading comprehension skills, *İnönü University Journal of the Faculty of Education*, 9 (16) 141–155. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/download/article-file/92316>
- Sandaran, S.C. & Kia, L.C. (2013). The use of digital stories for listening comprehension among primary Chinese medium school pupils: some preliminary findings. *Jurnal Teknologi (Social Sciences)*, 65(2), 125-131. : <https://doi.org/10.11113/jt.v65.2358>
- Sanders, B.(1999). *Öküzün A'sı*.(Ş.Tahir, Çev). İstanbul: Ayrıntı.
- Sarastway, D.R.(2018). Learners' difficulties & strategies in listening comprehension. *English Community Journal* (2018), 2 (1): 139–152.
- Sarıyüce, H.L.(2010). *Anadolu masalları*. İstanbul:Kapı.
- Sever, S. (2004). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*, Ankara: Anı.
- Sevim, O.& Turan, L. (2017). Drama etkinliklerinin 6. Sınıf öğrencilerinin dinleme ve konuşma becerileri üzerindeki etkisi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (35), 1-13. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/398984> sayfasından erişilmiştir.
- Sevimli, F. (2015). *Katılımlı dinlemenin ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisi üzerindeki etkisi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Shahidullah, S. & Hepper, P. G.(1994). Frequency discrimination by the fetus. *Early Human Development*, 36 (1), 13-26. Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/0378378294900299>

Şahin, M. (2011). Masalların çocuk gelişimine etkilerinin öğretmen görüşleri açısından incelenmesi. *Millî Folklor*, 2011, Yıl 23,89, 208-219.

Şahin, C. (2012). *Dinleme metinlerinden önce ve sonra sorulan soruların ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisine ve hatırlama düzeyine etkisi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Şirin, M., R.(2000). “Masal edebiyatının çocuk dünyası açısından anlamı nedir?” *99 Soruda çocuk edebiyatı*. (M. R. Şirin, Haz.) İstanbul: Çocuk Vakfı.

Taşer, S. (2012). *Konuşma eğitimi*. İstanbul: Pegasus.

Temizyürek, F., Şahbaz, N.K. & Gürel Z. (2016). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi

Türk Dil Kurumu (2005). Türkçe sözlük. Ankara: TDK.

Tezel, N. (1997). *Türk masalları 1-2*. Ankara: Kültür Bakanlığı.

Tezel, N. (2011). *Türk masalları –seçmeler-* İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

Tyagi, B. (2013), Listening: an important skill and its various aspects, *The Criterion An International Journal in English*, Issue 12, February 2013. Retrieved from <http://www.the-criterion.com/V4/n1/Babita.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Tompkins, G.E.(2005), *Language arts patterns of practice*. New Jersey: Pearson.

Tompkins, G.E.(2006), *Language arts essential*, New Jersey: Pearson.

Uçak, S.(2010). Masalsız toplum ve değerler eğitimi. Ulusal Öğretmenim Sempozyumu’nda sunulmuş bildiri, İstanbul, 2010, 77-90. http://turkoloji.cu.edu.tr/pdf/Salih_ucak_masalsiz_toplum_degerler_egitimi.pdf sayfasından erişilmiştir.

Uçgun, D. (2016). Ortaokul öğrencilerinin okuma ve dinleme kaygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 5 (4), 0-0. http://www.tekedergisi.com/Makaleler/649918519_26u%c3%a7gun.pdf sayfasından erişilmiştir.

- Uçkun, R. (2003). *Gagauz masallarının tip ve motif yapısı bakımından incelenmesi*. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Ungan, S. (2007). Dinleme A. Kırkılıç, H. Akyol (Ed.). *İlköğretimde Türkçe öğretimi içinde (s.149-163)* Ankara: PegemA.
- Ülper, H. (2009). The effect of visual strategies on textual structures in listening process to comprehension level of the listeners. *Procedia Social and Behavioral Sciences, 1*, 568-574. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2009.01.103>
- Üstün, M.B.(2005). *Benign paroksizmal pozisyonel vertigo tedavisinde epley manevrasının etkinliğinin değerlendirilmesi (prospektif çalışma)*. Tıpta Uzmanlık Tezi, <https://www.academia.edu/sayfasından> erişilmiştir.
- Vandergrift, L.(2007). Recent developments in second and foreign language listening comprehension research. *Cambridge Journals, 40(3)*, 191-210. <https://doi.org/10.1017/S0261444807004338>
- Wernicke Area (2018.) Retrieved from <https://www.britannica.com/science/Wernicke-area>.
- Wilson, M. (2003). Discovery listening-improving perceptual processing. *ELT Journal, 57(4)*, 335-343. <https://doi.org/10.1093/elt/57.4.335>
- Wolvin, A.D. & Coakley , C.,G. (2000) Listening education in the 21st century, *International Journal of Listening, 14:1*, 143-152, doi: 10.1080/10904018.2000.10499040
- Yalçın, A. (2002). *Türkçe öğretim yöntemleri yeni yaklaşımlar*. Ankara: Akçağ.
- Yalçın, A. (2018). *Son bilimsel gelişmeler ışığında Türkçenin öğretim yöntemleri*. Ankara: Akçağ.
- Yalçın, A. & Aytaş, G. (2002). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ.
- Yangın, B. (1998). *Dinlediğini anlama becerisini geliştirmede ELVES yönteminin etkisi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yardımcı, M.(2012). *Malatya masalları*. İstanbul: Malatya Kitaplığı.
- Yazıcı, E. & Kurudayıoğlu, M . (2017). 5. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki dinleme metinlerinin öğrencilerin seviyesine uygunluğunun incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi, 5 (4)*, 967-984. <https://doi.org/10.16916/aded.340839>

- Yılar, Ö. (2015). Halk bilimi ve eğitim. Ankara: Pegem.
- Yıldırım, A. & Şimşek H. (2003). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, H. (2007) *İlköğretim 3. sınıf öğrencilerinin dinleme becerileri üzerine uygulamalı bir çalışma*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Yıldırım, K.(2010). *İşbirlikli öğrenme yönteminin okumaya ilişkin bazı değişkenler üzerindeki etkisi ve yönetime ilişkin öğrenci-veli görüşleri*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, F. & Er, O. (2013). Türkçe dersi öğretim programı dinleme / izleme alanı amaç ve kazanımlar boyutunun öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 2 (2), 231-250. http://www.tekedergisi.com/Makaleler/1195180881_12YILDIRIM.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Yıldız, N.(2015). *Dinleme stratejileri öğretiminin beşinci sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerilerine etkisi*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Yiğit, M.F. & Kesmeçi, A.M. (2005). Vatandaşlık ve demokrasi eğitiminde masal kullanımı. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* Sayı: 4/3 2015, 1320-1338.
- Yurdakal, H.İ. & Susar Kırmızı, F. (2019). Okumaya yönelik tutum ölçeği güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *İlköğretim Online*, 18(2), 714-733. doi: 10.17051/ilkonline.2019.562036
- Yurdakul, Y. (2015). *Amaç belirlemenin dinlediğini anlama üstündeki etkisi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Zobler, A.C.(2010). *Effects of listening strategies instruction on listening comprehension, oral proficiency, and metacognition on second language learners*. (Doctoral dissertation). Retrieved from <https://repository.wcsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1017&context=educationdis>
- Zohrabi, M., Sabouri, H. & Behgozin M. (2015). The impact of pre-listening activities on Iranian EFL learner's listening comprehension of authentic English movies. *International Journal on Studies in English Language and Literature (IJSELL)* Volume 3, Issue 2, February 2015, PP 42-56. Retrieved from <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.679.8085&rep=rep1&type=pdf>

EKLER

Ek 1. Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği

Sevgili öğrenciler;

Bu form sizin dinlemeye yönelik tutumunuzu belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Aşağıda verilen 21 maddenin her birini dikkatlice okuyarak o ifadeye ilişkin görüş ya da duyguya katılma derecenizi, ifadenin karşısında bulunan kutuya çarpı (X) işareti koyarak belirtiniz. Düşüncelerinizi doğru ve içtenlikle belirtmeniz araştırma önem taşımaktadır. Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız ve her biri için tek yanıt veriniz. Araştırmaya yapacağınız katkıdan dolayı teşekkür ederim.

Aliye İlkay YEMENİCİ

MADDE	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum
1- Dinlediklerimi başkalarıyla paylaşmaktan hoşlanırım.			
2- Bir şeyler dinlerken genellikle canım sıkılır.			
3- Türkçe dersinde dinleme etkinliklerine ayrılan zaman azaltılırsa mutlu olurum.			
4- Dinleme etkinlikleri olmasa Türkçe dersinin daha zevkli geçeceğini düşünüyorum.			
5- Dinleme etkinleri sırasında zaman çok çabuk geçiyor.			
6- Türkçe dersindeki dinleme etkinlikleri eğlencelidir.			
7- Dinleme etkinlikleri sırasında kendimi rahat hissedirim.			
8- Dinlemenin, okumaya göre daha sıkıcı olduğunu düşünüyorum.			
9- Dinlediklerimle ilgili sorulara kolaylıkla cevap veririm.			
10- Türkçe dersindeki dinleme etkinliklerine katılmaktan zevk alırım.			

11- Dinlemenin günlük hayatta önemli bir yeri vardır.			
12- Dinlediklerimle ilgili etkinlikleri yaparken zorlanırım.			
13- Türkçe dersindeki dinleme etkinlikleri zaman kaybıdır.			
14- Uzun süre dinlemekten hoşlanmam.			
15- Bir şeyler dinlerken çabuk yorulurum.			
16- Dinlerken sözcük dağarcığımın geliştiğini düşünüyorum.			
17- Dinleyerek daha iyi öğrenirim.			
18- Dinleyerek hayal gücümün geliştiğine inanıyorum.			
19- İyi bir dinleyici olduğumu düşünüyorum.			
20- Türkçe dersindeki dinleme etkinlikleri sayesinde diğer derslerdeki başarımlarımın artacağına inanıyorum.			
21- Dinlediklerimi anlamakta zorlanırım.			
16- Dinlerken sözcük dağarcığımın geliştiğini düşünüyorum.			
17- Dinleyerek daha iyi öğrenirim.			
18- Dinleyerek hayal gücümün geliştiğine inanıyorum.			
19- İyi bir dinleyici olduğumu düşünüyorum.			
20- Türkçe dersindeki dinleme etkinlikleri sayesinde diğer derslerdeki başarımlarımın artacağına inanıyorum.			
21- Dinlediklerimi anlamakta zorlanırım.			

Ek 2. Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği İzin Belgesi

mehmet katrancı <mtkatranci@gmail.com>

Sal 3.12.2013, 21:49

Siz

□

Sayın Aliye İlkay Yemenici;

Yapacağınız çalışmada tarafımdan geliştirilen "Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği"ni kullanabilirsiniz. İyi çalışmalar dilerim.

Yrd. Doç. Dr. Mehmet KATRANCI

Kırıkkale Üniversitesi

Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü

Ek 3. Ön Test ve Son Testte Kullanılan Masal

TIK SOPAM

Bir varmış bir yokmuş. Fakir bir Keloğlan varmış. Bir de onun anası. Her gün oğlan ormana oduna gidermiş. sırtında odun taşımış.

Bir gün yorulmuş, bir ağaca dayanmış yorgunluktan: “Of, of!..” diye bağırmış. Derken yerden bir kapı açılmış, bir arap çıkmış:

“Ne istiyorsun?”

“Aman bir şey istediğim yok. Yoruldum da ‘of’ dedim.”

Arap:

“Sen beni çağırdın. Benim adım Of” demiş, Keloğlan’a bir kutu vermiş.

“Al bunu eve götür. Buradaki ağacın yerini de unutma. Başın sıkılırsa gel, beni çağır. Kutuya da sakın ‘Açıl kutum’ deme.”

Keloğlan eve gelince olanları annesine anlatmış:

“Arap bana bir kutu verdi, ama sakın ‘Açıl kutum’, deme, diye tembih etti...” Bu sözler söylenir söylenmez kutu açılıyor, içinden türlü yemekler çıkıyor, sofralar kuruluyor...Ana oğul oturup yiyip, içiyorlar. Çok seviniyorlar bu işe. Oğlan yemeklerini bitirince: “Kapan kutum!” diyor, kutu kapanıyor. Onu rafa koyuyorlar.

Bir gün, beş gün böyle... Günün birinde oğlan tutturuyor: “Anne ben padişahı yemeğe davet edeceğim.”

“Oğlum padişahı nereye oturtacaksın? Yerimiz yok,” diyorsa da kadın, Keloğlan dinlemiyor. Gidip padişahı yemeğe davet ediyor.

“Padişahım gel de bu gece yemeği bizde yiyelim,” diyor. “Kiminle geleyim?” diye soruyor Padişah.

“Kiminle isterseniz gelin.”

Padişah da vezirini alıp Keloğlan’ın evine gidiyor. Bir de bakıyor ki fakir bir kulübe. Altlarına iki odun kütüğü alıp oturuyorlar. Keloğlan:

“Padişahım acıktınız mı yemek hazırlayalım mı?” diye soruyor. Padişah bakıyor ki od yok, ocak yok. “Bu bize nerede yemek hazırlayacak? Ne yedirecek? Diye düşünüyor. Sonra da:

“Peki getir bakalım,” diyor. Oğlan raftan hemen kutuyu indiriyor.”Açıl kutum açıl!” diyor. O lahza bir sofraya kuruluyor, üstünde çeşitli yemekler, padişah bile öyle sofraya görmemiş. Misafirler yiyorlar, içiyorlar. Oğlan. “kapan kutum, kapan!” diyor, kutu kapanıyor. Keloğlan onu alıp rafa koyuyor. Padişah bir ara gizlice vezirine işaret ediyor: “Şu kutuyu alıp aşıralım,” diyor. Vezir Keloğlan görmeden kutuyu alıp koynuna saklıyor. Kalkıp gidiyorlar.

Onlar gittikten sonra Keloğlan’ın anası kutuyu yerinde bulamayınca çok üzülüyor. Ertesi gün Keloğlan da ağlaya ağlaya gene o ağacın dibine gidiyor. Orada: “Of!” diye bağıyor. Arap geliyor:

“Ne o? Kutuyu çaldırdın mı?” diyor. Keloğlan başına gelenleri anlatıyor. Arap ona bir sopa veriyor. Keloğlan’a da sıkı sıkı tembih ediyor: “Sakın ‘Tık sopam’ deme.” Keloğlan eve geliyor, anasına Arap’la rastlaştığını anlatıyor: “Arap bana bu sopayı verdi, ‘Sakın, tık sopam, deme,’ dedi.” Bu sözler ağzından çıkar çıkmaz sopa yerinden kalkıyor, bu oğlanı güzel bir dövüyor, Keloğlan’ın aklına gelip de: “Dur sopam!” deyinceye kadar... Keloğlan bunun üzerine: “Ha, şimdi iş kolaylaştı” diyor. Sopayı alıp saraya gidiyor. Kapıda, “Padişahın huzuruna çıkacağım,” diyor. Bırakmak istemiyorlar. Ama o diretiyor. Padişahın yanına çıkıyor en sonunda. Padişah, vezir bunu güler yüzle karşılıyorlar:

“Gel bakalım; ne var Keloğlan?” diyorlar. Keloğlan yavaşça: “Tık sopam!” diyor. Sopa kalkıyor, bir Padişaha, bir Vezire, bir Padişaha, bir Vezire, artık bunları pestilleri çıkıncaya kadar dövüyor. Padişah, Vezir, “Aman Keloğlan, ölüyoruz,” diye yalvarmaya başlıyorlar; Keloğlan da:

“Kutu gelmedikçe sopa durmaz,” diyor. Hemen kutuyu getiriyorlar. Keloğlan: “Dur sopam !” diyor, duruyor sopa. Oda kutuyla sopayı alıp eve geliyor.

“Ertesi gün Keloğlan “Arap” a gidiyor:

“Kutuyu aldım ,” diyor. Arap bu defa Keloğlan’a bir eşek veriyor:

“Sakın buna, ‘Anır eşeğim, ‘ deme!” diye tembih ediyor.

Keloğlan eve gelince anasına:

“Arap bana bir eŖek verdi; ‘Anır eŖeđim, deme sakın,’ diye tembih etti.” Bu sözleri duyar duymaz baŖlıyor eŖek anırmaya; kuyruğun altından da tıkır tıkır altınlar dökülüyor.

Keloğlan ile anası, kutuyu, sopayı, eŖeđi alıp uzak bir memlekete gidiyorlar. Orada saraylar yaptırıyorlar, mesut yaŖıyorlar.

Pertev Naili Boratav, Az Gittik Uz Gittik

Ek 4. “Tık Sopam” Masalı Başarı Testi

Adı:.....

Soyadı:.....

Sınıfı: 5/.....

Aşağıdaki soruları dinlediğiniz metne göre cevaplandırınız.

1-Dinlediğiniz metne göre Keloğlan ne iş yapmaktadır?

- A)Çiftçi   B) Oduncu   C)Fırıncı   D)Vezir

2-Aşağıda verilenlerden hangisi dinlediğiniz masalın kahramanlarından birisi olamaz?

- A) Arap   B)Vezir   C) Keloğlan   D)Padişahın kızı

3- Aşağıdakilerden hangisinde Arap’ın Keloğlan’a verdiği hediyeler doğru olarak verilmiştir?

- A)Kutu, sofrası, kapı   B)Kutu, sopa, eşek   C) Eşek, sopa, şişe   D)Sopa, anahtar, kutu

4-“Padişah ve vezir Keloğlan’ın evine gidiyor. Bir de bakıyor ki fakir bir kulübe. Altlarına..... alıp oturuyorlar.” Cümlesinde noktalı yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- A) İki ahşap sandalye   B) İki koltuk
C) İki odun kütüğü   D)İki minder

5- Arap’ın Keloğlan’a hediye ettiği kutunun olağanüstü özelliği nedir?

- A) Açılınca içinden türlü yemekler çıkması, sofralar kurulması.
B) Açılınca içinden tıkr tıkr altınlar dökülmesi.
C) Açılınca içinden bir sopa çıkması, bu sopanın insanları dövmesi.
D)Açılınca içinden Arap çıkması ve Keloğlan’a yol göstermesi.

6-Aşağıdakilerden hangisi metne göre yanlıştır?

- A) Keloğlan fakir birisidir.
- B) Arap Keloğlan'a en sonunda sopa vermiştir.
- C)Keloğlan'ın kutusunu padişah ve vezir çalmıştır.
- D)Keloğlan anasıyla birlikte yaşamaktadır.

7- Aşağıdakilerden hangisi dinlediğiniz metnin anahtar kelimelerinden birisi olamaz?

- A) Arap
- B)Kutu
- C)Saray
- D)Sopa

8- Dinlediğiniz metne göre Keloğlan'ın kutusuna ne oluyor?

- A) Kırılıyor
- B) Bozuluyor
- C)Kayboluyor
- D) Çalınıyor

9- I-Keloğlan'ın padişah ve veziri yemeğe davet etmesi

II-Arap'ın Keloğlan'a eşek vermesi.

III-Keloğlan'ın ormanda Arapla karşılaşması

IV- Keloğlan'ın saraya gidip kutuyu bulması

Yukarıda verilen olayların oluş sırasına göre dizilişi aşağıdakilerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A) III – II – IV – I
- B) III – I – IV – II
- C) III – IV – I – II
- D) III – II – I – IV

10- “Padişah bakıyor ki od yok, ocak yok. ‘Bu bize nerede yemek hazırlayacak? Ne yedirecek?’ diye düşünüyor.” cümlesindeki “od yok ocak yok” söz dizisinin cümleye kattığı anlam aşağıdakilerden hangisinde vardır?

- A)Derdi yok tasası yok, rahat rahat oturuyor evinde.
- B)Ortada fol yok yumurta yok sen adama para ödemeye kalkışıyorsun.
- C)Akşam için ne yemeği hazırdı ne de sofrası
- D)Ziyaretine gittiği yaşlı amca öyle yoksuldu ki evinde hiç eşya yoktu.

11-Aşağıdakilerden hangisi dinlediğiniz metin için farklı bir başlık olabilir?

A)Keloğlan ve Arap   B) Keloğlanın Maceraları

C)Keloğlan   D)Keloğlan ve Padişah

12- Sizce Arap ikinci seferde Keloğlan'a neden sopa vermiş olabilir?

13- Bu masaldan nasıl bir sonuç çıkardınız?

14- Siz olsaydınız bu masalın sonunu nasıl bitirirdiniz

Ek 5. Dereceli Puanlama Anahtarı

Tema	Ölçütler	Yetersiz (1)	Geliştirilmeli (2)	Başarılı (3)
Biçim	Sayfa Düzeni	Satırlara dikkat edilmeden, hizalamadan yazılmış. Yazımın tamamı okunaksız. Soru ve cevaplar arasında boşluk bırakılmamış.	Az sayıda sözcük okunaksız. Bazı satırların hizası bozulmuş. Sayfa kısmen temiz ve düzgün kullanılmış.	Bütün kelimeler okunaklı. Sayfa temiz ve düzgün. Bütün satırlar bir hizada yazılmış.
	Yazım ve Noktalama	6 ve daha fazla yazım ve noktalama hatası yapılmış.	3-5 tane yazım ve noktalama hatası yapılmış.	1-2 tane yazım ve noktalama hatası yapılmış.
İçerik	Cevapların Doğruluğu	Soru hiç anlaşılmamış. Soruyla ilgisi olmayan cevaplar yazılmış. Soru anlaşılmamış, metnin devamına yönelik doğru ve mantıklı tahminlerde bulunulmamış.	Soru kısmen anlaşılmış. Soruyla kısmen ilgisi olan cevaplar yazılmış. Soru kısmen anlaşılmış Metnin devamına yönelik kısmen doğru ve mantıklı tahminlerde bulunulmuş.	Soru tamamen anlaşılmış. Tamamen soruyla ilgili cevaplar yazılmış. Soru tamamen anlaşılmış Metnin devamına yönelik doğru ve mantıklı tahminlerde bulunulmuş.
		Soru hiç anlaşılmamış masaldan herhangi bir ders çıkarılamamış. Metnin bağlamına uygun, mantıklı bir sonuç yazılamamış.	Soru kısmen anlaşılmış, masaldan kısmen ders çıkarılabilmemiş. Metnin bağlamına uygun, kısmen mantıklı bir sonuç yazılabilmemiş.	Soru tamamen anlaşılmış, masaldan ders çıkarılabilmemiş. Metnin bağlamına uygun, mantıklı bir sonuç yazılabilmemiş.
		Soru hiç anlaşılmamış metin ana fikir ve yardımcı fikirler çerçevesinde özetlenememiş. Metinde geçen pek çok önemli nokta atlanmamış.	Soru kısmen anlaşılmış. Metin ana fikir ve yardımcı fikirler çerçevesinde kısmen özetlenebilmiş.	Soru tamamen anlaşılmış, metin ana fikir ve yardımcı fikirler çerçevesinde özetlenebilmiş.
	Dil ve Anlatım	Kurallı, düzgün cümle kurulamamış. Anlatılmak istenen kavrama uygun, doğru sözcük seçilememiş. Zaman ekleri uyumlu kullanılmamış. Özet, masaldan doğrudan veya taklit edilerek alınmış cümlelerden oluşturulmuş.	Kısmen kurallı, düzgün cümle kurulabilmiş. Anlatılmak istenen kavrama uygun kısmen, doğru sözcük seçilebilmiş. Zaman ekleri kısmen uyumlu kullanılmış. Özet, masaldan taklit edilerek alınmış az sayıda cümleden oluşturulmuş.	Kurallı, düzgün cümle kurulabilmiş. Anlatılmak istenen kavrama uygun doğru sözcük seçilebilmiş. Zaman ekleri uyumlu kullanılmış. Özet, dinleyicinin kendi ifadeleriyle yazılmış.

Ek. 6 Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

- 1- Estetik dinleme stratejileri öğretiminin size sağladığı katkılar nelerdir?
- 2- Estetik dinleme stratejileriyle yaptığınız masal dinleme etkinliklerinin olumsuz yanları olduğunu düşünüyor musunuz? Bunlar nelerdir?
- 3- Estetik dinleme stratejileri öğretimi Türkçe dersine yönelik ilginizi, sevginizi nasıl etkiledi, neler değişti?
- 4- Estetik dinleme stratejilerinden en çok hangisi/hangileri dinlediğinizi anlamınıza katkı sağladı? Niçin böyle düşünüyorsunuz?
- 5- Estetik dinleme stratejilerini Türkçe dersi dışındaki derslerde de kullandınız mı? Kullandıysanız hangi derslerde kullandınız?
- 6- Estetik dinleme stratejilerini okul dışındaki, günlük yaşantınızda kullandınız mı? Kullandıysanız şiir, şarkı, hikaye, masal, fıkra, film gibi türlerden hangisini dinlemek için kullandınız?
- 7- Öğrendiğiniz bu dinleme stratejilerini bundan sonra kullanmayı düşünüyor musunuz? Neden?
- 8- Eklemek istediğiniz başka bir şey var mı? Teşekkürler...

Ek 7. Estetik Dinleme Stratejilerinde Kullanılan Masallar

1. HAFTA USTA NAZAR

Bir varmış, bir yokmuş... Bir karı, bir koca varmış. Adam öyle korkakmış ki korkusundan evden bir adım dışarı atamazmış. Kocasının bu halinden kadıncağız pek bezginmiş. Bir gece kocasına:

“Bak ne güzel ay ışığı, gel çikalım da seyredelim,” demiş.

Adam:

“Ben korkarım,” diye köşesine büzülmüş. Kadın:

“Canım, gel beraber çıkacağız,” falan diyerek zorla adamı yerinden kaldırmış, kapının eşiğine getirmiş de dışarı iteleyivermiş, kapıyı da üstüne kapamış. Adam:

“Aman karıcığım, aç kapıyı, ben korkarım,” diye çok yalvarmış, yakarmış, ama kadın hiç aldirmamış.

Adamın yanında bir tek sopası varmış... Karısına söz anlatamayınca, ne yapsın, çaresiz, sopasını kakarak, başını almış gitmiş... Az gitmiş, uz gitmiş, bir orman geçmiş... Uzaktan bir ev görmüş. Yaklaşmış, içeri girmiş. Bakmış ki kırk yatak sıralı... Bunların enine boyuna bir göz atmış:

“Burası devlerin evi olsa gerek,” demiş.

Sonra oturmuş, değneğin üstüne: “Benim adım Usta Nazar * Bir vuruşta kırkını ezer * İçinde sağ kalan olursa da total olur gezer,” diye yazmış. Pek de yorulmuşmuş. En baştaki karyolaya yan gelmiş yatmış, değğini de yanına koymuş.

Öğle olmuş, devler evine dönmüşler. Şöyle biraz yaklaşmışlar, burunlarına insan kokusu gelmiş. “Bize gene av geldi,” diye sevinmişler. İçeri girip bakmışlar ki bir adam uyuyor, yanındaki değnekte de: “Benim adım Usta Nazar * Bir vuruşta kırkını ezer * İçinde sağ kalan olursa o da total gezer,” yazılı. Devler korkmaya başlamışlar. Hemen mutfağa inmişler, yemek hazırlamaya. Neyse, işlerini bitirmişler, Usta Nazar’ın uyanmasını beklemeye başlamışlar. Usta Nazar uyanmış nihayet. Devler: “Hoş geldin,” demişler, “Seni buraya hangi rüzgâr attı?” Usta Nazar da:

“Moskof Kralının pehlivanlarıyla gürüşüyordum. Onu havaya attım, bir daha yere düşmedi... Altı aydır onu arıyorum... Yolum buraya düştü.”

“İyi olmuş; hoş geldin, sefa geldin...” demişler.

Artık o günden sonra devler ava gidiyor, evin bütün işlerini görüyorlarmış, Usta Nazar da yiyip içip oturuyor... Günden güne kuvveti artıyor, ensesi kalınlaşıyor...

Devler bakmışlar ki, bu Usta Nazar'ın gideceği yok, bir akşam aralarında gizlice konuşmuşlar. Bunu öldürelim diye kavli karar etmişler. Ama Usta Nazar bütün konuşulanları duymuş. Devler yatmadan kırk tane balta bileyip, hazırlamışlar... Usta Nazar'ın uyumasını beklemişler. Bu da, devler uyur uyumaz yatağından kalkmış, yerine bir koca kütük yatırıp, kendisi de bir yere gizlenmiş.

Gece yarısı olunca devler uyanmışlar, kırkı, kırk balta ile Usta Nazar'ın üzerine saldırmışlar. Sabah olunca, Usta Nazar daha devler uyanmadan kütüğü yerinden çıkarmış, kıymıkları temizlemiş, kütüğü dışarı atıp, yatağa girmiş. Az sonra devler uyanınca, Usta Nazar'ı yatağında sapasağlam görünce çok şaşırılmışlar. Usta Nazar da uyanmış:

“Bu gece fareler mi üstümde gezdi, nedir? Tıkır tıkır bir şeyler oldu,” demiş.

Devler bu sefer, gece uyurken Usta Nazar'ın üstüne kapılarının önündeki değirmen taşını koymayı kararlaştırmışlar.

Usta Nazar yine devlerin konuşmalarını duymuş. Gece devler uyur uyumaz yatağından kalkıp yerine kütük yatırmış. Devler de biraz sonra yataklarından kalkmışlar, Usta Nazar'ı yamyassı etmek niyetiyle değirmen taşını yatağının üstüne atmışlar. Devler gidip tekrar yatmış, Usta Nazar da değirmen taşını yuvarlamış, kendi girmiş yatağına, çekmiş üstüne yorgani, uyumuş. Sabah olmuş. Devler uyanınca, yatağın başına gelip, bakmışlar ki Usta Nazar sapasağlam duruyor, taş da yanı başında. Usta Nazar:

“Bu taşı gece yanıma cinler yuvarlamış. Şeytan diyor ki: Al karşı dağın ardına at...”

Devler yalvarmışlar:

“Aman Usta Nazar, o ata yadigâridir, atma, etme...”

Artık Usta Nazar'dan devlerin gözü adamakıllı yılmış. Bir gün buna:

“Ey, Usta Nazar, artık sen evine gitmeyecek misin?” diye sormuşlar. “Moskof pehlivanı da belki yere düşmüştür...” O da:

“Gideyim ya,” demiş. Ona bir dev heybesi altın vermişler.

Usta Nazar ve karısı devlerin altınlarıyla ömürlerinin sonuna kadar rahat yaşamışlar...

Pertev Naili Boratav, Zaman Zaman İçinde

2. HAFTA

TEK KÖSE İLE ÇİFT KÖSE

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde cinler cirit oynarken eski hamam içinde. Ovada mı desem, düzde mi desem, bayırda mı desem, çayırdı mı desem küçücük bir köy varmış. Bu köyde Tek Köse ile Çift Köse derler, iki adam yaşarmış. Sakalları seyrekçe, gözleri çekikçeymiş. Adımlarını sık sık atar, seyrek konuşurlarmış.

Köylüler, Tek Köse'ye de Çift Köse'ye de pek sokulmak istemezlermiş. Onlardan uzak durmaya çalışırlarmış. Çünkü köseler, kurnazdan da daha kurnaz olurlarmış. Saman altından su yürütürler de kimsenin haberi olmazmış.

Tek Köse ile Çift Köse birbirlerini izler, gözler dururlarmış hep. Acaba onu nasıl tuzağa düşürür, feleğini şaşırtırım diye fırsat gözetip dururlarmış. Bayramda seyranda, tarlada harmanda hep birbirlerini süzerler, böyle davranmaktan ne usanır ne de bezerlermiş.

Birbirlerini gözleyip dururlarken bir gün, Çift Köse'nin şehre gitmeye niyetlendiği duyulmuş. Tek Köse haberi duyunca iki saat hem kaşınmış hem düşünmüş, sonunda kararını vermiş. İçinden, "Ey Çift Köse, zamanın geldi, saatin çattı, sana bir oyun oynayayım ki bizim köyün gölgesi gibi uzayıp gitsin, şanı şöhreti dünyayı tutsun."

Tek Köse yatmadan önce eşeğine altın yutturmuş. Tan ağarırken kalkmış binmiş eşeğine, düşmüş şehir yoluna. Bir süre gitmiş, sonra durmuş. Ağaçlıkların arkasına saklanıp Çift Köse'nin gelmesini beklemiş. Bir süre sonra Çift Köse omzunda heybesiyle yolun başında görünmüş. Heybesinin içi, pazarda satacağı adaçayı, kekik, naneyle doluymuş. Çift Köse'nin eşeği yokmuş. Çok istediği halde o güne kadar eşek sahibi olamamış.

Çift Köse yürüyerek giderken, Tek Köse ağaçların arkasından çıkmış eşeğini koşturarak ona yetişmiş. "Selamünaleyküm ağam" demiş.

Çift Köse, arkasına dönüp bakmış; ister istemez, "Aleykümselam" demiş ama başka bir söz söylememiş. Biraz ilerleyince Tek Köse sessizliği bozmuş:

"Yahu Köse Ağa" demiş, "bugüne bugün bir köyün iki kösesiyiz. Birbirimizin ne babasını öldürdük, ne de malını kaçırdık. İkimizin de içinde kırk tilki dolaşır ama tilkilerimizin kuyrukları birbirine dolaşmaz."

Çift Köse, "Öyle olmasına öyle ama senin karnında tilki yerine kurt beslemediğini nereden bileyim?" demiş.

"Korkma, korkma seni kurda yedirmem. Kurt senden korksun, sen kırk kurtla da başa çıkarsın kırk canavarla da" demiş Tek Köse.

Böyle konuşa konuşa giderlerken Tek Köse eşekten atlamış. “Müslümanın malı ortaktır” demiş. “Daha kasabaya çok yol var, şu heybeni koy eşeğin sırtına, niye boşu boşuna yorulacaksın?”

Çift Köse, içinde ottan çöpten başka bir şey olmadığı için heybesini Tek Köse’nin eşeğine yüklemekte bir sakınca görmemiş. Tek Köse’nin bu davranışı, aralarındaki buzu eritir gibi olmuş.

Derken, köseler yolda ilerlerken; önde, giden eşek durup dururken bir altın yumurtlamaz mı? Çift Köse’nin gözleri fal taşı gibi açılırken, Tek Köse oralı bile olmamış. “Bunda şaşıracak ne var ki?” demiş. “Bu eşek Allah’ın bir nimeti, her gün üç beş altın bırakır elime. Ben de çok iyi bakarım ona, bol bol arpa yedirir, doyururum, soğuktan, sıcaktan korurum.

Çift Köse çok şaşırılmış bu duruma. Bu arada eşek dört altın daha yumurtlamış.” Bugünkü kısmetim tamam.” demiş Tek Köse, altınları sayıp, koymuş cebine.

“Tek Köse kardeş bu eşeği satsana bana” demiş, Çift Köse bir anda. Pazarlığı kızıştırmak için “Altın yumurtlayan eşeği satmak için insanın deli deli tepeli, kulakları küpeli olması lazım.” demiş Tek Köse.

“O kadar da değil, bu vereceğim paraya göre değişir.” demiş Çift Köse.

“Ne kadar para vermeyi düşünüyorsun?” diye sormuş Tek Köse.

Çift Köse’nin öyle pazara, kekik, nane, ayrik otu götürmesine bakıp da yok yoksul olduğu sanılmasın. Ömrü boyunca yoksullar gibi davranmış, parasız kişiler gibi kıvranmış ama aslında bir küp dolusu altını varmış. Pazarlığı bir küp altına bağlamışlar, yolun yarısından geri dönmüşler köye. Tek Köse altınları alıp evine gitmiş, Çift Köse de kıymetli eşeğini sevine sevine ahıra bağlamış.

İçini daha çok altın kazanmak, daha çok zengin olmak hırsı öylesine bürümüş ki, neredeyse akli başından gitmiş. Eşeği ahıra çekip de bağlayınca ilk işi, önüne kocaman bir çuval dolusu arpa, bir kazan dolusu da su koymak olmuş. Eşek çok yemeli, iyi beslenmeli, beş değil her gün on altın, yüz altın, bin altın vermeli. Bu düşüncelerle evine çekilmiş Çift Köse.

Eşek sabaha dek yemiş arpayı, içmiş suyu, yemiş arpayı, içmiş suyu, karnındaki arpalar şişince en sonunda hazımsızlıktan çatlamış, ölmüş.

Çift Köse’nin uyanır uyanmaz ilk işi ahıra koşmak olmuş. Fakat eşeğinin öldüğünü anlayınca feryadı, figanı koparmış. Çılgınlıklarını duyan hısımlar, akrabası Çift Köse’nin başına

toplanmışlar. Çift Köse, Tek Köse'nin başına ördüğü çorabı anlatmış. Akrabaları hep bir ağızdan bağışmışlar: "Tek Köse'den sorulmalı bunun hesabı."

Kalabalık soluğu Tek Köse'nin evinde almış, ama her yere bakmışlar Tek Köse'yi bulamamışlar. O sırada köyün içinden geçen bir atlı, bir saat kadar uzaklıkta, boyu kısa, sakalı köse bir adamın denize doğru gittiğini söylemiş.

Köseler takımı hemen yola düşmüş. Hiç oyalanmadan yürümüşler, yürümüşler ve sonunda deniz kıyısına ulaşmışlar. Tek Köse'yi elinde bir değnekle bin koyundan fazla bir sürüye çobanlık ederken bulmuşlar. Hemen yakasına yapışmışlar. "Demek bu sürüyü Çift Köse'nin altınlarıyla aldın ha?" Diye hesap sormaya başlamışlar.

Tek Köse yemin billah etmiş: "İşte onun altınları çömlekte duruyor, ben bu sürüyü denizden çıkardım." demiş. "Denizin dibinde bir ova var, ama ne ova... Orada yüzlerce, binlerce koyun yayılıyor. Denize dal, bir tane koyun çıkar, arkasından binlerce koyun akın akın geliyor."

Çift Köse önce altın çömleğine sarılmış. Bunu en yakın bildik bir akrabasına teslim edip denizin kıyısına koşmuş. Akrabaları: "Etme, eyleme, sen bırak denize dalmayı, yüzme bile bilmiyorsun. Sonra boğulursun. Vazgeç bundan, altınlarına kavuştun, bırak dön geri." dedilerse de dinletememişler.

Çift Köse atlamış denize, atlayış o atlayış. Bir daha denizin yüzeyine çıkamamış. Çift Köse denizde kaybolunca köylüler Tek Köse'yi de istememişler aralarında. Bizim köyü terk edeceksin demişler. Tek Köse almış başını, gitmiş dünyanın öbür ucuna.

Gökten üç elma düşmüş, biri bana, biri sana, biri de soyu sopyu kurumuş iki Köse'nin köyüne.

Hasan Latif Sarıyüce, Anadolu Masalları

3. HAFTA

PERİLİ EL

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, cinler cirit oynarken, eski harman içinde. Seyreden seyran eden çokmuş ama, “çok ” demesi günahmış; akıllı uslusu da varmış ama, bizden daha delisi yokmuş... Ne ise hoppala hoptan, sana bir mintan kestirdim, makas kesmez, iğne batmaz toptan...

İlikleri karpuz, düğmeleri turptan...

Ne aslı var, ne astarı ama, giyersin gene, hiç yoktan...

Atarsın bir yana durur, yazın sıcağın korur, kışın soğuktan...

Yaşa, yağmura gelmez ama, ne kurşun işler, ne delinir oktan...

Gayrı çıkarma dilini, öp babanın elini azdan, çoktan...

Bir varmış, bir yokmuş, Allah'ın kulu çokmuş; zaman zaman içinde, kalbur saman içinde, cinler cirit oynarken, eski harman içinde... Varlı vakitli bir evin yarlı yakışıklı bir kızı varmış; dil ile tarif edilmez ki, edeyim. Güle benziyormuş allar içinde, serviye benziyormuş dallar içinde; acaba insan bakmaya kıyar mı ki... Anası babası gözlerini gözünden ayırmaz, ellerini sıcağın soğuğa vurdurmazlarmış ama, feleğin gözü kör olsun, daha bir bülbül gelip de dalına konmadan ecel gelip kapılarını çalmış; ocaklardan irak, ikisini bir tahtada alıp gidince, dünya bu gül kızın başına yıkılmış, ahü zarı, yeri göğü tutup bir gözü anasının yoluna akmış, bir gözü babasının ama, elden ne gelir, dilden ne gelir; yürek yarası bu, yarılmaz ki yarılınsın; sarılmaz ki sarılınsın, Allah sabrını versin yoksa...

Bereket versin günün birinde hayırlı bir kısmet çıkmış da, Gül Kız, allı, pullu gelin olup kapı ardından kurtulmuş. Talihinden kocası da ağzı var, dili yok kuzu gibi bir adammış; kimsenin bir tüyüne dokunmaz, yerdeki bir karıncayı bile incitmekten sakınırmış. Gel velakin alnının teriyle geçindiği için evin bütün işi Gül Kız'a bakıyormuş.

Gel gelelim, Gül Kız el üstünde büyütüldüğü için ömründe ne ocak başı görmüş ne tandır aşı... Ne elleri işe varıyormuş, ne parmakları dikişe... Ocaklar is bağlamış, süpürülmeye süpürülmeye... örümcekler ağ bağlamış, silinmeye silinmeye... Hâsılı kelâm, evin yüzüne bakılmaz olmuş. Eee, evin yüzüne bakılmazsa, bu evi çekip çevirenin yüzüne bakılır mı, gül değil, isterse gülden gönüllü olsun... Konu komşu, çoktan ayağını kesmiş ya kocası ne yapsın! Evin dirliği, düzeni bozulmasın diye, yağlı yavan dememiş, katlanacağı

kadar katlanmış, bir güne bir gün ağzını açıp da karısına bir çift söz dokundurmamış. İyi ama, güzellik dediğin peynir, ekmekle yenmez ki... Sonunda, o da alnını kırıştırıp, yüzünü kızartmaya başlamış.

Eee, bir imâ, bin mânâ demişler! Gül Kız kocasının da nevre döndüğünü sezmez olur mu, sezmiş ama, ne yapsın; elinden gelse, elini saçak, saçını süpürge edip her tarafı ayna gibi yapacak; pişireceğini, tadıyla tuzuyla pişirip kocacağızının da yüzünü güldürecek ama, yürekte var, elinde yok! Bundandır, kendi kendine yanıp yakılır, yeri, göğü yaradana yalvarıp, yakarırımış:

“Hey Allah’ım, iki elim on parmağım var ama, işe güce varmıyor, varsa bile, yaramıyor; ya kaş yapayım derken göz çıkarıyorum, ya da yaptığım işi ağzıma yüzüme bulaştırıyorum. Bu gidişle evim ocağım başıma yıkılacak, görüp güvendiğim sensin. Sen bana bir çare halk et Allah’ım!” diye... Bir gün yine böyle ah ü vah ederken, evin içinde nur yüzlü bir hatuncuk peyda olmuş.

“A Gül Kızım, güllü kızım demiş; ne diye gözlerini sele veriyorsun! Yaratan yaratırken senin de her parmağına bir hüner vererek yaratmış ama demir bile paslanır işleme işleme... Anan rahmetli seni gül yerine koyup da göğsünde taşıyacağına önüne iş verip de parmaklarını işletseydi, ellerin her işe yatarı şimdi... Sen de evini, ocağını gül gibi yapar, kendi yüzünü de ağartırdın, kocanın yüzünü de... Velâkin ne malûm olmaz ki, analara! Bugün, şu başına gelenler, onu da rahat uyutmuyor kabrinde. Bereket versin ki, sağlığında yetim görse yedirir; yoksul görse giydirirdi de onların yüzü suyu hürmetine on peri getirdim sana!” Demeye kalmamış, peri kızları dizim dizim dizilmişler yamacına. Gül Kız da bunları bir görmüş, ayılmış; bir görmüş bayılmış... Bunun üstüne yine sözü, o nur yüzlü hatuncuk alıp:

“Gördün ya bunları kızım; bu on perinin onu da birbirinden işgüzarıdır. Bir şey var ki ele güne görünmeğe gelmez bunlar! Ben şimdi okuyup üfleyip her birini bir parmağına saklayacağım senin... Hangi vakit hangisine bir iş yaptırmak istersen o parmağını şöyle bir kımıldat, dahasına karışma! Doğrusu hamarat mı dedin, hamarattır bunlar; öyle işsiz güçsüz durup dururlarsa, can sıkıntısından çekilip giderler de haberin bile olmaz. İyisi mi, parmaklarını avucunun içinde hapsedeceğine, gece gündüz deme çalıştır onları, bu perilerin neyin nesi olduğunu o zaman anlayacaksın...

Nur yüzlü hatuncuk, bunu böyle dedikten sonra, Gül Kız'ın parmaklarını birer birer avucuna alarak, “yum gözünü!” demiş, yummuş gözünü kızcağız... “Aç gözünü!” açmış gözünü kızcağız ve böylesine yum gözünü, aç gözünü; yum gözünü aç gözünü diye diye sözde her parmağına bir peri saklamış. Son bir daha “aç gözünü!” dediği zaman, Gül Kız gözünü açmış ki, ne görsün! Ne nur yüzlü peri var, ne de başka biri.

Gül Kız neye uğradığını bilememiş. Ne gördüklerine inanabilmiş, ne duyduklarına...

“Allah Allah, hayal mi bastı beni, rüya mı?” diye boşa koymuş dolmamış; doluya koymuş almamış; bir türlü akıl, sır erdirememiş buna... Neden sonra:

“Ne diye oyalanıp duruyorum sanki! Sınamay! Kurt yemez ya, gerçekten o perili ana, bunları parmaklarıma sakladıysa, ya işten belli olur, ya aştan!” deyip, bağlamış önlüğü beline, almış alacağı işi eline... O nur yüzlü hatuncuğun dediği gibi, şöyle bir kımıldatmış parmaklarını, o kadar... On parmağındaki on peri, her işi yapıp yakıştırmış! Her aşı pişirip taşımış, gayrı inanmaz olur mu, sevincinden deli divane olası gelmiş... Akşam olup da kocası dönünce, ne görsün! Evin şekli, şemali değişmiş; Gül Kız gül gibi yapmış her tarafı... Adamcağız gözü gönü açılıp baktıkça bakası gelmiş... Hele o yemekler, mis gibi; ömründe tatmadığı şeyler, yedikçe yiyesi gelmiş...

“İlâhi, evimin gülü, ocağımın bülbülü demiş; elin kolun dert görmesin, iki cihanda yüzün ak olsun; gayrı evimiz, eve benzeyip, ocağımızın tadı tuzu yerine geldi...”

İşte o günden beri, güler yüz, tatlı dil ile gönül hoşluğu içinde yaşayıp saadetleri dillere destan olmuş, onlar da ermiş muradına, biz çikalım kerevetine, gökten üç elma düştü, evini, ocağını cennete çevirenlerin başına!

Eflatun Cem Güney, Evvel Zaman İçinde

4. HAFTA

ALTIN ARABA

Bir varmış, bir yokmuş... Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, deve tellal iken, sinek berber iken, ben babamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken bir padişah varmış. Padişah bir gün vezirinin çağırarak demiş ki:

-Al şu bir lirayı. Bununla bana bir koç alacaksın! Bu koçun etinden et, derisinden kürk isterim. Verdiğim lirayı geri, koçu da diri isterim. Sana kırk gün izin. Söylediklerim yapılmazsa, kırk birinci gün boynunu cellada vereceğim...Vezir doğru odasına gitmiş. Başını elleri arasına alarak kara kara düşünmeye başlamış. Padişahın istediklerini yerine nasıl getirirsin? Güç, hem de çok güç bir iş bu. Sabaha kadar düşünen vezir hiç bir yol, bir çare bulamamış. Bunun üzerine, uzak ülkelere geziye çıkmaya karar vermiş. Belki bir yol bulurum diye... Hemen hazırlanmış. Gün ışıırken kimseciklere görünmeden saraydan ayrılmış, yola düşmüş. Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş, bir de arkasına bakmış ki, bir karışık yol gitmiş. Başlamış yine yürümeye... Çok geçmeden bir çiftçiye rastlamış. Selam verdikten sonra demiş ki:

- Çok yorgunum. Uzun zamandır yürüyorum. Ayaklarımda kuvvet kalmadı. Şu yokuşun başına kadar sen beni taşı. Oradan köye kadar da ben seni taşıyım.

Çiftçi, bu tanımadığı adamın sözüne aldırılmamış bile... Hiç konuşmadan yürümeye devam etmişler. Biraz sonra önlerine bir orman çıkmış. Vezir çiftçiye bu sefer de:

- Gel bu ormanı tek girelim çift çikalım. Ha, ne dersin? Çiftçi bu sözlere de karşılık vermemiş. Gene yürümüşler, yürümüşler. Çok geçmeden bir evin önüne gelmişler. Kapıda bir kız duruyormuş. O zaman çiftçi konuşmuş:

- İşte, demiş, benim evim burası. Vezir eve şöyle bir baktıktan sonra: “evin güzel ama ahşap, dümeni eğri” demiş. Çiftçi bu sözlerden bir şey anlamamış. Canı da sıkılmış. Vezire cevap vermemiş. Yüzüne bakmadan evden içeri girmiş. Vezir sokak ortasında yalnız kalmış. Çaresiz gidip köy odasını bulmuş, oraya misafir olmuş. Akşam olduğu için çiftçi biraz sonra akşam yemeğine oturmuş. Yemek sırasında çiftçinin on üç yaşındaki kızı, babasına sormuş:

- Baba, bugün seninle beraber köye kadar gelen sakallı amca kimdi? Babası:

- Tanımıyorum kızım, demiş, bugün ona yolda rastladım. Bana birçok şeyler söyledi. Hiçbir dediğini anlamadım, cevap da vermedim. Kızın merakı artmış:

- Önce, şu yokuşun başına kadar sen beni taşı, oradan da köye kadar ben seni taşıyayım, dedi. Neden böyle söylediğini anlamadım. Kendisini hiç tanımadığım halde, bana kendisini taşıtmak istediği için kızdım, cevap bile vermedim. Biraz sonra ormana girdik. O zaman da gel bu ormana tek girelim, çift çıkalım, dedi. Bu sözlerinden de bir şey anlamadım. Canım da iyice sıkılmaya başladı ama kendimi tuttum. Sonra köye vardık. O zaman başından savmak için burayı göstererek, "İşte benim evim," dedim. Bana ne dese beğenirsin? Evin güzel ama dümeni eğri, demez mi? Tepem attı. Şeytana uyup da elimden bir kaza çıkmasın diye hemen içeriye girdim. Evin dümeni mi olurmuş? Deli mi ne?! Babasının sözlerini dikkatle dinleyen küçük kız:

- Haksızlık etmişsin baba, demiş. O amcanın her sözünün bir manası var. Sen yemeğini ye de ben sana onun ne demek istediğini bir bir anlatayım istersen. Yemek sırasında vezirin sözlerinin manasını kızından öğrenen çiftçi, sofradan kalktıktan sonra doğru köy odasında koşmuş. Vezir bularak:

- Affedersin tanrı misafiri, demiş. Ben yorgunluktan gündüz söylediklerini pek kavrayamadım. Kulaklarım da biraz ağır işitir zaten. Kusurumu bağışla. Yemekte düşündüm, ne demek istediğini anladım. Yokuşun başına kadar sen beni taşı, oradan köye kadar da ben seni taşıyayım demekle, yokuşun başına kadar sen konuş, ben dinleyeyim, oradan köye kadar da ben konuşurum, sen dinlersin, demek istemiştin. Ormana tek gidip çift çıkalım demekle de birer değnek yapmamızı teklif ettin. Evime, güzel ama, dümeni eğri, demek ile de kızım güzel ama, burnu eğri demek istemiştin, değil mi? Çiftçinin sözlerini dikkatle dinleyen vezir:

- İyi bildin ama, demiş, Bunlar senin aklının işi değil. Doğru söyle, Bunları sana kim öğretti? Çiftçi, bir an düşündükten sonra:

- Hiç kimse öğretmedi, demiş. Demiş ama, veziri inandıramamış. Vezir, doğru söylemesini ısrarla isteyince, çiftçi, çaresiz işin doğrusunu söylemiş:

- Kapıda gördüğün küçük kızım var ya, işte o öğretti. O zaman vezir, bu çok akıllı küçük kızı merak etmiş:

- Hadi, demiş, getir şu küçük kızını da yakından bir göreyim. Onun akli bizimkinden çok. Benim bir derdim var, belki o bir çare bulur.

- Çiftçi hemen eve dönerek kızını yanına almış, köy odasına getirmiş. Küçük kız pek seven ihtiyar vezir:.

- Senin gibi akıllı bir evlada sahip olduğu için baban ne kadar sevinse haklıdır yavrum, demiş. Akıllı çocukları herkes sever. Mademki sen bu kadar çok akıllısın, benim derdime de bir çare bul bakalım! Küçük kız gülmüş:.

- Güzel sözleriniz için teşekkür ederim, demiş. Derdiniz nedir ki? Vezir anlatmaya başlamış:.

- Padişah bana bir lira vererek dedi ki: "Al şu lirayı, bununla bana bir koç alacaksın. Bu koçun etinden et, derisinden kürk isterim. Ama lirayı geri koçu da diri isterim," dedi. Küçük kız vezirin sözleri bitince kahkahalarla gülmeye başlamış. Şaşırın vezir demiş ki:

- Kızım bunda gülecek ne var? Ağlanacak bir hal bu. Şayet padişahın istediklerini kırk günde yapamazsam, kırk birinci günü beni cellatlara verecek, boynumu vurduracak. Benim gibi ihtiyar bir adamın başı kesilirse sevinir misin? Küçük kız, bunun üzerine:

- Bunları yapmaktan kolay bir şey yok ki amca, demiş. Siz hiç tasalanmayın, ben sizi kurtarıyorum. Bu sözlere pek sevinen vezir:

- Aman sağ ol kızım, demiş, söyle bakalım ne yapacağım? Küçük kız, vezire neler yapacağını anlatmaya başlamış:

- O bir lira ile yünü kırılmamış bir koç alırsın. Yününü kırptırır, iki liradan satarsın. Bir lirasını saklar, öteki bir lira ile küçük bir kürk yaptırırsın. Koçun kuyruğundan bir parça keserek lira ile beraber bir tabağa koyar, padişaha götürürsün. Oldu mu?

Vezir, küçük kızın verdiği akla hayran olmuş, cellatlara verilmekten kurtulduğu için sevinç içinde küçük kıza ve babasına teşekkür ederek köyden ayrılmış. Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş, saraya varmış. Padişahın karşısına çıkmış. Emirlerini bir bir yerine getirmiş. Padişah memnun olmuş ama bu akıllı kimden aldığını vezirine sormuş. Vezir önce söylemek istememiş, kem küm etmiş ama, padişah sıkıştıınca, doğruyu söylemek zorunda kalmış. O zaman padişah bu akıllı kızını görmek istemiş. Hemen bir araba göndermişler. Kızı köyden getirip padişahın karşısına çıkarmışlar. Padişah demiş ki:

- Pek akıllı bir kız olduğunu öğrendim. Bakalım aklını bana da gösterebilecek misin? Gösteremezsen kendini zindanda bil. Küçük kız bu sözlere gülerек:

- Ne isterseniz yapın padişahım, demiş. Ben Allah'tan başka kimseden korkmam! Soracaklarınızın karşılığını alırsınız. Hazırım. Küçük kızın pervasızlığına, cesaretine şaşırın padişah, gülerek demiş ki:

- Aferin sana! Pek cesur bir çocuğa benziyorsun. Şimdi dinle öyleyse: Has ahırındaki kısırağıma üç gün içinde iki tay doğurtacaksın! Şu kavanoza ben şimdi doksan dokuz tane altın koyup ağzını mühürleterek sana vereceğim. Sen onu burada, benim gözümün önünde açıp içinden yüz altın çıkaracaksın! Bundan başka, seni biraz sonra karşımda yetmişlik bir ihtiyar olarak görmek istiyorum. Bütün bunları yapabilmen için benden bir tek şey istemek hakkım var. Ama isteyeceğin şey sadece iki kelimelik olacak. Küçük kız hemen atılarak:

- İstediklerinizi yapacağım padişahım, demiş. Önce sizden iki kelimelik dilekte bulunayım öyleyse... Padişah:

- İste bakalım, demiş, derhal yapacağım! Kız:

- Güneşi söndürünüz, demiş. Bu istek karşısında şaşırın padişah, kızarak bağırır:

- Kız, sen deli misin? Ben güneşi söndürebilir miyim hiç? Olacak bir şey istemelisin! Küçük kız o zaman:

- Güneşi söndürmek olacak iş değil de, sizin istedikleriniz olacak işler mi padişahım demiş. Kızın bu cevabını haklı bulan padişahın kızgınlığı bir anda geçmiş. Küçük kızın aklına, zekâsına hayran olmuş. Babasına bir çift öküz ile bir tarla, kendisine de kasabadaki okula gidip gelirken binmesi için altın işlemeli bir at arabası armağan ederek onları askerleri ile beraber köylerine göndermiş. Onlar ermiş muradına, biz çıkalım tavan arasına...

Naki Tezel, Türk Masalları Seçmeler

5. HAFTA

TELLİ-TOP

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, deve tellal iken, sinek berber iken... Eski hamamın taşı yok, peştamalin ortası yok, bu yalanın ötesi yok... Hu demeyenin başı kel olsun.

“Hu!”

Zengin bir tüccar varmış. Mısır’a mal almaya gidiyormuş. Bu adamın üç tane de kızı varmış. Kızlarını çağırtmış. Her birine:

“Kızım, size ne getireyim Mısır’dan hediye?” diye sormuş. Büyük kız bir altın nalın istemiş, ortanca kız altın bir hamam taşı istemiş. En küçüğüne de “Sen ne istiyorsun kızım?” diye sorunca o:

“Hocama danışayım da öyle söylerim.” demiş. Kız gitmiş, hocasına danışmış. Hocası demiş ki:

“Babana söyle, sana bir telli top getirsin.”

Gelmiş kız babasına “Babacığım, demiş. Hocama danıştım. Bana bir telli-top getir. Telli-topu unutursan önün karanlık, arkan aydınlık olsun.”

Babası gitmiş Mısır’a. İşlerini bitirdikten sonra iki kızının hediyelerini almış, küçük kızınıkini unutmuş. Vapura binmiş. Vapur açılacakmış ama ne mümkün: Geminin ön tarafında deniz simsiyah kesilmiş. “Aman ne oldu? Ne oldu?” diye herkes telaşa düşmüş. “Acaba unutulmuş bir hediye mi tutulmayan bir söz mü var?” demişler. O zaman adamın hatırına gelmiş küçük kızın hediyesi. İnmiş vapurdan, gitmiş telli-topu almış, gelmiş. Vapurun yolundan da duman sıyrılmış.

Adam evine dönmüş. Akşam olmuş, tüccar heybelerini açmış, herkesin hediyelerini vermiş. Ama küçük kıza gelen hediye herkesin gözlerini kamaştırmış. İki büyük kız kıskançlıktan sabaha kadar uyuyamamışlar: “Ne yapalım ne edelim, biz bu kızı nasıl öldürelim de telli-top bize kalsın?” diye düşünmüşler. Sonunda bir karara varmışlar: “Yarın gezmeye götürelim, öldürelim.” demişler.

Ertesi gün kalkmışlar, babalarına demişler ki: “Baba, biz kıra gideceğiz.” Babaları izin vermiş. Küçük kardeşlerini alıp bir kuyunun başına varmışlar. “A... Bu kuyunun içinde

ne var?” diye iki kız birbirlerine kuyunun dibini gösterirken küçük kız da eğilip, kuyuya bakmak istemiş. Ablaları bu sırada kızı, kuyuya atıvermişler.

Meğer bu bir köy kuyu imiş.

Büyük kızlar eve dönmüşler. Babaları sormuş: “Kardeşiniz ne oldu?”

Kızlar da:

“Babacığım, ona gitme dedik, bizi dinlemedi. Bizden ayrıldı, dağda bir kurt parçaladı kardeşimizi.

Babaları “Aman kızım, dağda yolunu kaybetmiştir belki, sağdır. Gözünüzle gördünüz mü parçalandığını?” diyerek, kızcağızının öldüğüne inanmak istememiş. Kızlar “Gözlerimizle gördük. Kurt parça parça etti.” demişler. Adamcağız ağlamış, sızlamış. Küçük kızını pek severmiş. Kızlar da yalandan ağlaşıp, ah vah ederlermiş. Onlar da orada ağlamakta olsunlar...

O kuyunun önünden yolcular geçiyormuş. Pek susamışlar. Yolculardan birinin bir kabağı varmış, çalıp çağırırmiş onunla. Bu kabağı sallandırmışlar kuyuya. Çeken adama kabak pek ağır gelmiş.

Çıkarınca bir de bakmışlar ki kabağın içinde su yok. “Niye ağır bu kabak böyle?” diye şaşırmiş adam. Başlamış kabağı çalmaya. Kız içinden ses vermiş:

“Aman yolcu, kuzum yolcu! Pek pek vurma, çok çok çalma. Yaktı beni telli-top.”

Kervancılar “Allah Allah. Bu ne iştir? Bize iyi bir sermaye olacak bu kabak...” diye sevinmişler. Şehre gidip bir kahveye girmişler. Kabağın sahibi başlamış çalmaya. Kabağın marifetine herkes şaşırmiş, kabak elden ele dolaşmış.

Kızın lalası da meğer kahvedeymiş. Kabaktan çıkan ses onun kulağına yabancı gelmemiş. Kervancıya gelip:

“Kuzum kervancı, ver şu kabağı, biraz da ben çalayım.” demiş.

Başlamış kabağın teline vurmaya. Kız içerden :

“Aman lala,

Kuzum lala!

Çok çok vurma, pek pek çalma.

Yaktı beni telli-top.”

Lala “Aman kervancılar, demiş bu kabağı bizim efendiye götürelim, çalalım, size çok bahşış verir.”

Kervancılar düşmüşler lalanın peşine, varmışlar eve. Lala demiş ki:

“Aman efendim. Şu kabağı çalın, bakın içinden nasıl ses çıkıyor.”

Efendisi kabağı eline almış, tele vurunca, kulağına kayıp kızının sesi gelmiş:

“Aman baba,

Canım baba.

Pek pek vurma,

Çok çok çalma.

Yaktı beni telli-top.”

O zaman tüccar:

“Çağırın şu kızları.” demiş. Kızlar gelmişler. Kızın birine kabağı vermiş babası: “Çal bakayım şunu.” demiş. Kızın bir şeyden haberi yok ya başlamış çalmaya. Kardeşi içeriden ses vermiş:

“Aman abla,

Zalim abla.

Çok çok vurma,

Pek pek çalma.

Yaktı beni telli-top.”

Kızlar suçlanmışlar, mum gibi kalmışlar. Babaları kervancılarla dönüp: “ Dileyin benden ne dilersiniz?” demiş. Kervancılar:

“Bize yüzer lira verin efendim.” demişler. Tüccar çıkarıp yüzer lira vererek, kervancıları savmış. Kabağı yere vurup, kırmış. Kız içinden çıkmış. Babası: “Kızım nasıl girdin bu kabağın içine?” diye sormuş. Kız da “Babacığım, kardeşlerim benim telli-topuma göz diktiler., benden istediler, vermedim. Beni götürdüler, kuyuya attılar. Sonra da kervancılar bir kabak salladı o kuyuya. Ben kabağın içine girdim...” diye başından geçenleri anlatmış. O zaman adam: “Vay hayın kızlar, demiş. Kardeşlerine bu kötülüğü eden bir gün

de bana ne hıyanetlik etmez...” Onlara sormuş: “Kırk satır mı istersiniz, kırk katır mı?” İki kız “Kırk satır düşman başına. Bize kırk katır ver baba.” demişler.

Baba büyük kızlarını kırk katır verip göndermiş, küçük kızıyla oturup bir ömür sürmüş.

Onlar ermiş muradına, biz de erelim muradımıza. Gökten üç elma düşmüş. Biri bana, biri masal söyleyene, biri de Sıdıka Hanım’a... Çöpü, kabukları da dinleyenlere...

Pertev Naili Boratav, Az Gittik Uz Gittik

6.HAFTA

SİHİRLİ ÇEŞME

Bir varmış, bir yokmuş. Çarşı pazarda soğan, sarımsak satarken... Terazimin kolu kırıldı bir güzele bakarken. Sivrisinek hatırı için... tavuk tepti, horoz öttü, bülbül kızın selam etti...

Dam altında daldasın... a benim güzelim neredesin... bazı gül gibi açarsın... bazı da havada uçarsın.

Masal masal masladı... İki kedi atladı... Kurbağa kanatlandı. Gitti gelin getirmeye... Gelin çıktı çardağa... Çat yerleşti bardağa...

Masaldır bunun adı, söylemekle çıkar tadı...

Vakti zamanında bir memleket padişahının hiç çocuğu olmuyormuş. Padişah da sultan da çocuğu çok sevdikleri halde Allah onlara bir türlü çocuk vermiyormuş. Dünyanın her tarafından en ünlü hekimler gelip sultanı muayene etmişler. Adı duyulmamış, pek değerli otlardan ilaçlar yapılmış. Fakat hiçbiri fayda etmemiş.

Böylece günleri üzüntü içinde geçiyormuş.

Nihayet padişahın da sultanın da oldukça yaşlandıkları bir sırada, bunların bir kız çocukları olmuş. Padişah ve sultanla birlikte bütün memleket sevince bürünmüş. Günlerce şenlikler yapılmış, ziyafetler verilmiş.

Günler geçtikçe dadıların, halayıkların el üstünde taşıdıkları kız, büyümeye başlamış, büyüdükçe güzelleşiyormuş. Fakat tam bir genç kız haline geldiği zaman vücudunun her tarafında yaralar çıkmaz mı?

Kızlarının bu haline çok üzülen padişahla sultan, önce memleketin bütün hekimlerini saraya çağırarak kızlarını muayene ettirmişler. Sonra en pahalı ilaçları yaptırarak vücuduna sürmüşler. Lakin hiç fayda vermiyormuş. Yaralar azalacağına her gün biraz daha artıyormuş.

Bu sefer padişah dünyanın dört bir tarafına adamlarını göndererek en namlı hekimleri getirtmiş. Onların söyledikleri ilaçları yaptırmış. Yine de bir fayda görülmemiş.

Zavallı genç sultanın vücudunda artık yarasız hiçbir yer kalmamış. Acısından duramıyor, gözyaşlarını tutamıyor, yaralarından akan kanlar da bir türlü dinmiyormuş.

Nihayet çaresiz kalan padişah, sarayın kuyumcularına emir vererek kızının vücudunu baştan aşağıya altınla kaplatmış. Böylelikle akan kanlar durmuş ama yaralar iyi olmadığı için acısı da devam ediyormuş.

Neyse padişah da sultan da kızımızın derdine hiç olmazsa bu kadarcık çare bulduk diye ferahlamışlar...

Genç sultanın vücudu altınla kaplanınca haber memleketin her yanına yayılmış. Herkes bu yaralı sultanı merak etmeye başlamış. Hırsızlar ve cadılar da saraya girip kızın üzerindeki bu altınları elde etmenin yolunu aramaya koyulmuşlar.

Bu memlekette de herkesin korktuğu bir cadı varmış. Yaşlı olmasına rağmen güçlü, kuvvetli olan bu cadı, kıyafet değiştirip kimseye tanınmadan türlü kötü işler yaparmış.

İşte bu cadı, haberi alır almaz kendisini hiç kimsenin tanıyamayacağı bir şekle sokmuş. Eline de bir çanta alarak sarayın önüne gelmiş.

Sarayın kapıcısını eliyle işaret edip çağırarak:

- Oğlum, demiş, ben Yemen'den geliyorum, oranın çok ünlü hekimlerinden birinin kızıyım. Babam ölürken bütün ilaçlarını bana öğretti. Her türlü hastalığı hemen iyi ederim. Genç sultanımızın vücudunda yaralar çıktığını haber aldım. Hemen git, padişahımıza söyle, dilerse, kızını çabucak yaralarından kurtarayım.

Kapıcı koşup kadının söylediklerini baş kalfaya anlatmış. O da gidip sultana söylemiş. Sultan da hemen padişaha çıkarak baş kalfadan öğrendiklerini bildirmiş.

Padişah derhal emir vermiş. Kadını biraz sonra karşısına çıkarmışlar. Ona:

- Eğer söylediklerin doğru çıkar da kızımı yaralarından kurtarırsan seni zengin ederim, demiş. Yook, eğer yaraları artarsa o zaman da ölümlerden ölüm beğen...

Kadın birkaç defa yerleri öpercesine eğilerek padişahı selamladıktan sonra:

- Sen hiç merak etme padişahım, diye cevap vermiş, ben Yemen'in çok ünlü hekiminin kızıyım. Babam ölürken bana bütün sanatını öğretti. Her türlü hastalıkları iyi edecek ilaç bilirim. Bu ilaçlar yalnız benim memleketimde yetişen bazı otlardan ve çiçeklerden yapılır. Bu işi de yeryüzünde benden başka bilen yoktur. Ancak benim genç sultanla bir odada üç dört gün yalnız kalmam lazım. Yanımıza da hiç kimse girmeyecek...

Padişah, kadına inanmış. Saray bahçesinin uzak bir köşesinde küçük bir köşk varmış. Kızı ile ihtiyar kadını bu köşke götürüp yalnız bırakmalarını, yanlarına da üç dört gün yetecek kadar yiyecek koymalarını emretmiş.

Biraz sonra padişahın kızı ile kadın, bu küçük köşke girmişler. Derken gece olmuş. El ayak çekildiği, sarayda ışıkların tamamen söndüğü bir sırada kadın, çantasını açmış. Kıza:

-Yavrum, demiş, önce üzerindeki altın kaplamayı çıkarmam lazım. Ondan sonra yaralarına bakar, ilaçlarımı sürerim.

Zavallı kızcağız, her şeyden habersiz, iyi olacağım, yaralardan kurtulacağım diye sevinç içindeymiş.

Kadın birtakım aletlerle kızın üzerindeki altın kaplamayı sökmüş. Arkasından da bir şişe çıkararak kapağını açmış, içindeki sihirli suyu kızın üzerine serpmiş.

Genç sultan ne olduğunu anlamamış. Biraz sonra başı dönmeye, gözleri kararmaya başlamış. Çok geçmeden de bayılmış, olduğu yere ölü gibi uzanmış.

Kadın vakit kaybetmeden altınları küçük parçalara bölerek çantasına yerleştirip eline almış. Orada bulunduğu eski bir entariyi kızın üzerine geçirmiş. Sonra onu sırtladığı gibi köşkten çıkmış.

Genç sultan baygın bir şekilde sırtında olduğu halde, dinlene dinlene saatlerce yol almış. Nihayet saraydan epeyce uzaklaştığını anlayınca, kızı bir yol kenarına bırakmış, kaybolup gitmiş.

Genç sultan sabaha karşı kendine gelmiş. Güneşin ilk ışıkları, ortalığı aydınlatırken yerinden kalkmış. Bir de bakmış ki ıssız bir dağ başında... Üzerindeki altınlar sökülmiş. Yaraları eskisinden daha çok sızlıyor. Her yerinden kanlar akıyor. Sırtında bir entari, çaresiz etrafına bakınmaya başlamış. İleride bir çeşme görmüş. Gidip yüzünü, gözünü yıkamış. Kana kana su içmiş. Sonra da eliyle çeşmeden su alıp vücudundaki yaralara sürmeye başlamış. Daha ilk yaraya suyu sürer sürmez, orada hiçbir şey kalmamış, yara kaybolmuş. Derken öteki yaralarını da birer birer yıkamış. Hepsi de tamamen iyi olmuşlar... Hayret!

Kız artık ne yapacağını şaşırılmış. Hoplayarak, zıplayarak, şarkılar söyleyerek yola düşmüş. Az gitmiş, uz gitmiş, altı ay bir düz gitmiş. Gide gide bir tarlaya gelmiş. Tarlada

ihtiyar bir adam çift sürüyormuş. Yanına gidip biraz ekmek istemiş. Sonra bir kenara oturup ihtiyar çiftçiye başından geçenleri anlatmış.

Çiftçi, kızı pek sevmiş. Onu yanına almayı kabul etmiş. Akşamüzeri çiftçinin köyüne beraber dönmüşler. Çiftçinin karısı ile yetişmiş bir oğlu varmış. Onlar da bir kızımız oldu diye sevinmişler...

Böylece güzel güzel geçinmeye başlamışlar.

Nihayet bir gün çiftçi, kızla oğlunu evlendirmiş. İki genç hayatlarından memnunlarmış. Çok geçmeden bir oğulları olmuş.

Genç kadın, kocasına demiş ki:

-Şu dünyanın haline bak. Ben ne idim ne oldum, bundan sonra ne olacağım belli değil. Ama hayatımdan çok memnunum. Yalnız senden bir ricam var. Eğer izin verirsen oğlumun adını ben koyayım. Bundan sonra da çocuğumuz olursa adlarını ben koymak istiyorum.

Kocası onun bu dileğini hoş karşılamış. “ Hay, hay” demiş. Genç kadın bunun üzerine ilk çocuğuna “Ne idim” adını koymuş.

Aradan epey bir zaman geçmiş. Bir oğlan çocukları daha olmuş. Ona da “Ne oldum” adını vermiş. Ne idim ile Ne oldum henüz iki üç yaşlarında iken bunların bir oğlan çocukları daha dünyaya gelmiş. Genç anne bu oğlana da “Ne olacağım” adını takmış.

Çocuklar günden güne büyüyorlar, büyüdükçe de güzelleşiyorlarmış.

Bir gün anneleri ve babaları ile birlikte tarlaya gitmişler. Büyükler tarlada çalışırken onlar da yol kenarında oynuyorlarmış. Bu sırada bir geziden dönmekte olan padişah, arabası ile oradan geçiyormuş. Çocuklar pek hoşuna gitmiş. Arabayı durdurup bunları birer birer sevip okşamış. Sonra adlarını sormuş. “Ne idim”, “Ne oldum”, “Ne olacağım” adlarını duyunca şaşırılmış... Çünkü o güne kadar böyle ad duymamış. Onlar böyle konuşurlarken genç anne ile baba yanlarına gelmiş. Gözleri zayıf gören padişah, daha ihtiyarlamış ve beyaz sakalı daha da uzamış olmasına rağmen, kızı onu hemen tanımış.

Padişah bunlara:

- Çocuklarınıza neden böyle adlar koydunuz, diye sorunca, kızı dayanamamış, ağlamaya başlamış... Sonra koşup babasının ellerine sarılmış. Ona kendisini tanıtarak başından geçenleri anlatmış.

İhtiyar padişah, sevgili kızına kavuştuğu için, sanki dünyalar onun olmuş. Kızı ile beraber damadını ve torunlarını da arabasına alarak doğruca saraya dönmüşler.

O günden sonra hep birlikte mutlu bir hayat sürmeye başlamışlar.

Onlar ermiş muradına, biz çikalım tavan arasına...

Naki Tezel, Türk Masalları, Seçmeler

7. HAFTA

TILKI İLE SÜTÇÜ NINE

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde çayırı çimeni bol bir köy varmış. Bir sütçü nine yaşarmış bu köyde. Nine bir sabah almış eline güğümlerini, çayıra ineklerini sağmaya gitmiş. Çayır genişmiş, içinde leylekler geziniyor, kuşlar cıvıldaşıyormuş. Bir tilki de bir çalının arkasına gizlenmiş nineyi seyrediyormuş. Ninenin bundan haberi yokmuş.

Güğümün birisi dolmuş. Onu almış götürmüş bir ağacın dibine koymuş. Tilki de bu fırsatı bekliyormuş. Nine inek sağmaya durunca tıpış tıpış yanaşmış, güğümdeki bütün sütü lıkır lıkır içmiş, bitirmiş. Sonra gitmiş çalının arkasına saklanmış. Saklanmış ya karnı gırtlığına kadar süt dolu, bir ağırlık çökmüş üstüne, mışıl mışıl uyumaya başlamış.

Nine işini bitirip ağacın dibine gelince bir de ne görsün: İlk güğüm bomboş. Öfkeden çıldıracak hale gelmiş. Bir o yana bakmış bir bu yana bakmış bulamamış. Derken bir horultu sesi gelmiş kulağına. Tilkinin karnı o kadar doluymuş ki horul horul horluyormuş. Yaşlı nine sütünün başına gelenlerin, tilkinin marifeti olduğunu anlamış hemen. Yavaş yavaş tilkinin yanına yaklaşır püsküllü kuyruğuna yapışmış. Tilki söylenerek gözünü açmış ki bir de ne görsün. Nine kuyruğunu geçirmiş eline. Tilki nineye yalvarıp yakarıp güzel sözlerle kuyruğunu kurtaracağı yerde kabadayılığa kalkışmış.

Gücünü göstermek için ileriye doğru atılmış. Kuyruğunu kurtarmaya çalışmış. Nine sendelemiş ama kuyruğu bırakmamış. Tilki asılmış, o asılmış. Derken olanlar olmuş. Çat diye o püsküllü kuyruk kökünden kopuvermiş.

Kuyruk elden gidince tilkinin aklı başına gelmiş. Çok üzülmüş. “Nineciğim” demiş alttan alarak, “benim altın yürekli, beyaz bilekli nineciğim!”

“Hadi ordan yalancı” demiş nine. “Ne söylersen söyle kuyruğunu elimden kurtaramazsın.”

“Ama nineciğim...”

“Aması maması yok. Kocaman bir güğüm sütümü çaldın.”

“Güzel başlı, kara kaşlı nineceğim, kuyruksuz bir tilkinin el içinde hiçbir değeri olmaz, onuru kalmaz. Ben ettim, sen etme. Ne olur kuyruğumu ver bana, ömrüm boyunca hayır dualar edeyim sana.”

Ninenin öfkesi bir türlü geçmemiş. Tilki de ezilmiş büzülmüş, yalvarıp yakarmaktan, gözyaşı dökmekten vazgeçmemiş.

Çayırılıkta ne kadar kuş, kaplumbağa, yılan, çıyan, börtü böcek varsa başlarına toplanmışlar. Leylek araya girmiş:

“Nineciğim, tilkileri ben de sevmem. Bana yiyecek bir şey bırakmıyorlar. Fareleri, kertenkeleleri yakalayıp yiyorlar. Küçük çekirgeleri bile kovalayıp yakalıyorlar. Ama şu haline baktım da içim paralandı. Kuyruksuz ne kadar da gülünç görünüyor.”

Kaplumbağa da söze girmiş:

“Ablacığım ben de tilkilerden yana değilim. Gerçi ben ayrı şeyler yerim, onlar ayrı şeyler yerler. Ama temizliğe hiç dikkat etmezler. Fakat gene de kuyruksuz bırakmak çok büyük bir ceza. Onu ilk ve son defa olmak üzere affetmelisin.”

O öyle demiş, bu böyle demiş. Ninenin yüreği demir değil ya sonunda yumuşamış. “Bir şartla kuyruğunu geri veririm. Sütümün yerine süt getirirsen ancak” demiş.

Leylek de, kaplumbağa da hatta yılan bile “Bu yoksul sütü nereden bulsun,” diyecek olmuşlar ki tilki onlara fırsat bırakmamış:

“Yeter ki kuyruğumu bağışlasın ben sütü bulurum.” demiş.

Tilki kalabalıktan ayrılmış, ezile büzüle çayırda geniş getiren ineklerin yanına varmış. “Ablacıklar acaba bana biraz süt verebilir misiniz?” demiş.

“Ne kadar istiyorsun?” diye sormuş inekler.

“Çok değil ablacığım çok değil, bir güğümcük süt istiyorum.” demiş tilki.

“Biz bir güğüm sütü nerde bulalım? Sahibimiz bizi biraz önce sağdı. Sen bizi süt denizinde mi yüzüyor sanıyorsun?”

Tilki ümitsizliğe kapılmamış, yalvarmalarını sürdürmüş, sonunda ineklerin asık yüzünü güldürmüştü.

Hepsi bir ağızdan olur demişler. “Yalnız bolca ot yememiz gerekli.”

Tilki çayıra eğilerek “Çayır kardeş, eline düştüm, ne olur birkaç kucak taze ot ver bana.”

Çayırın toprak kokan soluğu duyulmuş. Boğuk bir sesle: “Şuna bakın şuna, benden sanki ekip biçmiş gibi ot istiyor. Ben şu sıcakta otu nereden bulayım? Kaç gündür yağmur yağmadı. Dere güldür güldür akıyor da bir hayır sahibi çıkıp da bizi sulamıyor. Eğer dereden su alıp otlarımı sularsan istediğin otu alabilirsin.”

Tilki hemen dereye koşmuş. Ona da uzun uzun diller dökmüş, karşısında boyun bükmüş. “Dere kardeş, seni ne kadar çok sevdiğimi bilirsin. Ne olur suyundan birazcık ver bana, dua edeyim sana.”

Dere:

“Herkes benden su istiyor, su nerede? Kuruyup tükendim işte. Kaç gündür yağmur bekliyorum. O inatçı kara bulutlar üzerimden geçmiyorlar bile. Su gerekiyorsa, bana değil bulutlara var, onlara yalvar. İki damla yağmur döksünler üzerime, ben de su verebileyim.”

Tilki başını göğe kaldırmış. Bakmış bir tepenin üstünde küçük bir bulut var. Kabarıp kabarıp duruyor ama bir damla olsun yağmur yağdırmıyor. Koşmuş oraya, soluya soluya tepeye zor çıkabilmiş. Bulutla göz göze gelmiş, girmiş söze:

“Bulut abla bulut abla! Ne olur biraz yağmur yağdır, sana yemekler getireyim tabla tabla.”

“Hay şaşkın hay, bana yemek getirecekmiş. Ben yemeği ne yapayım? Getireceksen bana rüzgâr getir. Görmüyor musun, bu tepeye takılıp kaldım? Ne ileri gidebiliyorum, ne geri.” Demiş bulut.

“Ama rüzgârı nasıl getireceğimi bilmiyorum ki!”

“Bilmiyor musun? Rüzgârı güneş baba yönetir, onunla konuşman gerekir. O da konuşabilirsen eğer. Güneş baba çok gururludur, önüne gelen herkesle konuşmaz. Hele kuyruksuz bir tilkiyle konuşacağını hiç sanmam.”

Tilki tepe üzerinden güneşe seslenmiş. Sesini bir türlü duyuramamış. Bakmış biraz ötede daha yüksek bir dağ var. Bin bir güçlkle oraya tırmanmış.

“Güneş baba, biraz rüzgâr istiyorum, birazcık püfürdese ne güzel olur. Şu küçük bulutu çayırın üstüne sürüklesin yeter.”

Güneş öfkelenmiş mi, memnun mu olmuş, anlayamamış. Sağa sola kızgın ışık demetleri fırlatmış. Derken bir hışırtı, bir tıptırtı... Küçük kara bulut derenin üstüne gelmiş ve şıpır şıpır bir yağmur indirmiş. Dere kana kana yağmurunu içmiş, suyunu artırmış, şakırtısını çoğaltmış. Derenin taşan suları çayırı boydan boya kaplamış. Çayır bir oh çekmiş. Kaşla göz arasında büyüüvermiş. Tilki kucak kucak ot derleyip ineklere götürmüş. Sonra oturmuş, sağmış ineklerin sütlerini, güğümü doldurmuş, götürmüş sütçü nineye teslim etmiş. O da mırın kırın ederek tilkiye kuyruğunu geri vermiş.

Tilki kuyruğunu takındıktan, etrafına şöyle bir bakındıktan sonra “Amma da karışık bir işti.” diye söylene söylene tilki milletin yanına gitmiş. Başına gelenleri kulağına küpe etmiş, unutmamış. Böcek kapmış, çekirge yakalamış ama hırsızlık etmeye kalkışmamış bir daha.

Onlar ermiş muradına; gökten üç elma düşmüş, başkasının malına el uzatmayan güzel huylu çocukların başına.

Hasan Latif Sarıyüce, Anadolu Masalları

Ek 8. Deney Grubu Ders Planı Örnekleri

1. Hafta Ders Planı

Ders	Türkçe
Sınıf	5
Süre	40+40=80
Temel dil becerisi	Dinleme/İzleme
Kullanılan araçlar	Dinleme metni (Usta Nazar)
Amaç ve kazanımlar	<p>2. <i>Dinlediğini Anlama</i></p> <p>2.6. Dinlediklerinde geçen bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.</p> <p>2.18. Dinlediği olayın nasıl gelişeceğini ve sonucunu tahmin eder.</p> <p>2.26. Dinlediklerine ilişkin karşılaştırmalar yapar.</p> <p>2.31. Başlıktan hareketle dinleyeceği konunun içeriğini tahmin eder.</p> <p>3. <i>Tür, Yöntem ve Tekniklere Uygun Dinleme</i></p> <p>3.6. Eğlenmek için masal, hikâye, şarkı, tekerleme, tiyatro, vb. dinler/izler.</p>
Yöntem ve teknikler	<p><i>Estetik Dinleme</i></p> <p>Tahminde bulunma</p>
	<p>Öğrenciler selamlandıktan sonra araştırmacı kendisini tanıtip sekiz hafta süresince birlikte bir uygulama gerçekleştireceklerini söyler. Bu süreçte birtakım dinleme çalışmaları yapacaklarını bunları belli teknikler kullanarak yapacaklarını belirtilir.</p> <p>Uygulama ile ilgili genel bir bilgilendirme yapılır. Öncelikle insanların dinlemeyi, belli amaçlara göre yaptığı, bu amaçlar doğrultusunda farklı dinleme türlerinin ve dinleme esnasında farklı tekniklerin kullanıldığı belirtilir. Bu çerçevede öğrencilere estetik dinlemenin bir dinleme türü olduğu söylenir. Eğlenmek, hoşça vakit geçirmek, estetik bir haz almak amacıyla masal, hikaye, şiir, şarkı dinlerken, bir tiyatro oyunu dinlerken ve izlerken estetik dinleme türünün kullanıldığı belirtilir. Estetik dinleme için, dinleme sürecinde bazı stratejilerin kullanıldığı söylenerek bu stratejilerle ilgili araştırmacı rehberliğinde masal dinleme çalışmaları yapılacağı ifade edilir.</p> <p>İlk olarak tahminde bulunma stratejisi ele alınır ve bu stratejiyi kullanmak için “Usta Nazar” masalı araştırmacı tarafından seslendirilerek, öğrencilerin bu masalı dinlemeleri istenir.</p> <p>Araştırmacı, öğrencilere bir masal okuyacağını, masalı dikkatli bir şekilde sessizce dinlemelerini ve kendilerinden istenen işlemleri bu süreçte yerine getirmelerini söyler. Araştırmacı masalı seslendirmeye başlamadan önce öğrencilere A4 kağıdı dağıtır. Kendilerine verilen kağıtları yatay şekilde tutmalarını ve çizgiyle ortadan ikiye bölmelerini söyler. Çizgiyle ikiye bölünen kağıdın bir tarafına “tahminlerim” diğer tarafına da “metinde geçenler” ibarelerinin yazılması istenir. Sınıftaki tüm öğrencilerin kağıtlara istenilen şeyleri yazıp yazmadığı kontrol edildikten sonra, araştırmacı masalın başlığını öğrencilere söyler. Usta Nazar başlığına sahip olan bu masalın içeriğinde neler olabileceğini tahmin etmeleri ve bunları yatay olarak ikiye böldükleri kağıtta “tahminlerim” başlığı altında yazmalarını istenir. Başlıktan hareketle</p>

	<p>yapılan içerik tahmininden sonra masal seslendirilirken kilit noktalarda kesilir ve öğrencilerden tahminde bulunmaları ve tahminlerini kağıda yazmaları istenir. Masalın seslendirilmesi bittikten sonra öğrencilere süre verilerek kendi tahminlerinin karşısına masalda geçenleri yazmaları istenir ve sonrasında karşılaştırma yapmaları söylenir. Bu işlemden sonra öğrencilerden tahminlerini ve hangi durumdan hareketle bu tahminlerde bulduklarını anlatmaları istenir. En sonda öğrenciler, birbirlerinin tahminleri ile ilgili görüşlerini söz alarak paylaşırlar.</p> <p>Araştırmacı öğrencilere masalda geçen bilmediğiniz kelime var mı diye sorar. Öğrencilerin bilmedikleri kelime varsa öncelikle o kelimenin geçtiği cümle araştırmacı tarafından yüksek sesle yeniden okunur ve öğrencilerin, cümledeki kullanımına göre kelimenin anlamını tahmin etmeleri istenir. Eğer tahmin edemezlerse kelimenin geçtiği cümle bir önceki ve bir sonraki cümleyle birlikte yeniden okunur. Öğrencilerden tekrar kelimenin anlamını tahmin etmeleri istenir. Yine tahmin edemezlerse sözlükten bakmaları için süre verilir.</p> <p>Dersin sonunda tahminde bulunma stratejisi ile masal dinleme çalışması yapıldığı öğrencilere söylenir. Tahminde bulunmanın estetik dinleme stratejilerinden biri olduğu ve anlamayı kolaylaştırdığı söylenir.</p>

6. Hafta Ders Planı

Ders	Türkçe
Sınıf	5
Süre	40+40=80
Temel dil becerisi	Dinleme/İzleme
Kullanılan araçlar	Dinleme metni (Sihirli Çeşme)
Amaç ve kazanımlar	2. Dinlediğini Anlama 2. 4. Dinlediklerini zihninde canlandırır. 2. 6. Dinlediklerinde geçen bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder. 2.16. Dinlediklerinin ana fikrini belirler. 2.18. Dinlediği olayın nasıl gelişeceğini ve sonucunu tahmin eder. 2. 24. Dinledikleriyle ilgili kendi yaşantısından ve günlük hayattan örnekler verir. 2. 26. Dinlediklerine ilişkin karşılaştırmalar yapar. 2.29. Dinlediklerini özetler. 2.31. Başlıktan hareketle dinleyeceği konunun içeriğini tahmin eder.
Yöntem ve teknikler	<i>Estetik Dinleme</i> Tahminde bulunma Zihinde resmini çizme Dil oyunları İlgi kurma Özetleme
	<p>Araştırmacı sınıfa girdiğinde öğrencileri selamlayıp hal hatır sorduktan sonra bugün yine farklı bir masal okuyacağını söyler. Masal okumaya başlamadan önce öğrencilere araştırmacı tarafından hazırlanan çalışma kâğıtları dağıtılır. Bu haftaya kadar öğrenilen estetik dinleme stratejileri kısaca hatırlatılır.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kısa hatırlatmanın ardından, biraz sonra okunacak olan masalı dinlerken hangi estetik dinleme stratejilerini kullanacakları sorulur. Öğrencilerden kullanmayı planladıkları stratejileri, çalışma kağıdına yazmaları istenir. - Masalın başlığı öğrencilere okunur. Masalın başlığından hareketle içeriğinde neler anlatılıyor olabilir sorusu yöneltilir ve tahminlerini çalışma kağıdına yazmaları istenir. - Öğrencilere masalı daha iyi anlayabilmeleri için dikkatli ve özenle dinlemeleri gerektiği hatırlatılır. - Sihirli Çeşme masalı araştırmacı tarafından, vurgu ve tonlamaya dikkat edilerek sesli bir şekilde okunur. - Masal okunduktan sonra öğrencilere anlamını bilmediğiniz bir kelime var mı diye sorulur. Anlamı bilinmeyen kelimeler varsa, öğrencilerden bu kelimelerin anlamlarını tahmin etmeleri istenir. Tahminlerini de çalışma kağıdına yazmaları istenir. - Masal okunmadan önce başlıktan hareketle içeriği tahmin etmeleri ve tahminlerini çalışma kağıtlarına yazmaları istenmişti. Bu aşamada

	<p>masalı dinledikten sonra öğrencilerden dinleme öncesindeki tahminleriyle masalın içeriğini karşılaştırmaları ve yaptıkları karşılaştırmaya ilişkin değerlendirmeyi çalışma kağıtlarına yazmaları istenir.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Öğrencilerden dinledikleri masalda geçen olayı veya olayların benzerini gerçek hayatta yaşadıkları ya da şahit oldukları bir olay veya bir durumla ilişkilendirmeleri ve bunları çalışma kağıdına yazmaları istenir. - Öğrencilerden dinledikleri masalda geçen kahramanlarla gerçek hayatta, çevrelerinde bulunan kişi ya da kişilerle benzerlik kurmaları ve bunları çalışma kağıdına yazmaları istenir. - Sihirli Çeşme masalını konu, olay ve kahramanları açısından daha önce dinledikleri bir hikaye, masal ya da okudukları bir kitapla ilişkilendirmeleri ve bunları çalışma kağıdına yazmaları istenir. - Öğrencilerden masalı dinlerken dikkatlerini çeken, beğendikleri kafiyeli sözleri, özlü sözleri, abartılı anlatımları, atasözlerini ve deyimleri çalışma kağıdına yazmaları istenir. Daha sonra birkaç öğrenciye söz hakkı verilerek bunların üzerinde konuşmaları sağlanır. - Öğrencilerden dinledikleri masalın anahtar kelimelerinin neler olabileceğini düşünmeleri istenir. Belirledikleri anahtar kelimeleri çalışma kağıdına yazmaları istenir. Yazdıkları anahtar kelimeleri sınıf içinde arkadaşlarının yazdıkları anahtar kelimelerle karşılaştırmaları sağlanır. - Öğrencilerden dinledikleri masalın özetini çalışma kağıdına yazmaları istenir. - Öğrencilerden belirledikleri anahtar kelimelerden de yararlanarak dinledikleri masalın ana fikrini çalışma kağıdına yazmaları istenir. - Öğrencilerden çalışma kağıdında verilen boşluğa masalı dinlerken zihinlerinde oluşan resmi çizimleri istenir. - Öğrencilere masalı dinlerken kullanılan stratejilerden hangisi/hangilerinin anlamaya daha çok katkı sağladığı sorularak bu konudaki düşüncelerini çalışma kağıdına yazmaları istenir. - Çalışma kağıtları toplanır. - Araştırmacı ders sonrasında çalışma kağıtlarını inceleyip gelecek haftaki derste dönüt vereceğini özellikle belirtir. - Öğrencilere bu haftaki uygulamada bu zamana kadar öğrenilen beş estetik dinleme stratejisinin bir masal üzerinde karma olarak uygulamasının yapıldığı açıklanarak ders sonlandırılır.

Ek 9. Estetik Dinleme Stratejileri Öğretimi Uygulama Örnekleri

Tahminde Bulunma Stratejisi Örneği

USTA NAZAR

MASALDA GEÇENLERİ

- 1- Usta Nazar'ın Maceraları
- 2- Adam korkuyorum dedi.
- 3- Ormandaki bir eve gitmiş.
- 4- Orda devlerle mutlu mesut yaşamışlar
- 5- Onu çok seviyorlar.
- 6- Her değişimi yapıyorlar.
- 7- Bir gün Usta Nazar'dan bıkmıyor.
- 8- Devler onu "Lüredim diyorlar.
- 9- Usta Nazar devlerin planlatışı seyl duyar
- 10- Yatışına küçük yerleştinir.
- 11- Başka yere yerleştinir.
- 12- Kütüğü kırıyorlar.
- 13- Kadın seytanı öldürmüş. Mutlu Mes yaşamışlar.

TAHMİNLERİM

- (Bunelerin bazıları hareketi)
- 1- Ustanın nazarı.
  - 2- Adam ben korkuyorum demis olabilir.
  - 3- Bir taribisinin evine gitmiş olabilir.
  - 4- Bir usta görmüş olabilir.
  - 5- Usta ve çocukları olabilir.
  - 6- Kendini tanıtmak için yazmış olabilir.
  - 7- Usta Nazar'ı görünce sasırmış olabilir.
  - 8- Usta Nazar korkup sasırmış olabilir.
  - 9- Devlerle korktuğu için yalan söylemiş olabilir.
  - 10- O yüzden sonra devlerin mutlu mesut yaşamış olabilir.
  - 11- Devler Usta Nazar'ı dövüp Jollameyi düşünmüş olabilir.
  - 12- Evden kaçmış olabilir.
  - 13- Devler karısını öldürmüş olabilir.

USTA NAZAR

ŞAHİTLERİN

- 1-) Bu masalın başlığından hareketle çıkararak bir adamın isinde usta olduğu ve adıda Nazar olduğu.
- 2-) Bence adam karısının kılıfı sonucunda şunu söylemiş olabilir. "Keremden bakacak olursanız mı burcunda görebüyorsunuz." demiş olabilir.
- 3-) Bence adam bir akrabasının yanına gitmiş olabilir.
- 4-) Bence evin içinde döşenmiş çok güzel yemekler ve yemeli bir kadın görmüş olabilir.
- 5-) Bence o koca yatağa geçerken çöcek olabilir.
- 6-) Bence birisi sarımsını almışın diye yasmış olabilir.
- 7-) Bence devler adamın sarımsını inceleyip onu abrak olabilirler.

MASALDA GEÇENLER

- 1-) Çünkü Karakak adamın adı Usta Nazar.
- 2-) Masalda "Ben Karakım" demistir.
- 3-) Ormana gitmiş. Ormandaki bir eve si.
- 4-) Evin içinde dev görmüşler.
- 5-) Yatak devlere aitmiş.
- 6-) Devleri karakımın için.
- 7-) Devler Karakımınlar.

Tahminde Bulunma Stratejisi Örneği

USTA NAZAR

TAHNİNLERİN

- 8-) Bence Usta Nazar uyarınca karşısındaki yemektelerle karşılaşmış olabilir.
- 9-) Bence Usta Nazar kartuğu için yalan söylemiş olabilir.
- 10-) Bence bundan sonra devlerle karşılaşacak olabilir.
- 11-) Bence devler Usta Nazar'ı öldürcek ya da tehdit edecek olabilirler.
- 12-) Züden gidebilir.
- 13-) Ustar Nazar'ı korutmuşlar olabilir.

NAZARDA GEÇENLER

- 8-) Devlerle karşılaştı.
- 9-) Devleri korutmuştur.
- 10-) Devler hergün aya gidiyorlarmış. Usta Nazar artık entrika yaşamaya başlamış.
- 11-) Devler Usta Nazar'ı öldürecekler.
- 12-) Küstük koymuş.
- 13-) Dev seyhanı öldürmüş.

Zihinde Resmini Çizme Stratejisi Örneği

Zihinde Resmini Çizme Stratejisi Örneği

Zihinde Resmini Çizme Stratejisi Örneği

Dil Oyunları Stratejisi Uygulama Örneği

Pemli Zil

Cinler cirit oynarken
Eski zaman içinde
Dil ile tarif edilmez
Dünya bu gül kizin üstüne yıkılmış.
Ağız var dili yok
Anlı teri
Zil üstü
Zin yüzüne bakılmaz olmuştur
Konu konuşu elini aygını çekmiş
Bir ima bir mana
Sözüni şipürge etmek
Yürekta var elinde yok
Kas yapayım derken göz çıkarıyorum
Çare halk et
Gözlerini sele vermek
Parmaklarını işletmek
Kendi yüzünde öğertirdin kocanın yüzünde
Bir görmüş bayılmış bir görmüş ayılmış.
Göze gündüz dememek
Neşe vüradığını bilememiş
Akil, şura erdiremez.
Ya isten belli olur ya esben
Yedkce yijesi gelmek
İki cihanda yüzün ad olsun
Onlar ermiş müradına biz gıkalım kere vetine

Dil Oyunları Stratejisi Uygulama Örneği

PERİLİ EL

Feleğin gözü kör olsun.

Allah sabrını versin yoksa bereket versin.

Güzellik dedigin peynir ekmelele yenmez ki.

Ne elleri işe yararıymuş ne parmakları dikize.

Bir ima bin mana demişler.

Ya işten belli olur ya aştan

İlahi evimin gölü ocagının bülbulü

Elini kalın dert görmesin iki cihonda
yüzün ak olsun.

Onlar erdi muradına biz çıkalım kerevetine.

Gökten üç elma düştü, evini ocogunu cennete
gevirenterin başına.

Dil Oyunları Stratejisi Uygulama Örneği

Perili El

Seyreden seyraneden çokmuş ama çok demesi
günahmış.

Hoppala hoştansa bir mintan kestirdim. Makas
Kesmez iğne batmaz toptan.

Neaslı var ne assarı.

Bir varmış bir yokmuş, Allah'ın kulu çokmuş.
Zaman zaman içinde kalbur saman içinde cinler
cirit oynarken eski hamam içinde

İlgi Kurma Stratejisi Uygulama Örneği

- ✓ Küçük kız arkadaşım Hasan'a benzettim. Çünkü Hasan'da akıllı.
- ✓ Küçük kız bir filmdeki kız benzettim. Çünkü filmdeki çocukta cesur.
- ✓ Çiftliği bana benzettim. Çünkü baba bende aneme sorunumu söyledim.
- ✓ Padışahı ablama benzettim. Çünkü ablam arasıra matematik konusunda benden fikir alıyor.
- ✓ Padışahı aneme benzettim. Çünkü annemle arasıra bire gözetilen varınlar
- ✓ Küçük kız atasözünü kitabına benzettim. Çünkü kız deyim, atasözünü gibi cümleleri çok iyi biliyor

İlgi Kurma Stratejisi Uygulama Örneği

AZİZİN ARABA

- Padisah aynı babama benziyor.
- Çiğci aynı sınıf arkadaşım Ahmet'e benziyor.
- Kız aynı sınıf arkadaşım Seher'e benziyor.
- Veziri aynı dedeme benzettim.

AÇIKLAMALAR

- Padisah aynı babama benziyor çünkü babam da evimizin padisahi.
- Çiğci aynı sınıf arkadaşım Ahmet'e benziyor çünkü o da anlamadığı cümleleri, kelimeleri arkadaşlarına soruyor.
- Kızı arkadaşım Seher'e benzettim çünkü arkadaşım da çok akıllı.
- Veziri aynı dedeme benzettim çünkü dedemde sakallıydı.

HİKAYEYİ BENZETTİĞİM

ÇİZGİ FİLM

- Kelogla benzettim. Çünkü Keloglarda aklını kullanarak Padisahın kızını almak istiyor.

İlgi Kurma Stratejisi Uygulama Örneği

ALTIN ARABA

PadıŖah aynı babama benziyor, çünkü padıŖah herkese her Ŗesü geçiriyor.

Ağtının kızı bana benziyor, çünkü kız meraklı ve bilgili.

Ağtıcı abime benziyor çünkü, ağtıcı hiç bir Ŗey bilmiyor.

Bu hikaye bir keloglan filmine benziyor.

Ağtının kızı bide arkadaşım Asra'ya benziyor, çünkü o da bilgilidir.

Ben sesini dedeme benzettim, çünkü dedeminde sakalları var.

Bu hikayeyi bide nasrettin hocanın bir fıkrasına benzettim.
Bu olaydaki gibi komşumuz benim sekansı sevdi.

Özetleme Stratejisi Uygulama Örneği

TELLİ TOP

Zengin bir tüccar varmış. Bu zengin tüccarın üç tane kızı varmış. Adının bir gün işi çıkmış ve Misira gidecekmis. Giderken üç kızını yanına çağırmış. Ne istersiniz diye sormuş. Biri hamam taşı diğeri altın nalın en küçük kızda babasına ben bir hamama sarayım demis. Ertesi gün babasına telli top isterim demis. Yanliz bu topu unutursan önün kara serken aydınlık olsun demis. Ertesi gün baba bu istekleri yapmış. Yanliz telli topu unutmuş ve gemiye binmiş. Derin önü karaymış. Biri dröden söyle demis. Biriniz hedye veya birsey mi unuttu acaba demis. O zaman tüccarın aklına telli top gelmiş. Demen gemiden inmiş ve telli topu almış. Tüccar herkesin hediyeşini vermiş. Herkez telli topa hayran kalınca büyük kızlar eskonmuş. Büyük kızlar tüccara sormuşlar. Yarın Misira gideceğiz diğerek babasından izin almışlar. Babası izin vermiş. Büyük kızlar kuyuya bakarak "Ay burda nevar böyle" demisler. Küçük kız merak ederek yanlarına gidip bakarken kızı kuyuya ıktirmişler. Kız bir kabagın içine girmiş. Bir adam bu kabaga vurarak arında ses duymuş. Kız Gok Gok vurma az az calma diğerek sözünü söylemiş. En sonunda bu kabak babanın eline ulaşmış. Baba kızının olduğunu anlamış ve kızlarını çağırmış. Kızlara sormuş. Kırk katır mı kırk satır mı demis. Kızları kırk katır seçmiş. Atambra da dileğin benden ne dilerseñiz demis. Adamlar yüz altın istemişler. Vermiş. Baba kabagi kırmış ve kızıyla mutlu mesut yaşamışlar. Onlar ermiş muradına bir cıralım bereketine.

Özetleme Stratejisi Uygulama Örneği

JELLY TOP.

Bir tüccar varmış. Bu tüccarın üç kızı varmış.
Bir gün tüccar Mur'a gidiyormuş. Kızları babasının
evyo istemisten. Büyüt kız altın rulos, onlarca kuru tas, küçük
kuru karan veremedi. Hocasının yanına gidip sormuş. Hocası
telli top istemesini söylemiş. Bu tüccarın yanına gidip telli
top istemiş ve tüccar Mur'a gitmiş. Mur'dan gelmiş. Herkesin
tediyelerini vermiş. Büyüt ve onlarca kuru görleri küçük kuru
telli topuna kalmış. Sonra küçük kız ölmeye karar veriyorken.
Tüccar'a sormuş küçük kuru gıcılını mı diye sormuş.
Tüccar izin vermişler ve gittiler. Sonra küçük kız kuyuya
atıyorlar. Sonra ondan bir kişi yapılabile, kabayla işe koymuş.
Kahye katınmışlar kalarda oradaymış. Salası dinlemiş.
Tüccara götürmüşler. Tüccar duyunca iki kızına götürmüşler
ve kızlar neye yapılabile sormuşlar. Tüccar kızlara kurdela
Tüccar kızları: "Kurt rulos, kurt katan mı" demiş. Kızlar "kurt
kulu" demişler ve evlere beğlenip otmanların diğer ucuna
götürüyorlar. Tüccar kabayla kızları kurtardı.

Özetleme Stratejisi Uygulama Örneği

TELLİ TOP

Zengin bir tüccar varmış. Bu tüccarın üç kızı varmış. Bu tüccar bir gün Misir'a giduyormuş. Gitmeden önce kışkına sarmış. Hepsini söylemiş. Küçük kız telli top istemiş. Küçük kız şöyle demiş - Eger almassan ömür karanlık, arkas aydınlık olsun demiş. Tüccar Misir'a gitmiş. Tüccar geri dönerken iki kızın hediyesini almış ama küçük kızın hediyesini unutmuş. Tüccar vapura binmiş. Vapurun ömür karanlık arkas aydınlıkmuş. Herkes tüccar telli topu almış ve evine geri dönmüş. Herkesin hediyesini almış ama büyük kızlar küçük kızın hediyesini unutmuşlar. Ve kızılarını bir kuyuya itmişler. Babasına kurt parçaladı demişler. Bir kaç gün sonra kız bir kabak içinde duymuşlar. Köylüler kabakı çalmışlar ve içinden uyanıyan diye bir ses gelmiş. Köylüler hemen tüccarın yanına gitmişler. Tüccar kabakı çalmış. Tüccar hemen anlamış ve kabakı kırıp kızı almış. Ve büyük kızları 20 kato arkasına takip süründürmüştü.

Ek 10. Çalışma Kağıdı Uygulama Örnekleri

ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KAĞIDI

Sınıfı: S1A.....

Dinleme Metninin Adı: Sihirli Çeşme

1- Bu masalı dinlerken hangi stratejileri kullanacaksınız? Aşağıya yazınız

Tahmin etme

Özetleme

Resmi akıldan canlandırma

2- Verilen masalın başlığından hareketle sizce bu masalda ne anlatılıyor? Tahminlerinizi yazınız.

Bir çeşme varmış ve bu çeşmeden su içen çok güçleniyor olabilir

3- Dinlediğiniz metinde anlamını bilmediğiniz kelimeler var mı? Varsa anlamını bilmediğiniz kelimeleri ve kelimelerin anlamına yönelik tahminlerinizi yazınız.

Anlamını bilmediğim kelime

1- namli

2- ferahlatmak

3-

4-

5-

Kelimenin anlamına yönelik tahminim

silahın ucunda.

serinlemek veya rahatlamak.

4- Masalı dinlemeden önce yaptığımız tahminler ile dinlediğiniz masalda geçenleri karşılaştırarak aşağıya yazınız.

Neredeyse yarısı doğru

5- Dinlediğiniz bu masalda geçen olayı ya da durumu gerçek hayatta yaşadığınız ya da şahit olduğunuz bir olayla veya durumla ilişkilendirebilir misiniz?

Benim hayatımda böyle bir Şey geçmedi.

6- Dinlediğiniz bu masalda yer alan kahramanları gerçek hayatta evrenizde bulunan kişilere benzettiniz mi? Benzettiyseniz hangi yönüyle benzettiniz?

Padışahı : Dedeme benzettim çünkü çocukları çok seviyor.

7- Dinlediğiniz bu masalı konu, olay, kahramanlar açısından daha önce dinlediğiniz bir metin ya da okuduğunuz bir kitapla ilişkilendirebilir misiniz?

Böyle bir metin dinledim. Adı Gazlıgöl efsanesi.

8-Bu masalı dinlerken dikkatinizi çeken, zl sözleri, benzetmeleri, örtülü anlamları, kafiyeleri, abartıları, deyim ve atasözlerini aşağıya yazınız.

tavuk tepti horoz tt
biri çıktı ardağa hop düştü bardağa

9-Dinlediğiniz masalın anahtar kelimeleri neler olabilir? Masalın anahtar kelimelerini belirleyerek aşağıya yazınız.

padışah, yara, cadı gibi kelimeler.

10- Dinlediğiniz masalın özetini yazınız.

Bir padişahla prensesin hiç çocuğu olmuyormuş. Yaşlanırken bir kızı olmuş ve bu kızı çok rahatsızmış. Bütün hekimler bakmış hiç çare bulamamış. Bir cadı varmış kılıktan kılığa girermiş ve saraya hekim olarak gitmiş. Ve prensesi kaçırmış altın kaplamayı alıp prensesi bırakmış. Prenses bir çeşmede yıkanmış ve düzelmiş. Bir çiftçinin oğlu ile evlenmiş 3 çocuğu olmuş.

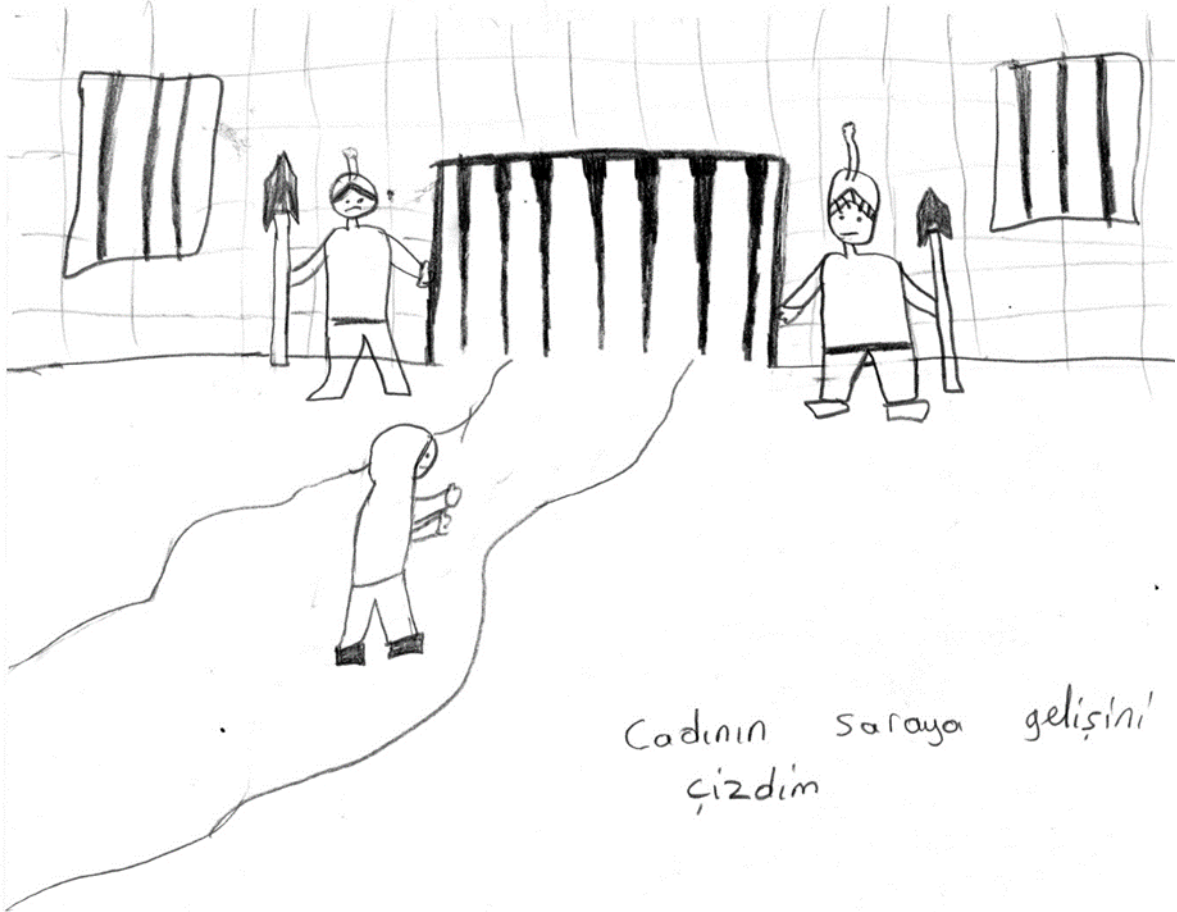
11- Dinlediğiniz masalın ana fikrini yazınız.

Bir çirkinliği güzelliğe çevirme.

12- Masalı dinlerken kullandığınız stratejilerden hangilerinin dinlediğinizi anlamınıza katkı sağladığını düşünüyorsunuz? Düşüncelerinizi yazınız.

Hepsini kullandım.

13- Bu metni dinlerken zihninizde oluşan resmi aşağıdaki boşluğa çiziniz.

Cadının saraya gelişini
çizdim

ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KAĞIDI

Sınıfı: S/A.....

Dinleme Metninin Adı: Sihirli Geşme

1- Bu masalı dinlerken hangi stratejileri kullanacaksınız? Aşağıya yazınız

1- Özetleme

4- Resim Çizme

2- Zihninde Canlandırma

5- İlgilendirme

3- Dil Oyunları

6- Tahmin Etme

2- Verilen masalın başlığından hareketle sizce bu masalda ne anlatılıyor? Tahminlerinizi yazınız.

Bir Geşmenin Sihirli olduğu o Geşmeden altın aldığı
yada konuşması olabilir.

3- Dinlediğiniz metinde anlamını bilmediğiniz kelimeler var mı? Varsa anlamını bilmediğiniz kelimeleri ve kelimelerin anlamına yönelik tahminlerinizi yazınız.

Anlamını bilmediğim kelime

Kelimenin anlamına yönelik tahminim

1- Dadı

1- Bakici

2- Dinlemek

2- Durmamak.

3-

4-

5-

4- Masalı dinlemeden önce yaptığımız tahminler ile dinlediğimiz masalda geçenleri karşılaştırarak aşağıya yazınız.

Bir Geşmenin Sihirli olduğu hakkında doğru tahmin
ettim.

5- Dinlediğiniz bu masalda geçen olayı ya da durumu gerçek hayatta yaşadığınız ya da şahit olduğunuz bir olayla veya durumla ilişkilendirebilir misiniz?

Zvet. Radisahn Kızı gibi benimde kızamık olduğu zaman vücudumda yaralar çıkmış.

6- Dinlediğiniz bu masalda yer alan kahramanları gerçek hayatta çevrenizde bulunan kişilere benzettiniz mi? Benzettiyseniz hangi yönüyle benzettiniz?

Radisahn dedeme benzettim çünkü sakallı bir adam Gazli gölde de böyle bir masal varmış.

7- Dinlediğiniz bu masalı konu, olay, kahramanlar açısından daha önce dinlediğiniz bir metin ya da okuduğunuz bir kitapla ilişkilendirebilir misiniz?

Pamuk Prenses ve yedi cücelere benzettim bir de Rapunzel çünkü Rapunzel'de de cadı tarafından kız kaçırlıyor.

8-Bu masalı dinlerken dikkatinizi çeken, özlü sözleri, benzetmeleri, örtülü anlamları, kafiyeleleri, abartıları, deyim ve atasözlerini aşağıya yazınız.

- 1- Göt yer kesti bardağı
- 2- Ortalığı aydınlatmak
- 3- Dış gitmiş ve gitmiş dere tepe dış gitmiş.
- 4- Dünyalar onun olmuş.
- 5- Onlar ermiş muradına bit. Gökalin tavan arasına

9-Dinlediğiniz masalın anahtar kelimeleri neler olabilir? Masalın anahtar kelimelerini belirleyerek aşağıya yazınız.

- 1 - Radisahn
- 2 - Kraliçe

10- Dinlediğiniz masalın özetini yazınız.

Bir kral ve kraliçe varmış. Bunların hiç çocuğu olmamış. Bir gün güzel bir kızı doğmuş. Bu kızları bir gün bir hastalığa yakalanmış. Bütün hekimler bütün hemşireler gelmiş. Çare bulamamışlar. Bir gün cadı saraya gelmiş. (kılık değiştirerek). Padisaha kızın iyilestirebileceğini söylemiş. (Kızın üstünde altın kaplama varmış) Ama doğrusu üstündeki altını çalmamış. Padisaha "Biraz üç gün yalnız bırakın. Padisah onları bir köşke yerleştirmiş. Kadın kızın üstündeki altın kaplamayı almış ve kızın seni iyilestire bilmem için almam gerek diye kızı kandırır. Kadın üstüne sihirli bir su serpmiş. Prenses bayılmış ve sanki ölü gibi gözükü yormuş. Sihirli bir çay bulmuş ve içmiş. Büyümüş bir adamla evlenmiş. Babasına karşılaşmışlar. Mutlu mesut yaşamışlar.

11- Dinlediğiniz masalın ana fikrini yazınız.

Bir kızın altın bir kaplama yüzünden başına gelenlerdir.

12- Masalı dinlerken kullandığınız stratejilerden hangilerinin dinlediğinizi anlamınıza katkı sağladığını düşünüyorsunuz? Düşüncelerinizi yazınız.

- 1- Tahmin Etme
- 2- Resim Çizme
- 3- Özetleme
- 4- İlgilendirme

13- Bu metni dinlerken zihninizde oluşan resmi aşağıdaki boşluğa çiziniz.

1

ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KAĞIDI

Sınıfı:.....

Dinleme Metninin Adı: Tilki ile Sütçü'nüne

1- Bu masalı dinlerken hangi stratejileri kullanacaksınız? Aşağıya yazınız

Zihinderesmini çizme

2- Verilen masalın başlığından hareketle sizce bu masalda ne anlatılıyor? Tahminlerinizi yazınız.

Bence sütçü'nüne çok iyi biri tilki onu yoldan çıkarmaya çalışıyor ama sütçü'nüne tilkilik yapmıyor ve en sonunda tilkiyi alıyor.

3- Dinlediğiniz metinde anlamını bilmediğiniz kelimeler var mı? Varsa anlamını bilmediğiniz kelimeleri ve kelimelerin anlamına yönelik tahminlerinizi yazınız.

Anlamını bilmediğim kelime

Kelimenin anlamına yönelik tahminim

- 1- Figan
- 2- Demiryürek

Böcek türü
Vicdansız

3-

4-

5-

4- Masalı dinlemeden önce yaptığınız tahminler ile dinlediğiniz masalda geçenleri karşılaştırarak aşağıya yazınız.

Sadece son bir azıcık tuttu tilki iyi oldu. Gerçek metinde tilki'nin sütçü'nüne fark ediyor ve tilkinin koyru kandan tutuyor.

Benim yazdığım gibi ise tilki onu yoldan çıkarmaya çalışıyor ama tilkilik yapmıyor yazmışım.

5 ve 7. etkinlik cevapları yer değiştirecek

5- Dinlediğiniz bu masalda geçen olayı ya da durumu gerçek hayatta yaşadığınız ya da şahit olduğunuz bir olayla veya durumla ilişkilendirebilir misiniz?

Evet bir Metinde yine tiki ile nene vardı.
Ninenin bir şeyini çalıyordu. ve çalıması sonucu
ödüyordu. Burda ninenin sütünü çalıyor ve
geri ödüyor.

6- Dinlediğiniz bu masalda yer alan kahramanları gerçek hayatta çevrenizde bulunan kişilere benzettiniz mi? Benzettiyseniz hangi yönüyle benzettiniz?

Hayır benzetmedim.

7- Dinlediğiniz bu masalı konu, olay, kahramanlar açısından daha önce dinlediğiniz bir metin ya da okuduğunuz bir kitapla ilişkilendirebilir misiniz?

Hayır

8-Bu masalı dinlerken dikkatinizi çeken, özlü sözleri, benzetmeleri, örtülü anlamları, kafiyeleri, abartıları, deyim ve atasözlerini aşağıya yazınız.

Demir yürek, tıpuz tıpuz

9-Dinlediğiniz masalın anahtar kelimeleri neler olabilir? Masalın anahtar kelimelerini belirleyerek aşağıya yazınız.

Süt

10- Dinlediğiniz masalın özetini yazınız.

Birgün bir nine güümilesütü ineklerden sağdı.
Tilki de bu fırsatı bildi ve sütü istedi. Nine kuşu
dan tuttu ve koparttı oradaki yılanların bükükleri
i ve nineye yal vardılar. Nine tilkinin iştihası sütü
geri istedi. Tilki sütü obaylarla Nineye verdi.

11- Dinlediğiniz masalın ana fikrini yazınız.

Hırsızlığın kötü bir şey olması

12- Masalı dinlerken kullandığınız stratejilerden hangilerinin dinlediğinizi anlamınıza katkı sağladığını düşünüyorsunuz? Düşüncelerinizi yazınız.

Bence zihinde nresi m çizme benim aklıma
daha fazla kalıyor

13- Bu metni dinlerken zihninizde oluşan resmi aşağıdaki boşluğa çiziniz.

ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KAĞIDI

Sınıfı:.....

Dinleme Metninin Adı: Tilki ile Sütai Mire

1- Bu masalı dinlerken hangi stratejileri kullanacaksınız? Aşağıya yazınız

Tahmin etme
okuma

2- Verilen masalın başlığından hareketle sizce bu masalda ne anlatılıyor? Tahminlerinizi yazınız.

Sütai nire sütünü evine götürürken
bir anda tilki gelir ve bir kılığa
girer. Daha sonra eve sinsiye girer
ve sütü alır. Sütai nire lavabodan
akınca sütlerini göremediğinde çok sesini.

3- Dinlediğiniz metinde anlamını bilmediğiniz kelimeler var mı? Varsa anlamını bilmediğiniz kelimeleri ve kelimelerin anlamına yönelik tahminlerinizi yazınız.

Anlamını bilmediğim kelime

Kelimenin anlamına yönelik tahminim

1- güğüm

kazan

2-

3-

4-

5-

4- Masalı dinlemeden önce yaptığımız tahminler ile dinlediğimiz masalda geçenleri karşılaştırarak aşağıya yazınız.

Hemen hemen aynı. Ortak zelliği:
tilkinin hırsızlık yapması. ve. Aynen - sütü
tilkinin iktigini öğrenmesi.

5- Dinlediğiniz bu masalda geçen olayı ya da durumu gerçek hayatta yaşadığınız ya da şahit olduğunuz bir olayla veya durumla ilişkilendirebilir misiniz?

Bu metine benzer bir olay. Soyunma odasına soyumu kaymıştım. Ara geldiğinde gittim. Bir kız soyumu taşıyordu.

6- Dinlediğiniz bu masalda yer alan kahramanları gerçek hayatta çevrenizde bulunan kişilere benzettiniz mi? Benzettiyseniz hangi yönüyle benzettiniz?

Benzettim. Ülkenizde bir sürü hırsız yapıyorlar. Bir adamın cüzdanını gizlice cebinden alabiliyorlar.

7- Dinlediğiniz bu masalı konu, olay, kahramanlar açısından daha önce dinlediğiniz bir metin ya da okuduğunuz bir kitapla ilişkilendirebilir misiniz?

Evet. Bu hikâyeye benzer bir kitap okudum. Olay hemen hemen aynı. Adam dördünmayı koyuyor öbür aocuklar hızlı bir şekilde dördürme arabasını alıyordu ve sonra onların yaptıklarını öğreniyor.

8-Bu masalı dinlerken dikkatinizi çeken, özlü sözleri, benzetmeleri, örtülü anlamları, kafiyeleleri, abartıları, deyim ve atasözlerini aşağıya yazınız.

Ben etim sen etme niceğim!

9-Dinlediğiniz masalın anahtar kelimeleri neler olabilir? Masalın anahtar kelimelerini belirleyerek aşağıya yazınız.

Hırsızlık

10- Dinlediğiniz masalın özetini yazınız.

Sütçü Nure sütünü satmış ve sonra ağacın dibine bırakmış. Tilkiyle kenen gıclice gitmiş sütü içmiş ve oracıkta uyumuş. Daha sonra kadın geldiğinde sütü göremeyince bir o yara bir bu yara bakmış.

Bir horlama sesi duymuş. Ve arkasından bakınca tilkinin obduğunu görmüş. Orun kuyruğunu çekmiş. Tilki aniden uyanmış. "Neler ninediğim beni affet" demiş. "Nure bana süt getir" demiş. Sonra almış. Gözetmiş. Kuyruğunu bağlamış.

11- Dinlediğiniz masalın ana fikrini yazınız.

Başkalarının eşyalarını almamalıyız.

12- Masalı dinlerken kullandığınız stratejilerden hangilerinin dinlediğinizi anlamınıza katkı sağladığını düşünüyorsunuz? Düşüncelerinizi yazınız.

Zihinde resmi çizme

13- Bu metni dinlerken zihninizde oluşan resmi aşağıdaki boşluğa çiziniz.

Ek 11. Araştırma İzni

T.C.
AFYONKARAHİSAR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 49809702/605.01/2217229
Konu: Araştırma İzni

02/06/2014

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün 23.05.2014 tarihli ve 2706 sayılı yazısı.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı Doktora öğrencisi Aliye İlkay YEMENİCİ, Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL'in danışmanlığında "İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Dinlenme Becerilerinin Gelişiminde Masalların Etkisi" konulu çalışması kapsamında Afyonkarahisar Merkezinde bulunan ekli listedeki okullarda anket çalışmaları yapmaları, anket çalışmaları tamamlandıktan sonra sonuçlarının birer örneğinin İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne teslim edilmesi şartıyla, Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme (Ar-Ge) birimi teklifi doğrultusunda, müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca uygun görülmesi halinde gereğini olurlarınıza arz ederim.

Metin YALÇIN
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
02/06/2014
Adem USLU
Vali a
Vali Yardımcısı

5070 Sayılı Kanun Gereğince Elektronik İmza ile imzalandığı tasdik olunur.
04.06.2014

Mustafa ÖZDEMİR
Memur

EKLER:
1- Yazı (5 Sayfa)

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. Evrak teyidi için: <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 5fa3-4928-35a8-9d25-665d kodu ile yapılabilir.

Karaman İş Merkezi / İl Millî Eğitim Müdürlüğü/AFYONKARAHİSAR
Ayrıntılı Bilgi İçin: Mustafa ÖZDEMİR/Bilgisayar İşletmeni
Elektronik Ağ : <http://afyon.meb.gov.tr/>
e-posta: stratejigelistirme03@mebgov.tr

Tel: 0272 213 76 04 /129
Faks: 0272 213 76 05

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..